

Plan upravljanja destinacijom Ličko-senjske županije za razdoblje 2025.-2028.

Zagreb, 2025. godine

Dokument:
Plan upravljanja destinacijom
Ličko-senjske županije za razdoblje 2025. - 2028.

Naručitelj:
Turistička zajednica Ličko-senjske županije

Izvršitelj:
Institut za turizam

Voditelj projekta:
doc.dr.sc. Mira Zovko

Autori:
dr.sc. Ivo Beroš
dr.sc. Snježana Boranić Živoder
dr.sc. Sanela Grujo Vrkljan
dr.sc. Ivan Kožić
dr.sc. Izidora Marković - Vukadin
dr.sc. Luka Valožić
doc.dr.sc. Mira Zovko

Fotografije:
Turistička zajednica Ličko-senjske županije
Mira Zovko

Zagreb, svibanj 2025.

SADRŽAJ

POLAZIŠTE	1
1. UVOD	2
2. ANALIZA STANJA	6
2.1. Teritorijalna i demografska obilježja Ličko-senjske županije	6
2.2. Turistička ponuda i potražnja	10
2.2.1. Analiza smještajnih kapaciteta	10
2.2.2. Analiza turističkih kretanja	26
2.2.3. Jednodnevni posjetitelji	40
2.2.4. Analiza ugostiteljske ponude	41
2.3. Resursna i atrakcijska osnova	42
2.3.1. Prirodni resursi	43
2.3.2. Kulturni resursi	50
2.3.3. Ostali resursi	63
2.3.4. Prateći turistički sadržaji	66
2.4. Javna turistička infrastruktura	69
2.5. Komunalna infrastruktura	70
2.5.1. Gospodarenje otpadom	70
2.5.2. Vodna infrastruktura	72
2.5.3. Energetska infrastruktura	75
2.5.4. Telekomunikacijska infrastruktura	76
2.6. Prometna infrastruktura	77
2.7. Ublažavanje klimatskih promjena	81
2.8. Analiza stanja digitalizacije	83
2.8.1. Digitalna povezanost	83
2.8.2. Pametni gradovi i destinacija	84
2.8.3. Sustavi za upravljanje odnosima s turistima	84
2.8.4. On – line rezervacijski sustavi	85
2.8.5. Edukacija i digitalne vještine	85
2.8.6. Digitalna integracija lokalnih pružatelja usluga	86
2.9. Analiza stanja pristupačnosti osobama s invaliditetom	87
2.10. Analiza organiziranosti i dostupnosti usluga	88
2.11. Analiza stanja i potreba ljudskih potencijala	90
2.12. Analiza promocijskih aktivnosti	91
2.12.1. Plan i program rada Turističke zajednice Ličko-senjske županije	91

2.12.2. Tiskani materijali	92
2.13. Analiza on-line komunikacijskih aktivnosti	93
2.13.1. Analiza mrežnih stranica	93
2.13.2. Optimizacija za pretraživače (SEO) i tehničke performanse	95
2.13.3. Analiza profila na društvenim mrežama	96
2.14. Analiza konkurencije	97
2.15. Trendovi u turizmu	101
3. POTENCIJALI ZA RAZVOJ I PODIZANJE KVALITETE TURISTIČKIH PROIZVODA	103
3.1. Turistički proizvodi Ličko-senjske županije	103
4. POKAZATELJI ODRŽIVOSTI	119
4.1. Metodološki okvir izrade pokazatelja	119
4.2. Rezultati izračuna obveznih i odabranih specifičnih pokazatelja	120
4.2.1. Obvezni pokazatelji	120
4.2.2. Specifični pokazatelji	127
4.2.3. Preporuke za praćenje održivosti	130
5. RAZVOJNI SMJER S MJERAMA I AKTIVNOSTIMA	133
5.1. Razvojne potrebe i prilike (SWOT analiza)	133
5.1.1. Analiza razvojnih značajki Ličko-senjske županije (SWOT analiza)	133
5.2. Identificiranje općih načela razvoja turizma	140
5.2.1. Opća načela razvoja turizma u Ličko-senjskoj županiji	140
5.2.2. Vizija razvoja turizma Ličko-senjske županije	142
5.2.3. Strateški ciljevi i prioriteti razvoja turizma Ličko-senjske županije	143
5.2.4. Razvojni prioriteti turizma Ličko-senjske županije	146
5.3. Akcijski plan – mjere i aktivnosti	149
6. SMJERNICE I PREPORUKE ZA DIONIKE RAZVOJA	151
6.1. Smjernice i preporuke za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave	151
6.2. Smjernice i preporuke za turističke zajednice	152
6.3. Smjernice i preporuke za druge dionike u turizmu i upravljanju turizmom u destinaciji	153
7. POPIS PROJEKATA	154
8. MJERENJE NAPRETKA I IZVJEŠĆIVANJE O PROVEDBI	182
8.1. Mjerenje napretka	182
8.2. Izvješće o provedbi	186
LITERATURA I IZVORI PODATAKA	187

POLAZIŠTE

Turistička zajednica Ličko-senjske županije i Institut za turizam sklopili su 16. prosinca 2024. godine Ugovor za izradu Plana upravljanja destinacijom Ličko-senjske županije, sukladno odredbama Zakona o turizmu (NN 156/2023) te Pravilnika o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom (NN 112/2024)

Prema Ugovoru te Smjernicama i uputama za izradu plana upravljanja Ministarstva turizma i sporta., obaveza Instituta za turizam je izrada Plana u dvije faze. Prva faza je obuhvaćala izradu Analize stanja, a druga faza isporuku cijelog dokumenta Plana upravljanja destinacijom Ličko-senjske županije za razdoblje 2025. - 2028. godine. Plan upravljanja destinacijom Ličko-senjske županije izrađen je u koordinaciji Turističke zajednice Ličko-senjske županije te u suradnji sa predstavnicima Ličko-senjske županije, kao i kroz komunikaciju s relevantnim dionicima u destinaciji. Ovaj dokument usklađen je s aktima strateškog planiranja, prostornim planovima, dokumentima iz područja upravljanja prirodnim i kulturnim dobrima, okolišem te drugim važećim strategijama, planovima, programima i propisima, uzimajući u obzir turističke tokove. Plan upravljanja destinacijom Ličko-senjske županije za razdoblje 2025. - 2028. utemeljen je na pokazateljima održivosti te definira načela razvoja turizmom, strateške ciljeve, mjere i aktivnosti, kao i projekte za razvoj turizma u destinaciji.

Općenito, u postupku donošenja Plana upravljanja destinacijom svaka turistička zajednica dužna je u koordinaciji sa predstavničkim tijelom regionalne, odnosno lokalne samouprave provesti javno savjetovanje o prijedlogu izrađenog Plana upravljanja destinacijom te na drugi primjeren način osigurati sudjelovanje lokalnog stanovništva u postupku donošenja, sukladno propisu kojim se uređuje pravo na pristup informacijama.

Plan upravljanja destinacijom donosi predstavničko tijelo jedinice regionalne, odnosno lokalne samouprave na prijedlog turističkog vijeća.

1. UVOD

Plan upravljanja destinacijom Ličko-senjske županije za razdoblje 2025. – 2028. (u daljnjem tekstu: Plan upravljanja destinacijom) predstavlja temeljni dokument za planski razvoj održivog turizma. Njegova primarna svrha je usmjeriti turistički razvoj prema načelima održivosti, uvažavajući potrebe lokalne zajednice, posjetitelja te prirodnih i kulturnih resursa. Ovaj se dokument temelji na važećim strateškim, prostornim i razvojnim dokumentima Ličko-senjske županije (u daljnjem tekstu: Županije) te razmatra i analizira strateško-planske, programske te izvještajne dokumente ostalih sektora, kako na županijskoj tako i na nacionalnoj razini.

Uvažavajući zahtjeve ključnih strateško-planskih dokumenata iz područja turizma¹, odrednice Zakona o turizmu (NN 156/23) i pratećih provedbenih dokumenata (Pravilnika) te smjernica i alata koje je izradilo Ministarstvo turizma i sporta², ovaj je dokument usmjeren na uspostavu mehanizama i alata za koordinirano upravljanje i planiranje turizma u destinaciji.

Turizam Ličko-senjske županije suočava se s izazovima, ali istodobno nudi velike razvojne potencijale. Naime, radi se o Županiji koja ima jedinstvo planinsko-brdskog kopnenog dijela te jadranskog priobalja i otočnog dijela na otoku Pagu. Ova je Županija iznimno bogata prirodnim ljepotama i kulturnom baštinom, što je komparativna prednost u odnosu na ostale destinacije. Za razvoj autentične turističke ponude ključna je ekološka orijentiranost u sprezi sa očuvanjem prostora i tradicijskih vrijednosti.

Stoga se ovim dokumentom postavljaju temelji za pozicioniranje Ličko-senjske županije kao jedinstvene destinacije koja promovira autentična iskustva na čitavom svome području, za što je iznimno važna interakcija s lokalnom zajednicom. Primarno se to može ostvariti putem unapređenja valorizacije prirodnih i kulturnih resursa, tradicijskih proizvoda i autohtone gastro ponude koja je usko povezana s poljoprivrednim aktivnostima ovoga kraja.

Međutim, trenutni izazovi poput starenja stanovništva, emigracijskog trenda, fragmentacije turističke ponude, neujednačenosti turističkih razvojnih prostora i nedostatne koordinacije dionika zahtijevaju dubinsku analizu koju ovaj dokument sadrži. Svrha Plana upravljanja destinacijom je dati integriran uvid u sadašnje turističke (i šire gospodarske) trendove i potencijale, uvažavajući buduća turistička kretanja, kako bi se utemeljeno donosile odluke i planirale turističke aktivnosti u regiji.

Ovaj se Plan upravljanja destinacijom donosi za četverogodišnje razdoblje – od 2025. do 2028. godine i predstavlja početak primjene unaprijeđenog zakonodavnog okvira u području održivog razvoja turizma. Dokument predstavlja osnovu na kojoj će se u budućnosti nastaviti unaprjeđivati upravljanje destinacijom.

¹ <https://mint.gov.hr/strategija-razvoja-odrzivog-turizma-do-2030-godine/11411>

² <https://mint.gov.hr/alati-za-upravljanje-razvojem-turizma-u-destinaciji/23970>

Definicija i svrha plana upravljanja destinacijom

Općenito, Plan upravljanja destinacijom ima ključnu ulogu u identificiranju i adresiranju ključnih pitanja koja se odnose na turistički razvoj regije. Planom upravljanja destinacijom razmatraju se smjernice za upravljanje resursima, koordinacija među dionicima i stvaranje osnove potrebne za donošenje odluka usmjerenih ka održivom razvoju turizma. Također, ovaj dokument osigurava kontinuirano praćenje turističkih aktivnosti, evaluaciju postignutih ciljeva te prilagodbu razvojnih strategija JL(R)S u skladu s promjenama na tržištu.

Dokument uključuje detaljnu analizu turističkih resursa i atrakcija, identifikaciju prednosti, slabosti, prilika i prijetnji (SWOT analiza), kao i pregled aktualnih trendova razvoja turizma te načela razvoja turizma, strateške ciljeve, mjere, aktivnosti i projekte. Posebna pažnja posvećuje se usklađivanju potreba svih dionika, od lokalne zajednice i turističkih zajednica do poduzetnika i posjetitelja. Uspostavlja se portfelj turističkih proizvoda koji omogućava dugoročno tržišno pozicioniranje destinacije, uz naglasak na očuvanje prirodne i kulturne baštine te povećanje kvalitete života lokalnog stanovništva.

Plan upravljanja destinacijom Ličko-senjske županije ima nekoliko ključnih ciljeva:

1. **Održivi razvoj turizma** – što podrazumijeva gospodarsku, društvenu, prostornu te okolišnu održivost, pri čemu je ključno zadržati domicilno stanovništvo, osigurati gospodarsku stabilnost zajednice te očuvati prirodne i kulturne resurse kroz održivo korištenje i promociju;
2. **Jačanje konkurentnosti destinacije** – pri čemu se stvaraju inovativne i globalno konkurentne turističke ponude, koje odgovaraju suvremenim trendovima;
3. **Povećanje kvalitete turističkog doživljaja** – kroz razvoj turističkih proizvoda koji integriraju sve aspekte destinacijskog lanca vrijednosti, od infrastrukture do domaćih proizvoda uz imperativ kvalitete usluge i odnosa prema posjetiteljima;
4. **Sudjelovanje i koordinacija dionika** – usmjereno je ka suradnji, dijalogu i ostvarenju zajedničkog cilja - razvoju destinacije, što je utemeljeno na institucionalnoj podršci, jačanju javnog i privatnog partnerstva te snažnom uključivanju lokalnog stanovništva;
5. **Praćenje i evaluacija** – utemeljena je na sustavu praćenja održivosti i kvalitete turističkih aktivnosti, mjereći utjecaje turizma na okoliš, gospodarstvo i zajednicu.

Proces izrade Plana upravljanja destinacijom temelji se na participativnom pristupu koji uključuje konzultacije i suradnju s različitim dionicima. Takav pristup osigurava identificiranje razvojnih izazova, prioriteta i mogućih rješenja. Implementacija ovog Plana je utemeljena u Akcijskom planu i provedbi odabranih projekata.

Metodologija i proces izrade

Institut za turizam je u izradi ovog dokumenta krenuo od načela otvorenosti, multidisciplinarnosti i uključenosti dionika. Elementi Plana upravljanja destinacijom određeni su smjernicama Ministarstva turizam i sporta³. Ključne metodološke postavke osigurale su strukturirani i participativni proces izrade koji obuhvaća:

a) Fazni pristup izradi Plana

Plan se izrađuje u tri međusobno povezane faze na temeljna pitanja razvoja:

Gdje smo danas?

Kamo želimo ići?

Kako doći do željenog cilja?

Plan je zasnovan na faznoj izradi (dvije faze), koje su uključivale tematske cjeline, kako slijedi:

- FAZA I: Analiza stanja
- FAZA II: Potencijali za razvoj i podizanje kvalitete turističkih proizvoda; Pokazatelji održivosti; Razvojni smjer s načelima, ciljevima prioritetima, mjerama i aktivnostima te popisom projekata; Smjernice i preporuke za dionike razvoja; Mjerenje napretka i izvješćivanje o provedbi; Literatura;

Svaku od faza je verificirao Naručitelj.

b) Metodološki postupak

Pri izradi je korišten standardni metodološki okvir za planske dokumente u turizmu, uključujući istraživačke, analitičke i interpretativne alate i postupke.

i. Prikupljanje podataka iz sekundarnih izvora

Proces obuhvaća 'desk' istraživanja utemeljena na relevantnoj stručnoj literaturi, statističkim izvorima, prostorno-planskim dokumentima, dokumentima iz sektora okoliša, prirode, energetike, vodnog gospodarstva i dr., kao i na drugim informacijama i podacima (npr. sa internetskih portala).

Poseban naglasak stavljen je na:

- Analizu turističke resursno-atraksijske osnove
- Ocjenu postojećih turističkih performansi Županije
- Pregled trendova razvoja održivog turizma i turističke ponude na domaćem i inozemnom turističkom tržištu
- Praćenje stanja i potencijala turizma u svim aspektima održivosti
- Popis projekata koji će unaprijediti turizam i gospodarstvo destinacije.

ii. Obilasci terena

Tijekom izrade Plana provedeni su obilasci terena kako bi se upoznale ključne karakteristike prostora, identificirale razvojne prilike i ograničenja te procijenilo stanje javne turističke i ostale infrastrukture koja podržava turizam (komunalna, prometna, digitalna i sl.).

---

³Smjernice i upute za izradu plana upravljanja destinacijom;
https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2024_dokumenti/240927_pravni_smjernice.pdf

iii. Intervjui s ključnim dionicima

Provedeno je deset intervjua sa ključnim dionicima: djelatnicima Turističke zajednice Ličko-senjska županija te turističkih zajednica gradova i općina u Županiji, djelatnicima Ličko-senjske županije, djelatnicima zaštićenih područja prirode (NP Sjeverni Velebit, PP Velebit te JU za zaštitu i očuvanje prirode Ličko-senjske županije), kao i djelatnicima Razvojna agencija Ličko-senjske županije – LIRA, Razvojnog centra Ličko-senjske županije, djelatnicima MC Nikola Tesla te Velebitskog utočišta za mlade medvjede - Kuterevo⁴.

iv. Prezentacija Plana na županijskoj koordinaciji.

Ovakav metodološki okvir osigurao je provedbeni fokus na cjelovito sagledavanje razvoja turizma Ličko-senjske županije kao jedinstvene destinacije. Stoga je javna rasprava i prezentacija Plana upravljanja destinacijom ključna za ostvarenje svih prethodno navedenih metodoloških postupaka.

Struktura Plana upravljanja

Plan je podijeljen na ključne cjeline:

Analiza stanja destinacije predstavlja osnovu za utemeljenu razradu svih ostalih dijelova dokumenta. Tako se u cjelini *Potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turističkih proizvoda* razmatraju turistički proizvodi karakteristični za ovu regiju. Navedene su cjeline zajedno sa *Pokazateljima održivosti* usmjerene na evaluaciju i definiranje *Razvojnog smjera s mjerama i aktivnostima*, koje su utemeljene na načelima razvoja, strateškim ciljevima i prioritetima, a sve u cilju definiranja konkretnog *Akcijskog plana*. *Smjernice i preporuke za dionike razvoja* usmjerene su na unapređenje sveukupnog upravljanja turizmom u destinaciji. Na koncu je izrađen *Popis projekata* koji je ključan za ostvarenje strateških ciljeva i prioriteta.

---

⁴ <https://kuterevomedvjedi.wordpress.com/>

2. ANALIZA STANJA

2.1. Teritorijalna i demografska obilježja Ličko-senjske županije

Teritorijalno najveća hrvatska županija je Ličko-senjska. Sudjeluje sa 9,46% u površini državnog teritorija. Ima 255 naselja i prostire se na površini od 5.353,00 km² (DZS, 2021.⁵). Županija graniči s Primorsko-goranskom županijom na sjeverozapadu, Karlovačkom županijom na sjeveru i Zadarskom županijom na jugu. U dužini od 100,16 km dijeli državnu granicu sa Bosnom i Hercegovinom na istoku. Županija obuhvaća područje četiriju gradova - Gospić, Novalja, Otočac i Senj i osam općina - Brinje, Donji Lapac, Karlobag, Lovinac, Perušić, Plitvička Jezera, Udbina i Vrhovine. Administrativno središte Županije je **Grad Gospić**.

Slika 2.1.1. Teritorij Ličko-senjske županije (Izvor: Internetska stranica Ličko-senjske županije⁶)

Ličko-senjska županija se gotovo cijelom svojom površinom nalazi u reljefno najvišem dijelu države – gorskom prostoru Dinarida. Velebitsko zaleđe zauzima 80% prostora Županije i predstavlja neprocjenjiv resurs za mnoge gospodarske grane, pa tako i za turizam. Ključna okosnica turističkog resursnog bogatstva je i senjsko te karlobaško priobalje, kao i sjeverozapadni dio otoka Paga (Novalja). Županija ima veliko strateško i prometno značenje, budući da čini spojnicu kontinentalnog i primorskog dijela Hrvatske (naziva se 'Kralježnica Hrvatske'). Kroz Liku prolazi državna cesta Zagreb-Split sa izlazom preko Maslenice na Zadar, autocesta Zagreb-Zadar-Split-Ploče te željeznička pruga Zagreb-Knin-Zadar/Split.

Ličko-senjska županija je **ekološka jezgra države** s velikim gospodarskim potencijalima koji se očituju u poljodjelskim površinama, šumskom i vodnom bogatstvu te turistički resursima kontinenta i priobalja, kao i prostorima zaštićenih dijelova prirode te porječjima krških rijeka

⁵ Županije, površina, stanovništvo, gradovi, općine i naselja, Popis 2021., DZS;
https://web.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H02_02/H02_02.html

⁶ <https://licko-senjska.hr/>

(Gacka, Lika, Otuča, Krbava, Korenica te u Lici izvire rijeka Una). Upravo su položaj te geografska i klimatska raznolikost (tri klimatska područja) Ličko-senjske županije njene ključne prednost.

Razmatrajući ove aspekte, Županija se može podijeliti na **5 klastera** (Slika 2.1.2.):

- **Klaster 1** – Plitvička Jezera, Udbina, Donji Lapac
- **Klaster 2** – Gospić, Perušić, Lovinac
- **Klaster 3** – Otočac, Vrhovine, Brinje
- **Klaster 4** – Karlobag, Senj
- **Klaster 5** – Novalja.

Sagledavanje značajki klastera ključno je prilikom razmatranja usmjerenog i koordiniranog upravljanja destinacijom. Naglasak je na njenom povezivanju i ujednačenom razvoju.

Slika 2.1.2. Klasteri razvojnog smjera turizma Ličko-senjske županije (Izvor: Institut za turizam)

Demografski pokazatelji u Ličko-senjskoj županiji generalno nisu zadovoljavajući (Tablica 2.1.1.). Naime, prema popisu stanovništva iz 2021. godine (DZS)⁷ Županija je imala 42.748 stanovnika, a prema posljednjim procjenama na dan 31.12.2023. (DZS)⁸ 42.827 stanovnika. U odnosu na ostale hrvatske županije, Ličko-senjska županija je **najmanje naseljena**. Prosječna gustoća naseljenosti u Županiji je 8 stanovnika/km, dok je u Republici Hrvatskoj 68,71 stanovnika/km², a u Jadranskoj Hrvatskoj 52,89 stanovnika/km². U 2001. godini u Ličko-senjskoj županiji je živjelo 53.677 stanovnika te se, obzirom na taj broj stanovnika, u 2021. bilježi pad od 5,12 %. U odnosu na ukupno stanovništvo Republike Hrvatske, u 2021. je godini udio Ličko-senjske županije iznosio svega 1,1%. Budući da je ova županija jedna od 7 primorskih županija

⁷ Stanovništvo prema starosti, spolu i po naseljima, Popis 2021.

⁸ Procjena stanovništva na dan 31.12.2023., DZS;

https://web.dzs.hr/PxWeb/pxweb/hr/Stnovni%20a1tvo/Stnovni%20a1tvo__Procjene%20stanovni%20a1tva/S_P22_2.px/table/tableViewLayout1/

Hrvatske, važno je sagledati ovaj trend i u tom kontekstu. Naime, u ukupnom stanovništvu Jadranske Hrvatske 2021. godine Ličko-senjska županije sudjelovala je sa svega 3,3%.

Za Ličko-senjsku županiju nepovoljan je trend **depopulacije prostora**. Uzrokovan je većom emigracijom od imigracije te većom smrtnošću od rodnosti. Posljedica je to međusobnog utjecaja društveno-ekonomskih i fizičko-geografskih značajki toga kraja. Važan element trendova je i **nepovoljan razmještaj stanovništva**, tj. činjenica da u Županiji ne postoji snažno urbano središte koji bi privlačio stanovništvo. Gospić je sjedište Županije, no sa subregionalnim karakteristikama. Prema podacima iz dvaju popisa stanovništva (2001. i 2011.) Županija je imala stopu depopulacije od 5,12%, Republika Hrvatska 3,44%, a Jadranska Hrvatska 1,06%. U odnosu na Popis stanovništva iz 2011. stopa depopulacije u Županiji je u 2021. godini iznosila 18,7 %, na razini Republike Hrvatske 9,3%, a za Jadransku Hrvatsku 7,7%. Demografski pokazatelji najpovoljniji su za gradove Gospić, Novalja, Otočac i Senj.

Na razini jedinica lokalne samouprave Županije u razdoblju od 2010. do 2020. godine samo su Grad Novalja (677) i Općina Karlobag (84) imali sveukupni pozitivni **migracijski saldo**. Najveći pad broja stanovnika uzrokovan migracijom imali su redom: Općina Plitvička jezera (-746), Općina Donji Lapac (-566), Grad Senj (-402), Grad Gospić (-399), Općina Udbina (-363), Općina Brinje (-324), Grad Otočac (-244), Općina Vrhovine (-225), Općina Perušić (-218) i Općina Lovinac (-25).

Tablica 2.1.1. Demografski pokazatelji prema klasterizaciji Ličko-senjske županije prema Popisu stanovništva 2021.

Klaster	JLS	Površina (km ²)	Broj stanovnika (2021.)	Broj naselja	Stopa depopulacije (%)
K1	Plitvička jezera	469,62	3.659	41	-15,61
	Udbina	683,15	1.334	26	-28,18
	Donji Lapac	354,2	1.399	18	-32,84
K2	Gospić	966,64	11.505	50	-10,06
	Perušić	380,69	1.973	18	-24,68
	Lovinac	341,92	948	10	-4,97
K3	Otočac	565,3	8.342	22	-14,48
	Vrhovine	223,23	653	7	-49,4
	Brinje	358,22	2.563	12	-61,01
K4	Senj	660,83	5.983	27	-16,77
	Karlobag	283,00	783	14	-14,18
K5	Novalja	92,36	3.685	10	0,11

Izvor podataka: DZS, Popis stanovništva, 2021., obrada Institut za turizam

Takozvana **demografska starost** također je obilježje Ličko-senjske županije. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (DZS) iz 2021. udio stanovništva u dobi od 65 ili više godina u ukupnom stanovništvu Ličko-senjske županije iznosio je 26,0%⁹. Pozitivan trend uočava se u Općini Plitvička Jezera koja ima najniži indeks starenja te najveći prirodni prirast u odnosu na ostale jedinice lokalne samouprave (JLS) u Županiji. Može se reći da takvim trendovima značajno doprinosi turistička aktivnost i povezane djelatnosti. Usporedbom podataka o prirodnom prirastu i kretanju broja stanovnika uočava se da Grad Novalja bilježi porast broja stanovnika zahvaljujući pozitivnom migracijskom saldu. Najveći negativni prirodni prirast posljednjih su godina imali grad Otočac i Općina Brinje.

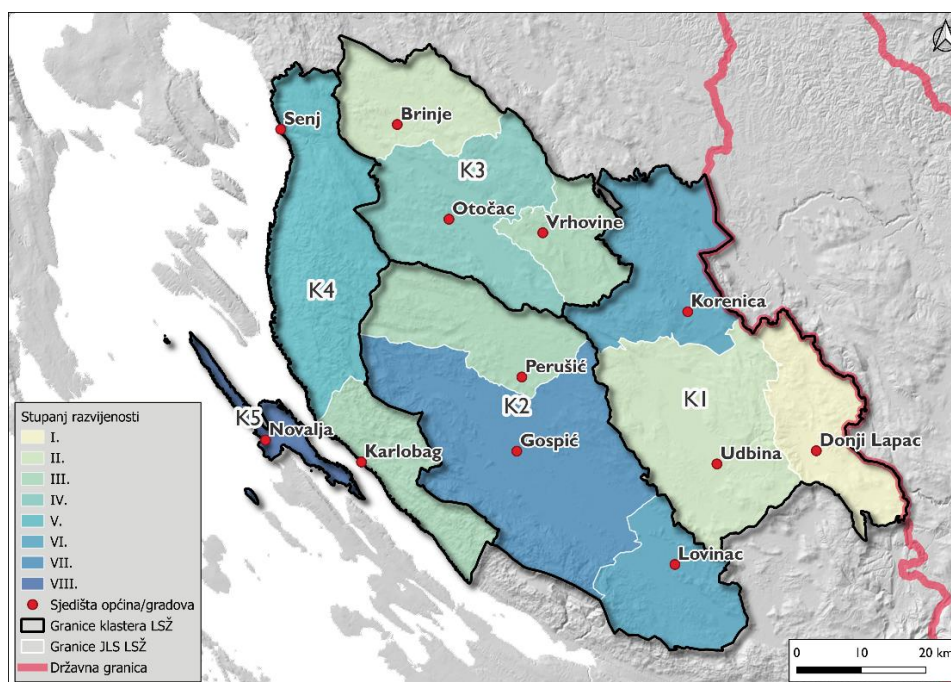
⁹ Udio stanovništva u dobi od 65 i više godina u Šibensko-kninskoj županiji iznosi 27,3%, u Istarskoj 26,9%, a u Zadarska županija 26,4% (Izvor: <https://podaci.dzs.hr/2024/hr/76804>).

Ključni pokazatelj razvoja je i **razdiobu obrazovne strukture**. Tako je prema Popisu stanovništva iz 2021. (DZS¹⁰) u ustanovama predškolskog obrazovanja bilo 435 osoba, u osnovnoškolskim 2.867, a srednjoškolsko obrazovanje je pohađalo 1.502 osobe. Osoba koje su u 2021. pohađale ustanove visokoškolskog obrazovanja bilo je ukupno 2.710 (stručni i sveučilišni studiji). U Tablici 2.1.2. prikazani su podaci o završenom stupnju školovanja stanovništva u 2021. godini.

Tablica 2.1.2. Stanovništvo staro 15 i više godina prema završenoj školi u Ličko-senjskoj županiji u 2021.

Stupanj	Bez škole	1. – 3. razred O.Š.	4. – 7. O.Š.	8. razred O.Š.	Srednja škola	Visoko obrazovanje		
						Stručni studij	Sveučilišni studij	Doktor znanosti
Broj	367	189	1.125	7.949	21.286	3.219	3.200	43

Razmatrajući podatke o **gospodarskoj razvijenosti** JLS-ova Županije, evidentno je kako su općine Klastera 1 i Klastera 3 uglavnom gospodarski slabije razvijene (Slika 2.1.3.)¹¹.

Slika 2.1.3. Razvrstanost JLS-ova u Ličko-senjskoj županiji prema indeksu razvijenosti 2023. (Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije; obrada: Institut za turizam)

¹⁰ Stanovništvo prema pohađanju škole i spolu po gradovima i općinama, DZS, Popis stanovništva 2021.

¹¹ Razvrstavanje JL(R)S je u Republici Hrvatskoj prema indeksu razvijenosti proveden je tijekom 2023. te je donesena nova Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (Narodne novine, br. 03/2024). koja se primjenjuje od 13. siječnja 2024.

Zaposlenost stanovništva je ključni segment razvoja svake regije. Prema regionalnoj podjeli Hrvatskog zavoda za zapošljavanje – područnog ureda Gospić¹² u rujnu 2024. godine broj **nezaposlenih** osoba je prema evidenciji ispostave Gospić (gradovi Gospić i Karlobag te općine Lovinac i Perušić) bio 257 (29,3%). U ispostavi u Otočcu (Grad Otočac te općine Brinje i Vrhovine) nezaposlenih je bilo 237 (27%), a slijedi Općina Donji Lapac sa 137 (15,6%) i Grad Senj sa 127 (14,5%) nezaposleni. Najmanje nezaposlenih bilježi se u ispostavi Korenica (općine Plitvička Jezera i Udbina), gdje je bilo 74 nezaposlene osobe (8,4%) te u Gradu Novalji gdje je evidentirano 46 (5,2%) nezaposlenih. Radi uvida u broj nezaposlenih prema spolu i stupnju obrazovanja korišten je Mjesečni statistički bilten 2025. Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (Tablica 2.1.3.).

Tablica 2.1.3. Broj nezaposlenih prema razini obrazovanja i spolu u Ličko-senjskoj županiji 2024.

Razina	Ukupno	Muškarci	Žene	Bez škole	Osnovna škola	Srednja škola	Prvi stupanj fakulteta	Fakultet, akademija, magisterij, doktorat
Broj	1.009	468	541	91	261	842	126	73

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Mjesečni statistički bilten 2025.

Kako je na području Hrvatske sve veći **zahtjev za radnom snagom** (osobito u građevinarstvu i uslužnim djelatnostima), dodatno su pribavljeni podaci o traženju radnika. Prema mjestu zaprimanja traženih radnika 2023. prednjačili su Grad Zagreb (70.968) te Splitsko-dalmatinska županija (29.039), dok je Ličko-senjska županija bila na posljednjem mjestu (2.984).

U svrhu razmatranja utjecaja turističkih aktivnosti na **zaposlenost stanovništva** u Ličko-senjskoj županiji načinjena je analiza u Poglavlju 2.11.

2.2. Turistička ponuda i potražnja

2.2.1. Analiza smještajnih kapaciteta

Analiza **smještajnih kapaciteta i fizičkog turističkog prometa** na prostoru Ličko-senjske županije napravljena je temeljem podataka dostupnih iz sustava eVisitor. Prilikom ove analize osobita pažnja je usmjerena na **analizu po klasterima**, radi ujednačavanja i komplementarnog razvoja turizma u različitim dijelovima Like. Smještajni objekti u sustavu eVisitor razvrstani su prema obilježjima *Vrsta objekta* i *Podvrsta objekta*, a u skladu sa Zakonom o ugostiteljskoj djelatnosti¹³ i pripadajućim važećim pravilnicima o razvrstavanju i kategorizaciji ugostiteljskih objekata¹⁴. Za potrebe ove analize, smještajni objekti su razvrstani u manji broj grupa. Kriterij definiranja grupe bila je važnost vrste/podvrste objekta (broj objekata, ostvareni turistički promet)

¹² Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područni ured Gospić 2024.; dostupno na: <https://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.hzz.hr/app/uploads/2024/10/Stanje-na-trzistu-rada-09.-2024..pdf>

¹³ NN 85/15, 121/16, 99/18, 25/19, 98/19, 32/20, 42/20 i 126/21

¹⁴ Pravilnik o razvrstavanju, kategorizaciji i posebnim standardima ugostiteljskih objekata iz skupine Hoteli (NN 56/16), Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji ugostiteljskih objekata iz skupine Kampovi (NN 54/16), Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu (NN 9/16), Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (NN 54/16) i Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji ugostiteljskih objekata iz skupine Ostali ugostiteljski objekti za smještaj (NN 54/16)

unutar turističkih kapaciteta Ličko-senjske županije te mogućnost povezivanja s drugim sličnim vrstama/podvrstama. Pregled grupa, kao i njihova definicija prikazan je u Tablici 2.2.1.

Tablica 2.2.1. Definicija grupa smještajnih objekata u Ličko-senjskoj županiji

Grupa	Vrsta objekta (eVisitor)	Podvrsta* objekta (eVisitor)
Hoteli	Hoteli	Aparthotel, Hotel, Integralni hotel, Pansion, Turistički apartmani, Turističko naselje
Kampovi	Kampovi	Kamp, Kamp odmorište, Kampiralište
Obiteljski smještaj	Objekti u domaćinstvu	Kamp u domaćinstvu, Objekti u domaćinstvu
	Objekti na OPG-u (seljačkom domaćinstvu)	Kamp na OPG-u (seljačkom domaćinstvu), Objekti na OPG-u (seljačkom domaćinstvu)
Apartmani, kuće, sobe	Ostali ugostiteljski objekti za smještaj (Druge vrste - skupina kampovi)	Apartman, Kuća za odmor, Soba za iznajmljivanje, Studio apartman
Ostalo	Ostali ugostiteljski objekti za smještaj (Druge vrste - skupina kampovi)	Hostel, Objekt za robinzonski smještaj, Odmaralište za djecu, Organizirano kampiranje, Planinarski dom, Učenički/studentski dom/Akademis

* Nabrojane su samo one podvrste za koje postoji barem jedan registrirani objekt u Ličko-senjskoj županiji.

Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam

Analiza turističkog prometa i stanja turističkih kapaciteta napravljena je za 2019., 2022., 2023. i 2024. godinu. Godine 2020. i 2021. nisu relevantne za usporedbu zbog pandemije uzrokovane virusom COVID-19 i stoga su izostavljene iz ove analize.

Komercijalni smještajni kapaciteti

Analiza komercijalnih smještajnih kapaciteta napravljena je temeljem podataka dostupnih iz sustava eVisitor. Smještajni objekti su razvrstani u manji broj grupa, a kriterij definiranja grupe je bila važnost vrste/podvrste objekta (broj objekata, ostvareni turistički promet) unutar turističkih kapaciteta Ličko-senjske županije te mogućnost povezivanja s drugim sličnim vrstama/podvrstama. Grupe u koje su objekti razvrstani su Hoteli, Kampovi, Obiteljski smještaj, Apartmani, kuće, sobe te Ostalo.

Analiza smještajne ponude temelji se na broju stalnih kreveta (ne uzimaju se obzir pomoćni kreveti). Obzirom da se broj registriranih objekata mijenja na dnevnoj bazi, u analizu stanja u pojedinoj godini su uključeni svi oni objekti koji su u toj godini ostvarili barem jedno noćenje¹⁵. Turistički kapaciteti se promatraju u 2019., 2022., 2023. i 2024. godini¹⁶. U pandemijskim godinama (2020. i 2021.), došlo je do smanjenja kapaciteta jer neki objekti nisu radili ili su prešli na druge vrste korištenja, no taj pad je manje izražen nego li kod turističkog prometa.

¹⁵ Sustav eVisitor točno bilježi noćenja i dolaske, no problem predstavljaju kapaciteti, pogotovo u slučajevima kada dolazi do promjene vlasništva nad objektom i sl. U tom slučaju se isti objekt pojavljuje kao dva (ili više zapisa) u istoj kalendarskoj godini, broj noćenja i dolazaka je ispravno izračunat, ali je moguće da se kapaciteti prikazuju dvostruko.

¹⁶ Radi jednostavnosti pisanja, u nastavku teksta će se pod pojmom „promatrano razdoblje“ podrazumijevati 2019., 2022., 2023. i 2024. godinu.

Tablica 2.2.2. Broj registriranih kreveta u Ličko-senjskoj županiji u promatranom razdoblju prema vrstama smještajnih kapaciteta. U posljednja dva stupca prikazana je promjena broja kreveta u 2024. u odnosu na 2019. (stupac Δ 24/19), odnosno 2023. godinu (stupac Δ 24/23).

Vrsta/Godina	2019.	2022.	2023.	2024.	Δ 24/19	Δ 24/23
Hoteli	3.383	3.286	3.664	3.562	5,3%	-2,8%
Kampovi	8.517	8.412	9.320	9.268	8,8%	-0,6%
Obiteljski smještaj	25.486	24.152	25.091	25.587	0,4%	2,0%
Apartmani, kuće, sobe	3.460	3.389	3.668	3.881	12,2%	5,8%
Ostalo	1.171	1.082	1.119	934	-20,2%	-16,5%
Ukupno kreveta	42.017	40.321	42.862	43.232	2,9%	0,9%

Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam

Na području Županije je u **2024.** bilo registrirano **43.232 kreveta** u svim vrstama komercijalnih smještajnih kapaciteta, što predstavlja 3,7% svih smještajnih kapaciteta u RH. U odnosu na 2019. godinu, u 2024. bilo je registrirano 2,9% kreveta više, a u odnosu na 2023. broj kreveta u 2024. je bio za 0,9% veći.

Prema podacima iz Tablice 2.2.2., najveći udio u smještajnim kapacitetima Županije imaju objekti razvrstani u grupu **Obiteljski smještaj**. Najveći udio je bio u 2019. godini (60,7%), najmanji u 2023. (58,5%), da bi u 2024. iznosio 59,2%. Unutar grupe Obiteljski smještaj 98,8% kreveta je registrirano kao podvrsta Objekti u domaćinstvu. U odnosu na 2019. godinu broj kreveta u Obiteljskom smještaju je porastao za 0,4%, a u odnosu na 2023. je zabilježen rast od 2,0%.

Kampovi čine drugu vrstu smještajnih kapaciteta prema udjelu u smještajnim kapacitetima županije. Udio kreveta u kampovima je u promatranom razdoblju je najmanji bio u 2019. (20,3%), najveći u 2023. godini (21,7%), da bi u 2024. iznosio 21,4%. U odnosu na 2019. broj kreveta u kampovima je porastao za 8,8%, a u odnosu na 2023. je došlo do smanjenja od 0,6%.

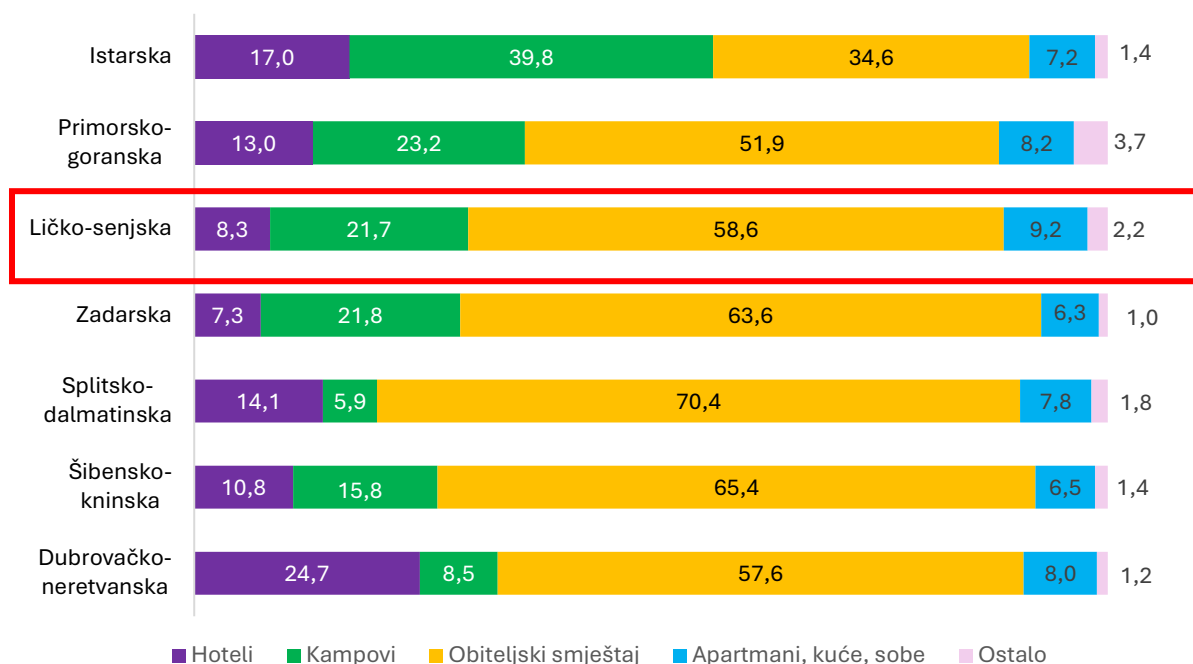
Udio smještajnih kapaciteta u grupi **Apartmani, kuće, sobe** je rastao tijekom promatranog razdoblja: u 2019. je iznosio 8,2%, dok je u 2024. godini bio 9,0%. U 2024. se unutar ove grupe 43% kreveta nalazi u objektima registriranim kao podvrsta Apartman (42,7%), a slijede podvrste Soba za iznajmljivanje (36,3%), Studio apartman (12,6%), dok se preostalih 8,4% kreveta se nalazi unutar podvrste Kuća za odmor. Kod ove grupe je zabilježen **najveći rast kapaciteta** u promatranom razdoblju. U 2024. je broj kreveta bio za 12,2% veći u odnosu na 2019. godinu, a u odnosu na 2023. bilježi se rast broja kreveta za 5,8%.

Kreveti u hotelima čine oko **8%** svih komercijalnih smještajnih kapaciteta. Najveći udio je bio u 2023. godini (8,5%), a u 2024. je iznosio 8,2%. U odnosu na 2019. broj kreveta u 2024. godini je narastao za 5,3%, ali se smanjio za 2,8% u odnosu na 2023. godinu.

Komercijalni turistički kapaciteti razvrstani u grupu **Ostalo** su u 2019. činili 2,8% svih smještajnih kapaciteta. Od tada se njihov udio neprekidno smanjuje, a u 2024. je iznosio 2,2%. Najveći dio smještajnih kapaciteta ima podvrsta Hostel (u 2024. 68,0%), a ostatak je podijeljen na kapacitete u učeničkom domu, objektima za robinzonski smještaj i planinarskim domovima. U odnosu na 2019. godinu, u 2024. je registrirano 20,2% manje kreveta, dok je u odnosu na 2023. zabilježen pad broja kreveta od 16,5%.

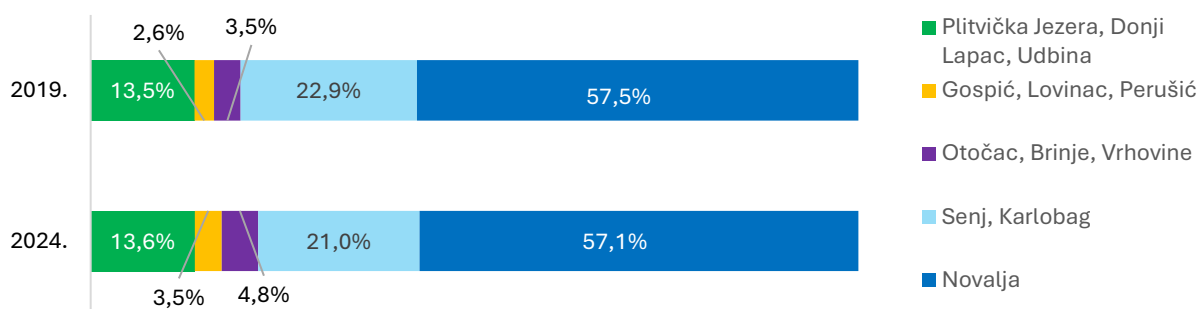
Struktura smještajnih kapaciteta u Ličko-senjskoj županiji je najbližnja strukturi smještaja u Zadarskoj županiji (Slika 2.2.1.). Udio smještajnih kapaciteta u grupi Apartmani, kuće, sobe je najveći u Ličko-senjskoj županiji u odnosu na ostale promatrane županije. Grupa smještajnih kapaciteta Hoteli u Ličko-senjskoj županiji ima drugi najmanji udjel među promatranim

županijama, dok je kod ostalih grupa smještaja Ličko-senjska županija u sredini raspona u odnosu na ostale županije.

Slika 2.2.1. Strukture smještajnih kapacitete u županijama Jadranske Hrvatske (%) u 2024. (Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam)

Unutar Županije **više od polovice kreveta** se nalazi na području klastera **K5** – Novalja, a drugi najveći broj kreveta se nalazi u drugom priobalnom klasteru K4 – Senj. U **kontinentalnim klasterima** se nalazi zajedno oko **21% svih kreveta**, od čega najviše na području klastera K1 – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina (13,6%). Udio kontinentalnih klastera se u 2024. povećao u odnosu na 2019. godinu (Slika 2.2.2.).

Slika 2.2.2. Struktura smještajnih kapacitete u Ličko-senjskoj županiji po klasterima u 2019. i 2024. (Izvor: eVisitor; obrada Institut za turizam)

Detaljni prikaz kretanja broja kreveta po klasterima u promatranom razdoblju dan je u Tablici 2.2.3. U odnosu na 2019. godinu, u 2024. je do rasta broja kreveta došlo u svim klasterima s izuzetkom klastera **K4** – Senj, Karlobag, u kojem je zabilježen pad od 5,6%. U klasterima **K2** – Gospić, Lovinac, Perušić i **K3** – Otočac, Brinje, Vrhovine rast broja kreveta je veći od 40%, dok je u preostala dva klastera rast manji. U odnosu na 2023. godinu, u 2024. je najviše porastao broj

krevena u klasterima K2 – Gospić, Lovinac, Perušić (za 4,0%) i K1 - Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina (za 2,9%), dok je u ostalim klasterima promjena bila manja od 1%.

Tablica 2.2.3. Broj registriranih kreveta u Ličko-senjskoj županiji u promatranom razdoblju prema klasterima. U posljednja dva stupca prikazana je promjena broja kreveta u 2024. u odnosu na 2019. (stupac Δ 24/19), odnosno 2023. godinu (stupac Δ 24/23).

Klaster/Godina	2019.	2022.	2023.	2024.	Δ 24/19	Δ 24/23
Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina	5.681	4.799	5.701	5.866	3,3 %	2,9 %
Gospić, Lovinac, Perušić	1.072	1.305	1.452	1.510	40,9 %	4,0 %
Otočac, Brinje, Vrhovine	1.462	1.493	2.078	2.059	40,8 %	-0,9 %
Senj, Karlobag	9.638	8.960	9.109	9.095	-5,6 %	-0,2 %
Novalja	24.164	23.764	24.522	24.702	2,2 %	0,7 %
Ukupno županija	42.017	40.321	42.862	43.232	2,9 %	0,9 %

Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam

U Tablici 2.2.4. je prikazana promjena broja kreveta u 2024. u odnosu na 2019. po vrstama smještajnih kapaciteta za svaki klaster posebno.

Tablica 2.2.4. Promjena broja registriranih kreveta u klasterima Ličko-senjske županije u 2024. godini u odnosu na 2019. godinu po vrstama smještajnih kapaciteta. Tamnije su otisnute vrijednosti za one vrste smještaja za koje je u pojedinom klasteru došlo do rasta

Vrsta	K1 – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina	K2 – Gospić, Lovinac, Perušić	K3 – Otočac, Brinje, Vrhovine	K4 – Senj, Karlobag	K5 - Novalja
Hoteli	0,3 %	-12,7 %	5,0 %	19,7 %	6,4 %
Kampovi	7,7 %	-	74,3 %	0,0 %	5,3 %
Obiteljski smještaj	0,8 %	85,5 %	36,2 %	-7,9 %	0,2 %
Apartman, kuća, soba	55,4 %	33,5 %	-29,3 %	11,4 %	5,9 %
Ostalo	-31,3 %	-27,6 %	40,5 %	-33,7 %	-11,2 %

Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam

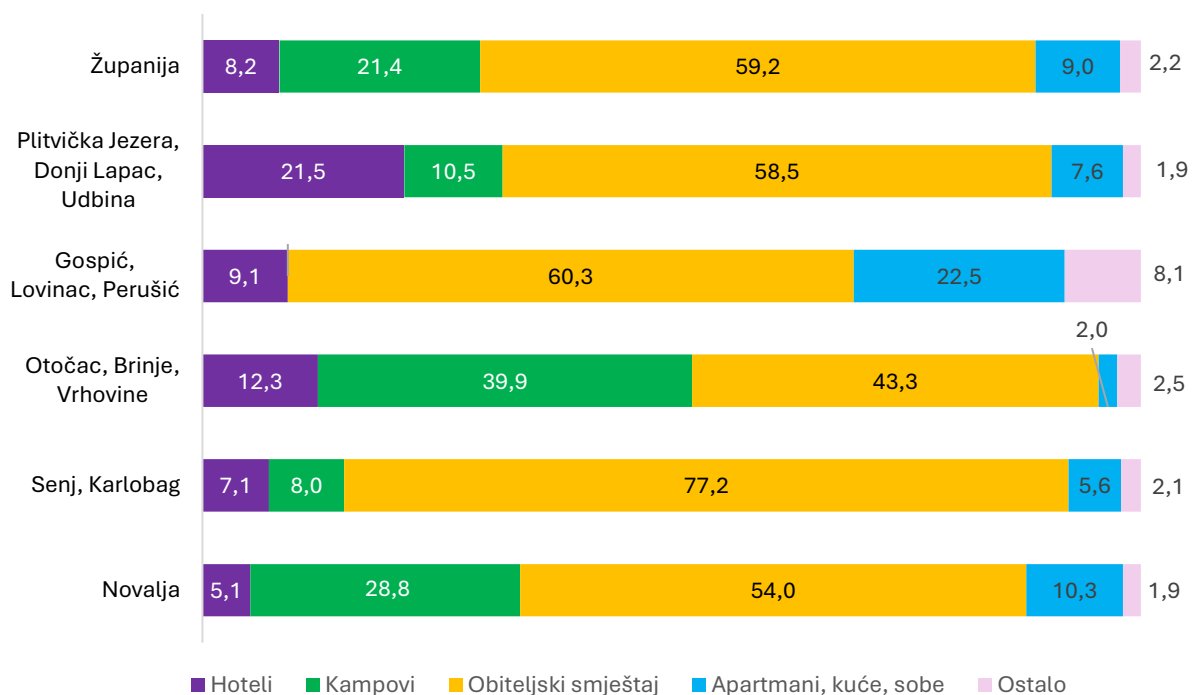
Gledano po klasterima, u klasteru **K1** – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina došlo je do rasta u svim vrstama smještaja, osim u kategoriji Ostalo. Najveći rast je bio u grupi Apartman, kuća, sobe (55,4%), a u najbrojnijim vrstama smještaja rast je bio minimalan (manje od 1%). U klasteru **K2** – Gospić, Lovinac, Perušić smanjio se broj kreveta u hotelima i u grupi Ostalo, ali se znatno povećao broj kreveta u obiteljskom smještaju (skoro se udvostručio) i grupi Apartmani, kuće, sobe (rast za trećinu). Ovaj klaster je jedini klaster na području Županije u kojem nema registriranih kampova. U klasteru **K3** – Otočac, Brinje, Vrhovine rasli su kapaciteti u svim vrstama smještaja s iznimkom grupe Apartman, kuća, soba u kojoj je zabilježen pad broja kreveta za 29,3%. Najveći rast je zabilježen kod kampova (74,3%) i u grupi Obiteljski smještaj (36,2%). U klasteru **K4** – Senj, Karlobag značajno je porastao broj kreveta u hotelima i grupi Apartmani, kuće, sobe (za 19,7%, odnosno 11,4%), ali je za skoro 8% smanjen broj kreveta u obiteljskom smještaju. U klasteru s najvećim brojem kreveta, **K5** – Novalja, u svim vrstama smještaja, osim grupe Ostalo, zabilježen je rast broja kreveta. U grupama Hoteli, Kampovi i Apartman, kuća, soba rast je bio nešto veći od 5%, a u najbrojnijoj grupi, Obiteljski smještaj, zabilježen je rast od 0,2%.

Struktura smještajnih kapaciteta u Ličko-senjskoj županiji i svim njezinim klasterima u 2024. godini prikazana je na Slici 2.2.3. Dominantna vrsta je **obiteljski smještaj** u kojem se nalazi skoro

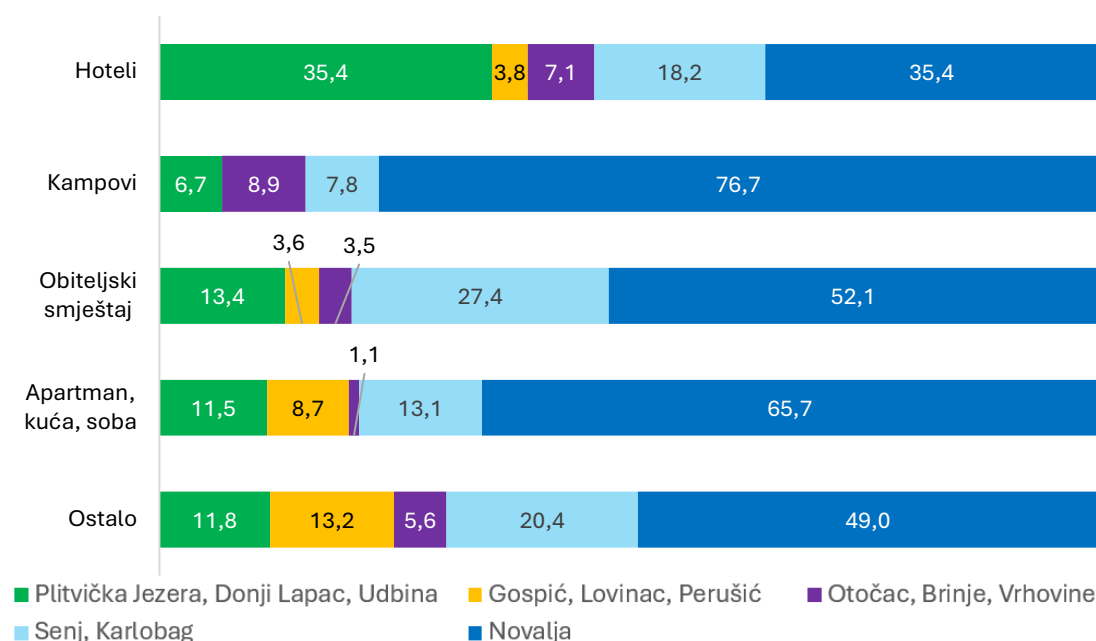
60% svih kapaciteta, a slijede **kampovi** (udjel nešto veći od 20%). Vrsta smještaja Apartman, kuće, soba imala je u 2024. udjel od 9,0%, što je nešto više od udjela hotela (8,2%).

I u svim klasterima obiteljski smještaj čini većinu smještajnih kapaciteta (Slika 2.2.3.). Udio kreveta u obiteljskom smještaju varira od 77,2% u klasteru **K4** – Senj, Karlobag do 43,3% u klasteru K3 – Otočac, Brinje, Vrhovine. Smještaja u kampovima nema u klasteru K2 – Gospić, Lovinac, Perušić, a u ostalim klasterima obično čini drugu po brojnosti vrstu smještaja. Izuzetak je klaster K1 – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina u kojem su na drugom mjestu po brojnosti kapaciteti u hotelima. Udio smještajnih kapaciteta u hotelima je u pravilu manji od 10% (u klasteru K5 – Novalja iznosi samo 5,1%), a iznimke su samo klaster K1 – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina (udio hotela 21,5%) i K3 – Otočac, Brinje, Vrhovine (udio hotela 12,3%). Vrsta smještaja Apartman, kuća, soba ima udio veći od 10% u smještajnim kapacitetima u klasterima K2 – Gospić, Lovinac, Perušić (22,5%) i K5 – Novalja (10,3%).

Udio s kojim pojedini klaster sudjeluje u određenoj vrsti smještajnih kapaciteta u Ličko-senjskoj županiji u 2024. godini prikazan je na Slici 2.2.4.

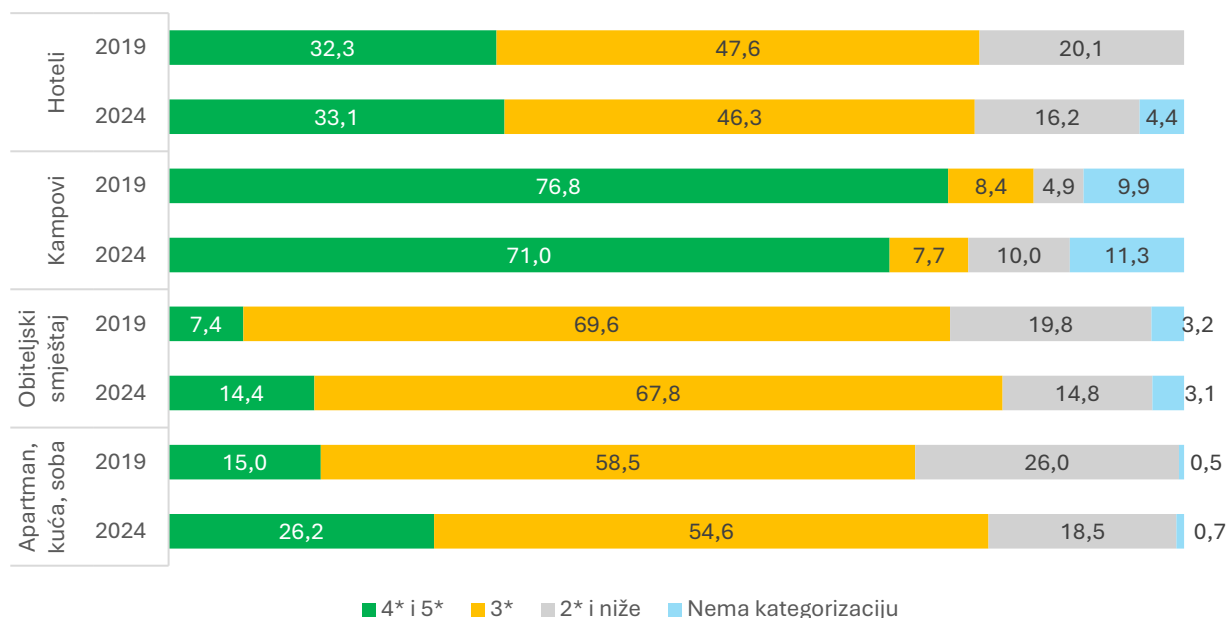

Slika 2.2.3. Struktura smještajnih kapacitete po klasterima Ličko-senjske županiji u 2024. godini. Vrijednosti su prikazane u postocima (Izvor: eVisitor; obrada Institut za turizam)

Slika 2.2.4. Udio klastera u pojedinoj vrsti smještajnih kapacitete u Ličko-senjskoj županiji u 2024. godini. Vrijednosti su prikazane u postocima (Izvor: eVisitor; obrada Institut za turizam)

Na Slici 2.2.5. prikazana je struktura smještajnih kapaciteta u Ličko-senjskoj županiji po kategorijama i vrstama smještajnih kapaciteta.

Slika 2.2.5. Struktura smještajnih kapacitete u Ličko-senjskoj županiji prema kategoriji i vrsti smještajnih kapaciteta u 2019. i 2024. godini. Vrijednosti su prikazane u postocima (Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam)

U hotelima je struktura kapaciteta prema kategoriji podjednaka i u 2019. i u 2024. godini, s time da je u 2024. malo povećan udio kapaciteta **više i visoke kategorije (4* i 5*)**. Najveći udio, nešto manje od polovine, čine hoteli kategorije 3*. U kampovima najveći udio (više od 70%) čine kapaciteti više i visoke kategorije. U odnosu na 2019., u 2024. godini se udio kapaciteta više i visoke kategorije smanjio, a povećao se udio kampova kategorije 2* i niže te kampova koji nisu kategorizirani. Povećanje udjela kampova nižih kategorija je posljedica rasta kapaciteta tih kampova u 2024. u odnosu na 2019. godinu za 56%, dok su kapaciteti ostalih kampova ostali uglavnom nepromijenjeni.

U obiteljskom smještaju najveći broj objekata je kategoriziran s **3***, ali se njihov udio u 2024. blago smanjio u odnosu na 2019. godinu (67,8% u 2024. naspram 69,6% u 2019.). Udjel objekata više i visoke kategorije se povećao s 7,4% na 14,4%, dok je udjel objekata kategoriziranih s 2* i niže smanjio na 14,8%.

U grupi Apartmani, kuće, sobe je sličan trend kao i kod obiteljskog smještaja: u kategoriji **3*** kategoriziran je najveći broj objekata (više od polovice kreveta), a njihov udio se blago smanjio u 2024. u odnosu na 2019. godinu, udio kapaciteta više i visoke kategorije je veći od četvrtine (povećanje s 15,0% na 26,2%), dok se udio kapaciteta u ostalim kategorijama smanjio.

U Tablici 2.2.5. je za svaki klaster prikazan **udio kapaciteta više i visoke kategorije (4* i 5*)** u kapacitetima pojedine vrste smještaja u 2024. godini, kao i promjena u odnosu na 2019. godinu. U klasteru **K5 – Novalja**, s najvećim brojem kreveta, smještajni kapaciteti u hotelima i kampovima su pretežno u objektima više i visoke kategorije. Udio kapaciteta više i visoke kategorije u vrsti smještaja Apartman, kuća, soba je na razini županije, ali je u obiteljskom smještaju je manji od 10%. U odnosu na 2019., broj kreveta u objektima više i visoke kategorije je rastao u svima vrstama smještaja, ali u obiteljskom smještaju je rast bio neznatan. U klasteru K2 – Senj, Karlobag udio kapaciteta više i visoke kategorije je u svim vrstama smještaja znatno ispod razine županije. U odnosu na 2019. godinu znatniji rast je zabilježen u vrstama smještaja Hoteli i Apartman, kuća, soba, a u Obiteljskom smještaju je zabilježeno i smanjenje kapaciteta za skoro 8%.

Tablica 2.2.5. Udio kreveta u objektima s 4* i 5* u 2024. godini (stupac Udio) te promjena broja kreveta u objektima s 4* i 5* (više i visoke kategorije) u 2024. godini u odnosu na 2019. godinu po vrstama smještaja i klasterima Ličko-senjske županije. Vrijednosti su izražene u postocima.

Klasteri	Hoteli		Kampovi		Obiteljski smještaj		Apartman, kuća, soba	
	Udio	Δ24/19	Udio	Δ24/19	Udio	Δ24/19	Udio	Δ24/19
Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina	14,1	0,3	33,5	7,7	39,6	0,8	42,4	55,4
Gospić, Lovinac, Perušić	38,7	-12,7			22,8	85,5	28,3	33,5
Otočac, Brinje, Vrhovine	30,0	5,0	39,1	74,3	25,2	36,2	14,6	-29,3
Senj, Karlobag	16,3	19,7	0,0	0,0	8,6	-7,9	7,7	11,4
Novalja	60,7	6,4	85,2	5,3	9,6	0,2	26,9	5,9
Županija	33,1	5,3	71,0	8,8	14,4	0,4	26,2	12,2

Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam

U svim **kontinentalnim klasterima** udio kapaciteta više i visoke kategorije u obiteljskom smještaju veći je od razine županije, a najveći je u klasteru **K1** - Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina (skoro 40%). Kapaciteti više i visoke kategorije u obiteljskom smještaju su najviše rasli u klasterima **K2** – Gospić, Lovinac, Perušić (rast za 85,5%) i **K3** – Otočac, Brinje, Vrhovine (rast za 36,2%). Iskorištenost kapaciteta mjereno brojem ostvarenih noćenja po krevetu je prikazana u Tablici 2.2.6.

Tablica 2.2.6. Iskorištenost kreveta u Ličko-senjskoj županiji u promatranom razdoblju prema vrstama smještajnih kapaciteta (%)

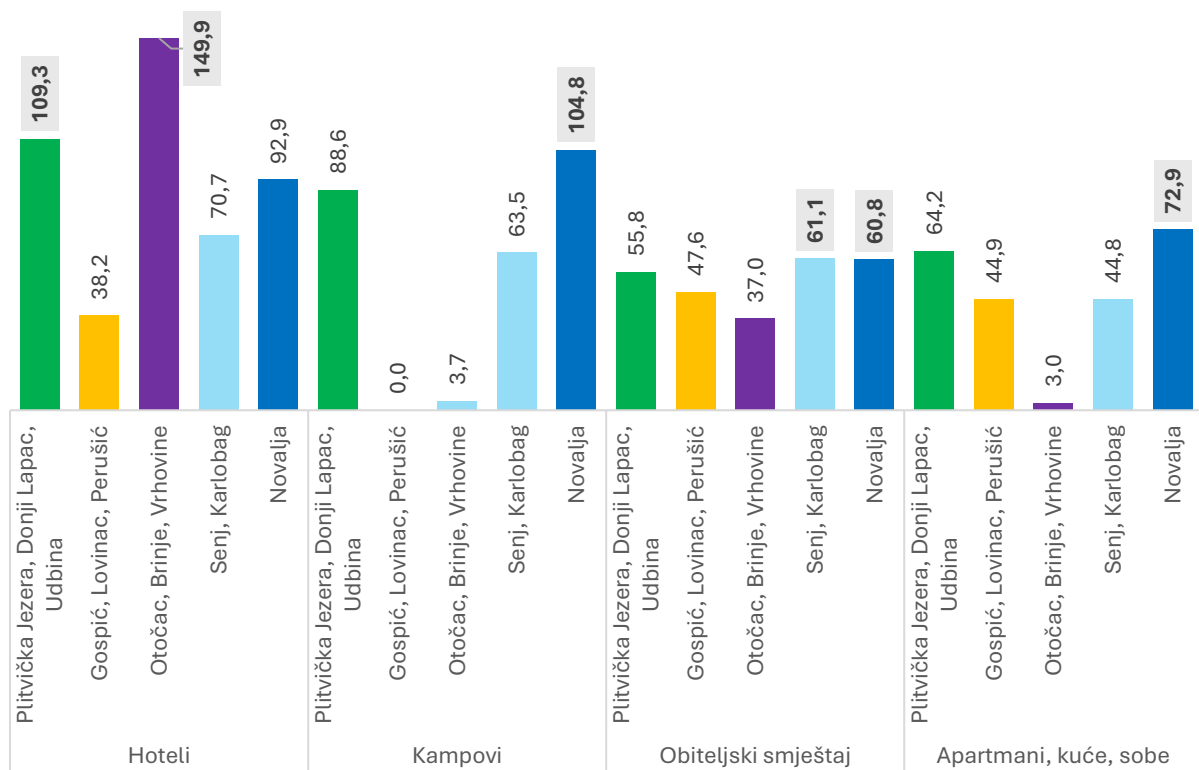
Vrsta/Godina	2019.	2022.	2023.	2024.
Hoteli	115,7	89,3	94,3	96,6
Kampovi	76,5	95,7	88,8	91,6
Obiteljski smještaj	62,4	62,8	60,1	58,9
Apartman, kuća, soba	58,4	58,7	60,6	65,0
Ostalo	45,7	33,3	39,2	35,2

Izvor: eVisitor; obrada Institut za turizam

Kako se može vidjeti u Tablici 2.2.6., **najveća iskorištenost** je zabilježena **kod hotela**, a najniža kod vrste smještaja Ostalo. U najzastupljenijoj vrsti smještaja, obiteljskom smještaju, iskorištenost je bila najveća u 2022. godini, a od tada je prisutan trend smanjenja, što signalizira da rast kapaciteta nije bio praćen jednakim ili bržim rastom broja turističkih noćenja. Iskorištenost kreveta u obiteljskom smještaju u 2024. godini je manja od 60 dana.

Kod vrsta smještaja Apartman, kuća, soba najmanja iskorištenost je bila u 2019. godini, a nakon toga je rasla da bi u 2024. dosegla 65 dana. Kod hotela najveća iskorištenost je bila u 2019. godini, da bi u pandemijskim godinama uslijedio pad iskorištenosti. Od 2022. godine iskorištenost kreveta u hotelima raste i u 2024. iznosi 96 dana. Kod kampova nema jasnog trenda, najveća je bila u 2022. godini, a u 2024. je iznosila 91 dana.

Na Slici 2.2.6. je prikazana iskorištenost kreveta u 2024. po vrstama smještaja i klasterima. Generalno, **iskorištenost je najbolja u klasteru K5** - Novalja. Iskorištenost obiteljskog smještaja je najveća u klasteru K4 – Senj, Karlobag, ali u tom klasteru je iskorištenost ostalih vrsta smještaja ispod odgovarajuće iskorištenosti za županiju. Najveća iskorištenost kod hotela je zabilježena u klasteru K3 – Otočac, Brinje, Vrhovine, a veća iskorištenost od iskorištenosti hotela zabilježena je i kod hotela u klasteru K1 – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina. U ostalim vrstama smještaja klastera K1 – Plitvička jezera, Donji Lapac, Udbina iskorištenost je nešto manja od iskorištenosti na razini Županije- U klasteru K2 – Gospić, Lovinac, Perušić iskorištenost u svim vrstama smještaja je manja od iskorištenost pojedinih vrsta smještaja u odnosi na razinu Županije.

Slika 2.2.6. Iskorištenost kreveta (broj noćenja po krevetu) u 2024. godini prema vrstama smještaja i klasterima Ličko-senjske županije. Dodatno su naglašene vrijednosti koje su veće od iskorištenosti odgovarajuće vrste smještaja u županiji (Izvor: eVisitor; obrada Institut za turizam)

Nekomercijalni smještajni kapaciteti

Za potrebe izrade ovog Plana upravljanja destinacijom napravljena je analiza nekomercijalnog smještaja na osnovi podataka iz eVisitora. Podaci su prikazani u Tablici 2.2.7., uz napomenu kako su podaci nepouzdan, što se očituje u činjenici da broj noćenja u tim kapacitetima opada, dok broj objekata raste (2016. oko 4.000 objekata, a 2024. oko 6.300 objekata).

Tablica 2.2.7. Broj noćenja u nekomercijalnom smještaju u Ličko-senjskoj županiji

Godina	Broj noćenja u nekomercijalnom smještaju
2016.	539.306
2017.	537.992
2018..	532.450
2019.	532.772
2020.	501.451
2021.	405.614
2022.	419.820
2023.	450.745
2024.	423.025

Izvor: eVisitor

Preporuka je, kao i za ostale destinacije, pratiti te prikupljati pouzdanje podatke u skladu s poreznim izmjenama uvedenima tijekom 2025. godine, čemu će doprinijeti uspostava sustava naplate poreza za kuće i stanove za odmor pri Poreznoj upravi. Ova će se statistika, stoga, utemeljeno obraditi u narednom Planu, na osnovi pouzdanijih podataka.

Turistički promet

U Ličko-senjskoj županiji ostvaruje se nešto više od 3% svih noćenja u komercijalnim smještajnim kapacitetima u Republici Hrvatskoj te se prema broju noćenja nalazi na sedmom mjestu među županijama (Tablica 2.2.8).

Tablica 2.2.8. Udio noćenja u Ličko-senjskoj županiji u ukupnom broju noćenja Republike Hrvatske u promatranom razdoblju. U posljednjem stupcu je dano mjesto na kojem se Ličko-senjska županija nalazi među svim županijama prema broju noćenja u pojedinoj vrsti smještaja u 2024.

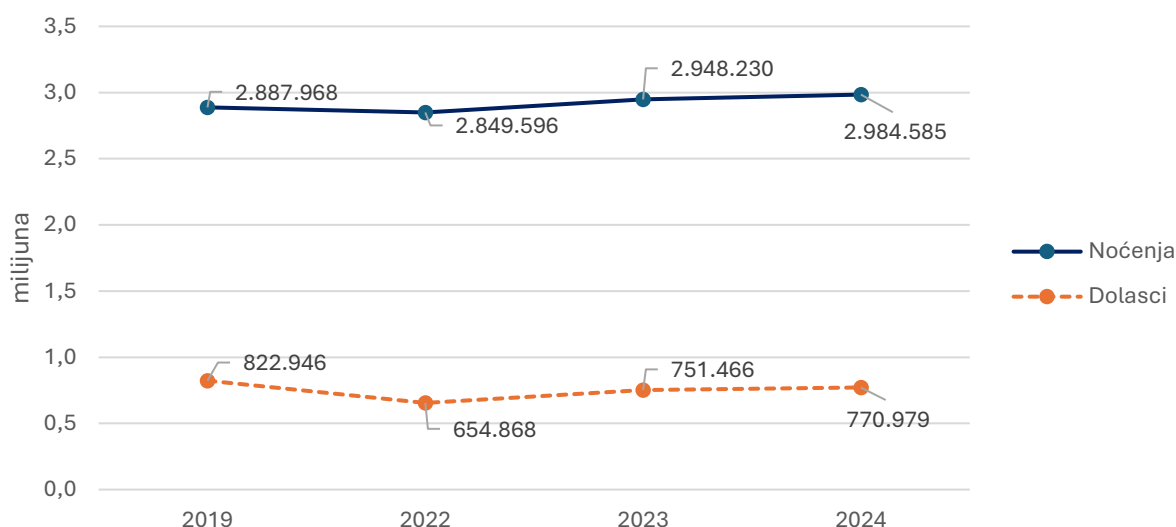
Vrsta/godina	2019.	2022.	2023.	2024.	Poredak
Hoteli	1,5 %	1,3 %	1,4 %	1,3 %	8.
Kampovi	3,5 %	3,9 %	3,9 %	4,1 %	6.
Obiteljski smještaj	4,0 %	3,8 %	3,8 %	3,8 %	7.
Apartmani, kuće, sobe	3,2 %	3,3 %	3,5 %	3,8 %	7.
Ukupno	3,1 %	3,1 %	3,2 %	3,2 %	7.

Izvor: eVisitor; obrada Institut za turizam

Prema vrstama smještaja, u 2024. godini Ličko-senjska županija ima najveći udio u kampovima (4,1%, šesto mjesto među 7 priobalnih županija), a otprilike jednaki udio ima u obiteljskom smještaju i grupi Apartman, kuća, stan. Najmanji udio Ličko-senjska županija ima kod noćenja u hotelima, u kojima se u 2024. ostvarilo 1,3% svih noćenja u hotelima u Hrvatskoj. Prema broju noćenja u hotelima, Ličko-senjska županija se nalazi na osmom mjestu.

Slikom 2.2.7. prikazano je kretanje broja noćenja i dolazaka u promatranom razdoblju. Broj noćenja u 2022. je bio manji u usporedbi s 2019., a u 2023. i u 2024. je premašio broj noćenja iz 2019. Broj dolazaka u 2022. se smanjio u odnosu na 2019., ali u 2023. i 2024. došlo je do **rasta broja dolazaka** (broj dolazaka iz 2019. nije premašen). Duljina boravka turista u 2019. bila je 3,5 noćenja, a u 2022. 4,4 noćenja¹⁷. U 2023. i 2024. godini duljina boravka turista je bila **3,9 noćenja**.

¹⁷ Povećana duljina boravka je karakteristično za godine u kojima je utjecaj pandemije bio velik.

Slika 2.2.7. Broj noćenja i dolazaka u Ličko-Senjskoj županiji u 2019., 2022., 2023. i 2024. (Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam)

Tablici 2.2.9. prikazuje je kretanje broja noćenja po godinama i vrstama smještaja. Najviše noćenja se ostvaruje u obiteljskom smještaju (više od polovine svih noćenja).

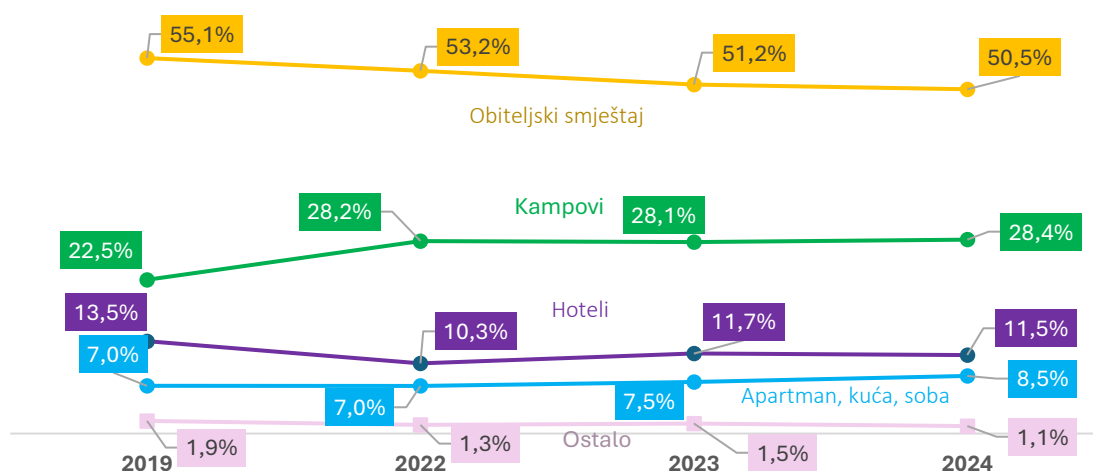
Tablica 2.2.9. Broj ostvarenih noćenja u Ličko-senjskoj županiji u promatranom razdoblju prema vrstama smještajnih kapaciteta. U posljednja dva stupca prikazana je promjena broja noćenja u 2024. u odnosu na 2019. (stupac Δ 24/19), odnosno 2023. godinu (stupac Δ 24/23)

Vrsta/Godina	2019.	2022.	2023.	2024.	Δ 24/19	Δ 24/23
Hoteli	391.307	293.344	345.604	343.958	-12,5%	-0,9%
Kampovi	651.200	804.737	828.025	848.606	30,3%	2,5%
Obiteljski smještaj	1.589.995	1.516.403	1.508.291	1.506.826	-5,2%	-0,1%
Apartman, kuća, soba	201.898	199.036	222.462	252.282	25,0%	13,4%
Ostalo	53.568	36.076	43.848	32.913	-38,6%	-24,9%
Ukupno noćenja	2.887.968	2.849.596	2.948.230	2.984.585	3,3%	1,2%

Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam

Prema podacima iz Tablice 2.2.9., u odnosu na 2019. godinu ukupna **broj noćenja je povećan za 3,3%**. Prema vrstama smještaja, broj noćenja je povećan u kampovima (rast za 30,3%) te u grupi Apartman, kuća, soba (rast za 25%), dok je u preostalim vrstama smještaja zabilježen pad (hoteli za 12,5%, obiteljski smještaj za 5%, ostali smještaj za 38,6%). U odnosu na 2023., u 2024. je zabilježen rast ukupnog broja noćenja od 1,2%. Broj noćenja je rastao u kampovima (za 2,5%) i grupi Apartman, kuća, soba (rast za 13,4%). U hotelima i obiteljskom smještaju je zabilježen pad manji od 1%, a u ostalom smještaju je zabilježen značajni pad od 24,9%.

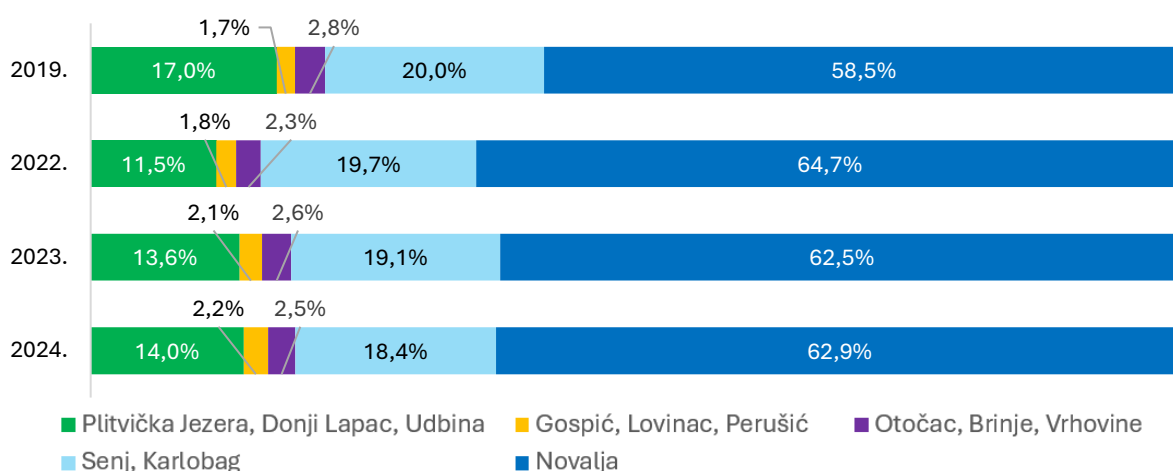
Na Slici 2.2.8. prikazano je kretanje strukture noćenja prema vrstama smještaja u Ličko-senjskoj županiji u promatranom razdoblju. Tijekom cijelog razdoblja se **u obiteljskom smještaju** ostvaruje **više od polovine ukupnog broja** noćenja u Županiji.

Slika 2.2.8. Struktura noćenja u Ličko-senjskoj županiji u 2019., 2022., 2023. i 2024. godini prema vrstama smještaja (Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam)

Udio noćenja u obiteljskom smještaju se smanjuje u promatranom razdoblju tako da je u 2024. bio za skoro 5% manji u odnosu na 2019. godinu. Također se u 2024. smanjio i udio noćenja u hotelima u odnosu na 2019. godinu. S druge strane, **udio noćenja u kampovima je rastao** tijekom promatranog perioda i u 2024. (za gotovo 6% veći u odnosu na 2019.). Raste udio noćenja u grupi Apartman, kuća, soba, a noćenja u ostalom smještaju se u 2024. smanjuje za oko 1%.

Struktura broja noćenja u Ličko-senjskoj županiji prema klasterima za 2019., 2022., 2023. i 2024. godinu prikazana je na Slici 2.2.9. **Najviše noćenja** se ostvaruje na području klastera **K5 – Novalja** (skoro dvije trećine u 2024. godini), a **udio broja noćenja u oba primorska klastera zajedno (K4 i K5)** je u 2024. godini bio **81,3%**. Udio noćenja u klasteru K1 – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina je bio najveći u 2019. godini, tijekom pandemijskih godina je doživio pad, a od 2022. se povećava. Udio noćenja u klasteru K2 – Gospić, Lovinac, Perušić se stalno povećava te je narastao sa 1,7% u 2019. na 2,2% u 2024. godini. Za broj noćenja u klasteru K3 - Otočac, Brinje, Vrhovine teško je utvrditi trend, a udio noćenja u tom klasteru je u 2024. godini bio 2,5%.

Slika 2.2.9. Struktura noćenja u Ličko-dalmatinskoj županiji u 2019., 2022., 2023. i 2024. prema klasterima (Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam)

U Tablici 2.2.10. prikazano je kretanje broja noćenja u 2019., 2022., 2023. i 2024. godini po klasterima. U odnosu na 2019. godinu **rast** je zabilježen u klasterima **K2** – Gospić, Lovinac, Perušić (rast za 38%, 18 tisuća noćenja) i **K5 – Novalja** (11,1%, 188 tisuća noćenja). U ostalim klasterima je zabilježen **pad**, a najveći pad je zabilježen u klasteru **K1** – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina gdje je broj noćenja smanjen u 2024. **za 15%** u odnosu na 2019. godinu (više od 60 tisuća noćenja manje).

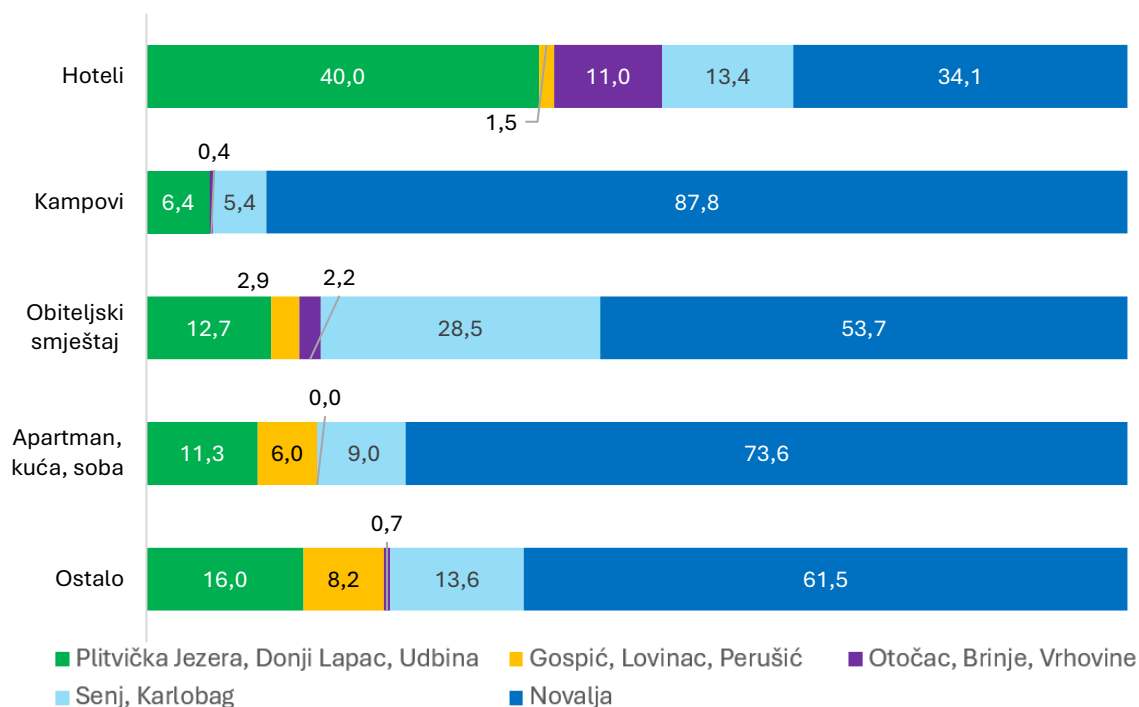
Tablica 2.2.10. Broj ostvarenih noćenja u Ličko-senjskoj županiji u promatranom razdoblju prema klasterima. U posljednja dva stupca prikazana je promjena broja noćenja u 2024. u odnosu na 2019. (stupac Δ 24/19), odnosno 2023. godinu (stupac Δ 24/23)

Klaster/Godina	2019.	2022.	2023.	2024.	Δ 24/19	Δ 24/23
Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina	491.309	327.862	401.696	417.759	-15,0 %	4,0 %
Gospić, Lovinac, Perušić	48.202	51.455	60.850	66.507	38,0 %	9,3 %
Otočac, Brinje, Vrhovine	79.764	64.421	78.113	74.317	-6,8 %	-4,9 %
Senj, Karlobag	578.819	561.635	563.959	548.257	-5,3 %	-2,8 %
Novalja	1.689.874	1.844.223	1.843.612	1.877.745	11,1 %	1,9 %
Županija	2.887.968	2.849.596	2.948.230	2.984.585	3,3 %	1,2 %

Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam

U odnosu na 2023. godinu, u 2024. je zabilježen rast broja noćenja u klasterima K1 - Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina, K2 – Gospić, Lovinac, Perušić i K5 – Novalja. U relativnom smislu **najveći rast je bio u klasteru K2** – Gospić, Lovinac, Perušić (rast za 9.3%), dok je u apsolutnom smislu najveći rast bio na području klastera **K5** – Novalja, gdje je broj noćenja porastao za 34 tisuće. Na području klastera K4 – Senj, Karlobag je u 2024. godini zabilježeno 15 tisuća noćenja manje u odnosu na 2023. (pad za 2,8%), dok je u klasteru K3 – Otočac, Brinje, Vrhovine zabilježeno 4,5 tisuća noćenja manje (pad za 6,8%).

Prije pregleda promjena broja noćenja i dolazaka po pojedinim klasterima i vrstama smještaja napravljen je prikaz udjela s kojim je pojedini klaster sudjelovao u broju noćenja za određenu vrstu smještaja u 2024. godini (Slika 2.2.10). Klaster **K5** – Novalja, u kojem je u 2024. ostvaren najveći broj noćenja u županiji (62,9%) je najvažniji za sve vrste smještaja, osim za hotele. Udio klastera je osobito važan kod kampova (87,8% svih noćenja u kampovima u županiji) te u grupi Apartman, kuća soba (73,6% svih noćenja u grupi u županiji). U obiteljskom smještaju se u klasteru K5 – Novalja ostvaruje više od polovine svih noćenja u obiteljskom smještaju, a isto vrijedi i za ostali smještaj, dok je u hotelima ostvareno 34,1% svih noćenja u hotelima u županiji. Klaster **K4** – Senj, Karlobag ima značajan udio noćenja u obiteljskom smještaju (28,5%), dok je u ostalim vrstama smještaja udio manje značajan. U klasteru **K1** – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina u 2024. je ostvareno 40% svih noćenja u hotelima u 2024. godini, a značajan je udio klastera i noćenjima u obiteljskom (12,7%) te ostalom (16,0%) smještaju. Klaster **K2** – Gospić, Lovinac, Perušić ima značajniji udio u vrstama smještaja Apartman, kuća, soba (6,0%) i Ostalo (8,2%). U klasteru **K3** – Otočac, Brinje, Vrhovine je ostvareno 11,0% svih noćenja u hotelima u županiji u 2024. godini.

Slika 2.2.10. Udio klastera u broju noćenja u pojedinoj vrsti smještajnih kapaciteta u Ličko-senjskoj županiji u 2024. Vrijednosti su prikazane u postocima (Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam)

U Tablici 2.2.11. se nalaze podaci o promjeni broja noćenja i dolazaka turista u 2024. u odnosu na 2019. prema vrstama smještaja i po klasterima. Gledano prema vrsti smještaja, u 2024. godini se obzirom na 2019. **broj dolazaka u hotele na razini županije smanjio za 22,7%, a broj noćenja za 12,1%.** U svim klasterima, osim **K5 - Novalja**, zabilježen je pad broja noćenja u 2024. u odnosu na 2019. godinu. Najveći pad u apsolutnom smislu zabilježen je u klasteru **K1 – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina** (u noćenjima 29,2%, u dolascima 35,6%). U klasteru **K5 – Novalja** noćenja su porasla za 32%, a dolasci za 41,3%.

Broj noćenja i dolazaka u kampove je u 2024. godini značajno porastao u odnosu na 2019. godinu (noćenja za 30,3%, a dolasci za 32,4%). U najvažnijem klasteru za kampove, **K5 – Novalja**, broj noćenja je porastao za skoro 30%, a dolazaka za 33,3%, a rast je zabilježen i u klasteru **K1 – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina** i to noćenja za 136,1%, a dolazaka za 110,2%. U klasteru **K3 – Otočac, Brinje, Vrhovine** zabilježen je veliki pad (noćenja za 61,4%, dolazaka za 65%) u 2024. u odnosu na 2019., dok je u klasteru **K4 – Senj, Karlobag** pad bitno manji (pad noćenja za 1,4%, a dolazaka za 4,3%).

Tablica 2.2.11. Promjena broja noćenja i dolazaka (unutar zagrada) u klasterima Ličko-senjske županije u 2024. godini u odnosu na 2019. godinu po vrstama smještajnih kapaciteta

Vrsta/Godina	K1 – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina		K2 – Gospić, Lovinac, Perušić		K3 – Otočac, Brinje, Vrhovine		K4 – Senj, Karlobag		K5 – Novalja	
Hoteli	-29,2	(-35,6)	-48,4	(-24,4)	-4,3	(-10,1)	-21,3	(-12,0)	32,0	(41,3)
Kampovi	136,1	(110,2)			-61,4	(-65,0)	-1,4	(-4,3)	29,9	(33,3)
Obiteljski smještaj	-21,8	(-25,7)	101,4	(107,9)	7,7	(-1,2)	-3,8	(2,3)	-4,4	(-4,0)
Apartman, kuća, soba	45,5	(37,3)	22,7	(0,9)	-85,8	(-91,0)	21,0	(1,5)	23,6	(24,6)
Ostalo	-43,4	(-49,1)	-34,6	(-43,0)	-68,9	(-81,1)	-50,9	(-43,1)	-33,2	(-36,6)
Ukupno noćenja	-15,0	(-22,6)	38,0	(24,1)	-6,8	(-13,1)	-5,3	(-2,5)	11,1	(11,9)

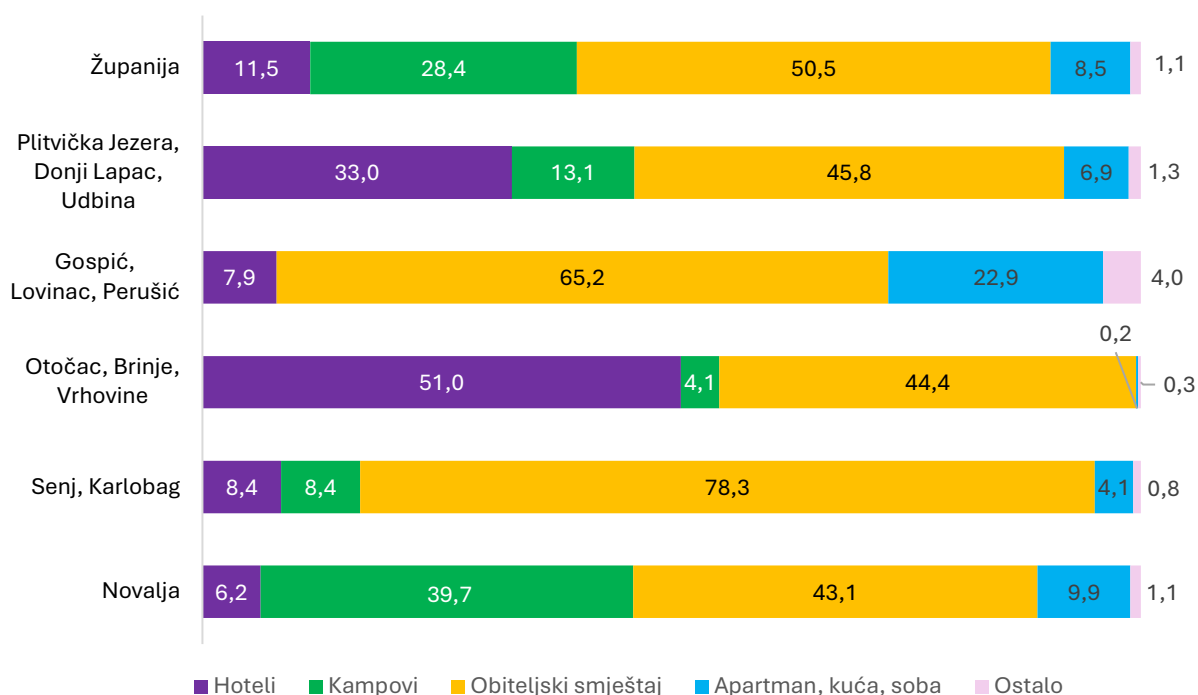
Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam

U obiteljskom smještaju se u Ličko-senjskoj županiji ostvaruje najveći broj noćenja i dolazaka. Na razini županije, u odnosu na 2019. godinu, u 2024. je ostvareno 5,2% manje noćenja te 9,0% manje dolazaka. Svi klasteri koji imaju značajan udio u broju noćenja u obiteljskom smještaju su ostvarili pad broja noćenja i dolazaka u 2024. u odnosu na 2019. godinu. Najveći pad broja noćenja i dolazaka je bio u klasteru **K1 – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina**, gdje je u 2024. ostvareno skoro **53 tisuće manje noćenja** (pad za 21,8%) i **39 tisuća manje dolazaka** (pad za 25,7%). U klasteru **K2 – Gospić, Lovinac, Perušić** broj noćenja i dolazaka se udvostručio, a u klasteru **K3 – Otočac, Brinje, Vrhovine** je zabilježen rast broja noćenja za 7,7% uz smanjenje broja dolazaka za 1,2%.

U vrsti smještaja **Apartman, kuća, soba** broj noćenja je u 2024. u odnosu na 2019. porastao za **25,0%**, a dolazaka za **20,5%**. Gledano po klasterima, s izuzetkom klastera K3 – Otočac, Brinje, Vrhovine, u svim klasterima je zabilježen **dvoznamenkasti rast broja noćenja**. U vrsti smještaja **Ostalo** u 2024. je u odnosu na 2019. zabilježeno 38,6% manje noćenja i 42,8% manje dolazaka. U svim klasterima je zabilježen **pad broja noćenja i dolazaka** od barem 30%.

Na Slici 2.2.11. je prikazana struktura noćenja prema vrstama smještaja po klasterima Ličko-senjske županije u 2024. godini. **U obiteljskom smještaju** je ostvaren najveći broj noćenja u svim klasterima, s izuzetkom klastera K3 – Otočac, Brinje, Vrhovine. Najveći udio noćenja u obiteljskom smještaju imaju klasteri K4 – Senj, Karlobag (78,3%) i K2 – Gospić, Lovinac, Perušić (65,2%), dok se u preostala tri klastera udio noćenja u obiteljskom smještaju kreće između 43,1% i 45,8%. Druga najvažnija vrsta smještaja u Ličko-senjskoj županiji prema broju noćenja su kampovi. **Noćenja u kampovima** najveći udio imaju u klasteru **K5 – Novalja** (39,7%), gdje su druga najvažnija vrsta smještaja, s malim zaostatom za brojem noćenja u obiteljskom smještaju. Udio noćenja u kampovima veći od 10% je zabilježen jedino još u klasteru K1 – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina.

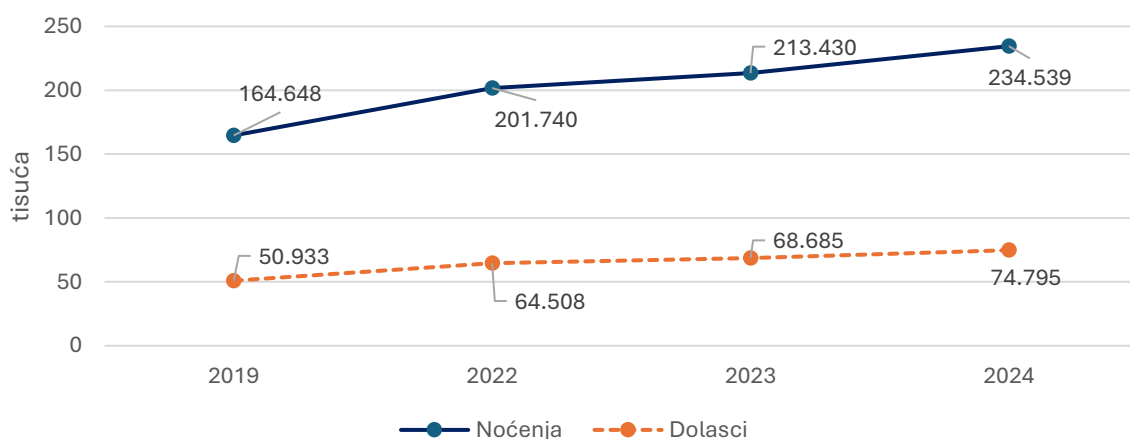
Broj noćenja u **hotelima** ima najveći udio u klasteru **K3 – Otočac, Brinje, Vrhovine** (više od polovice noćenja u klasteru). U klasteru K1 – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina u hotelima se ostvaruje trećina noćenja, a u ostalim klasterima je udio noćenja u hotelima manji od 10%. Vrsta smještaja **Apartman, kuća, soba** ima veći udio u klasteru **K2 – Gospić, Lovinac, Perušić**, gdje je druga najbrojnija vrsta (udio 22,9%), a u ostalim klasterima je njezin udio manji od 10%. Veći udio od udjela u županiji je još u klasteru K5 – Novalja (9,9%). I vrsta smještaja **Ostalo** ima najveći udio u klasteru **K2 – Gospić, Lovinac, Perušić** (4,0% svih noćenja u klasteru), dok se u preostalim klasterima udio vrste smještaja kreće oko 1%.

Slika 2.2.11. Struktura noćenja u klasterima Ličko-senjske županije prema vrstama smještaja (%) u 2024. (Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam)

2.2.2. Analiza turističkih kretanja

Domaći turisti su u 2019., 2022., 2023. i 2024. godini ostvarili između **5,7% i 7,9% noćenja**, te između **6,2% i 9,9% dolazaka** svih turista u Ličko-senjskoj županiji. Na Slici 2.2.12. prikazan je broj noćenja i dolazaka domaćih turista u Ličko-senjsku županiju. Vidljivo je da postoji **blagi uzlazni trend**. U 2024. broj noćenja u odnosu na 2019. veći za 42,4%, a dolazaka za 46,8%.

Slika 2.2.12. Broj noćenja i dolazaka domaćih turista u Ličko-senjsku županiju u 2019., 2022., 2023. i 2024. (Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam)

Tablicom 2.2.12. prikazani su podaci o broju noćenja/dolazaka (stupac Broj), udjelu koji noćenja/dolasci domaćih turista imaju u noćenjima/dolascima u klasteru (stupac Udio klaster), udjelu noćenja/dolazaka domaćih turista u klasteru u svim noćenjima/dolascima domaćih turista

(stupac Udio županija), duljina boravka domaćih turista (stupac Duljina boravka), razlika između duljine boravka domaćih i stranih turista (stupac Δ) te promjene broja noćenja/dolazaka domaćih turista u 2024. u odnosu na 2019. (stupac Δ 24/19), odnosno 2023. (stupac Δ 24/23).

Tablica 2.2.12. Pregled noćenja, dolazaka i duljine boravka domaćih turista u Ličko-senjskoj županiji u 2024. godini po klasterima

Klaster		Broj	Udio klaster	Udio županija	Duljina boravka	Δ duljina boravka	Δ 24/19	Δ 24/23
Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina	N	31.588	7,6%	13,5%	1,6	0,1	61,2%	6,2%
	D	19.480	7,3%	26,0%			48,5%	5,8%
Gospić, Lovinac, Perušić	N	19.919	30,0%	8,5%	2,3	0,1	6,4%	0,2%
	D	8.562	29,0%	11,4%			32,4%	3,2%
Otočac, Brinje, Vrhovine	N	14.009	18,9%	6,0%	2,1	0,7	68,4%	3,0%
	D	6.675	13,1%	8,9%			43,3%	1,5%
Senj, Karlobag	N	27.891	5,1%	11,9%	2,7	-1,9	6,0%	8,5%
	D	10.384	8,4%	13,9%			13,3%	9,2%
Novalja	N	141.132	7,5%	60,2%	4,8	-1,7	53,9%	13,4%
	D	29.694	10,0%	39,7%			69,5%	14,7%
Županija	N	234.539	7,9%	100,0%	3,1	-0,8	42,4%	9,9%
	D	74.795	9,7%	100,0%			46,8%	8,9%

Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam

Gledano prema broju noćenja i dolazaka, **najveći broj domaćih turista dolazi u klaster K5 – Novalja**, a slijede klasteri **K1 – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina** i **K4 – Senj, Karlobag**. Udio klastera K5 – Novalja u noćenjima domaćih turista u županiji je 60%, ali je udio u dolascima oko 40%. S druge strane, noćenja domaćih turista u klasteru K1 - Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina čine 13,5% noćenja svih domaćih turista, a dolasci domaćih turista čine 26% svih dolazaka domaćih turista u županiju.

Gledano **prema udjelu noćenja/dolazaka domaćih turista** u ukupnom broju noćenja/dolazaka u klaster, najveći udio imaju klasteri **K2 – Gospić, Lovinac, Perušić** (30% noćenja, 29% dolazaka) i **K3 – Otočac, Brinje, Vrhovine** (18,9% noćenja, 13,1% dolazaka). U svim ostalim klasterima je udio noćenja domaćih turista u ukupnom broju noćenja u klasteru manji od 10% (najmanji u klasteru K4 – Senj, Karlobag, 5,1%), dok udio dolazaka domaćih turista u klaster K5 – Novalja iznosi 10%, a u preostala dva klastera je manji od 10%.

U klasteru **K5 – Novalja** zabilježena je **najveća duljina boravka domaćih turista, 4,8 dana**. U ostalim klasterima duljina boravka domaćih turista je manja od 3 dana, a domaći turisti najkraće borave u klasteru K1 – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina, gdje borave u prosjeku 1,6 dana. U usporedbi s duljinom boravka stranih turista, domaći turisti borave kraće, na razini županije razlika je 0,8 dana. U primorskim klasterima duljina boravka domaćih turista je više od 1,5 dan kraća (razlika u klasteru K4 – Senj, Karlobag iznosi 1,9 dana, a u klasteru K5 – Novalja 1,7 dana), a u kontinentalnim klasterima domaći turisti borave malo dulje, s iznimkom klastera, gdje borave 0,7 dana dulje.

U odnosu na 2019. godinu, **broj noćenja i dolazaka u 2024. je na razini županije porastao za više od 40%**. U svim klasterima je zabilježen rast broja noćenja i dolazaka, a najveći rast broja

noćenja i dolazaka domaćih turista je zabilježen u klasterima **K1** – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina, **K3** – Otočac, Vrhovine, Brinje i **K5** – Novalja (u svakom od navedenih klastera broj noćenja je porastao za više od 50%, a dolazaka za više od 40%).

U 2024. je i u odnosu na 2023. godinu zabilježen rast broja noćenja (9,9%) i dolazaka (8,9%). Rast je zabilježen u svim klasterima, a najviše u primorskim: u klasteru **K5** – Novalja, broj noćenja je porastao za 13,4%, a dolazaka za 14,7%, dok je u klasteru **K4** – Senj, Karlobag rast noćenja bio 8,5%, a dolazaka 9,2%.

U Tablici 2.2.13. dan je pregled turističkog prometa domaćih turista po vrstama smještaja u 2024. godini. Prikazan je broj noćenja i dolazaka, udjeli noćenja i dolazaka u svim noćenjima ostvarenim u pojedinoj vrsti smještaja te svim noćenjima domaćih turista, duljina boravka domaćih turista i razlika u odnosu na duljinu boravaka stranih turista te promjene broja noćenja/dolazaka domaćih turista u odnosu na 2019., odnosno 2023. godinu.

U 2024. godini, **domaći turisti su najveći broj noćenja ostvarili u obiteljskom smještaju (39,8%),** a slijede kampovi (24,7%) i hoteli (24,1%). U vrsti smještaja Apartman, kuća, soba udjel noćenja domaćih turista je 9,1%, a u ostalom smještaju 2,3%. Gledano **prema dolascima,** domaći turisti najviše dolazaka ostvaruju **u hotelima (37,4%) i obiteljskom smještaju (35,2%),** dok u kampovima (13,0%) ostvaruju nešto više dolazaka nego li u grupu Apartman, kuća, soba.

Domaći turisti imaju najveći udio u **noćenjima i dolascima u hotelima (16,4% noćenja i 14,7% dolazaka),** odnosno u Ostalom smještaju (16,7% noćenja i 26,3% dolazaka). U grupi smještaja **Apartman, kuća, soba** udio dolazaka domaćih turista je veći od **11,2%.** U vrstama smještaja u kojima se ostvaruje najveći broj noćenja i dolazaka u županiji, **obiteljski smještaj i kampovi,** udio noćenja domaćih turista je manji od **7%.**

Tablica 2.2.13. Pregled noćenja, dolazaka i duljine boravka domaćih turista u Ličko-Senjskoj županiji u 2024. godini po vrstama smještaja

Vrsta smještaja		Broj	Udio vrsta	Udio županija	Duljina boravka	Δ duljina boravka	Δ 24/19	Δ 24/23
Hoteli	N	56.470	16,4%	24,1%	2,0	0,2	68,0%	9,4%
	D	27.985	14,7%	37,4%			63,4%	7,5%
Kampovi	N	57.978	6,8%	24,7%	5,9	0,1	69,8%	14,6%
	D	9.749	6,7%	13,0%			97,9%	16,4%
Obiteljski smještaj	N	93.290	6,2%	39,8%	3,5	-0,8	28,3%	10,7%
	D	26.344	7,4%	35,2%			41,8%	12,8%
Apartman, kuća, sobe	N	21.306	8,4%	9,1%	2,8	-1,0	44,6%	13,2%
	D	7.747	11,2%	10,4%			33,9%	9,1%
Ostalo	N	5.495	16,7%	2,3%	1,9	-1,4	-41,6%	-32,7%
	D	2.970	26,3%	4,0%			-34,2%	-22,4%
Županija	N	234.539	7,9%	100,0%	3,1	-0,8	42,4%	9,9%
	D	74.795	9,7%	100,0%			46,8%	8,9%

Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam

Domaći turisti najdulji boravak ostvaruju u kampovima (5,9 dana) i obiteljskom smještaju (3,5 dana), a najkraći u hotelima (2,0 dana) te u ostalom smještaju (1,9 dana). Duljina boravka u grupi Apartman, kuća, soba je 2,8 dana. U usporedbi sa stranim turistima, domaći turisti borave nešto više u Hotelima (0,2 dana više) i Kampovima (0,1 dan više), dok u ostalim vrstama smještaja borave manje (grupe Obiteljski smještaj, Apartmani, kuće, sobe i Ostali smještaj).

U usporedbi s 2019. godinom, u svim vrstama smještaja osim ostalom smještaju, zabilježen je rast broja noćenja domaćih turista veći od 25% te rast broja dolazaka domaćih turista veći od 40%. **Najveći rast broja noćenja je ostvaren u kampovima i hotelima (skoro 70%),** a u obiteljskom smještaju je broj noćenja porastao za 28,3%. **Najveći rast broja dolazaka je ostvaren u kampovima, 97,9%.** Sličan trend je prisutan i kada se broj noćenja i dolazaka domaćih turista u 2024. usporedi s brojem noćenja i dolazaka domaćih turista u 2023. godini. U svim vrstama smještaja, osim kod ostalog smještaja zabilježen rast je. Rast broja noćenja i dolazaka je bio najmanji u hotelima (kod noćenja je rast bio 9,4%, a kod dolazaka 7,5%), a najveći kod **kampova** (14,6% je porastao broj noćenja, a 16,4% broj dolazaka). U obiteljskom smještaju je zabilježen rast broja noćenja domaćih turista za 10,7%, dok se broj dolazaka povećao za 12,8%.

Tablica 2.2.14. Deset država s najvećim udjelom noćenja u Ličko-senjskoj županiji po godinama

2019.		2022.		2023.		2024.	
Država	%	Država	%	Država	%	Država	%
Njemačka	21,0	Njemačka	26,9	Njemačka	24,6	Njemačka	22,8
Italija	12,6	Slovenija	11,5	Slovenija	11,4	Slovenija	12,0
Slovenija	10,4	Italija	10,6	Italija	9,3	Italija	8,3
Poljska	6,7	Poljska	7,4	Poljska	7,3	Hrvatska	7,9
Hrvatska	5,7	Hrvatska	7,1	Hrvatska	7,2	Poljska	7,8
Češka	5,7	Češka	6,8	Češka	6,7	Češka	6,3
Austrija	5,5	Austrija	5,7	Austrija	5,8	Austrija	5,6
Mađarska	3,7	Mađarska	3,3	Mađarska	4,3	Mađarska	4,7
Velika Britanija	3,0	Slovačka	3,1	Slovačka	3,2	Slovačka	3,4
Francuska	2,8	Nizozemska	2,5	Nizozemska	2,3	Nizozemska	2,2

Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam

Tablica 2.2.15. Deset država s najvećim udjelom dolazaka u Ličko-senjsku županiju po godinama

2019.		2022.		2023.		2024.	
Država	%	Država	%	Država	%	Država	%
Njemačka	13,7	Njemačka	20,3	Njemačka	17,5	Njemačka	16,2
Italija	10,6	Italija	10,4	Hrvatska	9,1	Hrvatska	9,7
Hrvatska	6,2	Hrvatska	9,9	Italija	8,9	Italija	7,9
Poljska	5,4	Slovenija	7,3	Slovenija	6,8	Slovenija	7,1
Slovenija	5,4	Poljska	6,5	Poljska	6,0	Poljska	6,1
Francuska	4,6	Češka	5,5	Češka	4,9	Mađarska	5,2
Austrija	4,3	Austrija	5,2	Austrija	4,9	Austrija	4,7
Češka	3,7	Mađarska	4,2	Mađarska	4,8	Češka	4,5
Mađarska	3,7	Nizozemska	3,3	Nizozemska	3,1	Nizozemska	2,8
Velika Britanija	2,5	Slovačka	2,8	Slovačka	2,6	Slovačka	2,6

Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam

Pregled po deset država s najvećim udjelom noćenja je u Tablici 2.2.14., odnosno dolazaka u Tablici 2.2.15. po svim godinama promatranog perioda.

Iz Tablice 2.2.15. vidljivo je da su **turisti iz Njemačke** ostvarili najveći broj noćenja u svim godinama promatranog razdoblja. Udio noćenja turista iz Njemačke najveći je bio 2022. (26,9%), da bi u 2024. pao na 22,8%. Turisti iz Njemačke najveći broj noćenja u 2024. su ostvarili u **obiteljskom smještaju (45,8%) i kampovima (39,4%)**, a znatan broj noćenja ostvaren je i u grupi Apartman, kuća, stan (7,7%). U hotelima su turisti iz Njemačke ostvarili 5,1% noćenja. Gledano u odnosu na 2023., u 2024. godini **broj noćenja turista iz Njemačke se smanjio za 6,1%, a dolazaka za 5,1%**. Smanjenje broja noćenja i dolazaka je nešto veće u odnosu na smanjenje broja noćenja i dolazaka u ostatku Hrvatske (smanjenje broja noćenja za 5,6% i dolazaka za 4,3%). Gledano po vrstama smještaja, broj noćenja i dolazaka turista iz Njemačke se smanjio u svim vrstama smještaja **osim Apartman, kuća, stan, gdje je porastao skoro 11%**. U obiteljskom smještaju broj noćenja se smanjio za 9,5%, u hotelima za 9,4%, a u kampovima za 5,8%.

Drugi najbrojniji turisti prema broju noćenja u Županiji su **turisti iz Slovenije**, koji su u post-pandemijskom razdoblju na tom mjestu zamijenili turiste iz Italije. Udio noćenja turista iz Slovenije stalno raste i u 2024. je iznosio **12% svih noćenja**. U 2024. godini je više od polovine noćenja turista iz Slovenije u Ličko-senjskoj županiji bilo ostvareno u **kampovima**, a slijedi **obiteljski smještaj**, s udjelom od 35,2%. Turisti iz Slovenije su u hotelima ostvarili 3,5% noćenja,. U 2024. je zabilježen rast broja noćenja i dolazaka za 6,3% u odnosu na 2023. godinu, veći nego u ostatku Hrvatske (rast broja noćenja za 3,1%, a dolazaka za 3,9%). U Ličko-senjskoj županiji najveći rast broja noćenja turista iz Slovenije je zabilježen u obiteljskom smještaju (8,2%) i kampovima (6,4%).

Turisti iz Italije su 2019. bili drugi po broju noćenja i dolazaka u Županiju da bi ih u 2024. na drugom mjestu po broju noćenja zamijenili turisti iz Slovenije, dok su ih na drugom mjestu prema broju dolazaka zamijenili domaći turisti. Turisti iz Italije najviše noćenja ostvaruju u **obiteljskom smještaju** (skoro tri četvrtine), a otprilike podjednak broj noćenja (oko 10%) ostvarili su u kampovima i grupi Apartman, kuća, stan. U hotelima turisti iz Italije ostvaruju 6% noćenja. U odnosu na 2023., **broj noćenja turista iz Italije se smanjio za 10,6%, a dolazaka za 9,0%**, što je više od pada broja noćenja (pad od 6,0%) i dolazaka (pad za 4,1%) na razini ostatka Hrvatske. Gledano u odnosu na 2019. godinu, broj noćenja turista iz Italije se smanjio za 32%. Pad broja noćenja turista iz Italije u 2024. u odnosu na 2023. godinu je bio najveći u hotelima i kampovima, skoro 20%.

Turistički promet koji generiraju **turisti iz Poljske je u porastu** na području Županije. Udio noćenja turista iz Poljske je u porastu i u 2024. je iznosio 7,8%, a udio dolazaka je bio 6,1%. U odnosu na 2023., broj noćenja turista iz Poljske u Ličko-senjskoj županiji je porastao za 7,5% (u ostatku Hrvatske za 6,6%), dok je broj dolazaka porastao za 3,7% (u ostatku Hrvatske za 8%). Najveći rast broja noćenja je ostvaren u grupi **Apartman, kuća, stan (19,7%)**, a u hotelima i kampovima rast broja noćenja je bio podjednak, oko 11,5%. Turisti iz Poljske najveći broj noćenja u 2024. godini su ostvarili u obiteljskom smještaju (55,0%) i kampovima (28,4%), dok su u hotelima ostvarili 9,8% noćenja.

Turisti iz Češke su bili šesti po broju noćenja u Ličko-senjskoj županiji u svim promatranim godinama. Turisti iz Češke najviše borave u **obiteljskom smještaju (59,0% noćenja)** i kampovima (28,3% noćenja), a udio noćenja u grupi Apartman, kuća, soba (6,5%) premašio je udio noćenja u hotelima (6,1%). Broj noćenja i dolazaka turista iz Češke u Ličko-senjsku županiju 2024. se u odnosu na 2023. smanjio (pad broja noćenja za 4,4%, a dolazaka za 6,0%), što je ipak manje u odnosu na pad broja noćenja i dolazaka turista iz Češke na razini Hrvatske (pad broja noćenja za 7,8% i dolazaka za 6,8%). Rast broja noćenja je zabilježen jedino u grupi Apartman, kuća, soba

(za 17,7%), ali se u svim ostalim vrstama smještaja smanjio, najviše u hotelima (pad za 10,8%. U obiteljskom smještaju pad broja noćenja je bio 4,5%.

U promatranom periodu na sedmom mjestu prema broju noćenja su bili **turisti iz Austrije**. Turisti iz Austrije su na području Ličko-senjske županije su u 2024. godini najčešće boravili u **obiteljskom smještaju** (41,4% noćenja) i kampovima (40,2% noćenja), a udio noćenja u hotelima (9,2%) je približno jednak udjelu grupe Apartman, kuća, soba (8,9%). Gledano u odnosu na 2023. godinu, u 2024. je zabilježen blagi pad broja noćenja (za 1,9%) i dolazaka (za 1,7%) turista iz Austrije, malo veći u odnosu na ostatak Hrvatske. Broj noćenja je porastao u kampovima (za 5,5%) i grupi Apartman, kuća, soba (21,7%), dok se smanjio u obiteljskom smještaju (za 8,6%) i hotelima (za 13,0%).

Udio noćenja i dolazaka **turista iz Mađarske kontinuirano raste** od 2022. godine. U 2024. godini je njihov udio u noćenjima u Ličko-senjskoj županiji bio 4,7%, a u dolascima 5,2%. Najveći broj noćenja u 2024. godini su ostvarili u **obiteljskom smještaju** (71,8%), dok je udio noćenja u kampovima (10,6%), hotelima (9,2%) i grupi Apartman, kuća, soba (8,3%) je vrlo sličan. U odnosu na 2023., broj noćenja turista iz Mađarske u Ličko-senjskoj županiji je porastao za 11,3%, a dolazaka za 10,3%, što je nešto veći rast u usporedbi s ostatkom Hrvatske (rast noćenja i dolazaka od 8,8%). Najveći rast je bio u grupi Apartman, kuća, soba, za 34,8%, kod kampova i obiteljskog smještaja je bio veći od 10%, a jedini pad je zabilježen kod broja noćenja u hotelima, za -2,7%.

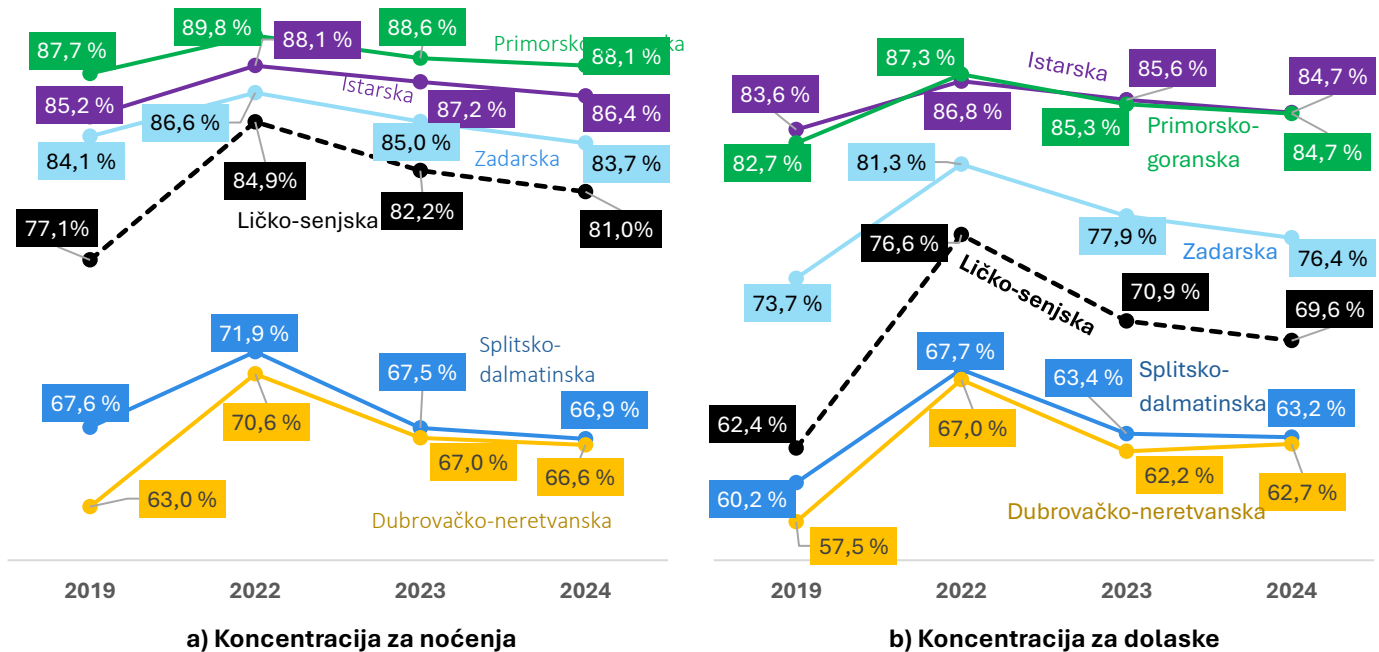
Za **turiste iz Slovačke** vrijede skoro ista zapažanja kao i za turiste iz Mađarske: udio u noćenjima u Ličko-senjskoj županiji **stalno raste** (u 2024. 3,4%), omiljena vrsta smještaja im je **obiteljski smještaj** (udio 66,0%), dok je malo više izražena razlika između udjela broja noćenja u kampovima (16,6%), hotelima (10,1%) i grupi Apartman, kuća, soba (7,2%). U odnosu na 2023., broj noćenja turista iz Slovačke u Ličko-senjskoj županiji je porastao za 8,0%, a dolazaka za 4,8%, što je znatno više u odnosu na ostatak Hrvatske (rast broja noćenja za 1,3%, a dolazaka za 2,1%). Turisti iz Slovačke su u 2024. u Ličko-senjskoj županiji u svim vrstama smještaja ostvarili rast broja noćenja i dolazaka, a najviše u hotelima (26,8%) i grupi Apartman, kuća, soba (27,2%). U obiteljskom smještaju rast broja noćenja je bio 3,9%.

Turisti iz Nizozemske su deseti po broju noćenja u Ličko-senjskoj županiji u razdoblju od 2022. do 2024., a njihov **udio u broju noćenja i dolazaka se stalno smanjuje**, da bi u 2024. bio 2,2% (noćenja) i 2,8% (dolasci). Turisti iz Nizozemske su u 2024. godini u Ličko-senjskoj županiji najviše boravili u obiteljskom smještaju (46,0%) i kampovima (37,6%), dok je udio noćenja u hotelima bio 9,6%. U odnosu na 2023., broj noćenja turista iz Nizozemske se u Ličko-senjskoj županiji u 2024. godini smanjio za 1,9% (u ostatku Hrvatske za 3,0%), dok se broj dolazaka smanjio za 6,5% (u ostatku Hrvatske za 3,7%). Najveći pad broja noćenja je bio u hotelima (za 14,8%), dok u kampovima (pad za 0,8%) i obiteljskom smještaju (rast za 0,7%) nije bilo veće promjene.

Na Slici 2.2.13. prikazana je usporedba koncentracije u Ličko-senjskoj županiji s pet hrvatskih županija s najvećim turističkim prometom (oko 86% noćenja i 79% dolazaka). Koncentracija se mjeri kao udio 10 država s najvećim brojem noćenja/dolazaka u ukupnom broju noćenja/dolazaka, a veća koncentracija ukazuje na veću ovisnost destinacije o poremećajima na glavnim tržištima.

Koncentracija u Ličko-senjskoj županiji je nešto manja u odnosu na koncentraciju u Istarskoj i susjednim županijama, ali je veća od koncentracije u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i Splitsko-dalmatinskoj županiji, koje imaju veći udio turista koji primarno u destinaciju dolaze zrakoplovom.

Slika 2.2.13. Udio prvih 10 država prema broju noćenja (lijevo), odnosno dolazaka (desno) u ukupnom broju noćenja/dolazaka u županiji u 2019., 2022., 2023. i 2024. godini za Ličko-senjsku županiju i pet županija s najvećim turističkim prometom u Hrvatskoj (Dubrovačko-neretvanska, Istarska, Primorsko-goranska, Splitsko-dalmatinska i Zadarsku županiju)

Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam

U Tablici 2.2.16. je za svaki klaster prikazano po **pet država s najvećim brojem noćenja** turista u 2024. godini. Osim naziva države, prikazan je redoslijed države po broju dolazaka turista u klaster, udio u ukupnom broju noćenja u klasteru te promjena broja noćenja u odnosu na 2023.

Turisti iz Njemačke se pojavljuju među pet država s najvećim brojem noćenja u svim klasterima, a na prvom mjestu su u onim klasterima u kojima se ostvaruje najveći broj noćenja u Ličko-senjskoj županiji, a udio noćenja turista iz Njemačke je izrazito visok (veći od 25%) u primorskim klasterima. U svim klasterima osim **K2** – Gospić, Lovinac, Perušić, broj noćenja turista iz Njemačke je u 2024. godini smanjen u odnosu na 2023. godinu, najviše u klasteru **K3** – Otočac, Brinje, Vrhovine, za 12,8%.

Domaći turisti su među prvih pet po broju noćenja u svim klasterima osim K4 – Senj, Karlobag. Najveći udio domaći turisti imaju u klasteru **K2** – Gospić, Lovinac, Perušić (30%). Domaći turisti su u svim klasterima ostvarili rast broja noćenja u 2024. u odnosu na 2023., a najveći je bio u klasteru **K5** – Novalja, 13,4%.

Turisti iz Italije se pojavljuju među Top 5 država po broju noćenja u tri klastera: **K1** – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina, **K2** – Gospić, Lovinac, Perušić i **K5** – Novalja. Najveći udio noćenja su ostvarili u klasteru K5 – Novalja (9,9%), a tamo je zabilježen i najveći pad broja noćenja u 2024. u odnosu na 2023. godinu (pad za 12,3%).

Tablica 2.2.16. Po pet država s najvećim brojem noćenja u 2024. u pojedinom klasteru Ličko-senjske županije. Prikazani su podatci o državi, poretku po broju dolazaka u klaster, udjelu u broju noćenja u klasteru (stupac %) te promjeni broja noćenja u odnosu na 2023. (stupac Δ, u %)

Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina		
Država	%	Δ
Njemačka (2)	10,3	-8,3
SAD (1)	8,5	8,7
Francuska (3)	8,2	6,1
Hrvatska (4)	7,6	6,2
Italija (5)	7,3	-4,4

Gospić, Lovinac, Perušić		
Država	%	Δ
Hrvatska (1)	30,0	0,2
Njemačka (2)	18,9	13,6
Italija (3)	5,6	10,6
Nizozemska (8)	5,0	21,9
Francuska (5)	4,3	29,5

Otočac, Brinje, Vrhovine		
Država	%	Δ
Republika Koreja (1)	23,6	9,0
Hrvatska (2)	18,9	3,0
Njemačka (3)	10,1	-12,8
Francuska (4)	6,7	-4,7
Nizozemska (6)	5,9	-15,2

Senj, Karlobag		
Država	%	Δ
Njemačka (1)	26,8	-7,2
Poljska (3)	15,4	0,3
Mađarska (2)	11,9	6,8
Češka (5)	8,2	-12,6
Austrija (6)	5,6	0,2

Novalja		
Država	%	Δ
Njemačka (1)	25,1	-5,9
Slovenija (2)	17,8	7,3
Italija (3)	9,9	-12,3
Hrvatska (4)	7,5	13,4
Češka (6)	7,0	-0,7

Izvor: eVisitor; obrada: institut za turizam

Turisti iz Francuske se ne pojavljuju na listi od 10 država koje imaju najveći broj noćenja u Ličko-senjskoj županiji, ali se pojavljuju u svim kontinentalnim klasterima na listi pet država s najvećim brojem noćenja u 2024. godini. Najveći udio noćenja su ostvarili u klasteru **K1** – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina (8,2%), gdje su ostvarili i rast broja noćenja u odnosu na 2024. za 6,1%.

Slovenija, čiji turisti ostvaruju drugi najveći broj noćenja u Ličko-senjskoj županiji, pojavljuje se na listi pet država s najvećim brojem noćenja turista samo u klasteru **K5** – Novalja (udio 17,3%).

Slično, turisti iz **Poljske** se pojavljuju samo kod klastera **K4** – Senj, Karlobag (udio 15,4%). Turisti iz SAD-a su u klasteru **K1** – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina bili u 2024. prvi po broju dolazaka i drugi po broju noćenja (udio 8,5%), a unutar klastera su ostvarili više od 80% noćenja u Ličko-senjskoj županiji.

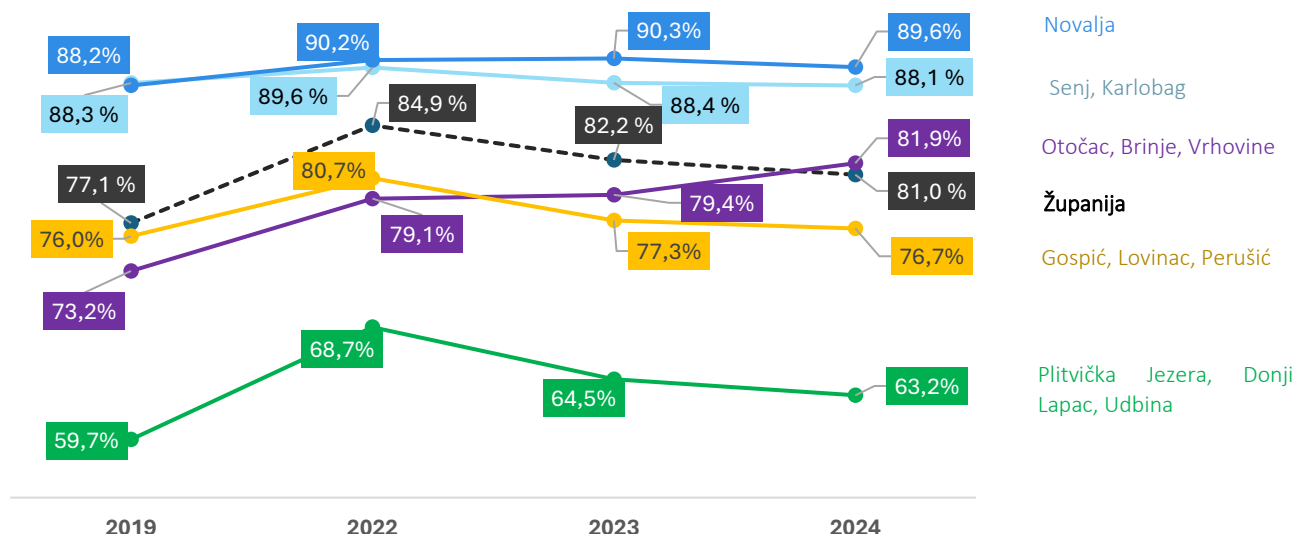
Inače, broj noćenja i dolazaka turista **iz Sjedinjenih Američkih Država** u Ličko-senjsku županiju je u 2024. **porastao** za 11,2% (noćenja), odnosno 11,5% (dolasci).

Konačno, u klasteru **K3** – Otočac, Brinje, Vrhovine na prvom mjestu po broju noćenja su turisti iz **Republike Koreje**. No, obzirom da je duljina njihova boravka u 2024. bila samo 1 dan, može se pretpostaviti da je ovdje riječ o turistima na proputovanju kroz Hrvatsku. U Ličko-senjskoj županiji su u 2024. godini turisti iz Republike Koreje ostvarili 10,4% svih noćenja u Hrvatskoj, što Ličko-senjsku županiju svrstava na **četvrto mjesto među svim županijama**.

Na Slici 2.2.14. prikazana je **koncentracije noćenja po klasterima** i njihova usporedba s koncentracijom u cijeloj županiji. Generalno, koncentracija se od 2022. smanjuje u svim klasterima s izuzetkom klastera **K3** – Otočac, Brinje, Vrhovine.

U primorskim klasterima koncentracija je izrazito visoka (veća od 88%), a najmanja je u klasteru K1 - Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina, gdje je za 13 postotnih poena manja u odnosu

na prvi sljedeći klaster, K2 – Gospić, Lovinac, Perušić, a za 25 postotnih poena manja od koncentracije u primorskim klasterima.

Slika 2.2.14. Udio prvih 10 država prema broju noćenja u ukupnom broju noćenja u Ličko-senjskoj županiji i njezinim klasterima u 2019., 2022., 2023. i 2024. (Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam)

Tablica 2.2.17. Po pet država s najvećim brojem noćenja u 2024. u odgovarajućoj vrsti smještaja u Ličko-senjskoj županiji Prikazani su podatci o državi, poretku po broju dolazaka u vrstu smještaja, udjelu u broju noćenja u vrsti smještaja (stupac %) te promjeni broja noćenja u odnosu na 2023. godinu (stupac Δ, u %)

Hoteli

Država	%	Δ
Hrvatska (1)	16,4	9,4
Njemačka (5)	10,0	-9,4
SAD (3)	7,0	10,9
Poljska (10)	6,9	-3,3
Republika Koreja (2)	6,2	5,7

Kampovi

Država	%	Δ
Njemačka (1)	31,6	-4,4
Slovenija (2)	21,5	6,4
Austrija (4)	8,0	5,5
Poljska (3)	7,8	11,2
Hrvatska (5)	6,8	14,6

Obiteljski smještaj

Država	%	Δ
Njemačka (1)	20,7	-9,5
Italija (2)	11,9	-9,3
Poljska (4)	8,5	6,6
Slovenija (7)	8,4	8,2
Češka (6)	7,3	-4,5

Apartman, kuća, soba

Država	%	Δ
Njemačka (1)	20,7	10,8
Slovenija (4)	14,6	2,8
Italija (3)	9,9	-0,5
Hrvatska (2)	8,4	13,2
Austrija (5)	5,9	21,7

Ostalo

Država	%	Δ
Njemačka (1)	41,8	-5,8
Hrvatska (2)	16,7	-32,7
Poljska (9)	5,0	117,5
Italija (5)	4,5	-39,9
Velika Britanija (4)	4,0	-21,6

Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam

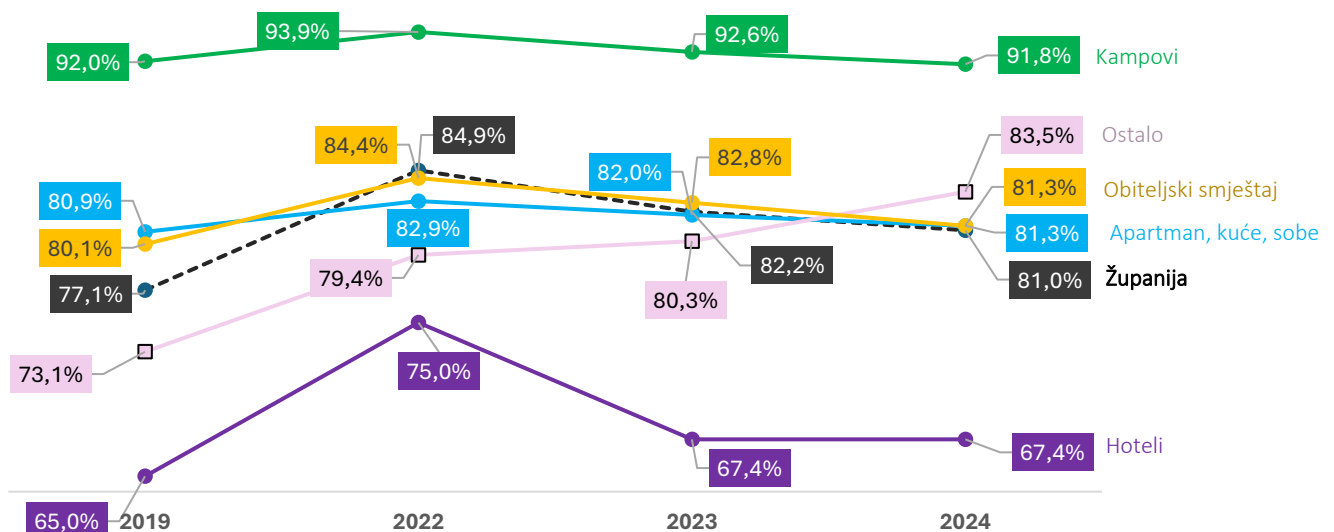
U Tablici 2.2.17. prikazano je **po pet država s najvećim brojem noćenja u određenoj vrsti smještaja u 2024. godini** u Ličko-senjskoj županiji. Turisti iz Njemačke imaju ostvarili su najveći broj noćenja u svim vrstama smještaja s izuzetkom hotela, u kojima su najveći broj noćenja ostvarili domaći turisti, dok se turisti iz Njemačke nalaze na drugom mjestu.

U obiteljskom smještaju najveći broj noćenja u 2024. su ostvarili **turisti iz Njemačke** (udjel 20,7%), a slijede ih turisti iz Italije (udjel 11,9%). Zanimljivo je da obje države s najvećim brojem noćenja u obiteljskom smještaju bilježe pad broja noćenja u 2024. u odnosu na 2023. za više od 9%. Listu zemalja s najvećim brojem noćenja u obiteljskom smještaju zatvaraju Poljska i Slovenija, sa skoro jednakim udjelom (8,5% i 8,4%) i trendom rasta broja noćenja (za 6,6%, odnosno 8,2%) te Češka, s udjelom od 7,3%, ali i padom broja noćenja za 4,5% u odnosu na 2023.

U kampovima su najveći broj noćenja u 2024. ostvarili **turisti iz Njemačke** (udio 31,2%) i **Slovenije** (21,2%), a slijede ih turisti iz Austrije, Poljske i Hrvatske. Osim kod turista iz Njemačke, koji su ostvarili 4,4% noćenja manje u odnosu na 2023., kod ostalih država je primjetan trend rasta.

U hotelima su u 2024. **domaći turisti** ostvarili najviše (16,4%) noćenja, uz rast broja noćenja u odnosu na 2023. za 9,4%, a slijede ih turisti iz Njemačke (10,0%), uz pad broja noćenja od 9,4%. Razlika u udjelu noćenja u hotelima turista iz Sjedinjenih Američkih Država, Poljske i Republike Koreje je manja od 0,8%, ali dok je kod turista iz Sjedinjenih Američkih Država i Republike Koreje zabilježen rast broja noćenja u 2024. u odnosu na 2023. godinu (za 10,9%, odnosno 5,7%), kod turista iz Poljske je zabilježen pad od 3,3%. Zanimljivo je da su turisti iz Poljske tek na desetom mjestu prema broju dolazaka u hotele.

U grupi Apartman, kuća, soba najveći broj noćenja u 2024. godini su ostvarili **turisti iz Njemačke** (20,7%), a slijede ih turisti iz Slovenije (14,6%) i Italije (9,9%). Među prvih pet zemalja po broju noćenja u ovoj vrsti smještaja, rast broja noćenja u 2024. u odnosu na 2023. nisu ostvarili samo turisti iz Italije (minimalni pad od 0,5%), dok je kod ostalih zemalja broj noćenja porastao, najviše kod turista iz Austrije (za 21,7%), Hrvatske (13,2%) i Njemačke (10,8%).

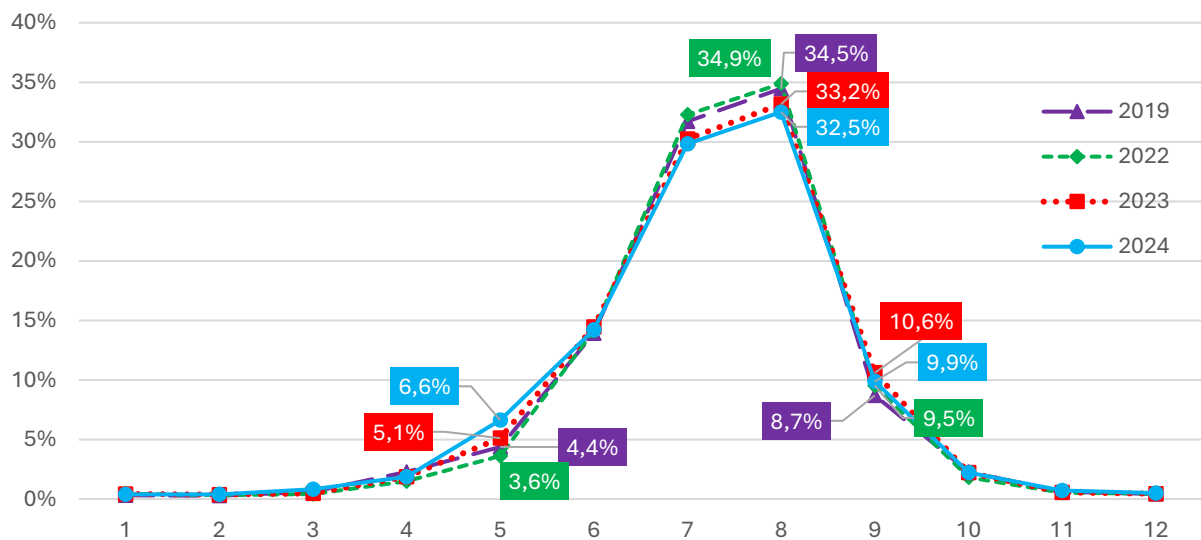

Slika 2.2.15. Udio prvih 10 država prema broju noćenja u ukupnom broju noćenja u Ličko-senjskoj županiji po vrstama smještaja u 2019., 2022., 2023. i 2024. Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam)

Na Slici 2.2.15. prikazana je koncentracije noćenja po vrstama smještaja i njihova usporedba s koncentracijom u cijeloj županiji. Koncentracija po svim vrstama smještaja (osim Ostalo) od 2022. je ili u blagom padu ili stagnira, ali je i dalje veća u odnosu na stanje iz 2019. godine. **Najveća je koncentracija kod kampova**, najmanja kod hotela, a za ostale vrste smještaja nema velike razlike u koncentraciji.

Sezonalnost

Na Slici 2.2.16. prikazana je raspodjela ostvarenih turističkih noćenja u Ličko-senjskoj županiji po mjesecima. Najveći broj noćenja ostvaruje se **u ljetnim mjesecima**, dok udjeli broja noćenja u prva tri i posljednja dva mjeseca u godini ne premašuju 1% od ukupnog godišnjeg broja noćenja.

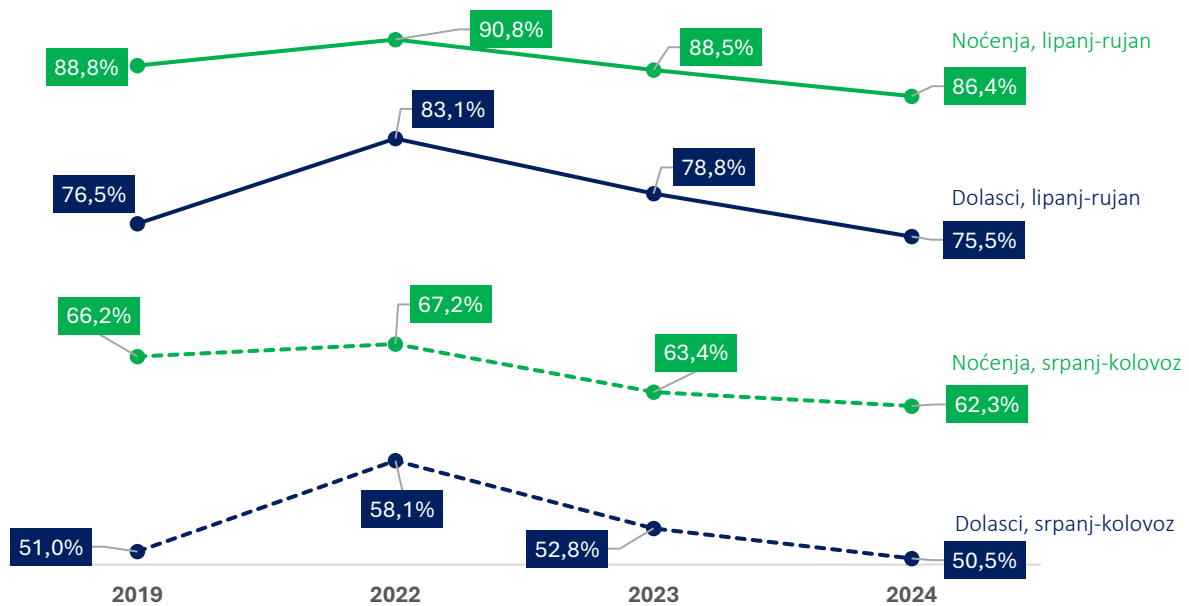
Slika 2.2.16. Udio broja noćenja po mjesecima u ukupnom broju noćenja u Ličko-senjskoj županiji u 2019., 2022., 2023. i 2024. (Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam)

Sezonalnost je bila najveća u 2020. i 2021., što se djelomično odrazilo i na 2022. godinu, u kojoj je najveći udjel noćenja **u sedmom i osmom mjesecu**.

Od 2023. povećavaju se udjeli noćenja u mjesecima izvan glavne sezone, ali i dalje je najveći broj noćenja ostvaren u ljetnim mjesecima, u razdoblju od lipnja do rujna.

Da bi lakše mjerili sezonalnost, uvedene su dvije mjere: Sezonalnost 7-8 i Sezonalnost 6-9. Prva mjera daje udio noćenja u srpnju i kolovozu u ukupnom broju noćenja, dok druga mjera daje udio noćenja u razdoblju od lipnja do rujna u ukupnom broju noćenja. Na analogan način se mjere Sezonalnost 7-8 i Sezonalnost 6-9 definiraju za dolaske.

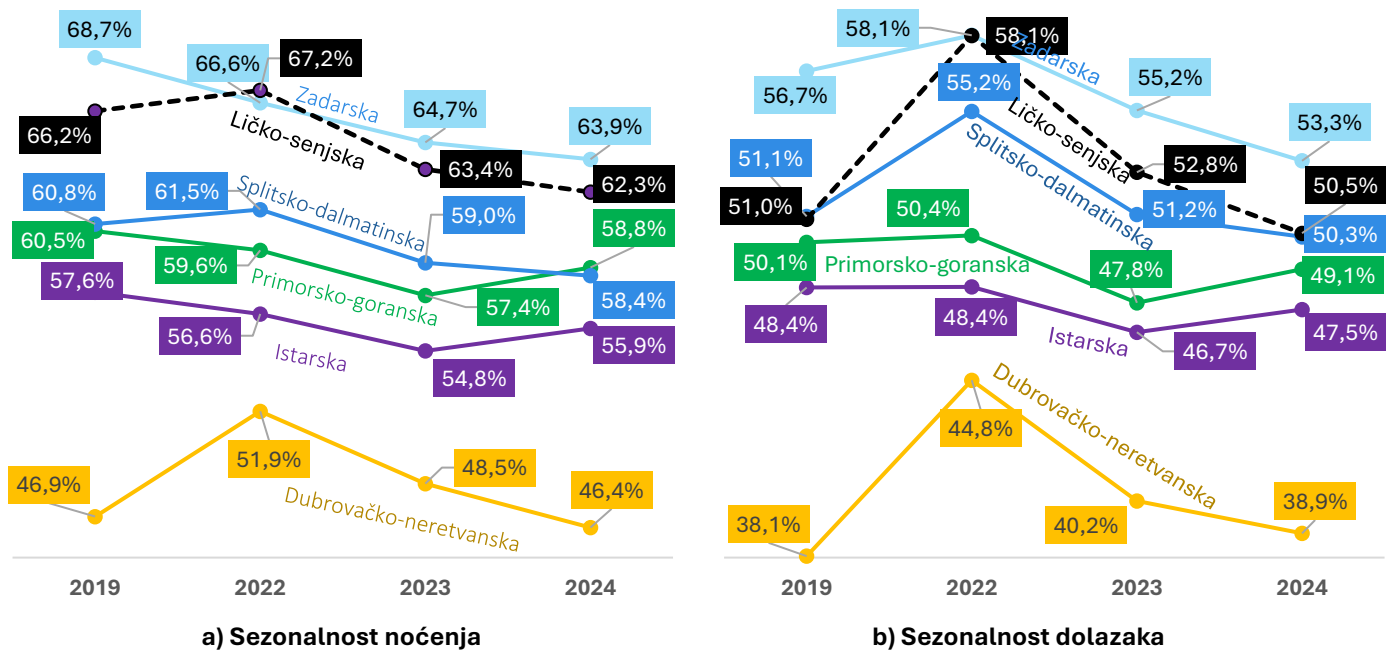
Na Slici 2.2.17. prikazane su mjere Sezonalnost 7-8 i Sezonalnost 6-9 za noćenja i dolaske.

Slika 2.2.17. Prikaz udjela broja dolazaka i noćenja u srpnju i kolovozu (Sezonalnost 7-8), odnosno u razdoblju lipanj-rujan (Sezonalnost 6-9) u svim noćenjima u Ličko-senjskoj županiji u 2019., 2022., 2023. i 2024. (Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam)

Sezonalnost dolazaka je uvijek nešto manja od sezonalnosti noćenja, što je posljedica većeg broja kraćih boravaka van razdoblja sezone. Slika 2.2.17. prikazuje kako sezonalnost u Ličko-senjskoj županiji blago opada od 2022. i u 2024. je bila manja u usporedbi s 2019. godinom. Obzirom da se smanjuju i vrijednosti mjere Sezonalnost 6-9 i vrijednosti mjere Sezonalnost 7-8, zaključuje se kako se **dio turističkog prometa iz ljetne sezone prebacuje u razdoblja koja su bila manje posjećena**. To potkrepljuje činjenica da je 2024. broj noćenja u Ličko-senjskoj županiji porastao u odnosu na 2023. godinu za 1,2%. U razdoblju srpanj-kolovoz broj noćenja je bio manji za 0,5%, u razdoblju lipanj-rujan, broj noćenja je bio manji za 1,1% (gledajući samo noćenja u lipnju i rujnu, smanjenje je bilo 2,6%). No, **u prvih pet mjeseci 2024. broj noćenja se povećao za 23,6%** u odnosu na isto razdoblje 2023. godine, dok je u posljednja tri mjeseca 2024. povećanje iznosilo 7,1%. Kod dolazaka je slična situacija: broj dolazaka se u 2024. povećao za 2,6% u odnosu na 2023. godinu. U srpnju i kolovozu broj dolazaka se smanjio za 2,0%, u razdoblju lipanj-rujan pad je bio 1,7%, ali van tog razdoblja – **van ljetnih mjeseci broj dolazaka se povećao za 18,8%** (u prvih pet mjeseci za 22,3%, a u posljednja tri mjeseca 2024. za 11,4%).

Na Slici 2.2.18. prikazana je usporedba udjela broja dolazaka i noćenja u srpnju i kolovozu (Sezonalnost 7-8) u Ličko-senjskoj županiji i pet hrvatskih županija s najvećim turističkim prometom (Dubrovačko-neretvanska, Istarska, Primorsko-goranska, Splitsko-dalmatinska i Zadarska županija). Od 2022. sezonalnost i noćenja i dolazaka je (generalno) u padu. U Ličko-senjskoj županiji sezonalnost noćenja je najbliža sezonalnosti noćenja u Zadarskoj županiji, ali nešto manja. Sezonalnost dolazaka u Ličko-senjskoj županiji je prema analizi između sezonalnosti u Splitsko-dalmatinskoj i Zadarskoj županiji, ali je u 2023. i 2024. bliža sezonalnosti u Splitsko-dalmatinskoj županiji.

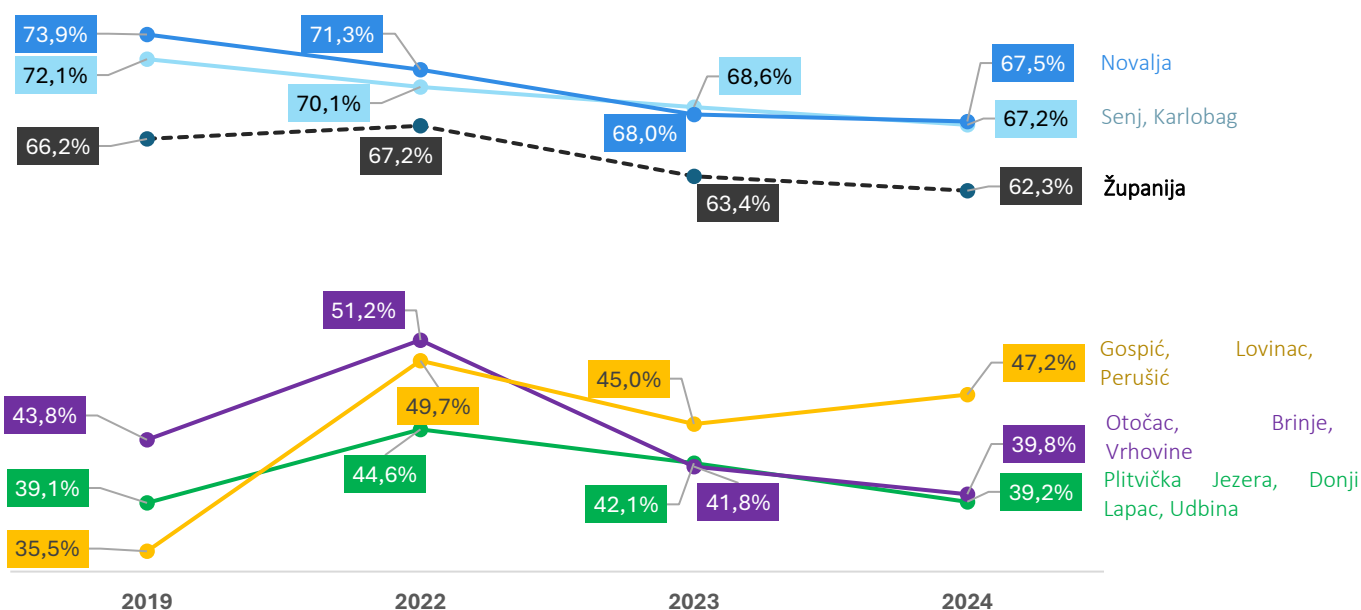

Slika 2.2.18. Prikaz udjela broja dolazaka i noćenja u srpnju i kolovozu u svim noćenjima (Sezonalnost 7-8) za 2019., 2022., 2023. i 2024. godini, za Ličko-senjsku županiju te Dubrovačko-neretvansku, Istarsku, Primorsko-goransku, Splitsko-dalmatinsku i Zadarsku županiju (Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam)

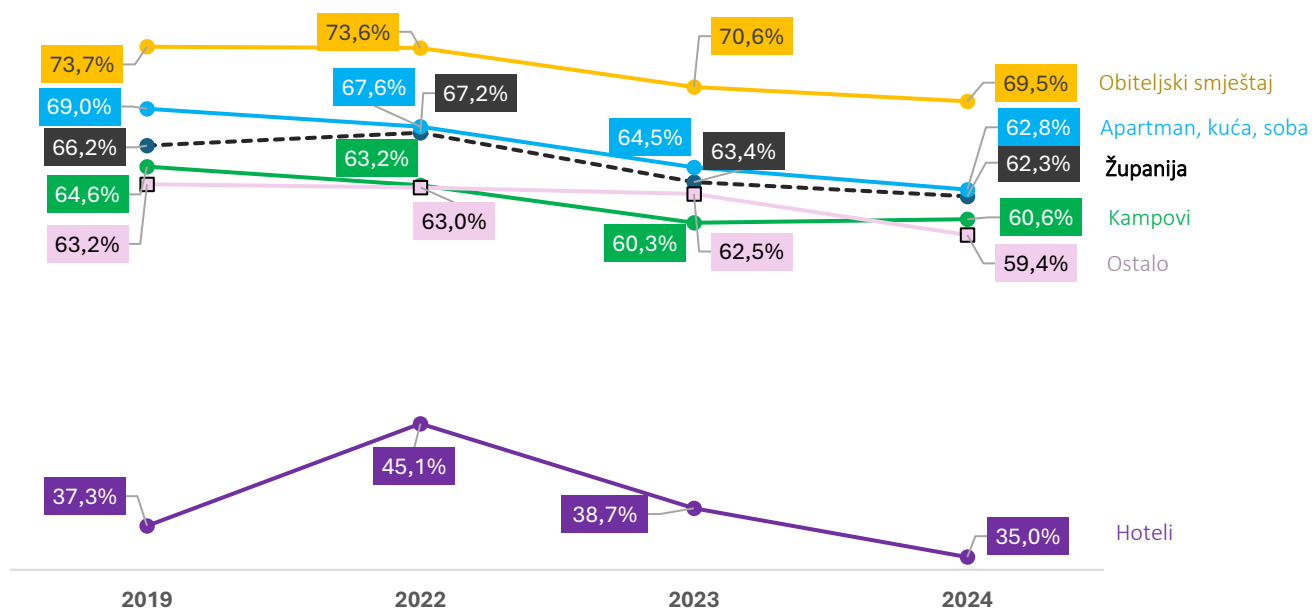
Na Slici 2.2.19. prikazan je udjel broja noćenja u srpnju i kolovozu (Sezonalnost 7-8) u ukupnom broju noćenja po klasterima Ličko-senjske županije. Trend smanjenja sezonalnosti koji vrijedi za Ličko-senjsku županiju kao cjelinu vrijedi i za pojedinačne klasterne.

Sezonalnost u primorskim klasterima je prilično ujednačena i dosta veća od razine sezonalnosti u kontinentalnim klasterima. **Najmanja razina sezonalnosti** je u klasteru **K1** – Plitvička Jezera, Donji Lapac, Udbina.

Sezonalnost po vrstama smještaja u Ličko-senjskoj županiji prikazana je na Slici 2.2.20. Kao i kod prethodnih pregleda, sezonalnost se od 2022. godine smanjuje kod svih glavnih vrsta smještaja. **Sezonalnost je najniža kod hotela** (više od 25 postotnih poena manja u odnosu na sezonalnost u kampovima), a **najviša u obiteljskom smještaju** (7 postotnih poena veća od sezonalnosti u grupi Apartman, kuća, soba).

Slika 2.2.19. Prikaz udjela broja noćenja u srpnju i kolovozu u svim noćenjima (Sezonalnost 7-8) u Ličko-senjskoj županiji po klasterima za 2019., 2022., 2023. i 2024. (Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam)

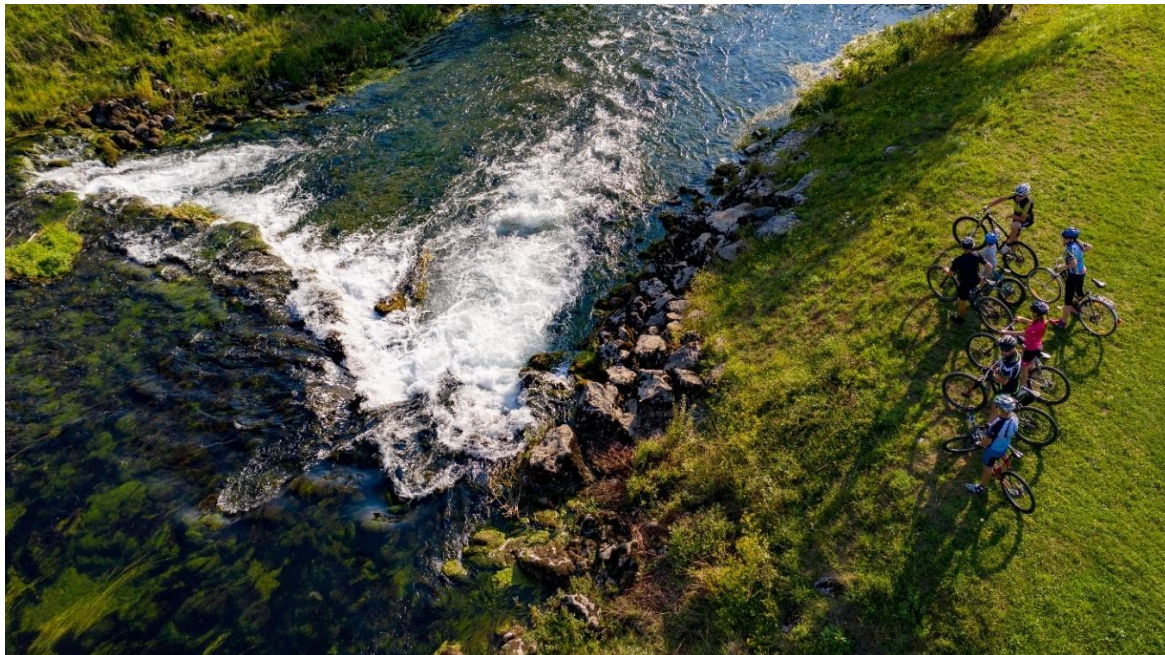

Slika 2.2.20. Prikaz udjela broja noćenja u srpnju i kolovozu u svim noćenjima (Sezonalnost 7-8) u Ličko-senjskoj županiji po vrstama smještaja u 2019., 2022., 2023. i 2024. (Izvor: eVisitor; obrada: Institut za turizam)

2.2.3. Jednodnevni posjetitelji

Podaci o veličini ukupnog jednodnevnog turističkog prometa u Hrvatskoj nisu raspoloživi. No, Državni zavod za statistiku objavljuje podatke o domaćem jednodnevnom turističkom prometu u Republici Hrvatskoj stanovnika Hrvatske starijih od 15. godina¹⁸. Stanovnici Hrvatske u dobi od 15 i više godina u 2023. ostvarili su ukupno 6,9 milijuna jednodnevnih putovanja, od toga 6,5 milijuna privatnih putovanja (93,7%) i 438 tisuća poslovnih putovanja (6,3%). Podaci na razini JL(R)S nisu dostupni pa tako niti za Ličko-senjsku županiju.

Ipak, kako su jednodnevni posjetitelji važni za područje Ličko-senjske županije budući da u najvećoj mjeri posjećuju zaštićena prirodna područja, zatraženi su podaci o broju posjeta u Nacionalnim parkovima (NP) i Parkovima prirode (PP) koje prikuplja Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije. Prema toj evidenciji, broj posjetitelja u NP Plitvička jezera, NP Sjeverni Velebit i PP Velebit kontinuirano raste. Tako je u 2024. godini NP Plitvička jezera posjetilo 1.492.994 posjetitelja, NP Sjeverni Velebit 20.170 posjetitelja, a PP Velebit 75.640 posjetitelja, što je **29,2%** od ukupnih posjeta u hrvatskim NP i PP.

¹⁸ Državni zavod za statistiku, Turistička aktivnost stanovništva Republike Hrvatske u 2022. godini, dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/2024/hr/76919>

2.2.4. Analiza ugostiteljske ponude

Turistička zajednica Ličko-senjske županije uspostavila je internetsku stranicu '**Gastronomska ponuda Ličko-senjske županije**'¹⁹ na kojoj se posjetiteljima i stanovništvu prezentiraju ugostiteljski objekti sa ponudom izvornih jela i namirnica za četiri gastronomske ličke regije: Lika – zapadni dio (Gospić – Plitvice); Gacka (Otočac); Podgorje ili velebitsko primorje (Karlobag, Senj) i Otok Pag (Novalja, Stara Novalja). Za svaki od ugostiteljskih objekata koji se razvrstavaju u restorane, gostionice, konobe, pizzerie i bistroe opisana je lokacija sa kontaktom objekta te ponuda koja se u objektu mogu konzumirati. Lika-zapadni dio razvrstava 7 ugostiteljskih objekata, Gacka 3 objekta, Podgorje 21, a otok Pag 15 objekata.

Treba naglasiti kako je broj ugostiteljskih objekata u Ličko-senjskoj županiji znatno veći. Naime, analizom Obrtnog registra Ministarstva gospodarstva trenutno je u radu ili u mirovanju 275 ugostiteljskih obrta, dok je na internetskim stranicama Gastronaut.hr²⁰ u trenutku izrade ovog dokumenta evidentirano 122 ugostiteljska objekta.

Verifikacijom ovog inicijalnog popisa od strane svih turističkih zajednica na području Županije utvrđeno je kako je trenutno aktivno **135 ugostiteljskih objekata** na području Like, a prednjače restorani (44), bistroi (29) i konobe (21). Ove podatke treba uzeti s rezervom, budući se ugostiteljski objekti zatvaraju i otvaraju ovisno o potrebi sezone ili drugim čimbenicima, uglavnom ekonomske naravi. Što se tiče lokacija ugostiteljskih objekata koji su bili na spomenutom verificiranom popisu, prema broju prednjače gradovi Gospić, Novalja, Senj Karlobag te općina Plitvička Jezera.

Neke od tradicionalnih namirnica Like imaju **oznaku izvornosti i zemljopisnog podrijetla**, što je dokumentirano u publikaciji 'Hrvatski zaštićeni poljoprivredni i prehrambeni proizvodi, 2024.'. Oznaku izvornosti nose paška janjetina i paški sir, koji su okosnica brojnih manifestacija u Lici (npr. Marsovca u Novalji). Oznaka geografskog porijekla dodijeljena je ličkom krumpiru, ličkoj janjetini i ličkom škripavcu (više u poglavlju 2.3.4.).

Turistička zajednica Ličko-senjske županije pokrenula je on-line inicijativu za '**Okusi planine i mora**'²¹ koja promovira autentičnost prehrambenih proizvoda stanovništva Like. Raznolikost ove prehrane je rezultat kontinentalnog i mediteranskog utjecaja, po čemu je ova destinacija posebna. Iznimno je vrijedna i inicijativa promocije sireva Ličko-senjske županije na internetskoj platformi Turističke zajednice Ličko-senjske županije pod nazivom 'Ceste sira Ličko-senjske županije'. Ova je stranica opremljena interaktivnom kartom i uputama kako doći do sirara, odnosno do ukupno 23 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG) te njihove šire ponude.

¹⁹ <https://lika-gastro.com/category/gastronomska-ponuda>

²⁰ <https://www.gastronaut.hr/restorani/licko-senjska-zupanija/>; internetske stranice ugostiteljskih objekata Like

²¹ <https://lika-gastro.com/category/okusi-like>

2.3. Resursna i atrakcijska osnova

Resursna osnova destinacije Ličko-senjske županije obuhvaća raznovrstan skup turističkih atrakcija i infrastrukture potrebne za razvoj potencijalnih turističkih područja. Kvaliteta ovih resursa ključna je za **razvoj održivog turizma** jer predstavlja **temelj za kreiranje ponude i oblikovanje imidža destinacije**. U slučaju njenog izostanka ili dotrajalosti može predstavljati i ograničenje razvoju turizma. Stoga je nužna temeljita analiza i valorizacija resursa kako bi se osigurao razvoj utemeljen na stvarnim tržišnim potencijalima.

Za sistematizaciju turističke resursno-atrakcijske osnove primijenjena je funkcionalna klasifikacija prema Kušenu (2002)²² i Klariću (2025), u skladu s uputama iz Smjernica za izradu plana upravljanja (MINTS). Klasifikacija uključuje **razmatranje ključnih elemenata** koji oblikuju turističku ponudu, a uključene su i realne i potencijalne atrakcije kao **širi spektar resursne osnove**. Na temelju ove metodologije, resursi i atrakcije podijeljeni su u tri osnovne kategorije:

1. Prirodna baština
  - Geološke značajke prostora
  - Vodni resursi
  - Klima
  - Biljni i životinjski svijet
  - Zaštićena prirodna baština
2. Antropogena baština
  - Zaštićena kulturno-povijesna baština
  - Kulturna baština života i rada
  - Kulturne i vjerske ustanove
  - Znamenite osobe i povijesni događaji
3. Ostali resursi
  - Manifestacije²³ i slična događanja
  - Prirodna lječilišta
  - Sportsko-rekreacijski objekti i tereni
  - Turističke staze, putovi i ceste

Za potrebe ove analize korišteni su različiti izvori podataka poput registara zaštićene prirodne i kulturne baštine, povijesnih izvora i intervjua s relevantnim dionicima. Tako prikupljene informacije omogućuju detaljnu sistematizaciju i procjenu tržišnog potencijala svakog resursa.

Turističke atrakcije Županije vrednovane su prema dvama ključnim kriterijima:

- Međunarodni (M)
- Nacionalni (N)
- Regionalni (R)
- Lokalni (L)

²² Kušen, E. (2002) Turistička atrakcijska osnova. Zagreb: Institut za turizam.

²³ Prema Getz, D. (2005), manifestacije se odnose na događaje, svečanosti, priredbe i okupljanja koje zbog svoje jedinstvenosti, autentičnosti i doživljaja privlače posjetitelje. Niz je vrsta manifestacija, od kulturnih i povijesnih te gastronomskih događanja i svečanosti pa do sportskih natjecanja i zabavnih festivala. Manifestacije služe kao „most“ koji povezuje lokalnu zajednicu i turiste, odnosno razmjenjuju se kultura, tradicija i doživljaji.

Resursi su nadalje valorizirani s obzirom na spremnost, koju čine fizička i informacijska dostupnost atrakcije, uključenost u turističke proizvode, sastavni su dio promotivnih aktivnosti, sadrže interpretaciju i slično. Razina spremnosti za turističko korištenje:

- Spremne (S)
- Djelomično spremne (DS)
- Nespremljene (NS)

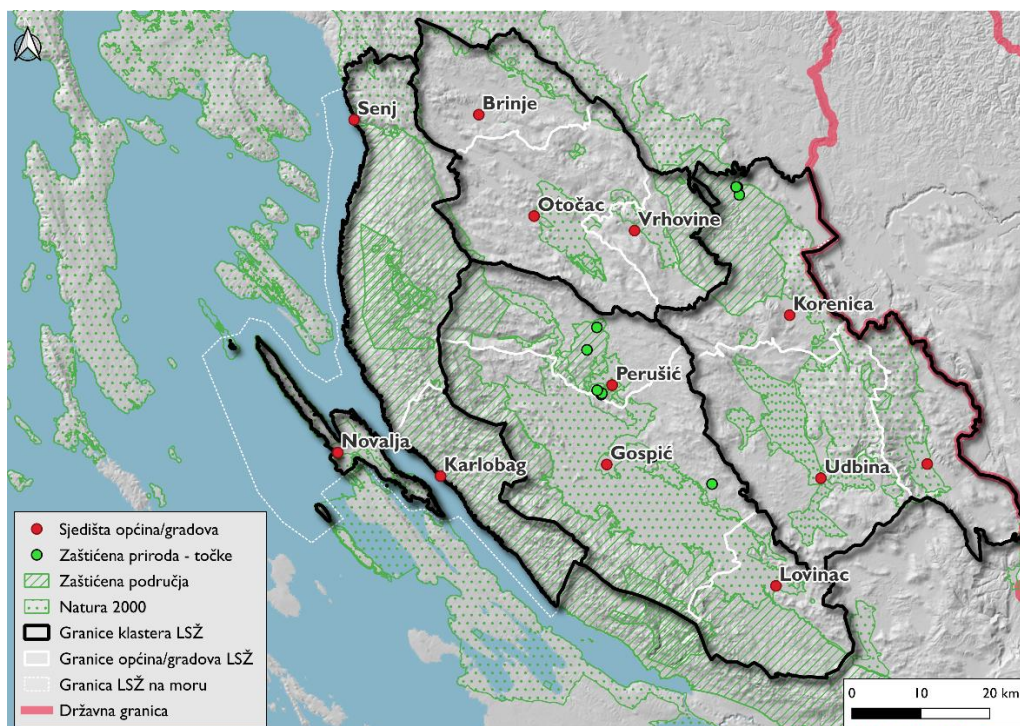
2.3.1. Prirodni resursi

Pregled svih detektiranih prirodnih resursa

Lika je regija iznimne prirodne ljepote, bogata raznolikim krajolicima i ekosustavima koji pružaju velik potencijal za razvoj turizma. Ovaj prostor obuhvaća prostrane planinske lance, guste šume, brojna krška polja, rijeke, jezera, špilje i kanjone, stvarajući jedinstveno prirodno okruženje koje privlači posjetitelje željne autentičnih doživljaja i boravka u netaknutoj prirodi.

Velik dio Like zaštićen je unutar različitih kategorija prirodnih područja nacionalne zaštite te NATURA 2000 europske mreže zaštićenih područja (Slika 2.3.1.). Prema podacima Bioportala čak **36% ukupne površine je u nacionalnim kategorijama zaštite.**

Budući da područja **NATURA 2000** obuhvaćaju kopnena i morska staništa, njihov je zajednički udio izračunat za cjelokupnu površinu županije (kopno i more) te on iznosi **25,3 %**.

Slika 2.3.1. Zaštićena područja prirode prema nacionalnoj zaštiti s NATURA 2000 ekološkom mrežom u Ličko-senjskoj županiji (Izvor: Bioportal, Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije; obrada Institut za turizam)

Među najpoznatijim prirodnim atrakcijama svakako su **Plitvička jezera**, jedan od najposjećenijih nacionalnih parkova u Europi, koji predstavlja nezaobilazno turističko odredište budući je prirodni lokalitet pod **UNESCO**-om u Hrvatskoj. Osim Plitvica, značajnu ulogu imaju i **Nacionalni parkovi Sjeverni Velebit i Paklenica** koji obiluju planinarskim stazama, endemskim vrstama i specifičnim geomorfološkim oblicima te su posebno atraktivni ljubiteljima prirode i avanturističkih aktivnosti. Bukove šume na području Nacionalnog parka Sjeverni Velebit (lokalitet Strogi rezervat Hajdučki i Rožanski kukovi) i Nacionalnog parka Paklenica (lokaliteti Suva draga-Klimenta i Oglavinovac-Javornik) su također dio svjetske prirodne baštine UNESCO-a.

Lika je poznata i po svojem bogatom **speleološkom svijetu**, što ju čini zanimljivom destinacijom za istraživanje podzemnih fenomena. Brojne špilje i jame poput Baračevih špilja, Pećinskog parka Grabovača te Špilje Samograd i mnogih drugih, pružaju uvid u čudesan svijet podzemnih dvorana, stalaktita i stalagmita, podzemnih rijeka i specifičnih ekosustava. Ove formacije nisu samo prirodne atrakcije, već i važna znanstvena i istraživačka područja, u kojima se mogu pronaći rijetke i endemične vrste faune. Nadaleko poznata Lukina jama je lokalitet koji nije otvoren za javnost (nije dopušteno posjećivanje turistima), već je isključivo otvoren znanstvenim istraživanjima i monitorinzima kroz organizaciju speleoloških ekspedicija.

Uz podzemne atrakcije, Lika obiluje rijekama i jezerima koje pridonose njenoj prirodnoj raznolikosti. **Rijeke Gacka, Lika, Krbava, Korenica i Una** poznate su po svojoj čistoći i bogatstvu ribe, čineći ih idealnim mjestima za ribolov i rekreaciju. Osim toga, brojna **jezera**, poput Jezera Krušica, Štikade, Plitvičkih jezera, Svetog Roka i Vranjskog jezera, dodatno obogaćuju vodeni krajobraz Like, stvarajući uvjete za opuštanje, sportove na vodi i promatranje ptica.

Planinski masivi Velebita, Ličke Plješivice, Velike i Male Kapele dominiraju krajobrazom Like i nude jedinstvenu priliku za istraživanje visinskih ekosustava, gdje se mogu pronaći **rijetke biljne vrste** poput Velebitske degenije, Gospine papučice i planinskog runolista. Ove planine također su dom velikim zvijerima, poput smeđeg medvjeda, vuka i risa, čime Lika postaje jedno od rijetkih područja u Europi gdje se ove vrste mogu pronaći u prirodnom staništu.

Uz nacionalne parkove i park prirode, Lika je bogata i drugim zaštićenim područjima iz nacionalne klasifikacije, **značajnim krajobrazima i posebnim rezervatima** koji obuhvaćaju Zavraticu, Gacko i Krbavsko polje, Risovac-Grabovaču, Bijele Potoke i druge lokalitete. Ovi prostori nude mogućnost istraživanja krških fenomena, promatranja divljih životinja i uživanja u jedinstvenim prirodnim ljepotama. Dodatno čak **44 područja ekološke mreže (NATURA 2000)** obuhvaćaju gotovu **polovicu površine Županije**. Predstavljaju najvrjednija staništa, koja su dodatni potencijal za razvoj ekoturizma. Sve ove prirodne atrakcije čine Liku iznimno vrijednim prostorom za razvoj održivog turizma, koji se može temeljiti na očuvanju prirodne baštine, pružanju autentičnih iskustava i poticanju lokalnih zajednica na ekološki odgovorno korištenje resursa. Kroz promišljenu valorizaciju i integraciju ovih bogatstava u turističku ponudu, Lika može postati jedna od vodećih destinacija prirodnog i avanturističkog turizma u regiji.

Tablica 2.3.1. Pregled prirodne baštine

Atrakcija	Vrsta
Plitvička jezera	Nacionalni park
Sjeverni Velebit	Nacionalni park
Paklenica	Nacionalni park
Velebit	Park prirode
Hajdučki i Rožanski kukovi	Strogi rezervat
Lun - Divlje Masline	Posebni rezervat

Atrakcija	Vrsta
Laudonov Gaj	Posebni rezervat
Kolanjsko Blato Blato Rogoza	Posebni rezervat
Visibaba – Rezervat	Posebni rezervat
Velika Plješivica Drenovača	Posebni rezervat
Čorkova Uvala	Posebni rezervat
Štirovača,	Posebni rezervat
Zavižan - Balinovac- Zavižanska Kosa	Posebni rezervat
Medina Pećina	Spomenik prirode
Samogradska Pećina	Spomenik prirode
Amidžina Pećina	Spomenik prirode
Petrićeva Pećina	Spomenik prirode
Budina Ledenica	Spomenik prirode
Golubnjača	Spomenik prirode
Ostrovica	Spomenik prirode
Šupljara	Spomenik prirode
Velnačka Glavica	Spomenik prirode
Pčelinja Pećina	Spomenik prirode
Crna Pećina	Spomenik prirode
Vrela Gacke	Spomenik prirode
Risovac – Grabovača	Značajni krajobraz
Gacko Polje	Značajni krajobraz
Zavratnica	Značajni krajobraz
Zrće	Značajni krajobraz
Bijeli Potoci – Kamensko	Značajni krajobraz
Dabarsko Polje	Značajni krajobraz
Velebitski botanički vrt	Spomenik parkovne arhitekture
Rijeka Gacka	Vodene površine
Rijeka Lika	Vodene površine
Rijeka Krbava	Vodene površine
Rijeka Korenica	Vodene površine
Rijeka Una	Vodene površine
Jezero Brodić	Vodene površine
Jezero Krušica	Vodene površine
Velebit	Planina
Ogulinsko-plašćanska udolina	Dolina
Lička Plješivica	Planina
Velika Kapela	Planina
Mala Kapela	Planina
Ličko polje	Dolina

Atrakcija	Vrsta
Gacko polje	Dolina
Krbavsko polje	Dolina
Spilja Rokina bezdana	Speleološki objekti
Siničić špilja	Speleološki objekti
Štefanijin otok u jezeru Kozjak	Morfološki lokalitet
Šupljara špilja	Speleološki objekti
Baraćeve špilje	Speleološki objekti
Pećinski park Grabovača	Speleološki objekti
Špilja Samograd	Speleološki objekti
Akumulacija Ričice - i -	Vodene površine
jezero Štikada	Vodene površine
rijeke Opsenice	Vodene površine
jezero Sveti Rok	Vodene površine
Vranjsko jezero	Vodene površine
Štirovača	Vodene površine
Špilja u Debeljači	Speleološki objekti
Špilja Munižaba –	Speleološki objekti
Lukina jama- Trojama ²⁴	Speleološki objekti
Jama Patkov gušt	Speleološki objekti
Stalna vrela pitke vode ispod Velebita i Resnika: Studena vrela, Holjevac, Vrilo mudrosti, Kozjan, Kuduzovac, Vriline, Liščani bunari ...	Vodene površine
Velike zvijeri (Smeđi medvjed, Vuk, Ris)	Biljni i životinjski svijet
Lovna divljač (Jelen, srna, divlja svinja, divikoza)	Biljni i životinjski svijet
Pastrva	Biljni i životinjski svijet
Pijor	Biljni i životinjski svijet
Šume bukve	Biljni i životinjski svijet
Šume jele	Biljni i životinjski svijet
Gospina papučica (orhideja)	Biljni i životinjski svijet
Planinski runolist	Biljni i životinjski svijet
Velebitska degenija	Biljni i životinjski svijet
Šumski kompleksi Male Kapele i Plješivice	Biljni i životinjski svijet
Gorski kotar i sjeverna Lika (pop)	NATURA 2000
Lička krška polja (pop)	NATURA 2000
Sz dalmacija i pag (pop)	NATURA 2000
Kvarnerski otoci (pop)	NATURA 2000
Pag-od uvale luka v. Do rta krištofoa	NATURA 2000
Uvala caska-od metajne do rta hanzina	NATURA 2000

²⁴ Duboke jame Sjevernog Velebita - Lukina jama- Trojama i Patkov gušt nisu atrakcije u smislu turističkog posjećivanja, budući da posjećivanje nije dopušteno Zakonom o zaštiti prirode.

Atrakcija	Vrsta
Uvale svtojanj v. M., uvala lusk	NATURA 2000
Dolfin i otoci	NATURA 2000
Lasića špilja	NATURA 2000
Vrhovinsko polje	NATURA 2000
Paška vrata	NATURA 2000
Bjelopolje	NATURA 2000
Podbilo	NATURA 2000
Jezerane	NATURA 2000
Jadova	NATURA 2000
Međugorje-stružnica	NATURA 2000
Dolac sekulića	NATURA 2000
Izvor bakovac	NATURA 2000
Orlovac špilja	NATURA 2000
Antić špilja	NATURA 2000
Markarova špilja	NATURA 2000
Rokina bezdana	NATURA 2000
Kukuruzovićeve špilja	NATURA 2000
Kanjon une	NATURA 2000
Lička plješivica	NATURA 2000
Krbavica	NATURA 2000
Lun	NATURA 2000
Ličko polje	NATURA 2000
Kolanjsko blato-blato rogoza	NATURA 2000
Lapačko polje	NATURA 2000
Crni vrh kod vrhovina	NATURA 2000
Gacko polje	NATURA 2000
Stajničko polje	NATURA 2000
Crnačko polje	NATURA 2000
Krbavsko polje	NATURA 2000
Sinčić špilja	NATURA 2000
Pečina	NATURA 2000
Uvala stara Novalja	NATURA 2000
Lun-podmorje	NATURA 2000
Otoci škrd i maun	NATURA 2000
Pčelinja špilja	NATURA 2000
Ostrvička špilja	NATURA 2000
Paške stijene velebitskog kanala (rt Deda-rt Krištofor)	NATURA 2000
Gorski kotar i sjeverna Lika	NATURA 2000

Izvor: Bioportal, Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije

Vrednovanje prirodne baštine

Lika je regija bogata prirodnom baštinom, koja uključuje **resurse od međunarodnog, nacionalnog, regionalnog i lokalnog značaja**. Spremnost za turističko korištenje ovih resursa varira, ovisno o stupnju infrastrukture, zaštite i dostupnosti za posjetitelje.

Prirodni resursi od međunarodnog i nacionalnog značaja te njihova spremnost za turizam prikazani su u nastavku.

1. Nacionalni parkovi (Međunarodni značaj – M, Spremnost – S)

- **Plitvička jezera (M, S)** – Najpoznatija prirodna atrakcija Hrvatske, pod zaštitom UNESCO-a, s razvijenom infrastrukturom i dugogodišnjom prisutnošću u turizmu.
- **Sjeverni Velebit (M, S)** – Dio UNESCO-ovog Rezervata biosfere Velebit; ima razvijenu infrastrukturu za planinarski i znanstveni turizam.
- **Paklenica (M, S)** – Svjetski poznata destinacija za penjanje, planinarenje i speleološki turizam, s dobrim pristupom i sadržajima za posjetitelje.

2. Parkovi prirode (Nacionalni značaj – N, Spremnost – DS)

- **Velebit (N, DS)** – Dio UNESCO-ove mreže rezervata biosfere, bogat biljnim i životinjskim svijetom; razvijen planinarski i ekoturizam, ali s potencijalom za bolju turističku infrastrukturu.

3. Posebni rezervati (Nacionalni značaj – N, Spremnost – DS/NS)

- **Lun - Divlje masline (M, DS)** – Jedinstven rezervat tisućljetnih maslina, s potencijalom za razvoj ekoturizma, no s ograničenom infrastrukturom.
- **Zavižan - Balinovac - Zavižanska kosa (N, DS)** – Važna botanička i planinarska destinacija, no s ograničenim turističkim sadržajima.
- **Čorkova uvala (N, NS)** – Očuvana prašuma s velikim znanstvenim značajem, ali zbog stroge zaštite nije u potpunosti dostupna za turizam.

4. Speleološki lokaliteti (Nacionalni i međunarodni značaj – N/M, Spremnost – DS/NS)

- **Baraćeve špilje (N, S)** – Dobro uređene i otvorene za posjetitelje s razvijenom turističkom infrastrukturom.
- **Pećinski park Grabovača (N, DS)** – Razvijeni edukativni sadržaji, ali mogućnosti dodatnog unaprjeđenja infrastrukture.
- **Lukina jama (M, NS)** – Duboka speleološka jama od međunarodnog značaja, atraktivna za istraživače, ali zbog zaštite lokalitet nije otvoren za javnost niti je dopušteno posjećivanje u turističke svrhe (isključivo namijenjen znanstvenim istraživanjima i monitorinzima kroz organizaciju speleoloških ekspedicija.).

5. Značajni krajobrazi i rijeke (Nacionalni i međunarodni značaj – N/M, Spremnost – DS)

- **Zavratnica (M, S)** – Spektakularni fjord na Jadranu, lako dostupan i popularan među posjetiteljima.
- **Gacka (N, DS)** – Rijeka iznimne čistoće i bogatstva ribe, s potencijalom za razvoj održivog turizma, ali s ograničenom infrastrukturom.
- **Una (M, DS)** – Dio prekograničnog ekosustava s Bosnom i Hercegovinom, s velikim potencijalom za razvoj riječnog turizma.

6. Planine i doline (Nacionalni i međunarodni značaj – N/M, Spremnost – DS)

- **Velebit (M, DS)** – Najveća hrvatska planina, pod UNESCO zaštitom, s razvijenom mrežom planinarskih staza, ali s nedovoljnom infrastrukturom za širi spektar posjetitelja.
- **Lička Plješivica (N, DS)** – Planina s iznimnim vidikovcima i potencijalom za planinski turizam, ali s ograničenim sadržajima.
- **Velika i Mala Kapela (N, DS)** – Planinski masivi bogati šumama i divljim životinjama, pogodni za planinarenje, no turistički slabo razvijeni.
- **Ličko polje (N, DS)** – Prostrano polje važno za poljoprivredu i ekoturizam, ali s nedovoljnom turističkom infrastrukturom.
- **Krbavsko polje (N, DS)** – Povijesno značajna dolina s potencijalom za kulturni turizam i edukativne sadržaje.

7. Ekosustavi i zaštićena područja (Međunarodni i nacionalni značaj – M/N, Spremnost – DS)

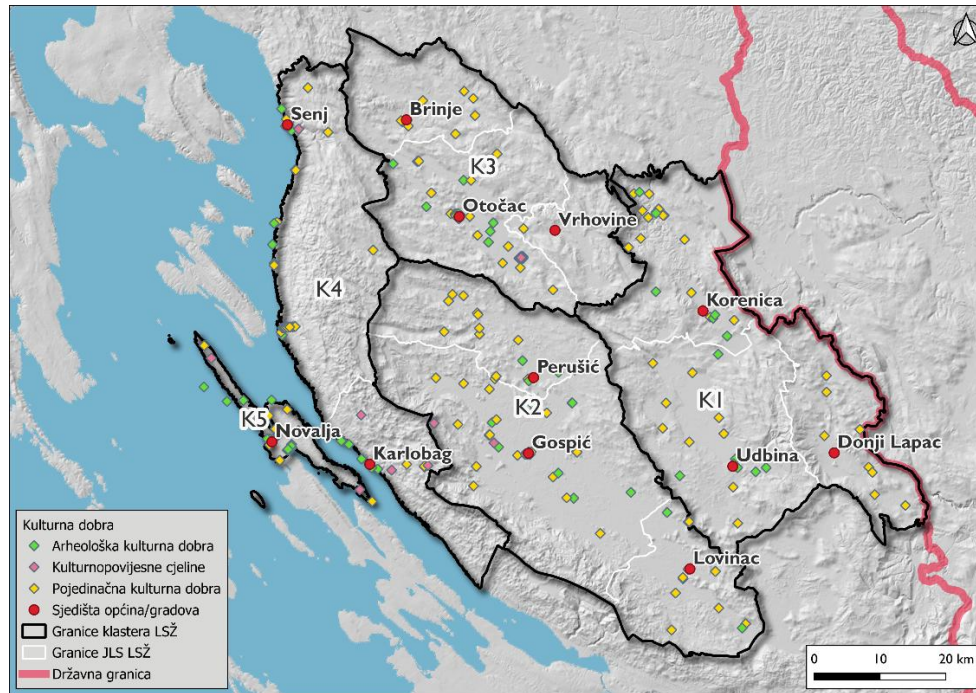
- **Velike zvijeri (M, DS)** – Populacije smeđeg medvjeda, vuka i risa od globalne ekološke važnosti, s potencijalom za razvoj *wildlife* turizma.
- **Velebitska degenija (M, DS)** – Endemska biljka s velikim simboličkim značajem, čija se zaštita može povezati s edukativnim turizmom.
- **Šumski kompleksi Male Kapele i Plješivice (N, DS)** – Bogati šumski ekosustavi koji mogu poslužiti kao temelj za održivi turizam i ekološke edukacije.

Resursi prirodne baštine imaju velik potencijal za turističku valorizaciju, pri čemu su nacionalni parkovi Plitvička jezera, Paklenica i Sjeverni Velebit najrazvijeniji za posjetitelje. Ostali resursi, poput speleoloških lokaliteta, rezervata i rijeka, imaju međunarodni i nacionalni značaj, ali je za njihovo bolje uključivanje u turizam potrebno dodatno ulaganje u infrastrukturu i promociju.

2.3.2. Kulturni resursi

Lika je područje iznimne kulturne baštine čije raznolike **povijesne, arhitektonske, etnološke i folklorne značajke** čine ovaj kraj fascinirajućim odredištem. Kroz stoljeća, Lika je bila na **raskrižju različitih kulturnih i civilizacijskih utjecaja**, što je oblikovalo njezinu jedinstvenu kulturnu baštinu. Od srednjovjekovnih gradova i crkava, preko narodnih običaja, do očuvanih etnoloških tradicija, kulturna baština Like ima velik potencijal za razvoj turizma (Slika 2.3.2.).

Slika 2.3.2. Kulturni resursi Ličko-senjske županije (Izvor: Registar kulturnih dobara RH, Ministarstvo kulture i medija, obrada: Institut za turizam)

Na području Županije nalaze se brojni povijesne spomenike, a neki od njih imaju i međunarodni značaj. Prema Registru kulturnih dobara evidentirano je čak je 263 lokaliteta. Gradovi i utvrde poput **Otočca, Senja i Gospića** nose sa sobom bogatu povijest, od rimskih vremena, srednjeg vijeka, pa sve do modernog doba. Crkve i samostani također čine značajan dio kulturne baštine. Samostan u Svetom Roku, crkve poput one u Korenici, te brojne crkve i kapele smještene u ruralnim dijelovima Like, s jedinstvenim arhitektonskim stilovima, svjedoče o duhovnom naslijeđu ovog kraja.

Kultura Like je duboko ukorijenjena **u tradiciji i narodnim običajima**. Etno sela i tradicijska naselja poput **Korenice, Plitvičkih jezera**, te **manjih naselja u planinskim područjima**, omogućuju posjetiteljima da se upoznaju s tradicionalnim načinom života, stanovanja, i običajima. Također, narodne nošnje, glazbeni instrumenti i plesovi poput tradicionalnog kola, te **gastro ponuda**, s jelima poput **ličkog krumpira, sireva, janjetine** i raznih specijaliteta, predstavljaju izvrsnu priliku za razvoj **etno-turizma**. Naravno, festival poput **Ličkog kulturnog ljeta. Lika Festa – spektakla tradicije i glazbe u Gospiću** ili **Jubilarni fešte u Otočcu** samo su neki od događaja koji dodatno valoriziraju kulturnu baštinu i omogućuju posjetiteljima da vrednuju lokalnu tradiciju.

Arheološki lokaliteti Like, poput onih u, Grabu, Korenici i na Brinjama, predstavljaju izvrsne prilike za razvoj arheološkog turizma. Ovi lokaliteti s ostacima iz različitih povijesnih razdoblja (od

antike do srednjeg vijeka) svjedoče o bogatoj prošlosti ovog kraja, a uz odgovarajuće interpretacijske centre i vodiče, mogu postati privlačna destinacija za turiste željne povijesti. Lika je poznata po svojoj folklornoj tradiciji, koja se očituje kroz običaje, pjesme i plesove. Lička narodna glazba, koja obuhvaća i tradicijske instrumente poput tambura, harmonike, te Lički kolci, i danas je prisutna u mnogim naseljima. Ove kulturne baštine zaslužuju pažnju i mogu postati važan dio turističkog identiteta ovog kraja.

Raznolika kulturna baština Like nudi brojne mogućnosti za turističko vrednovanje. Kulturni turizam u Lici može uključivati tematske ture, kulturne i arheološke izlete, kao i iskustva vezana uz tradicionalnu kuhinju, umjetnost i ljudsku baštinu. Isticanje tih **vrijednosti kroz odgovarajuće interpretacijske centre, muzeje, te manifestacije i festivale** može značajno pridonijeti turističkoj atraktivnosti regije.

Povezivanje kulturnih znamenitosti s prirodnim ljepotama Like, kao što su Plitvička jezera i Paklenica, može rezultirati stvaranjem sinergije između kulturnog i eko turizma. **Razvoj staza, posjetiteljskih centara, te organizacija vođenih tura** mogu biti ključni faktori za valorizaciju kulturne baštine i povećanje broja posjetitelja.

Lika je regija koja nudi širok spektar kulturnih i povijesnih resursa, od kojih mnogi posjeduju visok potencijal za turističko vrednovanje. **Kulturna baština** ovog kraja može biti **ključna komponenta** razvoja održivog turizma, koji će obuhvatiti ne samo povijest, arhitekturu i umjetnost, već i duboko ukorijenjenu narodnu tradiciju i folklor. S odgovarajućim pristupom i ulaganjima u infrastrukturu, Lika može postati važna destinacija kulturnog turizma na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Pregled i vrednovanje arheološke baštine

Lika je područje izuzetne kulturne baštine, bogato arheološkim lokalitetima koji obuhvaćaju razna razdoblja od prapovijesti do srednjeg vijeka. Arheološka istraživanja otkrivaju svjedočanstva o životu ljudi, njihovim naseljima, vjerskim i kulturnim običajima, te prometnim rutama koje su oblikovale regiju. Pored velikog broja nalaza, neki od ovih lokaliteta imaju međunarodni i nacionalni značaj, dok su drugi od važnosti na regionalnoj i lokalnoj razini.

Tablica 2.3.2. Pregled arheološke baštine

Atrakcija	Lokacija
Arheološko nalazište i crkva sv. Filipa i Jakova	Sveti Juraj
Arheološko nalazište Crkvina pod Bogdanićem	Smiljan
Olupina potonulog parobroda „Albanien“	Lun
Olupina potonulog parobroda „Euterpe“	Lun
Antički kamenolom	Novalja
Ostaci mitreja	Čovići
Ostaci mitreja	Prozor
Arheološko nalazište Lipova glavica	Bukovac Perušićki
Ruševine kule Šimšanovka	Drenov Klanac
Ruševine Starog grada Bilaja	Bilaj
Ruševine Starog grada Budak grada	Mušaluk
Ruševine Starog grada Perušića	Perušić
Ruševine utvrde "Štulića kulina"	Gornja Ploča
Ruševine starog grada "Fortica"	Otočac
Ruševine crkve sv. Marka	Podum
Ruševine starog grada Gusić grada	Brlog
Arheološko nalazište Ostaci crkve sv. Ivana Krstitelja	Barlete
Šest hidroarheoloških zona	Lukovo, Cesarica
Hidroarheološko nalazište u uvali Caska	Caska

Atrakcija	Lokacija
Arheološka zona Novalja	Novalja
Arheološka zona Caska	Caska
Hidroarheološka zona u uvali Baška Draga	Karlobag
Arheološki lokalitet Čovini-Crikvine	Smiljan
Arheološko nalazište Gradina Kozjak (Krčingrad)	Plitvička Jezera
Antički vodovod "Talijanova buža"	Novalja
Arheološko nalazište Gradina – stari Vidovgrad s ostacima crkve sv. Vida u Drvišici	Vidovac Cesarički
Arheološki lokalitet sv. Marko-Grob	Udbina
Arheološko nalazište Ostatci katedrale sv. Jakova (Korija)	Udbina
Arheološka zona Gradina	Udbina
Arheološko nalazište Ostatci staroga grada Otočca	Otočac
Hidroarheološko nalazište u uvali Vlaška mala	Novalja
Arheološki lokalitet Ostaci crkve svetog Marka	Selo Sveti Marko
Arheološki lokalitet Pod Cvitušom - ostaci rimske ceste	Lovinac
Ostatci Turske kule	Široka Kula
Ostatci ranokršćanske bazilike u Gaju	Novalja, Novalja
Arheološka zona Ribnik – Grad	Lički Ribnik
Arheološki lokalitet gradina Golubić – Grad	Starigrad
Arheološko nalazište Gradina Klačnica	Jablanac
Arheološki lokalitet Popovići – Crkvina	Mogorić
Arheološki lokalitet Kosanović Gaj – Crkvina	Udbina
Arheološki lokalitet Čankovići – Crkvina	Srednja Gora
Arheološko nalazište Šanci	Bjelopolje
Arheološki lokalitet Banovići – Crkvina	Grabušić
Arheološko nalazište Široka luka - crkva Sv. Marka	Plitvica Selo
Hidroarheološko nalazište u uvali Slatina	Stara Novalja
Arheološko nalazište Homoljac – Crkvina	Homoljac
Arheološko nalazište Gradina korenička - Crkvina	Gradina Korenička
Arheološko nalazište kapela Sv. Josipa	Pijavica
Arheološko nalazište Trbušnjak – Abatovo	Senj
Arheološko nalazište Krst	Gradina Korenička
Arheološko nalazište Vidasovi stani	Novalja
Arheološko nalazište Veljun – Logorište	Visuč
Srednjovjekovno groblje sa stećcima i ostacima Hrama sv. Arhangela	Štikada
Arheološko nalazište Tusto čelo - Komorovac	Novalja
Arheološko nalazište Švički vrh	Švica
Japodske gradine: Cvituša, Vrkljanske, Rukavinska gradina	

Izvor: Registar kulturnih dobara RH, Ministarstvo kulture i medija

Među najvažnijim lokalitetima, **Arheološko nalazište i crkva sv. Filipa i Jakova** u Svetom Jurju, predstavlja naslijeđe iz kasnog antičkog i srednjovjekovnog razdoblja, s velikim potencijalom za kulturni turizam. Lokalitet smješten u blizini mora nudi jedinstvenu priliku za povezivanje arheoloških istraživanja s prirodnim ljepotama. Arheološki lokalitet **Crkvina pod Bogdanićem u Smiljanu** jedan je s perspektivom ta razvoj, zbog blizine MC Smiljan. Potencijal za razvoj turizma također postoji kroz **ruševine Starog grada Bilaja, Budak grada i Perušića**, koji svjedoče o srednjovjekovnoj feudalnoj povijesti regije.

Arheološka nalazišta na Lunu, poput olupine potonulog parobroda „Albanien“ i „Euterpe“, imaju **međunarodni značaj** jer predstavljaju jedinstvene podvodne arheološke resurse. Hidro-arheološki lokaliteti u **uvali Caska i Baška Draga** također nose značajnu kulturnu vrijednost, povezujući povijest s prirodnim resursima regije. U ovom kontekstu, hidro-arheološka istraživanja

daju dublje razumijevanje povijesti pomorstva i trgovine, čime se otvara prostor za specifične oblike turizma kao što su **podvodna istraživanja i vodení turizam**.

Nacionalni značaj imaju i lokaliteti poput **arheološke zone Novalja**, koja obuhvaća rimske ostatke, uključujući antički vodovod 'Talijanova buža'. Ovaj lokalitet je od posebne važnosti za razumijevanje infrastrukture Rimskog Carstva, a razvoj turističke infrastrukture mogao bi uključivati edukativne ture i interaktivne izložbe. **Arheološki lokalitet Gradina Kozjak (Krčingrad) u Plitvičkim jezerima**, također od nacionalnog značaja, srušeni **srednjovjekovni grad i crkva sv. Vida u Drvišici**, povezuju se s bogatom poviješću srednjovjekovnih vladavina i ratova, te su izvrsna mjesta za istraživanje i valorizaciju u turističkom smislu.

Nacionalni značaj imaju i lokaliteti poput **Gradine u Udbini**, gdje se nalazi srednjovjekovni grad, te **ostaci starog grada Otočca i katedrale sv. Jakova u Udbini**. Ovi lokaliteti obiluju povijesnim i kulturnim vrijednostima koje bi uz adekvatnu infrastrukturnu podršku, mogli postati atraktivni turistički centri.

S druge strane, mnogi lokaliteti imaju **regionalni (R) i lokalni (L) značaj**. Primjeri uključuju arheološki lokalitet **Lipova glavica u Bukovcu Perušićkom**, ruševine **kula u Drenovom Klanacu i Šimšanovki**, te arheološki lokaliteti kao što su **Šanci u Bjelopolju i Popovići u Mogoriću**, koji, iako manje poznati, imaju značajnu povijesnu i kulturnu vrijednost. Iako se ovi lokaliteti u velikoj mjeri ne spominju u turističkim vodičima, oni nude potencijal za razvoj **lokalnih turističkih tura** koje bi uključivale kulturno-povijesne aspekte u kombinaciji s prirodnim ljepotama.

Spremnost za turističko korištenje varira među ovim lokalitetima. Dok su neka arheološka nalazišta poput **Arheološke zone Novalja i arheološkog lokaliteta Gradina Kozjak (Krčingrad)** djelomično spremna (DS) za turističku valorizaciju, s razvijenim turističkim sadržajima i posjetima, drugi lokaliteti poput onih na **Lunu** (olupine parobroda „Albanien“ i „Euterpe“) još uvijek nisu u potpunosti istraženi niti opremljeni za turizam, te zahtijevaju daljnja ulaganja u infrastrukturu i edukaciju.

Arheološki lokaliteti poput **Crkve sv. Marka u Podumu** ili Štikada s ostacima **Hrama sv. Arhangela**, mogu biti djelomično spremni (DS) za turističku valorizaciju, ali im nedostaje dovoljno infrastrukturnih resursa i signalizacije.

Mnogi manji lokaliteti, osobito oni u unutrašnjosti, još nisu spremni (NS) za širu turističku primjenu i zahtijevaju značajnija ulaganja u zaštitu, istraživanje i razvoj turističke infrastrukture.

Pregled i vrednovanje kulturno-povijesnih cjelina

Unatoč sadašnjoj i povijesno rijetkoj naseljenosti Like, **Lika je bogata kulturno-povijesnim cjelinama** koje svjedoče o dugoj povijesti ovog kraja i značaju koji je regija imala kroz različite povijesne epohe. Kulturno naslijeđe Like je raznoliko i uključuje urbanističke cjeline, povijesne putove, ruralna naselja i memorijalne objekte koji nose snažnu povijesnu i kulturnu vrijednost. Mnoge od ovih cjelina već imaju veliki potencijal za turističko korištenje, dok neki lokaliteti zahtijevaju daljnje investicije i razvoj kako bi u potpunosti iskoristili svoj turistički potencijal.

Tablica 2.3.3. Pregled kulturno-povijesnih cjelina

Atrakcija	Lokacija
Kulturno - povijesna cjelina grada Gospića	Gospić
Premužićeva staza	Krasno Polje
Memorijalni centar „Nikola Tesla“ Smiljan	Smiljan
Povijesna cesta Terezijana	Baške Oštarije
Ruralna cjelina Majerovo Vrilo - Miletina Skela	Sinac

Spomeničko područje Jadovno	Trnovac
Etno zona Lun	Lun
Kulturno - povijesna cjelina grada Senja	Senj
Mjesto ustaškog logora "Slana"	Metajna
Urbana kulturno povijesna cjelina grada Otočca	Otočac
Groblje sv. Vida	Senj

Izvor: Registar kulturnih dobara RH, Ministarstvo kulture i medija

Kulturno-povijesna cjelina **Grada Gospića** obuhvaća značajne spomenike iz različitih povijesnih razdoblja, od antike do novijeg vremena. Gospić, kao administrativni i kulturni centar Like, nudi bogatstvo povijesnih lokaliteta, uključujući crkve, spomenike i muzeje. Grad se razvijao kroz različite povijesne etape, od Rimskog Carstva do modernih vremena, a među važnijim znamenitostima je i spomenik poznatom povjesničaru i teologu, dr. Ivanu Meštroviću. Značaj: **Nacionalni (R)**, Spremnost: **Spremna (DS)**. Gospić se već etablirao kao kulturna destinacija, no daljnje promocije i uvođenje tematskih tura i kulturnih manifestacija mogu dodatno ojačati njegov turistički status.

Premužićeva staza, koja se prostire kroz srce Velebita, spada među najpoznatije planinarske i kulturno-historijske staze u Hrvatskoj. Staza, koja nosi ime po tvorcu staze, hrvatskom planinaru Premužiću, simbolizira povijest planinarstva i prirodne ljepote Like. Značaj: **Nacionalni (M)**, Spremnost: **Spremna (S)**. Staza već privlači brojne posjetitelje, ali daljnja ulaganja u infrastrukturu mogu učiniti ovo mjesto još privlačnijim za turiste.

Memorijalni centar „Nikola Tesla“ u Smiljanu jedan je od najvažnijih kulturnih i povijesnih lokaliteta, koji je posvećen životu i djelu jednog od najvećih znanstvenika svih vremena, Nikoli Tesli. Smiljan, rodno mjesto Tesle, nudi uvid u njegov život i rad kroz muzeje, spomenike i interaktivne izložbe. Značaj: **Međunarodni (M)**, Spremnost: **Spremna (S)**. Lokalitet je već popularno odredište, no s daljnjim unaprjeđenjem sadržaja i infrastrukturnim ulaganjima može postati još više prepoznatljiva međunarodna destinacija.

Povijesna cesta Terezijana je bila važna prometnica koja je povezivala Gorski Kotar i Liku s ostatkom Hrvatske. Danas je ovo značajan kulturno-historijski lokalitet, koji nudi turističke mogućnosti u formi tematskih tura, biciklističkih staza i edukacijskih programa. Značaj: **Regionalni (R)**, Spremnost: **Djelomično spremna (DS)**. Potrebno je dodatno ulaganje u infrastrukturu radi podizanja atraktivnosti i dostupnosti široj publici.

Ruralna cjelina Majerovo Vrilo - Miletina Skela u Sinacu predstavlja tradicionalno naselje s autohtonim arhitektonskim elementima i povijesnim značenjem. Nudi jedinstvenu priliku za valorizaciju ruralnog turizma i etno turizma. Značaj: **Nacionalni (N)**, Spremnost: **Djelomično spremna (DS)**. Sinac već nudi kulturne manifestacije, ali je potrebno ulaganje u turističku infrastrukturu i promociju kako bi postao više prepoznatljiv.

Spomeničko područje Jadovno, smješteno u Trnovcu, svjedoči o tragičnoj povijesti iz vremena Drugog svjetskog rata, kada je ovo područje bilo mjesto velikih zločina i koncentracijskog logora. Značaj: **Regionalni (R)**, Spremnost: **Djelomično spremna (DS)**. Iako već odražava svoju edukativnu ulogu, lokalitet treba ulaganja u interpretaciju i infrastrukturni razvoj kako postao važan edukativni i kulturni turistički centar.

Etno zona Lun, smještena na otoku Pagu, nudi jedinstvenu priliku za prezentaciju tradicijske kulture, narodnih običaja, arhitekture i običajnih manifestacija. Značaj: **Regionalni (R)**, Spremnost: **Djelomično spremna (DS)**. Lun je poznat po svojim starim maslinicima i kulturnoj baštini. Potrebno je dodatno ulaganje u infrastrukturnu podršku, smještajne kapacitete i edukaciju o kulturnim vrijednostima kako bi se privukli turisti.

Kulturno-povijesna cjelina **grada Senja** odražava bogatu povijest grada, uključujući venecijansku utvrdu, crkve, gradsku jezgru i arheološke ostatke. Značaj: **Nacionalni (N)**, Spremnost: **Spremna (S)**. Senj je već popularna kulturna destinacija, no daljnje ulaganje u očuvanje i promociju kulturne baštine može povećati njegov turistički potencijal.

Mjesto ustaškog logora "**Slana**" u **Metajni** je povijesno značajna lokacija koja nosi teške tragove iz prošlosti. Značaj: **Regionalni (R)**, Spremnost: **Djelomično spremna (DS)**. Ovaj lokalitet još uvijek zahtijeva infrastrukturna ulaganja i daljnje istraživanje kako bi mogao postati edukativni centar za posjetitelje.

Urbana kulturno-povijesna cjelina **grada Otočca** obuhvaća spomenike iz različitih povijesnih razdoblja, uključujući staru gradsku jezgru i crkve. Značaj: **Regionalni (R)**, Spremnost: **Djelomično spremna (DS)**. Grad Otočac ima veliki potencijal za razvoj kulturnog turizma, ali je potrebna daljnja ulaganja u obnovu kulturnih objekata i povećanje turističkih sadržaja. Izdvaja se **Groblje sv. Vida**, koje je preventivno zaštićeno dobro, a sa sama kapelica sv. Vida je iz novijega vremena, sagrađena 1849. godine.

Za osnaživanje ovog potencijala i stvaranje održive turističke ponude koja povezuje povijest, kulturu i prirodnu baštinu ključno je ulaganje u zaštitu, promociju i razvoj.

Pregled i vrednovanje nematerijalne baštine

Nematerijalna baština Like obuhvaća brojne tradicijske vještine, običaje i kulturne prakse koje svjedoče o bogatoj kulturnoj povijesti regije. Ove kulturne vrijednosti ne samo da čine dio identiteta stanovništva, već predstavljaju i važan temelj za razvoj turizma. Svaka od ovih tradicija nosi svoje specifične značajke i potencijale za valorizaciju kroz kulturni turizam. Ipak, kako bi ove vrijednosti mogle postati konkurentne na turističkom tržištu, nužno je uložiti u njihovu zaštitu, promociju i očuvanje.

Tablica 2.3.4. Pregled nematerijalne baštine

Atrakcija	Lokacija
Ličko prelo	Više adresa
Priprema tradicijskoga ličkoga sira škripavca	Više adresa
Tradicijska pjevanja otoka Paga	Više adresa
Priprema sira iz mješine	Više adresa
Klasko pjevanje	Više adresa
Tradicionalna proizvodnja pašskog sira	Više adresa
Posmrtni običaji vezani uz mirila ili počivala	Više adresa
Glagoljaško pjevanje	Više adresa
Glazbeni izričaj otkanje s područja Dalmatinskog zaleđa	Više adresa
Umijeće izrade šindre za pokrivanje krovova	Više adresa
Umijeće gradnje gacke plavi	Otočac
Umijeće izrade solističke tambure kuterevke	Kuterevo
Umijeće izrade ukrasnog veza grada/četverokuka	Više adresa
Umijeće izrade cokli	Više adresa
Umijeće čitanja, pisanja i tiskanja glagoljice	Više adresa
Tradicijske ribolovne vještine, običaji i vjerovanja na Jadranu	Više adresa
Gacki čakavski govori s područja Otočca	Više adresa
Zlatna formula hrvatskoga jezika ča-kaj-što	Više adresa
Ikavski govori lovinačkog kraja	Više adresa
Transhumanca - praksa sezonske seobe stoke i pastira na području Dinarskog gorja	Više adresa
Bunjevački govori	Više adresa
Tradicije hrvatskog lovstva	Više adresa

Umijeće plovitbe latinskim i oglavnim jedrima duž hrvatske obale	Više adresa
Tradicijske i pastirske igre u Lici	Više adresa
Umijeće izrade bukare i suska	Više adresa

Izvor: Registar kulturnih dobara RH, Ministarstvo kulture i medija

Ličko prelo, starovjekovni običaj obrade vune, predstavlja jedan od temelja tradicionalne baštine Like. Ovaj običaj, koji uključuje pripremu vune, izradu odjeće i drugih tekstilnih predmeta, svakako ima potencijal za razvoj u turističke aktivnosti koje omogućuju posjetiteljima interakciju s tradicijom. **Značaj: Regionalni (R), Spremnost: Djelomično spremna (DS)**. Uz određena ulaganja, ovaj običaj mogao bi postati atrakcija kroz radionice i edukativne ture.

Priprema tradicijskoga ličkoga sira škripavca jedan je od najsvježijih i najpoznatijih elemenata ličke kuhinje. Ovaj specifičan sir, pripreman na tradicijski način, privlači ljubitelje autohtonih proizvoda. **Značaj: Nacionalni (N), Spremnost: Spremna (S)**. Ovaj običaj već se koristi u turističke svrhe, no moguća su dodatna ulaganja u razvoj ekološke proizvodnje i promociju kroz gastro-turizam.

Tradicijska pjevanja otoka Paga, koja obuhvaćaju stare narodne pjesme, bitan su dio glazbene baštine, a **klapsko pjevanje** i **glagoljaško pjevanje** su posebni oblici pjevanja koji su uvršteni na UNESCO listu nematerijalne baštine. **Značaj: Međunarodni (M), Spremnost: Spremna (S)**. Ova nematerijalna baština već privlači posjetitelje, ali s daljnjim promocijama, nastupima i organizacijom festivala, njihova prisutnost može se dodatno povećati na međunarodnoj kulturnoj sceni.

Priprema sira iz mješine je tradicijska vještina koju lokalni proizvođači sira čuvaju, a koja je usko povezana s tradicionalnim stočarstvom. **Značaj: Regionalni (R), Spremnost: Djelomično spremna (DS)**. Za potpuni turistički potencijal, potrebno je ulaganje u promociju ove vještine kroz edukativne ture i proizvodnju, kao i uključivanje lokalnih OPG-ova.

Posmrtni običaji vezani uz mirila ili počivala osobita su kulturna praksa koja se temelji na postavljanju kamenih spomenika na grobovima u nekim dijelovima Like. **Značaj: Nacionalni (N), Spremnost: Nespremna (NS)**. Iako se radi o specifičnom običaju, njegova povijest i značenje mogu postati edukativni sadržaj za turiste, uz primjerene infrastrukturne i interpretacijske aktivnosti.

Umijeće izrade šindre za pokrivanje krovova prisutno je u ruralnim područjima Like, posebno u planinskim naseljima. Ova vještina obuhvaća graditeljske tradicije koje se održavaju kroz obiteljske radionice i naslijeđe. **Značaj: Regionalni (R), Spremnost: Nespremna (NS)**. Ova tradicija ima veliki potencijal za edukativne i turističke ture, ali zahtijeva veća ulaganja u obuku i infrastrukturne kapacitete.

Umijeće gradnje gacke plavi u Otočcu, koja podrazumijeva izgradnju drvenih čamaca, nudi turističke mogućnosti u kontekstu kulturnih i praktičnih vještina. **Značaj: Regionalni (R), Spremnost: Nespremna (NS)**. Ovo umijeće potrebno je dodatno promovirati kroz praktične demonstracije i edukaciju posjetitelja.

Umijeće izrade solističke tambure kuterevke u Kuterevu nosi jedinstvenu kulturnu vrijednost i predstavlja dio glazbene baštine Like, posebno unutar tradicije tamburaških orkestara. **Značaj: Regionalni (R), Spremnost: Nespremna (DS)**. Potrebna su ulaganja u edukaciju i organiziranje radionica za turiste, te u obnovu instrumenata i starih tradicija.

Tradicijske ribolovne vještine, običaji i vjerovanja na Jadranu obuhvaćaju specifične ribolovne metode, vjerovanja i običaje koji se odnose na more i obalu. **Značaj: regionalni (R), Spremnost:**

Nespremna (NS). Potrebna su dodatna ulaganja u infrastrukturne projekte i edukativne ture, kao i promociju kroz ribolovne manifestacije.

Tradicije hrvatskog lovstva prisutne su i na području Like, koje čini dio kulturne baštine povezan sa životinjskim svijetom, lovom i očuvanjem prirode. **Značaj: Regionalni (R), Spremnost: Djelomično spremna (DS).** Turistički potencijal lovačkog turizma u ovom području zahtijeva daljnje infrastrukturne investicije i promociju.

Transhumanca - praksa sezonske seobe stoke i pastira na području Dinarskog gorja nosi duboko ukorijenjenu tradiciju koju je nužno sačuvati kao specifičan oblik pastoralnog života. **Značaj: Nacionalni (N), Spremnost: Nespremna (NS).** Iako je zanimljiva i edukativna, transhumanca zahtijeva dodatne investicije kako bi postala pristupačna široj javnosti kroz turističke ture.

Nematerijalna baština Like nudi izuzetne mogućnosti za daljnji **razvoj kulturnog turizma**, no ključne su ulaganja u zaštitu, promociju i edukaciju. Svaka od ovih tradicija nosi potencijal za razvoj specifičnih turističkih iskustava koja povezuju posjetitelje s lokalnom tradicijom i običajima, čineći Liku prepoznatljivom i konkurentnijom na turističkoj sceni.

Pregled i vrednovanje pojedinačne nepokretne materijalne baštine

Nepokretna materijalna baština predstavlja ključni dio kulturnog identiteta i povijesnog naslijeđa svakog kraja. U Ličko-senjskoj županiji, bogatstvo kulturnih i povijesnih spomenika očituje se kroz raznolike građevine, sakralne objekte, utvrde, mostove i spomeničke komplekse koji svjedoče o stoljećima duge povijesti ovog područja.

Od impozantnih crkava poput **Katedrale Uznesenja Blažene Djevice Marije u Senju** i **Crkve sv. Josipa u Karlobagu**, preko znamenitih utvrda poput **Tvrđave Nehaj** i **Starog grada Fortice**, pa sve do značajnih spomeničkih lokaliteta kao što su **partizanske bolnice i mjesta povijesnih događaja** – svaka od ovih građevina nosi priču o ljudima, događajima i kulturnim slojevima koji su oblikovali ovaj prostor.

Posebno mjesto zauzimaju i infrastrukturni objekti poput **Majstorske ceste u Svetom Roku** te brojni mostovi i mlinovi koji su nekada bili ključni za svakodnevni život stanovništva. Uz to, spomenička mjesta i memorijalne lokacije čuvaju sjećanje na važne trenutke **novije povijesti**, poput zasjedanja ZAVNOH-a i događanja iz Domovinskog rata.

Očuvanje i valorizacija ovih objekata od presudne su važnosti za očuvanje kulturnog identiteta i turističku ponudu regije. Svaka od navedenih građevina ne samo da priča priču o prošlosti, već i oblikuje budućnost kroz svoj doprinos kulturnom i povijesnom obrazovanju novih generacija.

Tablica 2.3.5. Pregled materijalne nepokretne kulturne baštine

Atrakcija	Lokacija
Četiri zgrade	Više adresa
Hotel "Plitvice"	Plitvička Jezera
Kompleks zgrada Vila Izvor	Plitvička Selo
Restoran "Kozjak"	Plitvička Jezera
Zgrada društvene prehrane	Plitvička Jezera
Zgrada poštanskog ureda	Plitvička Jezera
Crkva Majke Božje Snježne	Krivi Put
Ostaci ribarskih nastambi za motrenje tuna na poluotoku Malta	Lukovo
Crkva sv. Marije od Arta	Senj
Crkva sv. Martina	Senj
Gradska loža	Senj

Atrakcija	Lokacija
Palača Vukasović (Gradski muzej Senj)	Senj
Kapela sv. Mihovila s fontanom i grobnicom	Senjska Draga
Crkva sv. Jakova apostola	Starigrad
Crkva Blažene Djevice Marije	Bunić
Zgrada stare škole (realka)	Korenica
Crkva sv. Antuna Padovanskog	Letinac
Kapela sv. Petra i Pavla	Stajnica
Crkva sv. Ivana Krstitelja	Aleksinica
Crkva sv. Jakova apostola	Donje Pazarište
Kapela sv. Marije Magdalene	Gospić
Kula Age Senkovića	Gospić
Crkva Navještenja Blažene Djevice Marije	Gospić
Crkva Navještenja Blažene Djevice Marije	Klanac
Crkva sv. Josipa i cisterna	Lički Osik
Crkva Rođenja sv. Jovana Preteče	Medak
Crkva sv. Duha	Mušaluk
Kapela Bezgrešnog Začeca Blažene Djevice Marije	Smiljan
Crkva sv. Marije Karmelske	Smiljan
Crkva sv. Nikole biskupa	Trnovac
Most na rijeci Suvaji i cisterna s oknom	Smokrić
Majstorska cesta	Sveti Rok
Ruševine crkve sv. Jurja	Caska
Crkva sv. Anđela Čuvara	Lun
Crkva sv. Ivana i Pavla i ostaci ranokršćanske bazilike	Novalja
Crkva sv. Marije od Ružarija	Novalja
Crkva sv. Kristofora	Stara Novalja
Crkva sv. Save	Brlog
Crkva Pohoda Blažene Djevice Marije i župni dvor	Brlog
Crkva sv. Franje Paulskog	Ličko Lešće
Zgrada vojne uprave	Otočac
Kapela Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije	Otočac
Kapela Majke Božje od Sedam žalosti	Otočac
Crkva sv. Velikomučenika Georgija	Otočac
Župni dvor	Otočac
Crkva Uzvišenja sv. Križa	Prozor
Crkva sv. Ilije Proroka	Sinac
Most	Gornji Kosinj
Crkva sv. Antuna Padovanskog sa župnim dvorom	Gornji Kosinj
Spomeničko mjesto Labudovac	Plitvički Ljeskovac
Spomeničko mjesto "Bigina poljana"	Plitvički Ljeskovac
Zgrada u kojoj je formiran Inicijativni odbor ZAVNOH-a	Ponor Korenički
Zgrada - spomeničko mjesto Poljice	Komić
Spomeničko mjesto Pločanski klanac	Kurjak
Partizanska bolnica III ličkog odreda	Dobroselo
Mjesto zločina	Donji Lapac
Mjesto zločina kod sela Boričevac	Gajine
Spomeničko mjesto	Kruga
Zgrada partizanske bolnice	Mišljenovac
Spomeničko mjesto Šević jama	Klanac
Spomeničko mjesto "Šaranova jama"	Trnovac
Rodna kuća Rade Končara	Končarev Kraj
Crkva sv. Josipa s kapucinskim samostanom	Karlobag

Atrakcija	Lokacija
Stari grad " Fortica"	Karlobag
Katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije	Senj
Kuća Petrovski	Senj
Tvrđava Nehaj	Senj
Crkva sv. Križa	Perušić
Kapela sv. Vida	Brinje
Kapela sv. Fabijana i Sebastijana	Brinje
Zgrada	Otočac
Zgrada	Otočac
Zgrada	Otočac
Zgrada	Otočac
Zgrada	Otočac
Crkva Sv. Trojstva	Otočac
Crkva sv. Stjepana prvomučenika	Kompolje
Crkva Majke Božje od sv. Krunice (sv. Rozalije)	Ličko Lešće
Ruralni ansambl	Plitvički Ljeskovac
Crkva sv. Vida	Bakovac Kosinjski
Tradicijska okućnica	Plitvica Selo
Crkva sv. Ivana Krstitelja	Donji Kosinj
Crkva sv. Petra	Donji Kosinj
Crkva sv. Jovana	Jošani
Crkva Sv. Trojice	Bukovac Perušićki
Ruševine starog grada Sokolca	Brinje
Kula zvana "Kaštel"	Stara Novalja
Zgrada	Otočac
Zgrada	Otočac
Tunera	Caska
Kaštel Ožegovićanum	Senj
Ostaci crkve sv. Karla Boromejskog	Karlobag
Crkva sv. Katarine	Novalja
Crkva sv. Nikole biskupa	Kaluđerovac
Crkva sv. Antuna Padovanskog i župni dvor	Krasno Polje
Crkva sv. Petke Viličke	Glavace
Crkva sv. Ivana Krstitelja	Lipice
Ostaci ladanjskog kompleksa biskupa Palčića s crkvom sv. Antuna Padovanskog	Caska
Kapela sv. Roka	Perušić
Crkva sv. Jurja	Sveti Juraj
Crkva Našašća Svetog Križa	Križpolje
Crkva sv. Marije Magdalene	Ričice
Crkva Pohoda sv. Elizabete	Baške Oštarije
Crkva sv. Arhandela Mihovila	Dabar
Crkva sv. Petra i Pavla	Lički Ribnik
Zgrada	Otočac
Crkva sv. Arhangela Mihajla i Gavrila	Vrhovine
Crkva sv. Petra i Pavla	Zalužnica
Crkva sv. Terezije Avilske	Bužim
Zgrada lugarnice	Prijeboj
Crkva sv. Martina biskupa	Brušane
Crkva Uspenja Presvete Bogorodice	Vrelo Koreničko
Crkva sv. Nikole biskupa	Stajnica
Crkva sv. Roka	Sveti Rok
Crkva sv. Josipa	Jablanac

Atrakcija	Lokacija
Crkva sv. arhandela Mihovila	Lovinac
Zgrada škole	Karlobag
Zgrada pošte	Gospić
Zgrada Učiteljskog studija	Gospić
Zgrada (Muzej Like Gospić)	Gospić
Zgrada Ličko-senjske županije	Gospić
Zgrada Gospićko-senjske biskupije	Gospić
Zgrada Državnog arhiva	Gospić
Kuća	Gospić
Vila	Gospić
Hram sv. Apostola Petra i Pavla	Štikada
Zgrada	Perušić
Mlin vretenaš	Brinje
Crkva sv. Jurja	Podlapača
Most na rijeci Bogdanici	Gospić
Crkva sv. Save	Jošani
Pil Krista Spasitelja	Gospić
Most preko potoka Radetića	Brinje
Most preko rijeke Gacke	Otočac
Fontana "Marta Vodarica"	Gospić
Most preko rijeke Like	Bilaj
Most preko potoka Otešice	Smiljan
Crkva sv. Arhandela Mihovila	Ramljani
Stari hotel Ozeblin	Donji Lapac
Crkva Rođenja Presvete Bogorodice	Doljani
Crkva sv. Ilije Proroka	Nebljusi
Kapela sv. Ane	Gornji Kosinj
Crkva svetog apostola evanđelista Luke	Studenci
Fontana na izvoru potoka Ljubica	Baške Oštarije
Spomen obilježje Kubus	Baške Oštarije
Crkva svetog Arhangela Mihajla	Lipovo Polje
Crkva Rođenja Presvete Bogorodice	Debelo Brdo
Crkva Preobraženja Gospodnjeg	Brinje
Zgrada	Otočac
Zgrada	Otočac
Zgrada	Otočac
Crkva sv. Kristofora	Metajna
Zgrada	Otočac
Crkva sv. Marije (Stomorice)	Gajac
Skulptura "Dvije žene"	Gospić
Mlin na rijeci Novčici „Murkovića mlin“	Gospić
Hidrocentrala na jezeru Burget	Plitvička Jezera
Crkva Vozdiženija Časnog Krsta	Barlete
Zgrada I. zasjedanja ZAVNOH-a	Otočac
Mlin "Travić"	Lovinac
Most na potoku Ričica	Lovinac
Crkva Preobraženja Gospodnjeg	Mutilić
Crkva Svetog Oca Nikolaja	Donji Kosinj
Crkva Rođenja Blažene Djevice Marije	Boričevac
Kapela sv. Josipa Zaručnika Blažene Djevice Marije	Otočac
Crkva Svetog Velikomučenika Georgija	Mekinjar
Crkva Uspenja Presvete Bogorodice	Svračkovo Selo

Atrakcija	Lokacija
Crkva Svetih Arhangela Mihajla i Gavrila	Gradina Korenička
Utvrdica Svetojanj– Sutojanj	Stara Novalja
Suhozidni granični zid	Stinica
Mjesta masovnih grobnica žrtava iz Domovinskog rata sa spomen obilježjima	Više adresa
Crkva Blažene Djevice Marije	Udbina

Izvor: Registar kulturnih dobara RH, Ministarstvo kulture i medija

Analiza se fokusira na objekte i lokalitete **nacionalnog (N)** i **međunarodnog (M)** značaj.

Tvrđava Nehaj (Senj), Značaj: **Nacionalni (N)**, Spremnost: Spremnost (S). Tvrđava Nehaj u Senju je jedna od najvažnijih vojnih utvrda na Jadranu, koja svjedoči o povijesti grada i njegove obrane.

Katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije (Senj), Značaj: **Nacionalni (N)**, Spremnost: Spremnost (S). Povijest i arhitektura privlače posjetitelje iz cijelog svijeta, a moguće je dodatno razviti kulturne i vjerske turizam kroz organizirane obilaskе, koncerte i vjerske manifestacije.

Crkva sv. Ivana i Pavla i ostaci ranokršćanske bazilike (Novalja), značaj: Nacionalni (N), Spremnost: Spremnost (S). Ostaci ranokršćanske bazilike, zajedno s crkvom sv. Ivana i Pavla, nude značajan uvid u kulturnu povijest i razvoj ranog kršćanstva na Jadranu.

Kompleks zgrada Vila Izvor (Plitvička jezera), značaj: **nacionalni (N)**, spremnost: Nespremnost (NS). Vila Izvor izgrađena je kao rezidencijalni objekt tadašnjeg predsjednika Tita i vlade iznad samog izvora potoka Plitvice. Kompleks je sagrađen na površini od jednog hektara, smješten oko 10 km od glavne ceste i nepuna tri kilometra iznad Velikog slapa.

Ovi objekti i lokaliteti s nacionalnim i međunarodnim značajem predstavljaju ključne dijelove kulturne baštine te se kroz odgovarajuće strategije očuvanja, promocije i razvoja mogu transformirati u **glavne točke kulturnog turizma u regiji**. Mogu biti i mjesta obrazovanja o kulturni i povijesti, uz dodatne investicije u infrastrukturu i marketinške aktivnosti, čime bi se značajno podigla prepoznatljivost Like na nacionalnoj i međunarodnoj turističkoj sceni.

Pregled i vrednovanje pokretne baštine i muzejskih postava

Ličko-senjska županija bogata je kulturno-povijesnim nasljedom, no samo određene institucije i muzejski postavi dosežu **nacionalni ili međunarodni značaj**. Ove ustanove imaju potencijal za privlačenje posjetitelja iz cijele Hrvatske i inozemstva, a njihova spremnost za turističko korištenje ključan je faktor za unaprjeđenje kulturnog turizma u regiji.

Tablica 2.3.6. Pregled pokretne baštine i muzejskih i galerijskih postava

Atrakcija	Lokacija
Cjelina arhivskih fondova i zbirki u posjedu Državnog arhiva u Gospiću	Gospić
Jozefinska cesta	Više JLS
Muzej Senj	Senj
Muzej Gacke	Otočac
Etnografska zbirka tradicionalnih vrijednosti na području Gacke - zbirka Grčević	Otočac
Gačanski park hrvatske memorije	Ličko Lešće
Fortica, Otočka kiparska Kalvarija sa petnaest kamenih stela, postavljenih od podnožja Fortice do kapelice Majke Božje Žalosne	Otočac
Mlin vodenica Špoljarić	Korana
Muzej Grada Novalje s talijanovom bužom	Novalja
Memorijalni centar Nikola Tesla	Smiljan
Muzej Stare kuće u Krasnu	Krasno
Kuća Velebita – Centar za posjetitelje Krasno	Krasno
Interpretacijski centar Krasno- Kuća šumarstva	Krasno
Spomen-dom Ante Starčevića	Veliki Žitnik

Izvor: Registar kulturnih dobara RH, Ministarstvo kulture i medija

Memorijalni centar Nikola Tesla (Smiljan), Značaj: Međunarodni (M), **Spremnost:** Spremna (S). Memorijalni centar Nikola Tesla jedno je od najpoznatijih mjesta posvećenih Teslinom životu i radu. Kroz multimedijalne sadržaje, interaktivne izložbe i znanstvene prezentacije, nudi jedinstveno iskustvo posjetiteljima iz cijelog svijeta.

Kuća Velebita – Centar za posjetitelje (Krasno), Značaj: Nacionalni (N), **Spremnost:** Spremna (S). Ovaj suvremeni interpretacijski centar pruža sveobuhvatan prikaz prirodnih ljepota, bioraznolikosti i kulturne baštine Velebita. Kroz multimedijalne sadržaje i edukativne programe, posjetitelji mogu dublje razumjeti značaj zaštićenog područja.

Muzej Senj (Senj), Značaj: Nacionalni (N), **Spremnost:** Spremna (S). Smješten u palači Vukasović, Muzej Senj nudi bogatu zbirku koja dokumentira povijest Senja, osobito njegovu uskočku prošlost. Redovite izložbe i muzejski sadržaji omogućuju kvalitetno turističko iskustvo.

Interpretacijski centar Krasno – Kuća šumarstva (Krasno), Značaj: Nacionalni (N), **Spremnost:** Djelomično spremna (DS). Tematski centar posvećen povijesti šumarstva u Hrvatskoj. Iako ima edukativni potencijal, potrebno je dodatno obogaćivanje sadržaja kako bi privukao širu publiku.

2.3.3. Ostali resursi

Manifestacije i događanja

Ličko-senjska županija bogata je kulturnim, sportskim i tradicionalnim manifestacijama koje pridonose razvoju turizma i očuvanju baštine. Izdvojene su one manifestacije koje imaju **nacionalni (N) ili međunarodni (M) značaj**, uz procjenu njihove spremnosti za turističku valorizaciju:

Međunarodni senjski ljetni karneval (Senj), Značaj: Međunarodni (M), Spremnost: Spremna (S). Ova manifestacija, jedna od najvećih ljetnih karnevalskih proslava u Hrvatskoj, privlači posjetitelje i sudionike iz raznih europskih zemalja. Raznolik program, uključujući povorke, koncerte i zabavne sadržaje, čini Senj nezaobilaznom destinacijom u ljetnim mjesecima.

Jesen u Lici (Gospić), Značaj: Nacionalni (N), Spremnost: Spremna (S). Tradicionalna manifestacija posvećena promoviranju kulturne baštine, autohtonih proizvoda i rukotvorina Like. Okuplja izlagače iz cijele Hrvatske i potiče ruralni turizam.

Biciklistička utrka „Uspon na Zavižan“ (Senj/NP Velebit), Značaj: Nacionalni (N), Spremnost: Spremna (S). Ova ekstremna biciklistička utrka jedna je od najzahtjevnijih u Hrvatskoj, a odvija se na području Nacionalnog parka Velebit, pružajući sudionicima izniman spoj sporta i prirode.

Međunarodna hard extreme enduro utrka (Otočac), Značaj: Međunarodni (M), Spremnost: Spremna (S)., Atraktivna motocross utrka koja okuplja natjecatelje iz Hrvatske i inozemstva. Ova adrenalinska manifestacija doprinosi promociji regije među ljubiteljima ekstremnih sportova.

Smotra klapa Senj (Senj), Značaj: Nacionalni (N), Spremnost: Spremna (S), Smotra klapskog pjevanja koja okuplja najbolje klape iz Hrvatske, promovirajući nematerijalnu kulturnu baštinu pod zaštitom UNESCO-a.

Međunarodna likovna kolonija (Karlobag), Značaj: Međunarodni (M), Spremnost: Djelomično spremna (DS). Ova likovna manifestacija okuplja umjetnike iz Hrvatske i inozemstva, no postoji prostor za poboljšanje u promociji i uključenju publike kroz interaktivne radionice.

Hrvatski festival hodanja, Značaj: Međunarodni (M), Spremnost: Spremna (S). Održava se tradicionalno prvog vikenda u rujnu, koji mnogi sudionici iz cijelog svijeta i do godinu dana unaprijed bilježe na svojim kalendarima. Festival je registriran i u službenom kalendaru IML-a (*International March League*).

U Tablici 2.3.7. je pregled svih manifestacija i događanja, bez obzira na značaj.

Tablica 2.3.7. Pregled manifestacija i događanja

Atrakcija	Lokacija
<i>Samba mania</i>	Senj
Smotra klapa Senj	Senj
Međunarodni senjski ljetni karneval	Senj
Senjske koncertne večeri	Senj
Hrvatski festival hodanja	Otočac - Gospić
Mačkare u Gackoj	Otočac
Advent u Otočcu	Otočac
Dan grada Otočca	Otočac
Festival Gackih snjegovića	Otočac
Smotra folklora Otočac	Otočac

Kup Gacke; Taekwando kup Gacke	Otočac
Međunarodna <i>hard extreme enduro</i> utrka Otočac	Otočac
Ekoetno Gacka	Otočac
Memorijalna Barkanova biciklijada,	Otočac
Ilinja u Sincu	Sinac
Gačanski turnir starih sportova	Otočac
Biciklijada "Uspon na Zavižan"	NP Velebit
Antonja u Krasnu	Krasno
Međunarodna likovna kolonija u Karlobagu	Karlobag
Karlobaške maškare	Karlobag
Blagdan sv. Roka	Sv. Rok
Biciklijada Novalja-Lun-Novalja	Novalja
Uskršni doručak Novalja	Novalja
Fešta od maja	Novalja
Marsovca	Novalja
Novaljski fuštan	Novalja
Novaljsko kulturno ljetno	Novalja
Izložba paške ovce i paškog sira	Novalja
Prvi pljesak	Gospić
Lički likovni anale	Gospić
Jesen u Lici	Gospić
Moto susret MK <i>Crazy wolfs</i>	Gospić
Dan Grada Gospića	Gospić
Gospićko glazbeno ljetno	Gospić
Gospićka rock scena (GROCKS)	Gospić
Dječje Uskršnje čarolije	Gospić
Gospićki karneval	Gospić
Biciklistička utrka „Uspon na Zavižan“	Senj
Manifestacija „Uskočki dani“	Senj
Senjski Mesopust	Senj
Noć Tvrđava	Senj
Senjske koncertne večeri	Senj
Smotra klapa	Senj
Jedriličarska regata	Senj
Međunarodni senjski ljetni karneval	Senj
Plitvički maraton	Plitvice

Izvor: Registar kulturnih dobara RH, Ministarstvo kulture i medija, Turistička zajednica Ličko-senjske županije, lokalne TZ

Navedene manifestacije predstavljaju ključne atrakcije koje privlače posjetitelje i **doprinosu promociji Ličko-senjske županije**. Dok su većina njih potpuno spremne za turističku valorizaciju, određene zahtijevaju poboljšanja u promociji, infrastrukturi ili organizaciji kako bi povećale svoj međunarodni doseg.

Turističke staze, putovi i ceste

Ličko-senjska županija nudi brojne staze za **planinarenje, biciklizam i pješaćenje**, među kojima se izdvaja nekoliko ruta međunarodnog i nacionalnog značaja.

Premužićeva staza, smještena na planini Velebit, jedna je od najpoznatijih planinarskih staza u Hrvatskoj i uživa međunarodnu popularnost. Ova staza nudi nevjerojatne poglede na jadranske otoke i krševite predjele Velebita, a povezivanje s drugim stazama čini je atraktivnom za ozbiljnije planinare.

Markirana planinarska staza Otočac - Zavižan, koja povezuje Otočac sa Zavižanom, također ima značajnu međunarodnu vrijednost. S tom stazom, posjetitelji mogu uživati u izuzetnim prirodnim ljepotama i raznim ekosustavima, uključujući planinske vrhove i šumske krajeve.

Poučna staza Terezijana smještena u Baškim Oštarijama na granici između Velebita i Like, pruža temeljit uvid u povijest, kulturu i ekosustave ovog područja. Ova staza je od nacionalnog značaja jer spaja kulturnu baštinu s prirodnim ljepotama.

Bogatstvo biciklističkih staza (prema dostupnim podacima ukupno njih 56) predstavlja značajnu komperativnu prednost ove regije, no potrebna je njihova daljnja markacija, integracije, te turističko vrednovanje kroz opremanje (Tablica 2.3.8.).

Tablica 2.3.8. Pregled staza i cesta

Atrakcija	Lokacija (start)
Pješačke staze: Humac, Gacka	Otočac
Markirana planinarska staza: Otočac - Zavižan	Otočac
Markirana planinarska staza- Marković rudine	Ličko Lešće
Planinarska staza Medvjedak	Plitvička jezera
Poučno-rekreativne staze šumskih ekosustava: "Čorkova uvala	Plitvička jezera
Premužićeva staza	Velebit
Poučna staza Terezijana	Baške Oštarije - Konjsko
Biciklističke staze: Staza ličkih polja, dolina Ričice, Velebitska staza i Staza suvajskih bunara - staza Japoda	Lovinac
Staza Plitvice activ	Korenica
Staza KLB way	Korenica
Staza put plitvica	Korenica
Staza po polju	Korenica
Staza oko Mrsinja	Korenica
Staza obroncima Plješivice	Korenica
Staza <i>vrpile rock&roll</i>	Korenica
Staza tri jezera	Otočac
Staza dabarskog brevijara	Otočac
Staza Ursa major	Otočac
Barkanova staza	Otočac
Staza Jurjevske stijene	Otočac
Staza hajdučke drage	Otočac
Staza velika 1.	Gospić
Staza velikana 2	Gospić
Staza jezero	Gospić
Staza Štirovača	Gospić

Staza Brušane	Gospić
Staza Velebit	Gospić
Staza Jadovno	Gospić
Staza Rizvanuša	Gospić
Staza Lovinac – Smokrić	Lovinac
Staza sv. Rok – Balenova plana	Lovinac
Brdsko-biciklistička staza	Lugarnice Visuć/ Podkuk
Brdsko-biciklistička staza	Lugarnice Visuć/ Podkuk
Staza Senj- Oltari	Senj
Staza sv. Juraj - Oltari	Sv. Juraj
Staza Vratnil- Oltari	Vratnik
Staza Oltari-Krasno	Oltari/Krasno
Staza Oltari- Alan	Oltari/Krasno
Staze Krasno	Krasno
Staze Krasno	Gospić
Staza Alan - Štiriavača	Alan
Staza Novalja – Lun	Novalja
Staza Novalja – Metajna	Novalja
Staza Novalja – Stara Novalja	Novalja
Staza Novaljsko Polje	Novalja
Staza Kolan Mandre	Novalja

Izvor: Turistička zajednica Ličko-senjske županije ²⁵

2.3.4. Prateći turistički sadržaji

Na području Županije niz je atrakcija iznimno visoke vrijednosti koje odražavaju posebnosti ove regije. Naglasak je na atrakcijama koje već sada imaju izraženi interes posjetitelja, ali i onima koje imaju potencijal za daljnji razvoj uz odgovarajuću infrastrukturu i promociju.

Plaže Novalja (Zrće, Planjka, Straško, Braničevica, Značaj: Međunarodni (M), Spremnost: Spreмна (S). Zrće, najpoznatija novaljska plaža, postala je simbol zabave i noćnog života, dok druge plaže poput Planjke i Straška nude mirniji ugođaj. Zrće je popularno međunarodno odredište za party turizam, dok ostatak plaža nudi sadržaje za obiteljski i rekreacijski turizam. Visoka posjećenost, kvaliteta usluge i razvoj infrastrukture čine ovu destinaciju ključnom za turističku ponudu.

Velebitsko utočište za mlade medvjede Kuterevo – Krasno, Značaj: Nacionalni (N), Spremnost: Spreмна (S). Utočište u Kuterevu postalo je prepoznatljivo odredište za ljubitelje prirode i životinja. Pruža edukativni sadržaj o važnosti zaštite ugroženih vrsta te predstavlja iznimno vrijednu atrakciju koja značajno doprinosi očuvanju bioraznolikosti i prirodnih resursa Ličko-senjske županije.

²⁵ https://lika-active.com/files/media/attachment_hr/23/ ; Lika_biciklisticke_staze.pdf i https://lika-active.com/files/media/attachment_hr/24/Lika10razlog.pdf

Premužićeva staza – Velebit, Značaj: Nacionalni (N), Spremnost: Spreмна (S).: Jedna od najpoznatijih planinarskih staza u Hrvatskoj, poznata je po svojoj pristupačnosti i povijesnom značaju, staza privlači brojne planinare i ljubitelje prirode. S obzirom na visoku kvalitetu staze, spremnost za turističko korištenje je izuzetno visoka.

Centar za zaštitu ptica grabljivica 'Grifon' – Senj, Značaj: Nacionalni (N), Spremnost: Spreмна (S). Grifon je jedinstvena atrakcija koja posjetiteljima omogućuje uvid u rad na očuvanju ugroženih vrsta ptica grabljivica. S obzirom na edukativnu vrijednost, ovu atrakciju treba dodatno razvijati kao dio ekoturizma i promocije zaštite prirode, jer privlači posjetitelje svih uzrasta.

Mlinice u Sincu na Gackoj, Značaj: Nacionalni (N), Spremnost: Spreмна (S). Mlinice u Sincu predstavljaju savršeno očuvani primjer tradicije mlinskih objekata, a rijeka Gacka koja teče kroz ovo područje dodatno pojačava atraktivnost. Ova destinacija ima visoku spremnost za turističko korištenje, ponajviše u segmentu kulturnog turizma.

Od atrakcija koje bi mogle biti u kategoriji pratećih turističkih sadržaja izdvaja se **aerodrom Željave** koji je Strategijom općine Plitvička Jezera 2023. – 2027. uključen u popis projekata kojima bi se mogla unaprijediti turistička ponuda.

Tablica 2.3. 9. Pregled ostalih resursa iz kategorija pratećih turističkih sadržaja

Atrakcija	Lokacija
Sirana Runolist	Krasno
Meteorološka stanica Zavižan	Zavižan
Vidikovac Kubus	Baške Oštarije
Rekreacijski centar Rizvanuša	Gospić
Penjalište Stogaj kod Metajne	Novalja
Utočište medvjeda Kuterevo	Krasno
Centar za zaštitu ptica grabljivica „Grifon“	Senj
Sportski aerodrom	Otočac
Paški trokut	Novalja
Plaže Novalja (Zrće, Planjka, Straško, Braničevica)	Novalja
Lički krumpir	Više JLS
Mlinice u Sincu na Gackoj	Otočac
Uzgoj pastrva na Gackoj	Otočac
Lički škripavac	Više JLS
Tradicionalni kolač Presnac	Više JLS
Sirevi (škripavac, lička basa, krasnarski, paški sir)	Više JLS
Janjetina (Lička i Paška janjetina)	Više JLS
Maslinarstvo Lun	Novalja
Lička šljiva (šljivovica)	Više JLS
ZIP line Vrhovine	Vrhovine

Izvor: Turistička zajednica Ličko-senjske županije

Ministarstvo poljoprivrede je 2024. godine izdali publikaciju '**Hrvatski zaštićeni poljoprivredni i prehrambeni proizvodi**' u kojoj je predstavljena dodjela zaštićenih oznaka izvornosti (ZOI), zaštićena oznaka zemljopisnog podrijetla (ZOZP) i zajamčeno tradicionalnih specijaliteta²⁶. Radi se o oznakama kvalitete poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda EU-a. Oznaka ZOI dodijeljena je **paškoj janjetini i paškom siru**, a ZOZP **ličkom krumpiru, ličkoj janjetini i ličkom škripavcu**. Ovim je načinom promocije potpomognuta proizvodnja i ponuda izvornih proizvoda Like.

²⁶ <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/hrana-111/oznake-kvalitete/zoi-zozp-zts-poljoprivrednih-i-prehrambenih-proizvoda/228>

2.4. Javna turistička infrastruktura

Javna turistička infrastruktura (JTI) je infrastruktura koja izravno ili neizravno utječe na razvoj turizma, U funkciji je dodane vrijednosti turističkih sadržaja²⁷. Za potrebe analize JTI u Županiji napravljena je analiza prema klasterima: K1 – Plitvička Jezera, Udbina, Donji Lapac; K2 – Gospić, Perušić, Lovinac; K3 – Otočac, Vrhovine, Brinje; K 4 – Karlobag, Senj; K5 – Novalja.

Tablica 2.4.1. Pregled JTI prema turističkim klasterima Ličko-senjske Županije u 2024.

Javna turistička infrastruktura (JTI)	Klaster 1	Klaster 2	Klaster 3	Klaster 4	Klaster 5	Ukupno
Primarna						
Kongresni centar	0	0	0	0	0	0
Centar za posjetitelje				1		1
Interpretacijski centar						0
Odmorište - vidikovac		2	5	2	1	10
Kamp odmorište	0	0	0	0	0	0
Kupalište	0	0	0	0	0	0
Plaža				10	18	28
Biciklistička ruta		11	11	9	4	35
Planinarska infrastruktura		10				10
Pješačke staze			1	2	6	9
Tematske staze		7				7
Staze	1			4		5
Šetnice			3	1	1	5
Stajalište uz more, jezero i sl.	0	0	0	0	0	0
Vozila/plovila za prijevoz	0	0	0	0	0	0
Penjališta		1	1		66	68
Info-ploče, turistička signalizacija	1	4	5	8	3	21
Dvorci, kurije, utvrde		1	1	1		3
Sekundarna						
Sportski objekti	1		4		4	9
Rodne kuće poznatih osoba		2				2
Plutajući objekti	0	0	0	0	0	0
Parkirališta	1	1	2	4	9	17
Arheološka nalazišta			7		7	14
Spelološki objekti		2	1			3
Povijesni spomenici		8			2	10
Javni sanitarni čvorovi	0	0	0	0	0	0
Ostalo				4		4
Ukupno	4	49	41	46	121	261

Izvor: Izvor: Turistička zajednica Ličko-senjske županije,, obrada Institut za turizam

²⁷ Definirana je Pravilnikom o javnoj turističkoj infrastrukturi (NN 126/21) i može biti primarna i sekundarna

Županija raspolaže s ukupno **261 atrakcija/lokaliteta/objekta primarne i sekundarne JTI**, od čega se u primarnu razvrstava njih **202**, a u sekundarnu **59**.

Od primarne infrastrukture, koja izravno utječe na razvoj turizma i turističke ponude, najznačajnije su **penjališta, biciklističke rute i plaže**. Od sekundarne infrastrukture najbrojnija su parkirališta, arheološki objekti i povijesni spomenici.

2.5. Komunalna infrastruktura

Komunalna infrastruktura je javno dobro u općoj uporabi te u vlasništvu jedinice regionalne, odnosno lokalne samouprave i/ili pravne osobe koja obavlja komunalnu djelatnost. Primarno uključuje građevine i uređaje javne namjene za gospodarenje otpadom, vodoopskrbu i odvodnju te energetske i prometne infrastrukturu (uključujući javne prometne površine, javna parkirališta i javne garaže), kao i javne zelene površine. **Modernizirana i održavana** komunalna infrastruktura ključni je preduvjet razvoja gospodarstva i društvenih djelatnosti te kvalitete života stanovništva. Neosporno je da kvaliteta ove infrastrukture ima veliki utjecaj na razvoj turizma, budući da podržava turističku infrastrukturu i turističke aktivnosti u destinaciji.

2.5.1. Gospodarenje otpadom

U Tablici 2.5.1. iskazane su prijavljene količine **ukupno odloženog otpada** u Ličko-senjskoj županiji, što čini oko 1% ukupno prijavljenog otpada u Republici Hrvatskoj²⁸. Prema Izvješću o provedbi Plana gospodarenja otpadom Ličko-senjske županije (2023.), količine **odvojeno sakupljenog** papira i kartona bile su 3.595 t, biorazgradivog otpada 2.398 t, zemlje i kamenja 2.237 t te mulja iz septičkih jama 2.723 t. Najveće količine iz kategorije otpadne ambalaže evidentirane su za papir i kartonsku ambalažu (6.080 t), a slijedi kategorija prerade drveta za otpad koji sadrži piljevinu, strugotine, otpatke od rezanja drva, iverice i furnira (5.834 t).

Tablica 2.5.1. Podaci prijavljeni od upravitelja odlagališta u Ličko-senjskoj županiji u 2023.

Odlagalište	Grad/Općina	Ukupno odložena količina u 2023. (t)	Preostali kapacitet do planiranog zatvaranja odlagališta (t)
Rakitovac	Gospić	4.897	0
	Perušić		
	Karlobag		
Podum	Otočac	12.593	10.000
	Samobor		
	Donji Lapac		
	Brinje		
	Plitvička Jezera		
Ćojluk	Vrhovine	460	376
	Udbina		
Sveti Juraj	Lovinac	4.289	12.500
	Senj		
Caska	Novalja	5.450	12.202
	Kolan		

Izvor: Ministarstvo okoliša i zelene tranzicije

²⁸ Pregled podataka o odlaganju i odlagalištima otpada za 2023. godinu; dostupno na: <https://isgo-portal.mingor.hr/hr/komunalni-otpad-odlagalista-lokacije-odbacenog-otpada>

U usporedbi s ostalim odlagalištima, odlagalište neopasnog otpada u **Podumu** kraj Grada Otočca prikuplja najveće količine otpada, što se u najvećoj mjeri može pripisati količinama koje nastaju od strane lokalnog stanovništva u Otočcu i Plitvičkim jezerima, kao i turizmu. Početkom 2024. Županija je s Fondom za zaštitu okoliš i energetske učinkovitost (FZOEU) potpisala ugovor o sufinanciranju troškova povećanja kapaciteta odlagališta Podum, čime bi se smanjilo postojeće opterećenje na odlagalište. Prema podacima MZOZT²⁹, na odlagalištu **Rakitovac** kojim upravlja tvrtka Komunalije d.o.o. Gospić preostali kapacitet do planiranog zatvaranja odlagališta je nula (0) tona. Odlagalište je i dalje aktivno, a na njemu je osim miješanog komunalnog otpada odložen i otpad iz grupe 15 01 (npr. ambalaža) te iz grupe 20 (npr. plastika, tekstil i glomazni otpad). Na području Grada Gospića planirana je lokacija **regionalnog županijskog centra** za gospodarenje otpadom (ŽCGO) na lokaciji 'Ostravica - Lički Osik'³⁰. To podrazumijeva ishodenje građevinske i uporabne dozvole, uspostavu sustava za regulaciju metana i drenažu za pročišćavanje otpadnih voda, sustava za zaštitu od požara, službu sigurnosti i odgovarajuću opremu za održavanje.

Trenutno je na snazi **regionalni koncept gospodarenja otpadom** koji uključuje 3 regionalna Centra. Tako Gradovi Gospić, Novalja te općine Lovinac, Perušić, Udbina, Donji Lapac i Karlobag gravitiraju prema centru gospodarenja otpadom (CGO) Biljane Donje u Zadarskoj županiji, dok Grad Otočac i općine Plitvička jezera, Vrhovine i Brinje gravitiraju prema CGO Babina Gora u Karlovačkoj županiji. Grad Senj gravitira prema CGO u Primorsko-goranskoj županiji. U provedbi projekta izgradnje Centra za gospodarenje otpadom Babina Gora Ličko-senjska županija sudjelovala je u 2023. kao dionik u trgovačkom društvu KODOS d.o.o. koje upravlja centrom.

Sustav gospodarenja otpadom uspostavljen je od strane Ministarstva zaštite okoliša i zelene tranzicije te FZOEU-a, koji je početkom 2025. godine objavio **Poziv za dostavu podataka o lokacijama nepropisno odloženog otpada** na području jedinica lokalne samouprave. Svrha poziva je prikupljanje podataka o lokacijama na kojima je nepropisno odložen otpad te su za iste izdana rješenja o njegovom uklanjanju, a koja nisu izvršena od strane obveznika uklanjanja otpada. Cilj je zaštita zdravlja ljudi i okoliša.

Kao građansku inicijativu koja je iznimno važna ne samo za destinaciju Like, već i za čitavu Hrvatsku, treba istaknuti volonterski spelološki program **'Čisto podzemlje'** u organizaciji Zagrebačkog spelološkog saveza. Ova inicijativa iskusnih špiljarki i špiljara pokrenuta je radi zaštite jedinstvene špiljske faune (40% hrvatskih endemskih životinja) i zaliha pitke vode (70% zaliha pitke vode). Naime, volonterke i volonteri pokrenuli su sustavno čišćenje speloloških objekata diljem države (lokacije i statusi javno dostupni³¹) u kojima se desetljećima nepropisno odlagao (i još se uvijek odlaže) otpad. Nakon 100 očišćenih objekata financiranje je preuzela država. Nažalost, krško područja Hrvatske skriva stotinu divljih deponija, a čišćenje se nastavlja. Pokrenut je i **edukativni program djece u osnovnim školama** kroz projekt 'Ambasadori Čistog podzemlja'. U dvije godine ambasadori su obišli 375 škola te educirali oko 19.000 učenika i 1.000 učitelja. Za svoj rad dobili su niz prestižnih domaćih i međunarodnih priznanja.

²⁹ Pregled podataka o odlaganju i odlagalištima otpada za 2023. godinu; <https://isgo-portal.mingor.hr/hr/komunalni-otpad-odlagalista-lokacije-odbacenog-otpada>

³⁰ Grad Gospić, Pročišćeni tekst Odredbi za provedbu Prostornog plana uređenja Grada Gospića: [chrome-extension://efaidnbmnnnbpcjpcglclefindmkaj/https://gospic.hr/wp-content/uploads/2023/09/Procisceni-tekst-odredbi-za-provedbu-Prostornog-plana-uredjenja-Grada-Gospica-lipanj-2023..pdf](https://gospic.hr/wp-content/uploads/2023/09/Procisceni-tekst-odredbi-za-provedbu-Prostornog-plana-uredjenja-Grada-Gospica-lipanj-2023..pdf).

³¹ <https://cistopodzemlje.info/hr/map/?=&lng=16&lat=44.999999999999&zoom=8>

2.5.2. Vodna infrastruktura

Vodoopskrba

Prema analizama provedenima za potrebe Plana upravljanja vodnim područjima do 2027., procjena količina obnovljivih zaliha podzemnih voda iznosi 22.60 000.000 m³ na godinu. Za potrebe javne vodoopskrbe u Hrvatskoj se zahvati oko 478 milijuna m³ vode godišnje, od čega se **iz podzemnih voda zahvati 90%**. Stoga je u krškim krajevima Like (i ostatku Hrvatske) iznimno važno očuvati čistoću podzemnih vodnih resursa. Osim institucionalnog upravljanja vodnim resursima (podzemnim i površinskim vodama te akumulacijama) od strane MZOZT, Hrvatskih voda i Instituta za vode, važne su i druge inicijative i akcije³² (npr. 'Čisto podzemlje', akcije JL(R)S-ova i građana³³), ali i obrasci ponašanja svakog pojedinca.

Vodni resursi Županije se, prema Pranu upravljanja vodnim područjem do 2027. (PUVP)³⁴, nalaze dijelom u vodnom području rijeke Dunav te dijelom u Jadranskom vodnom području. Na području Županije nalaze se **brojni prirodni izvori** vode sa procijenjenom količinom od 1,4 milijarde m³ vode. Ukupna dužina svih vodotoka je oko 581 km, a njihova površina iznosi 36 km². Najznačajniji stalni vodotoci su rijeke Gacka i Lika te Korana i Una. S obzirom na visok stupanj zaštićenog prostora, bogatstva vodnog resursa i mogućnosti gospodarskog razvoja županije definirane su zone sanitarne zaštite mnogih izvorišta. Akumulacije Kruščica i Gusić polje koriste se privremeno za opskrbu pitkom vodom. Prostornim planom Ličko-senjske županije određeno je da se vodotoci mogu koristiti na više načina: za energetiku (kao jedna od osnovnih namjena), vodoopskrbu, ribnjačarstvo i rekreaciju.

Vodoopskrbni sustav Županije obuhvaća područja gradova Gospić, Otočac, Senj i Novalja te općina Brinje, Perušić, Karlobag, Vrhovine, Korenica, Donji Lapac, Udbina i Lovinac, kojim upravlja 11 komunalnih poduzeća. Svako komunalno društvo je odgovorno za zdravstvenu ispravnost vode za piće u svojem dijelu mreže te ima svoj sustav kloriranja. Više od 80% stanovništva ima priključak na vodoopskrbni sustav, no treba napomenuti kako postojeći sustav vodoopskrbe nije primjeren potrebama korisnika, primarno radi starosti. Prema posljednjim podacima Vodoopskrbnog plana Ličko-senjske županije, gubici vode u sustavu vodoopskrbe su vrlo izraženi i dosežu **gubitke** u rasponu od 20 do 90%³⁵, šta je vidljivo iz podataka o razlici zahvaćene i fakturirane vode. Stoga je prema Planu razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje 2021. – 2027.³⁶ ključno provesti projekte za nadogradnju i osuvremenjivanje mreže, odnosno uvođenje sustava kontrole vodovodne infrastrukture (potrošnja, gubici mreže itd.).

Kakvoća podzemnih i površinskih voda Županije sustavno se ispituje prema programu Hrvatskih voda, a kvaliteta vode za ljudsku potrošnju redovito se ispituje u **Zavodu za javno zdravstvo Ličko-senjske županije**. Od površinskih voda ispitivanjem su obuhvaćene vode vodotoka Like i Gacke, a kontinuirani monitoring za ispitivanje podzemne vode provodi se na glavnim izvorištima, budući da su ključan izvor vode javnog vodoopskrbnog sustava.

Kada se razmatra učinkovitost planiranja vodnim resursima na području Županije, ključno je istaknuti kako je broj stanovnika Županije koji žive na području podsliva rijeke Save pao za preko

³² Čisto podzemlje; <https://cistopodzemlje.info/hr/novosti/u-suradnji-s-karlovačkim-roniocima-i-uz-potporu-lidla-ocistili-smo-tri-kubika-otpada-iz-kupe/>

³³ Portal sprječavanja nastanka otpada; <https://sprjecavanjeotpada.azo.hr/>

³⁴

https://mingo.gov.hr/UserDocsImages/Uprava_vodnoga_gospodarstva_i_zast_mora/PLAN%20UPRAVLJANJA%20VODNIM%20PODRU%C4%8CIMA%20DO%202027..pdf

³⁵ <https://voda.hr/sites/default/files/dokumenti/PUVP2%20-%20OUE%20-%200008.pdf>

³⁶ <https://www.lsz-lira.hr/attachments/preview/63f5c82034376/plan-razvoja-licko-senjske-zupanije-za-razdoblje-do-2027.pdf>

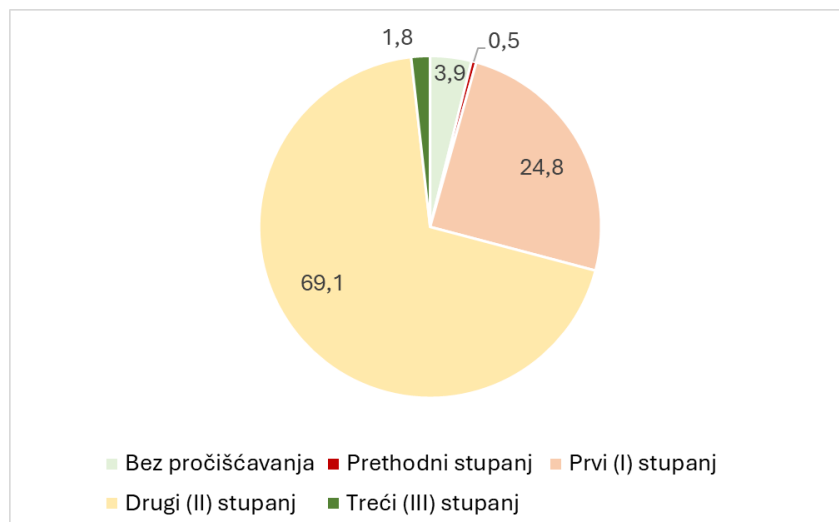
20 %, što može značajno utjecati na planiranje upravljanja vodama. Glavni regionalni vodovodni sustav opskrbljuje obalne dijelove županije, Grad Gospić te otoke Pag i Rab, dok se ostatak Županije opskrbljuje s lokalnih javnih vodovodnih sustava. Pripreme za građenje dobavnog vodoopskrbnog sustava Lička Jasenica – Rakovica – NP Plitvička jezera riješit će se postojeća ograničenja, što je iz perspektive turističke aktivnosti od velike važnosti.

Odvodnja

Sustav odvodnje i kanalizacije još je manje zadovoljavajući, prvenstveno radi neodgovarajućeg kanalizacijskog sustava u većini manjih zajednica ruralnih područja, odnosno radi **septičkih jama**. Problem je i zastarjeli sustav kanalizacije/odvodnje u dijelovima većine općina Županije, kao i u nekim urbanim središtima.

Krški reljef i priobalje izrazito su ranjivi na onečišćenja koja dolaze iz antropogenih izvora. Krš je karakterističan za Liku i priobalje i iznimno je vrijedan prirodni fenomen. Naime, krš pročišćava (puferira) površinske vode koje se slijevaju u podzemlje i njime teku. Upravo se podzemne vode u udjelu od oko 90% koriste za vodoopskrbu stanovništva pitkom vodom. Degradacija krša i morskog ekosustava događa se, između ostaloga, radi ispuštanja nepročišćene vode ili vode pročišćene niskim stupnjem pročišćavanja. Time se ugrožavaju resursi koje lokalna zajednica ima na raspolaganju za gospodarske aktivnosti.

Uz kanalizacijski sustav Grada Novalje izgrađeni su i **novi pročišćivači** u Gospiću, Otočcu, Senju i Karlobagu. Time se u sustavu pročišćavanja otpadnih voda stanje postupno poboljšava (Slika 2.5.1.). Ipak, prema posljednje dostupnim podacima iz Registra onečišćavanja okoliša - ROO (MZOZT)³⁷, u pojedinim lokacijama potrebno je unaprijediti razinu pročišćavanja na viši stupanj (Tablica 2.5.2.) te osigurati veću priključenost stanovništva na **sustav javne odvodnje**.

Slika 2.5.1. Udio ispuštenih otpadnih voda i obrađenih otpadnih voda (%) prema stupnjevima pročišćavanja u Ličko-senjskoj županiji (Izvor: MZOZT, ROO)

³⁷ <https://roo.azo.hr/>

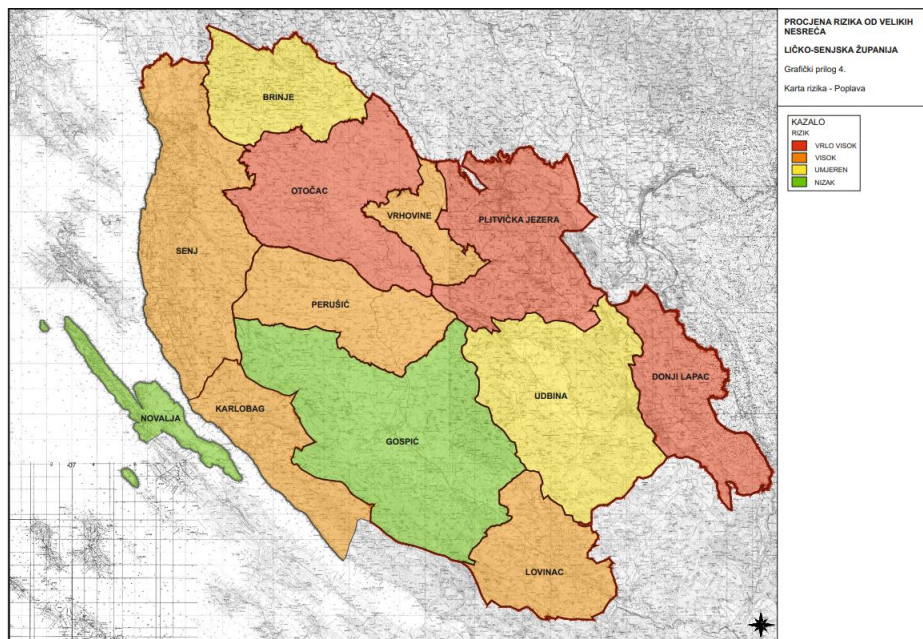
Tablica 2.5.2. Količine ispuštenih voda prema stupnju pročišćavanja i aglomeracijama u Ličko-senjskoj županiji

Stupanj pročišćavanja	Količine ispuštene vode (m ³ /god)	Aglomeracija
Bez pročišćavanja	94.305	Korenica
Prethodni stupanj	11.109	Senj
Prvi (I) stupanj	599.068	Novalja
Drugi (II) stupanj	1.672.237	Gospić, Otočac, Senj
Treći (III) stupanj	43.075	Perušić, Plitvička jezera
UKUPNO ISPUŠTENNO	2.419.794	

Izvor: Registar onečišćavanja okoliša (MZOZT)

Štetno djelovanje voda

Ličko - senjska županija se (uz Osječko-baranjsku) izdvaja kao prostor s najvećim površinama pod **ekološkom proizvodnjom**. Radi kvalitete tla dolinska područja su najintenzivnija u proizvodnji hrane, ali istovremeno i najugroženija **bujičnim poplavnim** vodama. U ograničenim prostorima (do nekoliko desetina hektara) poplave mogu izazvati i potpune štete sezonskih kultura i skladišta. Stoga je ključno provoditi projekte zaštite od štetnog djelovanja voda, odnosno projekte smanjenja rizika od poplava, od kojih se po svom značaju izdvaja Projekt zaštite od poplava na slivu Zrmanje i slivovima Ličkog platoa (Hrvatske vode). Sveukupno, razina zaštite od štetnog djelovanja voda u Županiji nije zadovoljavajuća (Slika 2.5.3.). Prema Planu upravljanja vodnim područjem do 2027. izgrađenost sustava zaštite od poplava je mala i vezana je uz funkcioniranje postojećih objekata te postrojenja HE Senj. Poplave ugrožavaju poljoprivredne površine i infrastrukturne objekte **na širem području Otočca**, koje je nedovoljno branjeno od poplavnih voda Gacke i pritoka. Poplavni događaji su mogući i na širem području **Gospića** i na **Kosinjskom polju** koje je nezaštićeno od velikih voda Like i njenih pritoka. Naselja uz Jadransku magistralnu cestu duž čitavog područja od **Senja** prema Starigrad Paklenici ugrožavaju bujične vode s padina Velebita. Poplave ugrožavaju i sustave vodoopskrbe i odvodnje te zdravlje i sigurnosti ljudi.

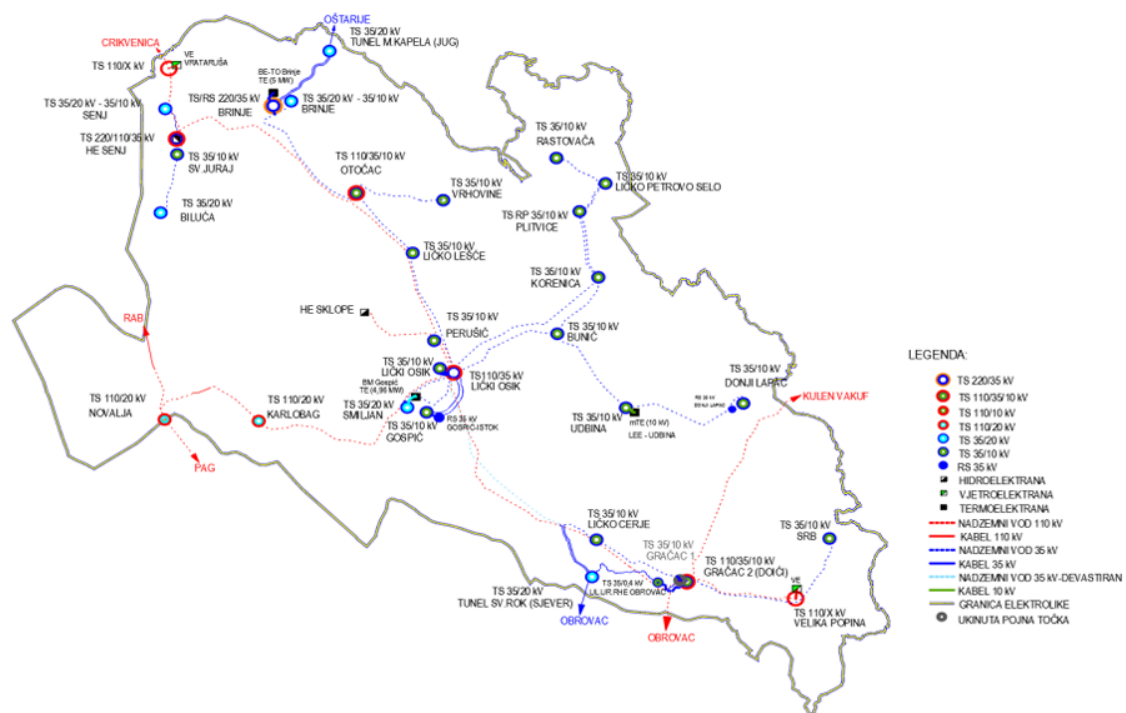
Slika 2.5.3. Procjena rizika od poplava u Ličko-senjskoj županiji (Izvor: Hrvatske vode)³⁸

³⁸ <https://www.voda.hr/hr/registar-poplavnih-dogadaja>

2.5.3. Energetska infrastruktura

U odnosu na ukupnu proizvodnju električne energije u Republici Hrvatskoj, gotovo **12% električne energije** proizvodi se u Ličko-senjskoj županiji. Hidrocentrale HE Senj i HE Sklope predstavljaju hidroenergetski sustav Lika-Gacka koji ima kapacitet od 238,5 MW s prosječnom godišnjom proizvodnjom od 1,15 TWh. Od ostalih obnovljivih izvora energije treba spomenuti i vjetropark VE Vrataruša – Štura – Pekin Dolac pored Grada Senja (14 vjetroatoregata) ukupnog kapaciteta 66MW te novu solarnu elektranu (Kroma d.o.o.) snage 54 kWh. Prema važećem prostornom planu Ličko-senjske županije u planu je izgradnja još tri elektro-energetskih sustava s pripadajućim objektima i uređajima (gradovi Gospić, Otočac, i Senj te općine Perušić, Brinje i Donji Lapac).

Prema posljednjem dostupnom Godišnjem izvješću o poslovanju i održivosti HEP- Operator distribucijskog sustava d.o.o.³⁹ (DP Elektrolika Gospić), broj obračunskih mjernih mjesta je 51.372, vršno opterećenje mreže iznosi 76 MW, duljina mreže 6.396 km, a broj transformatorskih stanica 1.132. Instalirana snaga transformacije je 571 MVA, a broj priključenih proizvođača energije je 158. Priključna snaga distribuiranih izvora iznosi 15.071 kW, što je u ovom trenu dovoljna snaga mreže za stanovništvo Županije, a turizam u destinaciji ne predstavlja ugrozu za ovo distribucijsko područje (Slika 2.5.4.). Treba spomenuti da značajna ulaganja u energetiku Županije nastavljaju provoditi HEP ODS d.o.o. i DP Elektrolika Gospić.

Slika 2.5.4. Topološki prikaz 110 kV i 30(35) kV mreže (Izvor: DP Elektrolika Gospić)

Ličko-senjska županija trebala bi biti sastavni dio nacionalnog **plinuskog distributivnog sustava** s pripadajućim objektima, uređajima i postrojenjima. Tako je planiran plinovod Vrbovsko – Otočac – Gospić – Split, MRS Otočac, MRS⁴⁰ Gospić, a od potencijalnih građevina za transport plina razmatra se i plinovod Lička Jesenica (spoj od prethodno navedenog planiranog plinovoda) – Brinje - MRS Brinje (odvojak Zlobin) te plinovod Lička Jesenica - Brinje - Senj, MRS Senj. Ličko-senjska županija raspolaže velikim potencijalima za dodatni razvoj **solarnih i vjetroelektrana**, a

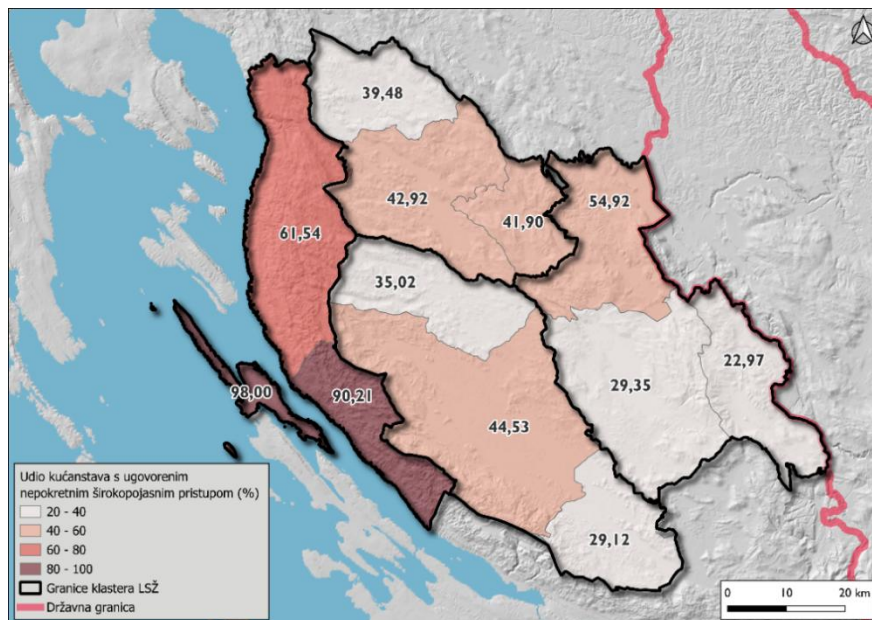
³⁹ https://www.hep.hr/ods/UserDocsImages//publikacije/godisnje_izvjesce//godisnje2023.pdf

⁴⁰ MRS – mjerno redukcijaska stanica

također su važan energetska potencijal i **nusproizvodi šumarske proizvodnje**, odnosno **iskorištavanje biomase poljoprivrednog podrijetla**, čijim se korištenjem planira smanjiti ovisnost o fosilnim izvorima energije (više u Poglavlju 2.7.). Prema stanju projekata za proizvodnju energije iz **obnovljivih izvora energije** (OIE) koji su upisani u Registar OIEKPP⁴¹, Županije instalirano je 13 elektrana na biomasu. Energetski **potencijal proizvodnje bioplina** u Županiji na godišnjoj razini iznosi 140 GWh, odnosno 530 TJ, a potencijal proizvodnje **biogoriva** (bioetanola) na godišnjoj razini 1.017 TJ. Proizvodnja ogrjevnog drva, peleta i sječke u uvjetima globalne nestašice energenata važno je za otpornost gospodarstva Ličko-senjske županije.

2.5.4. Telekomunikacijska infrastruktura

Prema prethodno navedenim Studijama izvedivosti razvoja širokopojasnog interneta (poglavlje 2.6. i HAKOM podaci), u **Gradu Senju** približno je trećini korisnika omogućen širokopojasni pristup s brzinama većim od 30 Mbit/s (dostupan u blizini postojećih čvorova telefonske mreže). U **Gradu Novalji** procijenjeni broj izvedenih priključaka na brzinu preko 30 Mbit/s odnosi se na 60,11% stanovništva, a ukupno korištenje širokopojasnog pristupa iznosi 109,95%. Ovaj podatak treba uzeti s rezervom, budući da je na području Grada Novalje turizam vrlo razvijen. Stoga je opravdano pretpostaviti da je veći dio tih prijavljenih priključaka upravo ostvaren u kućama za odmor i stanovima te da je to razlog ovakvog odstupanja (HAKOM, treće tromjesečje 2021.; Slika 2.5.5.). Mobilna mreža pokriva **sva urbana područja**, veća naselja i sve glavne ceste. Pokrivenost u **ruralnim područjima je oko 90%**. Pokrivenost GSM signalom je dobra, a Županiju svojim uslugama pokrivaju sva tri domaća operatera. S porastom značaja širokopojasnog interneta i sve većim brzinama prijenosa podataka očekuju se dodatna ulaganja u povećanje kapaciteta digitalne GSM mreže. U kontekstu kvalitete i dostupnosti telekomunikacijskih usluga za inozemne turiste velik iskorak predstavlja i ukidanje glasovnog i podatkovnog 'roaminga' od 2017. godine.

Slika 2.5.5. Udio kućanstava s ugovorenim nepokretnim širokopojasnim pristupom (Izvor: HAKOM, treće tromjesečje 2024.; obrada: Institut za turizam)⁴²

⁴¹ <https://mingo.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-energetiku-1999/registar-oiekpp/5332>

⁴²

<https://ekarta.hakom.hr/portal/apps/experiencebuilder/experience/?id=4955eb9f79d34e7583e4c6fdb6817c70&page=Page&views=View>

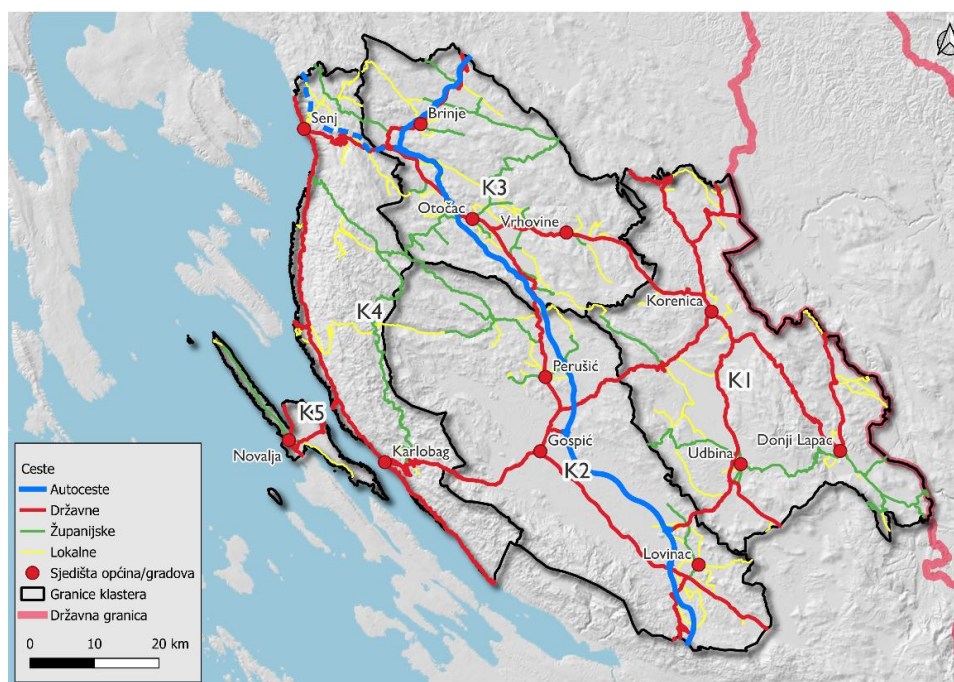
2.6. Prometna infrastruktura

Prema podacima Hrvatskih mreža javnih autocesta⁴³ **prometnice** Ličko senjske županije razvrstane su prema slijedećoj kategorizaciji: autoceste, državne ceste, županijske ceste i lokalne ceste te prema predloženim klasterima i prikazane u Tablici 2.6.1. i Slikom 2.6.1.

Tablica 2.6.1. Razvrstane prometnice Ličko-senjske županije prema klasterima u 2024. godini

Kategorija (km)	Autoceste	Državne	Županijske	Lokalne	SVEUKUPNO
K1	-	190,31	115,16	135,44	440,91
K2	79,38	128,76	80,14	114,61	402,89
K3	76,98	99,54	132,14	141,60	450,26
K4	-	148,56	101,98	128,62	379,16
K5	-	17,35	18,90	12,59	48,84
UKUPNO	156,36	584,51	448,32	532,87	1.722,06

Izvor podataka: Geoportal Hrvatskih mreža javnih autocesta

Slika 2.6.1. Kartografski prikaz prometnica u Ličko-senjskoj županiji (Izvor: Geoportal Hrvatskih mreža javnih autocesta; obrada Institut za turizam)

Prema podacima DZS 2023. je **gustoća cestovne mreže** iznosila 313 m/km², no trendovi posljednjih desetljeća ukazuju na smanjenje (Tablica 2.6.2.). Broj registriranih cestovnih motornih vozila 2023. bio 30.245, što je u odnosu na 2015. porast od gotovo 34%⁴⁴.

⁴³ https://geoportal.hrvatske-ceste.hr/gis?c=430332%2C4951102&l=lyr_cestes%2Chc_zupanije_mg&so=&z=6.2

⁴⁴ Ovaj trend bi, između ostaloga, mogao ukazivati na nedovoljnu razvijenost javnog (gradskog i međugradskog) prijevoza putnika, što će se detaljnije obrazložiti temeljem dostupnih podataka i informacije dobivenih od strane javnih tijela Županije u II Izvještaju.

Tablica 2.6.2. Gustoća cestovne mreže u razdoblju 2014.-2023.

Godina	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Gustoća cestovne mreže (m/km²)	337	337	336	336	334	334	338	312	312	313

Izvor: DZS, Transport – pregled po županijama, 2023.⁴⁵

Budući da se nalazi na međi kopnene i primorske Hrvatske, Županija ima vrlo značajan geoprometni položaj. Značaj Županije u hrvatskom prostoru i izvan njega prvenstveno je određen funkcijom **geoprometnog križanja** između vodećih polarizacijskih žarišta (Tablica 2.6.3.).

Tablica 2.6.3. Cestovna dostupnost (km) i vrijeme putovanja automobilom

Udaljenost (km) i procijenjeno vrijeme (h : min) putovanja	Korenica (Klaster 1)	Gospić (Klaster 2)	Otočac (Klaster 3)	Senj (Klaster 4)	Novalja (Klaster 5)
Rijeka	170,95 2:15	206,66 km (2:3)	159,85 (1:36)	63,42 (1:3)	127,45 (2:21)
Zagreb- Zračna luka dr. Franjo Tuđman	147,14 1:54	208,17 (2:2)	165,10 (1:37)	172,28 (1:47)	234,39 (3:2)
Osijek	412,93 (4:31)	473,95 (4:37)	430,89 (4:13)	438,07 (4:22)	500,19 (5:37)
Split – Zračna luka	226,27 (2:31)	193,55 (1:57)	236,55 (2:21)	268,61 (2:44)	185,63 (2:15)
Zadar – Zračna luka	129,19 (1:38)	96,43 (1:5)	139,47 (1:28)	171,53 (1:52)	76,23 (1:18)
Ljubljana	257,53 (3:16)	255,51 (3:16)	212,45 (2:52)	203,02 (2:54)	267,06 (4:12)
Sarajevo	326,69 5:58	430,52 (5:31)	473,52 (5:54)	505,58 (6:18)	422,60 (5:49)

Izvor: HAK (map.hak.hr, 23.12.2024.)⁴⁶

Prema Planu održavanja i građenja županijskih i lokalnih cesta za 2025. nastavljaju se **aktivnosti održavanja, rekonstrukcije i građenja cesta** od županijskog interesa, kao što je izgradnja A7 do Žute lokve. Modernizacijom cestovne infrastrukture mogu ostvariti potrebni preduvjeti da Županija preuzme još važniju spojnu ulogu unutar prostora države (Tablica 2.6.4.).

Tablica 2.6.4. Cestovna mreža županijskih i lokalnih cesta Ličko-senjske županije

Ceste	Ukupna dužina (km)	Vrsta kolnika	
		Suvremeni (asfaltni)	Makadam (tucanik)
Županijske	446,88*/448,32**	381,81*	65,07*
Lokalne	532,13*/532,9**	439,09*	93,04*

Izvor: Županijska uprava za ceste Ličko-senjske županije* i Geoportal Hrvatskih mreža javnih autocesta**

⁴⁵ <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/transport/>

⁴⁶ <https://map.hak.hr/?lang=hr&s=mireo;roadmap;mid;l;6;1;0;;1>

Radi razmatranja izazova i preporuka u kontekstu unapređenja prometne povezanosti unutar Županije napravljen je uvidi u Strategiju prometnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2017. do 2030.⁴⁷ Prema tom se dokumentu Ličko-senjska županija nalazi u dvije funkcionalne zone - Sjeverni Jadran i Sjeverna Dalmacija⁴⁸, što predstavlja dodatni izazov u smislu koordinacije povezanih projekata i aktivnosti. Razmatrajući mogućnosti pristupa Gradu Gospiću javnim prijevozom, vidljivo je kako osnovna problematika leži u **nedostatku javnog prijevoza** putnika. Naime, neposredno okruženje Grada Gospića povezano je javnim prijevozom za koje je vrijeme pristupa gradu veće ili jednako 1 sat, no postoje rijetke prometne linije. Dakle, uočava se otežan javni prijevoz van uskog područja Grada, što ukazuje na ograničenja u kretanju putnika u širem području u rasponu i do 2 sata. Zakonom o prijevozu u cestovnom prometu⁴⁹ definira se način reorganizacije i unapređenja sustava javnog prijevoza putnika, osobito za manja i slabije naseljene područja, što se uzima u obzir prilikom unapređivanja javnog prijevoza, koje je u tijeku. Osim toga, uputno je uključiti i druge prikladne oblike javnog prijevoza, osim cestovnog. U širem kontekstu gospodarskog (pa i turističkog) razvoja, za Ličko-senjsku županiju ključna je modernizacija i integracija željeznice.

Željeznički promet ima dugu tradiciju u Županiji. Njegova uloga u sveukupnom povijesnom razvoju ovoga područja od velikog je značenja. Ipak, kao i u ostalim dijelovima Hrvatske, tijekom proteklih desetljeća značaj željeznice sustavno je zapostavljan. To se očituje u **niskom broju otputovalih putnika** iz Ličko-senjske županije (svega 6.000), kao i u niskoj gustoći željezničke infrastrukture (20 m/km²) u odnosu na ostale hrvatske županije (manje imaju samo Splitsko – dalmatinska i Dubrovačko – neretvanska županija). Željeznička infrastruktura je zapostavljena tijekom dužeg vremena u korist favorizirane unske željezničke pruge (Sunja – Bihać – Knin), no ustrojem Republike Hrvatske sveukupni željeznički promet na pravcu sjever-jug preuzela lička željeznička pruga pa je njena modernizacija nužnost. Naime, trenutno osnovu željezničke infrastrukture Županije čini željeznička pruga Ogulin – Knin – Split, koja je sagrađena 1925. Ova pruga prolazi područjem Ličko-senjske županije u duljini od 107 km, od postaje Javornik na sjeveru do Štikade na jugoistoku Županije. Gledano s prometno – tehničkog aspekta, pruga ne može u potpunosti preuzeti funkciju povezivanja pravca sjever - jug, što se odražava i na turističku aktivnost samoga kraja, ali i šire. Treba napomenuti kako je maksimalna brzina željeznice 70 km/h te da putovanje od Gospića do Zagreba traje više od 4 sata.

Tri su zračne luke u Županiji: u Udbini i Otočcu za sportsko-turističke potrebe, a tu je i zračna luka Željava korištena isključivo za vojne namjene (zapušteni objekt). Ključni čimbenik podizanja kvalitete turističke ponude u Županiji su i zračne luke u okruženju - ZL Zadar, ZL Zagreb i ZL Krk.

Međunarodne pomorske luke značajne za razvoj Županije su Rijeka i Zadar.

Lučka uprava Senj upravlja sa 14 luka, od kojih je luka Senj najveća. Trenutno je u tijeku provedba projekta Framesport⁵⁰, sufinanciranog od strane EU Interreg Programa međugranične suradnje Italija – Hrvatska. Radi se o inicijativi za poticanje održivog razvoja malih jadranskih luka. Relevantno za razvoj turizma, važno je naglasiti kako je u izradi Master plan razvoja Lučke uprave Senj koja bi trebala imati i namjenu nautičke luke. Središnja luka otoka Paga nalazi se u Novalji. Ova luka nudi odličnu prometnu povezanost sa kopnom, kao i s obližnjim otocima.

⁴⁷ NN 84/17

⁴⁸ Glavni plan razvoja prometnog sustava funkcionalne regije Sjeverni Jadran

⁴⁹ Zakon o prijevozu u cestovnom prometu NN 41/18, 136/24

⁵⁰ <https://programming14-20.italy-croatia.eu/web/framesport>

Tablica 2.6.5. Pomorske građevine od važnosti za Ličko-senjsku županiju

Pomorske građevine	Postojeće	Planirane
Luke otvorene za javni promet od županijskog značaja	Senj, Prizna, Žigljen, Jablanac, Karlobag, Novalja i Drljanda	Stinica (Mala Sinica).
Luke otvorene za javni promet lokalnog značaja:	Sv. Juraj, Donja Klada, Starigrad, Lukovo, Sitnica-Mala Stinica, Krivača, Karlobag-teretna luka, Cesarica, Porat-Lukovo, Šugarje, Barić Draga, Stara Novalja, Tovarnele, Jakišnica i Metajna	Zubovići
Luke nautičkog turizma ⁵¹		Senj, Karlobag, Stara Novalja, Tovarnele, Lukovo, Starigrad, Sv. Juraj, Stinica-uvala Krivača, Lukovo Šugarje-uvala Porat,
Sportske luke		Senj, Sv. Juraj, Cesarica, Karlobag, Lukovo Šugarje-uvala Porat, Barić Draga, Novalja, Stara Novalja, Tovarnele, Jakišnica, Potočnica, Metajna, Kustići i Zubović
Ribarske luke		Senj, Sv. Juraj, Jablanac, Karlobag
Industrijske luke		Senj i Stinica

Izvor: Prostorni plan LSŽ⁵²

⁵¹ Luke nautičkog turizma tipa sidrišta i privežišta određuju se planom užeg područja.

⁵² <https://licko-senjska.hr/images/stories/ODLUKA%20O%20DONOSENJU%20PPZ%20-%20PROCISCENI%20TEKST-NAKON%20VII%20IZMJENA-%202017..pdf>

2.7. Ublažavanje klimatskih promjena

Prema Programu ublažavanja klimatskih promjena, prilagodbe klimatskim promjenama i zaštita ozonskog sloja Ličko-senjske županije (2022.) ukupna godišnja CO₂ emisija na području Županije iznosi 225.779,50 t. Dok se na području EU-27 emitira 6,1 t CO₂ godišnje po stanovniku, na području Ličko-senjske županije emitira se 4,7 t CO₂ po stanovniku godišnje. Razmatrajući resurse Županije može se odrediti glavni smjer energetskeg sektora, a to je poticanja ulaganja u obnovljive izvore energije i energetske učinkovitost⁵³. Naime, **ublažavanja klimatskih promjena** usko je vezano uz energetske sustav područja, odnosno način proizvodnje energije te potrošnje energenata.

Ključan je zaokret Županije prema proizvodnji energije iz obnovljivih izvora na temelju korištenja **regionalno dostupnih resursa**. Pritom se ističu proizvodnja **električne energije** iz **hidroenergije** te proizvodnja električne energije iz **energije vjetrova**. Važna je i uloga **biomase** lokalnog karaktera u proizvodnji **toplinske energije**. Ostatak se iz fosilnih goriva, uglavnom iz ukapljenog plina i loživog ulja.

Sektor prometa je gotovo isključivo oslonjen na fosilne izvore energije i najznačajniji je izvor emisija. U ukupnoj potrošnji energije sektor prometa sudjeluje s 54,8% dok je prosjek na razini EU 28,2% (podaci iz 2019. godine). Ovo se može opravdati relativno malom gustoćom naseljenosti te prosječno većem broju godišnje prijeđenih kilometara po prijevoznom sredstvu. Radi **nerazvijene industrije**, u Županiji je niski intenzitet emisija iz industrijskoga sektora. S obzirom na energente koje prevladavajuće korist, industrijski sektor u Ličko-senjskoj županiji je u velikoj mjeri CO₂ neutralan.

Prema informacijama Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost i Javne ustanove (JU) Razvojna Agencija Ličko-senjske županije (LIRA)⁵⁴ te Plana razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje 2021. - 2027.⁵⁵ u Županiji se nastavlja provedba mjera (potpora) **za energetske učinkovitost** i korištenje **obnovljivih izvora energije** (sunce, voda, vjetrova, biomasa). Nastavljaju se provoditi mjere povećanja energetske učinkovitosti korištenjem nusproizvoda iz poljoprivrede i šumarstva za energetske potrebe te objavljuju javni poziv za sufinanciranje izrade dokumentacije radi energetske obnove obiteljskih kuća na području županije⁵⁶

Sveukupno, radi ulaganja u zelene i digitalne tehnologije, Županija stavlja fokus na potpore gospodarskim subjektima svih ključnih gospodarskih grana (poljoprivreda, šumarstvo, turizam) i potpore stanovništvu. Potpore su usmjerene na prelazak na okolišno prihvatljivije tehnologije i modernizaciju pogona energetske učinkovitijim zamjenama, na implementaciju obnovljivih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti poslovnih i stambenih objekata. Sve je raširenije korištenje **digitalnih i energetske učinkovitijih tehnologija** novije generacije i sustava poslovanja koji imaju potencijal uštede energije. Plan je sveobuhvatno potaknuti ekološku i energetske tranziciju poduzetnika i javnog sektora, čime se smanjuje ugljični otisak Županije te u konačnici postiže klimatska neutralnost. Naime, prema Integriranom nacionalnom energetske i

⁵³ REPAM studija Ličko-senjske županije, dostupno na: https://www.door.hr/wp-content/uploads/2016/01/REPAM_studija_09_licko-senjska.pdf

⁵⁴ <https://www.lsz-lira.hr/hr/projekt/fond-za-zastitu-okolisa-i-energetsku-ucinkovitost/157>

⁵⁵ <https://www.lsz-lira.hr/attachments/preview/63f5c82034376/plan-razvoja-licko-senjske-zupanije-za-razdoblje-do-2027.pdf>

⁵⁶ <https://licko-senjska.hr/novosti/detaljnije/licko-senjska-zupanija-raspisala-javni-poziv-za-sufinanciranje-izrade-dokum>

klimatskom planu za Republiku Hrvatsku za razdoblje 2021. – 2030.⁵⁷ treba postići klimatsku neutralnost do 2050. godine.

Usmjerenost turizma Ličko-senjske županije prema načelima održivog razvoja duga je tradicija ovoga kraja. Stoga je važno nastaviti s razvojnim programima koji se temelje na unapređenju (rekonstrukciji i obnovi) i izgradnji energetske učinkovitosti novih smještajnih kapaciteta, koristeći lokalna znanja i materijale. Važno je nastaviti implementirati i obnovljive izvore energije u turističkoj infrastrukturi, smještajnim i ugostiteljskim objektima te uključiti kružnost resursa (sječka i poljoprivredna biomasa).

U Županiji se provodi niz aktivnosti, od kojih se mogu izdvojiti sljedeće:

- promocija energetske tranzicije (npr. sustavno upravljanje energijom) i pružanje savjetodavnih usluga o načinima uštede energije
- edukacijska i financijska podrška poduzetničko-razvojnim inicijativama koje se temelje na održivom razvoju turizma⁵⁸
- poticaji za nova znanja, tehnologije i inovacije u poduzetničkim aktivnostima
- izgradnja, obnova i rekonstrukcija postojećih i novih smještajnih kapaciteta prema zahtjevima više razine energetske učinkovitosti (nZEB) i korištenja obnovljivih izvora energije (npr. dizalica topline i fotonaponskih sustava)
- uvođenje alternativnih oblika prijevoza s razvojem biciklističke i pješačke infrastrukture (e-vozila, bicikle, staze i šetnice)

Primjer dobre prakse je početak izgradnje Solarnog parka Zaglava na području Grada Novalje u travnju 2025., koji ima veliku važnost ne samo za Grad Novalju, već i za čitav otok Pag. Fotonaponske elektrane korak su u smjeru energetske tranzicije i neovisnosti otoka. Grad Novalja planira izgradnju malih solarnih elektrana na krovnim površinama svih zgrada koje su u njenom vlasništvu. Također, razmatra se i korištenje energije mora na lokacijama koje se u istraživanju pokazuju najučinkovitijima.

Grad Gospić je jedan od gradova u Republici Hrvatskoj koji je 2024. godine izradio Akcijski plan održivog energetskeg razvoja i prilagodbe klimatskim promjenama - **SECAP**. Time je pristupio 'Sporazumu gradonačelnika za klimu i energiju'. Ova inicijativa okuplja potpisnike sa svrhom da ih se potakne na razvoj i provedbu održive energetske i klimatske politike. Krajnji je cilj smanjenje energetske potrošnje i emisija CO₂⁵⁹.

⁵⁷

https://mingo.gov.hr/UserDocsImages/UPRAVA%20ZA%20ENERGETIKU/Strategije,%20planovi%20i%20programi/hr%20necp/Integrirani%20nacionalni%20energetski%20i%20klimatski%20plan%20Republike%20Hrvatske%20%20_fi nal.pdf

⁵⁸ Ekološki prihvatljivi oblici turizma, npr. ruralni turizam, eko-turizam povezan s lokalnim lancima opskrbe, autentični i reciklabilni suveniri te revitalizacija starih obrta, kao i nisko-energetski smještajni objekti (npr. od prirodnog materijala).

⁵⁹ <https://gospic.hr/savjetovanje-s-javnoscju/savjetovanje-s-javnoscju-o-nacrtu-prijedloga-akcijskog-plana-odrzivog-energetskog-razvoja-i-prilagodbe-klimatskim-promjenama-secap-grada-gospica/>

2.8. Analiza stanja digitalizacije

Turistička industrija pokazala je izvanrednu **sposobnost prilagodbe i razvoja** u suočavanju sa raznim izazovima. Uvođenje inovacija i redefiniranje iskustva gostiju temelji se na: sigurnost, praktičnost, fleksibilnosti, održivosti. Digitalna povezanost i mrežna iskustva ključna su za svaku suvremenu destinaciju. Prelazak na 'digitalno' otvara put prema lako dostupnoj globalnoj kulturi, prodaji i kupovini te putovanjima. Potražnja turista za digitalnim edukativnim sadržajima i kreativnim aktivnostima prethodno i tijekom odmora sve je značajnija te u svijetu današnjice predstavlja pokretač za osnaživanje turističke ponude.

Digitalna transformacija, koja se očituje u sve širem korištenju informacijsko-komunikacijskih tehnologija (IKT), povećava potencijale turističkog tržišta. Informira i involvira turiste u doživljaj destinacije prije dolaska i za vrijeme boravka. Paralelno se stvara potreba za dodatnim znanjem i kompetencijama dionika u turizmu, što ujedno podrazumijeva i praćenje trendova. U tom kontekstu razvoj turizma i same destinacije ovisi o općem razvoju gospodarsko-društvenih segmenata i podršci s nacionalne razine, kao što je planirana podrška Ministarstva turizma i sporta koja razvija IT alate za upravljanje turizmom.

2.8.1. Digitalna povezanost

Ličko-senjska županija je karakteristična po raznolikosti svoje turističke ponude – od turističkog proizvoda 'sunce i more' pa do aktivnog (npr. ciklo-turizma⁶⁰), ruralnog i gastro. Kontinuiranim objavama na WEB stranicama pojedinačne turističke ponude, na zajedničkim platformama Turističke zajednice Ličko-senjske županije⁶¹ te ostalih turističkih zajednica na Županije, kao i na drugim specijaliziranim platformama⁶² **promovira** se destinacija na domaćem i inozemnom tržištu. Fokus je na ljepoti i značaju prirodnih (ZPP i UNESCO) te kulturnih, povijesnih, gastronomskih i 'zdravstvenih' značajki Like. Stoga se zaključuje kako su uloženi izraziti naponi u digitalno povezivanje ponude Ličko-senjske županije s emitivnim tržištima (više u Poglavlju 2.13.).

Nadalje, pripremom i provođenjem **projekata** kao što su: 'Digitalna županija za poslovne subjekte' (podizanje razine elektroničke usluge u gospodarstvu Županije)⁶³, 'Pametni gradovi i sela- razvoj širokopojasnog pristupa' na području Grada Senja te Općina Brinje, Donji Lapac, Karlobag, Lovinac, Perušić, Udbina i Vrhovine⁶⁴ te Grada Gospića, Grada Otočca i Općine Plitvička Jezera⁶⁵ i Grada Novalje⁶⁶, kao i projekta za uspostavu 'Centar za brdsko-planinsku poljoprivredu i stočarstvo' - digitalne usluge i sadržaji⁶⁷ unapređuje se digitalna povezanost.

Ipak, u Ličko-senjskoj županiji naglašena je nužnost daljnjeg unapređenja implementacije digitalnih alata u osmišljavanju turističkih proizvoda i usluga, s naglaskom na valorizaciji kulturne i prirodne baštine⁶⁸. Takvi alati su ključni za osnaživanje gospodarsko-društvene sfere te očuvanje ekološke komponente Županije koja je prostorno raznolika pa u pogledu turističke ponude ima izraziti potencijal za diversifikaciju. Naime, prema strateško-planskim dokumentima Ličko-

⁶⁰ <https://cikloturizam.hr/wp-content/uploads/2018/02/OP-cikloturizam-Licko-senjska.pdf>

⁶¹ <https://visit-lika.com/>

⁶² <https://www.lika-destination.hr/lika-quality>

⁶³ <https://licko-senjska.hr/javna-nabava/info/poziv2-za-dostavu-informativne-i-neobvezujuce-ponude-vezano-za-izradu-projek>

⁶⁴ Razvoj širokopojasnog pristupa na području Grada Senja te Općina Brinje, Donji Lapac, Karlobag, Lovinac, Perušić, Udbina i Vrhovine – studija izvodljivosti (2022.)

⁶⁵ Razvoj infrastrukture širokopojasnog pristupa za područje Grada Gospića, Grada Otočca i Općine Plitvička Jezera (2018.)

⁶⁶ Nacrta Plana razvoja infrastrukture širokopojasnog pristupa u projektnom području Novalja, 2022.

⁶⁷ <https://www.lsz-lira.hr/hr/projekt/centar-za-brdsko-planinsku-poljoprivredu-i-stocarstvo/118>

⁶⁸ https://www.facebook.com/ju.zastitaocuvanjeprirodelisz/?locale=hu_HU

senjske županije⁶⁹ koji uključuju **digitalnu komponentu** u planiranje i provedbu projekata primarno putem aktivnosti Ličko-senjske županije⁷⁰ i Javne ustanove – Razvojne agencije Ličko-senjske županije (LIRA)⁷¹ te Turističke zajednice Ličko-senjske županije⁷², razvitak je usmjeren na najznačajnije gospodarske aktivnosti – **turizam, stočarstvo, poljoprivredu, ribarstvo i marikulturu**, kao i prema **malom i srednjem poduzetništvu** te privlačenju **digitalnih nomada**.

Osim zelene tranzicije, digitalna transformacija EU-27 definira nužnost uspostave **širokopojasnog interneta** i realizaciju ulaganja u sustave nužne za povećanje digitalizacije područja. Pritom su važni izvor sredstava EU i nacionalni fondovi, kao i ulaganja privatnih tvrtki te javno-privatno partnerstvo (više u poglavlju 2.5.).

2.8.2. Pametni gradovi i destinacija

Donosioci odluka u Županiji utvrdili su da bi se vizija razvoja Like u razdoblju 2021.-2027. trebala usredotočiti na: jačanje konkurentnosti i održivosti poljoprivrede i gospodarstva kroz ulaganja u zelene i digitalne tehnologije, povećanje učinkovitosti korištenja resursa, razvoj održivog i zelenog turizma, **razvoj pametnih gradova i sela** (prethodno navedeni dokumenti pristupa širokopojasnom internetu), unaprjeđenje kvalitete obrazovanja, demografski oporavak, unaprjeđenje kvalitete života ulaganjem u zdravstvenu i socijalnu infrastrukturu te na sigurnost ljudi. Provedbom prethodno spomenutih projekata 'Pametni gradovi i sela- razvoj širokopojasnog pristupa' ostvaruju se preduvjeti za uspostavu pametnih gradova i destinacija na području Grada Senja te općina Brinje, Donji Lapac, Karlobag, Lovinac, Perušić, Udbina i Vrhovine, kao i na području gradova Gospića, Otočca i Novalje te Općine Plitvička Jezera⁷³.

2.8.3. Sustavi za upravljanje odnosima s turistima

U Županiji je **niz specijaliziranih pojedinačnih internetskih stranica i platformi** koje koriste sustave za upravljanje odnosima s turistima⁷⁴. Osim sustava za **informiranje i naplatu**, sve je šire korištenje sustava za **rezervaciju i usmjeravanje** kretanja posjetitelja u destinaciji. U tom se kontekstu izdvajaju interpretacijski centri u Smiljanu (Memorijalni centar 'Rodna kuća Nikole Tesle') te interpretacijski centri u zaštićenim područjima prirode, npr. u NP Sjeverni Velebit 'Kuća Velebita' i u PP Velebit u Krasnu 'Kuća šumarstva', koja trenutno zahtijeva obnovu novim digitalnim i ostalim sadržajem. Planiraju se i drugi projekti koji će imati sustave za informiranje, edukaciju i upravljanje odnosima s posjetiteljima, kao što je Interpretacijski centar antičke Novalje – Navalija te Prezentacijski centar Rimska kava⁷⁵, a u planu je i Interpretacijski centar Krbavska bitka u zapadnom dijelu gospodarske zone Podudbina⁷⁶. Upravo navedeni objekti posjeduju stalnu dostupnost besplatnom internetu, što što je osnovni preduvjet za personalizaciju ponude i poboljšanje turističkog iskustva. S druge strane, ovi objekti imaju odgovarajuću audio i video

⁶⁹ <https://licko-senjska.hr/dokumenti>

⁷⁰ <https://zpzpulsz.hr/digitalna-pristupacnost>;

⁷¹ <https://www.lsz-lira.hr/>; <https://www.lsz-lira.hr/projekt/digitalna-zupanija-za-poslovne-subjekte-otklanjanje-administrativnih-prepreka-u-poslovanju/119>

⁷² <https://visit-lika.com/category/planiranje-putovanja>

⁷³ <https://licko-senjska.hr/dokumenti/pregled/javna-rasprava-javno-savjetovanje-razvoj-sirokopojasnog-pristupa-internetu->

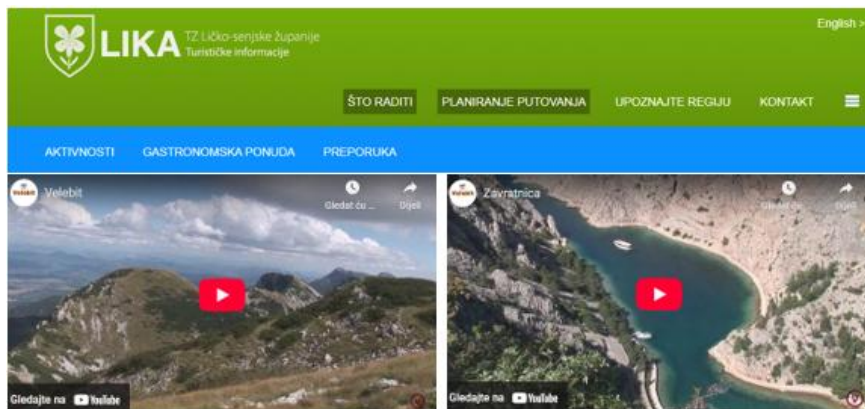
⁷⁴ Mogu se, primjerice, navesti: TZ Ličko-senjske županije; Lika Club (<https://likacub.eu/turizam/>); Destination Green Croatia (<https://destinationgreencroatia.com/lika-2/>); Lika Destination.

⁷⁵ Teritorijalna strategija – Dodatak Planu razvoja Ličko-senjske županije do 2027. godine (2023.); Plan razvoja Ličko-senjske županije do 2027.

⁷⁶ Odluku o izradi III. izmjena i dopuna urbanističkog plana uređenja gospodarske zone Podudbina (2023.)

opremu s kvalitetnim rješenjima akustike, što se koristi i prilikom kreiranja komunikacijskih kampanja i promocije.

Zamašnjak razvoja turizma u Lici je upravo **uspostavljanje veze** između diversificirane i autentične turističke ponude te potražnje kupaca. Treba se okrenuti korištenju informaijsko-komunikacijskih kanala nudeći ciljne motive za putovanje ili poticaj za dodatnu aktivnost tijekom boravka u destinaciji. Stoga je ključna informativna, slikovita, jasna i brza dostupnost ponudi (primjer na Slici 2.8.1.). Ovakvim pristupom na specijaliziranim se platformama objedinjuje informiranje sa ponudom smještaja, proizvoda i turističkih doživljaja za čitavo područje Like (više u Poglavlju 2.14).

Slika 2.8.1. Multimedijalni sadržaji Turističke zajednice Ličko-senjske županije - Velebit i Zavrtnica (Izvor: Turistička zajednica Ličko-senjske županije)

2.8.4. On – line rezervacijski sustavi

Turisti su danas „povezani“ i dijele svoja iskustva, obrazovaniji su, dobro informirani, traže 'vrijednost za novac', pridajući više pažnje etičnosti, zdravlju, brizi za okoliš te svom doprinosu cjelokupnom društvu i zajednici. Stoga su rezervacijski sustavi ključni su za praćenje turističkih kretanja na razini destinacije, čime se posredno, kroz upravljanje, može podići kvaliteta boravka u destinaciji.

Evaluacijom prethodno navedenih on-line kanala i platformi za promociju i oglašavanje, zaključuje se kako je pristup i jednostavnost korištenja u funkciji lokalnih pružatelja usluga, budući da navedene platforme umrežavaju njihovu ponudu. Integracija **putničkih, hotelskih, restoranskih i kombiniranih rezervacijskih sustava** s naprednim tehnologijama implementira se u segmentima turističke ponude Županije, gdje je primjer prakse platforma TZ Ličko-senjske županije i *Lika Destination* platforma. Izdvajaju se putničke agencije koje pružaju usluge rezervacija smještaja, proizvoda, usluga i događanja. Globalno atraktivne platforme kao što su *Booking.com* i *Arbnb* također su prisutne. U okviru takve turističke ponude posjetitelji obavljaju svoju rezervaciju preko mobilnih sustava rezervacije, pri čemu se vodi briga o **privatnosti podataka posjetitelja**. Naime, takve su politike o zaštiti podataka često integralni dio navedenih digitalnih sustava i rješenja. Ovakav pristup podižu vjerodostojnost i kreira povjerenje potencijalnih kupaca.

2.8.5. Edukacija i digitalne vještine

Projektima navedenima u poglavlju 2.8.1. planira se i provodi edukacija i podizanje razine digitalnih vještina dionika u turizmu (i šire). Zasad se ne prikupljaju sveobuhvatni podaci o

iznosima i aktivnostima vezanima uz edukaciju i razvijanje digitalnih vještina lokalne zajednice i zaposlenika u turizmu. Obzirom da je ovo prvi Plan upravljanja destinacijom načinjen sukladno novom zakonodavnom okviru iz 2024. te relevantnim smjernicama za izradu, preporuka je uspostaviti evidenciju u svrhu izvještavanja i o ovome segmentu.

2.8.6. Digitalna integracija lokalnih pružatelja usluga

Turistička ponuda Ličko-senjske županije podrazumijeva **korištenje digitalnih tehnologija** u prezentaciji turističkih kapaciteta, događanja, aktivnosti i lokalnih proizvoda te dodatnih sadržaja za posjetitelje. Neki od primjera mobilizacije kreativnih potencijala i poduzetništva objavljeni su na WEB stranicama Turističke zajednice Ličko-senjske županije⁷⁷ te ostalih turističkih zajednica na području Županije - primjerice TZ Novalja⁷⁸, TZO Plitvička Jezera⁷⁹ i TZO Vrhovine⁸⁰, kao i na specijaliziranim informativnim platformama⁸¹. Primjer dobre prakse je 'Gastronomska ponuda Ličko-senjske županije'⁸², koja nudi važne informacije o okusima Like, manifestacijama i gastro ponudi. Ovakvi primjeri dobre prakse čine proces rezervacije, kupnje i odabira praktičnijim i dostupnijim.

Zaključno, ocjenjuje se kako Županija planira još **širu primjenu naprednih digitalnih rješenja**. Izgradnja internetske širokopojasne infrastrukture i uvođenje novih informacijsko-komunikacijskih tehnologija u gospodarstvo uvelike će unaprijediti turističku aktivnost u destinaciji čineći proces rezervacije i kupnje praktičnijim, učinkovitijim i dostupnijim korisnicima.

U narednom se razdoblju očekuje i **podizanje razine kompetencija ljudskih resursa** kroz usku suradnju s Ministarstvom turizma i sporta, osobito u pogledu unapređenja digitalizacije za praćenja podataka, informacija i pokazatelja održivosti, ovisno o raspoloživim financijskim sredstvima. Kao prijedlog za unapređenje suradnje unutar destinacije može se razmotriti izrada koncepta učinkovite upotrebe digitalnih rješenja te plana za podizanje razine digitalnih vještina dionika u turizmu, što se može provesti u suradnji sa visoko-školskim ustanovama u Županiji.

⁷⁷ <https://visit-lika.com/category/sto-raditi>

⁷⁸ <https://visitnovalja.hr/istrazite-novalju/>

⁷⁹ <https://www.discoverplitvice.com/>

⁸⁰ <https://tzo-vrhovine.hr/en/accommodation/>

⁸¹ <https://www.lika-destination.hr/lika-quality>

⁸² <https://lika-gastro.com/category/gastronomska-ponuda>

2.9. Analiza stanja pristupačnosti osobama s invaliditetom

Prema trenutno dostupnim podacima iz evidencije o javnoj turističkoj infrastrukturi (xls.JTI), ukupan broj turističke infrastrukture koja je pristupačna osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivosti iznosi **94**, što u ukupnom broju JTI koji iznosi **116**, a za koju su podaci o pristupačnosti dostupni⁸³, to čini udio od **81%**.

Kategorizacija pristupačne JTI zasniva se na najviše 6 značajki: parkirališna mjesta povezana s pristupačnom površinom za kretanje, pristupačna površina za kretanje, pristupačni prilaz, pristupačni ulaz, pristupačni sanitarni čvorovi te pristupačnost viših etaža (ukoliko postoje)⁸⁴.

Tablica 2.9.1. Ukupan broj JTI i pristupačne JTI u Ličko-senjskoj županiji 2024.

Vrsta JTI	Broj JTI	Pristupačna JTI
Primarna turistička infrastruktura		
Kongresni centar	0	0
Centar za posjetitelje	1	1
Interpretacijski centar	0	0
Odmorište - vidikovac	10	10
Kamp odmorište	0	0
Kupalište	0	0
Plaža	28	28
Planinarska infrastruktura	10	0
Staze	5	0
Vozila/plovila za prijevoz turista	0	0
Dvorci, kurije, utvrde	3	3
Sekundarna turistička infrastruktura		
Sportski objekti	9	9
Rodne kuće poznatih osoba	2	2
Plutajući objekti	0	0
Parkirališta	17	17
Arheološka nalazišta	14	8
Spelološki objekti	3	2
Povijesni spomenici	10	10
Javni sanitarni čvorovi	0	0
Ostalo	4	4
UKUPNO	116	94

Izvor: Turistička zajednica Ličko-senjske županije

⁸³ Treba napomenuti da za slijedeću JTI u evidenciju (xls.JTI) ne postoje kategorije prema kojima se može analizirati pristupačnost: biciklističke rute; pješačke staze; tematske staze; šetnice; stajališta uz more, jezero i sl.; penjališta i info-ploče turistička signalizacija te je stoga broj takve JTI izuzet iz izračuna udjela pristupačne JTI.

⁸⁴ Sveukupni broj resursa i atrakcija Ličko-senjske županije iznosi 295 i prikazan je u Poglavlju 2.3. (pokazatelj TI-1). Podaci za analizu pristupačnosti zaštićenih kulturnih dobara, preventivno zaštićenih dobara te zaštićenih kulturnih znamenitosti trenutno nisu dostupni u cijelosti. Pokazatelj PD-1 izrađen je na osnovi evidencije xls.JTI (TZ LSŽ) u kojoj je dostupna i analiza pristupačnosti te su ti podaci prikazani u Tablici 2.9.1

2.10. Analiza organiziranosti i dostupnosti usluga

Razvoj turizma u destinaciji zahtijeva adekvatnu organiziranost i dostupnost različitih usluga koje zadovoljavaju potrebe domaćeg stanovništva i turista. Ličko-senjska županija ima svoje resurse i javne usluge koje kontinuirano unapređuje kako bi osigurala kvalitetno iskustvo boravka za sve korisnike.

Osnovne uslužne djelatnosti i ugostiteljstvo

Trgovine, tržnice i zanatske usluge dostupne su u glavnim urbanim središtima (Gospiću, Senju, Karlobagu. Novalji), a tržnice i lokalni punktovi s ponudom OPG-ova obogaćene su zanatskim uslugama s objektima koji nude lokalne proizvode i specijalitete. Niz je manifestacija i sajmovi koji u Županiji pridonose ovoj ponudi.

Objekti koji poslužuju hranu i piće služe svrsi gastronomske ponude Ličko-senjske županije koja se prezentira kroz četiri regije: zapadni dio Gospić i Plitvice, Gacka i grad Otočac, Podgorje ili Velebitsko primorje (Senj, Karlobag) te otok Pag s Novaljom i Starom Novaljom. U zapadnom dijelu Županije, koja uključuje Gospić i Plitvice posluje sedam restorana koji nude lokalnu hranu i specijalitete ovog dijela Županije. Brojni od njih imaju dugu tradiciju. U regiji koja uključuje Gacku i Grad Otočac posluje tri restorana, dva u Otočcu i jedan u Čovićima. U priobalnom dijelu Županije, u kojem se ostvaruje i znatno veći dio turističke potražnje, posluje i veći broj objekata koji poslužuju hranu i piće. Tako je u Podgorju ili Velebitskom primorju (Senj i Karlobag) posluje deset restorana, hotel s restoranom koji nudi domaće specijalitete, devet konoba i dva bistroa. Konačno, na otoku Pagu, dijelu koji je dio Ličko-senjske županije, gostima je na raspolaganju ukupno petnaest objekata koji poslužuju hranu i piće, i to jedan hotel s restoranom, sedam restorana, tri bistroa, tri konoba i jedna gostionica.

Turističke usluge

Turističke agencije u Ličko-senjskoj županiji posluje ponajviše u priobalnom dijelu Županije tj. u Gradu Senju i u Općini Novalja. Njih je oko 30. Velik dio poslovanja usmjeren je na posredovanje u privatnom smještaju iako rast i prodaja izleta na lokalnoj i regionalnoj razini. Posebno je to vidljivo kod ponude tematskih tura vezanih uz aktivni turizam i to pješaćenje, cikloturizam, adrenalinske ture i slično za što tržište pokazuje pojačan interes.

Zdravstvene ustanove

Zdravstvena zaštita kroz svoju infrastrukturu djeluje u ukupno osam ustanova: Opća bolnica u Gospiću, Domovi zdravlja u Gospiću, Otočcu, Novalji, Senju i Korenici, Zavod za javno zdravstveno Ličko-senjske županije te zavod za hitnu medicinu Ličko-senjske županije. Prema potrebi, u ovim se ustanovama odvijaju aktivnosti turističke medicine, a od 01. lipnja 2024. do 30. rujna 2024. u Gospiću i Karlobagu su bile otvorene turističke ambulante⁸⁵.

Ljekarne su dostupne uglavnom u urbanim sredinama, dok su ruralna područja slabije pokrivena.

⁸⁵ <https://licko-senjska.hr/uo-za-zdravstvo-socijalnu-politiku/zupanija/zdravstvene-usluge-turistima-u-lsz-healthcare-services-for-tourists-in-the->

Vjerske zajednice i kulturne ustanove

Vjerske usluge, tj. crkve, samostani i druge vjerske zajednice organiziraju događanja i mise koje uključuju primarno domaće stanovništvo, ali i posjetitelje.

Kulturne ustanove, odnosno muzeji, galerije, knjižnice i centri za kulturu smješteni su prvenstveno u urbanim središtima te u JU za zaštitu prirode, kao i na lokacijama – mjestima rođenja poznatih osoba (npr. Nikola Tesla u Smiljanu, Ante Starčević u Velikom Žitniku).

Obrazovne i sportske ustanove

Obrazovne institucije su škole, vrtići i edukativni centri u urbanim područjima pružaju bolju infrastrukturu u odnosu na ruralna mjesta.

Sportski objekti su smješteni uglavnom u urbanim sredinama, a ponegdje je potrebna njihova obnova. Dostupnost sportskih dvorana, bazena, igrališta i biciklističkih staza u Ličko-senjskoj županiji omogućava rekreativne aktivnosti za lokalno stanovništvo i turiste.

Financijske, poštanske i platne usluge

Banke i mjenjačnice prvenstveno su dostupne u urbanim područjima.

Poštanske usluge uspostavljene su u svim dijelovima Županije, ali s ograničenim kapacitetima u ruralnim sredinama.

Elektroničko plaćanje kao mogućnost uvedeno je na gotovo svim uređenim kupoprodajnim mjestima. Ipak, urbana područja bolje su prilagođena modernim platnim sustavima.

Javne i žurne službe

Funkcioniranje javnih i žurnih službi ključno je za sigurnost i povjerenje posjetitelja:

Policija: Prisutna u svim dijelovima županije, no s fokusom na urbanim središtima.

Vatrogasna služba: organizirane jedinice u svim većim naseljima pružaju brzu reakciju u slučaju požara.

Službe spašavanja: organizirane su u svim većim naseljima s mogućnošću podrške ruralnim dijelovima.

Čistoća i odlaganje otpada: u urbanim i prigradskim središtima, kao i u općinama Županije sustavi za selektivno prikupljanje otpada i održavanje čistoće funkcioniraju na visokoj razini.

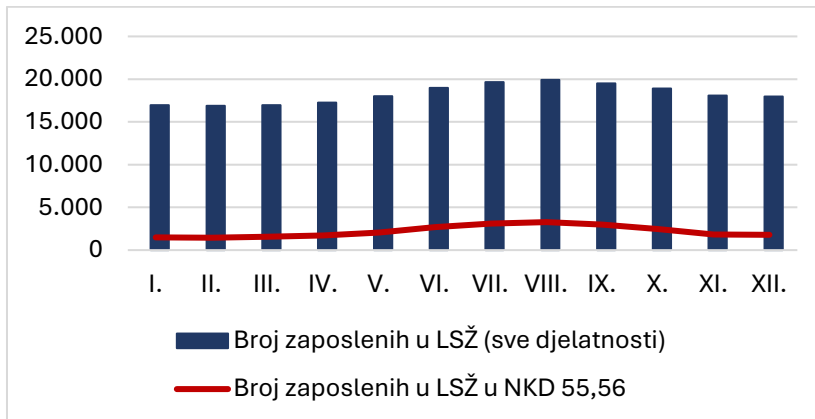
Opremljenost i uređenost javnih prostora

Opremljenost javnih prostora varira ovisno o lokaciji, a uređenost parkovnih površina, dječjih igrališta i sličnih sadržaja je visoka, osobito u urbanim sredinama.

Zaključno, dostupnost usluga u Županiji nije jednako raspoređena – urbani prostori, posebice imaju prednost u smislu zdravstvene zaštite, javnih usluga i drugih sadržaja. Ruralni dijelovi pokazuju ograničenja u dostupnosti određenih usluga pa je za održivi razvoj destinacije potrebna daljnja koordinacija javnog i privatnog sektora.

2.11. Analiza stanja i potreba ljudskih potencijala

Prema podacima DZS-a iz 2024. godine, ukupan broj zaposlenih, kao i zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja i hrane (NKD 55 i 56) raste tijekom ljetne turističke sezone (Slika 2.11.1.). Ukoliko se promatra udio zaposlenih u djelatnostima NKD 55 i 56 u ukupnom broju zaposlenih na godišnjoj razini, on iznosi 12%, dok ostale djelatnosti čine preostali dio. Treba napomenuti da su u tim ostalim djelatnostima i one koje pridonose turizmu, kao npr. poljoprivreda i šumarstvo, trgovina na veliko i malo, poslovanje umjetnost i zabava.

Slika 2.11.1. Kretanje broja ukupno zaposlenih i zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja i pripreme hrane (NKD 55, 56) po mjesecima u 2024. godini (Izvor: DZS; obrada Institut za turizam)

Kada je riječ o **obrazovnim programima** vezanima uz turizam, u Ličko-senjskoj županiji se nalazi nekoliko strukovnih škola. To su Strukovna škola Gospić, Srednja škola Plitvička Jezera u Korenici, Srednja škola Otočac i Srednja škola Pavla Rittera Vitezovića u Senju.

Osim srednjoškolskih institucija postoji i Stručni studij Ekonomika poduzetništva, u sastavu Veleučilišta Nikola Tesla u Gospiću, koji ima nekoliko kolegija koji obrađuju temu turizma. Od navedenih srednjih škola Strukovna škola u Gospiću ima četverogodišnje strukovne programe za turističko-hotelijskog komercijalistu i ekonomista te trogodišnji strukovni program za zvanje konobar i kuhar. Srednja škola u Korenici ima četverogodišnje programe za hotelijersko-turističke tehničare i trogodišnje programe za konobare, kuhare, slastičare te pomoćne konobare i kuhare. Osim toga, škola ima i dopusnicu za obrazovanje odraslih za zanimanje hotelijersko-turistički tehničar, konobar i kuhar te odobrenja za specijalizacije za zanimanje konobar i kuhar. Srednja škola u Senju provodi četverogodišnji program za turističko-hotelijskog komercijalistu, dok srednja škola u Otočcu provodi obrazovanje za zanimanje ekonomist i poslovni tajnik.

Prema analizama o društvenih aspekata (Poglavlje 2.1.) ključno je istaknuti **depopulacijski trend** u Ličko-senjskoj županiji i trend **starenja stanovništva**. Iako podaci DZS-a ukazuju na rast ukupnog broja zaposlenih od 2019. do 2024., nužno je za zanimanja u turističkim i drugim gospodarskim djelatnostima zaustaviti ove negativne trendove.

2.12. Analiza promocijskih aktivnosti

2.12.1. Plan i program rada Turističke zajednice Ličko-senjske županije

Svake godine **Turistička zajednica Ličko-senjske županije**, sukladno Metodologiji i obaveznim uputama za izradu godišnjeg programa rada i izvješća o izvršenju godišnjeg programa rada⁸⁶, planira aktivnosti u domeni istraživanja i strateškog planiranja, razvoja turističkog proizvoda, komunikacije i oglašavanja i destinacijskog menadžmenta.

Plan je usuglašen sa strategijom na županijskom i nacionalnoj razini. Konkretno, sa Strategijom razvoja turizma Republike Hrvatske, Strateško-marketingškim planom hrvatskog turizma i Strategijom razvoja turizma Ličko-senjske županije. Sukladno utvrđenim ciljevima aktivnosti Turističke zajednice, a to su daljnje intenziviranje promocije, razvoj selektivnih oblika turizma, podizanje kvalitete i kreiranje imidža Ličko-senjske županije, planirane su aktivnosti u okviru planiranog budžeta od oko 1,2 milijuna eura.

U Planu su za 2025. godinu postavljeni konkretni marketinški ciljevi:

- 5% povećanje u broju dolazaka i 3% povećanje u noćenjima turista
- povećanje turističkog prometa u predsezoni (IV-VI) i podsezoni (IX-X)
- snažnije afirmiranje aktivnog turizma

Kad je riječ o aktivnostima komunikacije i oglašavanja planirane su sljedeće aktivnosti:

- **Oglašavanje:** oglašavanje Županije kao održive destinacija poželjne za aktivni odmor (tržište Njemačke, Francuske, Austrije, Italije, Nizozemske, Poljske, Češke, Slovenije, Mađarske, slovačke, Belgije i Hrvatske); kombinacija *content* oglašavanja, *displays* i *mobile* oglašavanje te komunikacija na društvenim mrežama.
- **Odnosi s javnošću:** u suradnji sa turističkim zajednicama na području Županije i gospodarskim subjektima organiziraju se studijska putovanja vezana uz ključne turističke proizvode.
- **Nastupi na sajmovima:** Turistička zajednica planira nastupe na sajmovima u Italiji, Njemačkoj, Češkoj, Nizozemskoj, Španjolskoj, Sloveniji i Velikoj Britaniji (ključna emitivna tržišta) u suradnji s TZ Zadarske, Šibensko-kninske, Splitsko-dalmatinske i Dubrovačko-neretvanske županije. Kao suizlagač Turistička zajednica nastupa na sajmovima koje organizira Hrvatska turistička zajednica u Španjolskoj, Njemačkoj, Austriji u SAD-u.
- **Poslovne prezentacije:** riječ je o šest posebnih tematskih prezentacija namijenjenim poslovnoj publici i turističkim novinarima kojima se Županija promovira kao zelena, održiva, cjelogodišnje, kontinentalna i obalna destinacija. Tri se održavaju u inozemstvu (Sloveniji, Italiji i Poljskoj), a tri u Hrvatskoj (Zagreb, Split i Pula).
- **Promotivni materijal:** u 2025. Godini planira se inoviranje dviju brošura, 'Planiranje, pješačenje, treking' te brošura '10+1 razlog'.
- **Internetske stranice:** stranica se kontinuirano nadograđuje i inovira novim sadržajima.
- **Baze podataka:** odnosi se na obnavljanje dijateke novim fotografijama.

Od ukupno planiranog budžeta od oko 1,2 milijuna EUR na poslove komunikacije i oglašavanja planira se izdvojiti oko 60%.

⁸⁶ Ministarstvo turizma i sporta

https://mints.gov.hr/UserDocImages/AAA_2020_MINTIS/dokumenti/201112_metodologija_TZ.pdf

2.12.2. Tiskani materijali

Od tiskanih promocijskih materijala, koji se mogu pregledavati na web stranicama, Turistička zajednica Ličko-senjske županije raspolaže sa sadržajima prikazanim u Tablici 2.13.1.

Tablica 2.12.1. Tiskani promocijski materijali Ličko-senjske Županije

Ličko-senjska regija '10+1razlog' za skretanje s autoceste i upoznavanje regije	Riječ je o vodiču koji na vizualno atraktivan i informativan način opisuje Brinje, Senj, Gacku, NP Plitvička jezera, Velebit, Perušić, Gospić, Karlobag, Lovinac – Sveto Brdo, Novalju – otok Pag te gastronomiju Županije. Svaka od destinacija prikazana je lokacijom na karti, opisom, preporukama, mogućnim aktivnostima i s nekoliko atraktivnih fotografija. Također, svaku destinaciju prati poruka koja upućuje se na glavnu atrakciju zbog koje je vrijedno 'skrenuti'.
Pješačenje/Planinarenje/Treking	Proizvodna brošura opisuje i pruža sve korisne informacije ljubiteljima aktivnog odmora u prirodi. Obradeno je petnaestak staza na području Ličko-senjske županije. Na početku brošure nalazi se karta sa brojevima kao oznakama preko kojih čitatelj brzo dobiva informaciju o poziciji staze unutar Županije. Potom se svaka od staza prikazuje opisno, na karti, s informacijama o trajanju, zahtjevnosti, visini. Dodatno, uz opis se nalaze atraktivne fotografije glavnih atrakcija i/ili vizura sa staza. Brošura završava korisnim informacijama za planinare i šetače, poput važnih telefonskih brojeva, opisom planinarske markacije ili opisom tradicionalnih maratona.
Biciklističke staze	Ovaj vodič namijenjen cikloturistima na poticajan način prikazuje sedam područja Županije sa stazama. Svako se područje opisuje sa svojim specifičnostima, prirodnim ljepotama i fotografijom. Potom je svaka staza prikazana na karti (unutar područja) s informacijama o dužini, visinskoj razlici i podlozi. Materijal je vrlo pregledan i jasan, bez suvišnih detalja s izrazito lijepim konceptom slaganja teksta, fotografija i karata.
Novalja – cikloturistička karta	Karta sadrži opis otoka Paga i Novalje te 9 cikloturističkih ruta, 11 cikloturističkih staza i 5 šetnica.
Gospić – biciklističke staze	Riječ je o brošuri koja detaljno opisuje 14 cikloturističkih ruta. Opisuje se i struktura podloge te su prikazane i opisane atrakcije koje se mogu posjetiti na stazama.
Gacka i Velebit – biciklističke karte	Brošura/karta daje detaljan kartografski prikaz i opis staza na 'Putu vode i krša'. Također se navode posebne informacije o visini i težini staza.
Velebit-Senj biciklističke staze	Karta biciklističkih staza na području Senja s porukom 'Od mora do velebitskih vrhova' opisuje specifičnosti prostora te daje pregled staza na karti pomoću tumača znakova, odnosno legendom.
Karta biciklističkih ruta – Senj - sjever	Karta opisuje mogućnosti cikloturizma u zaleđu Senja. Daje se detaljan pregled s informacijama o tri staze 'Stazi zalaska sunca', 'Stazi orlova' i 'Stazi vjetrenjača'.
Plitvice Active – karta	Riječ je o karti s biciklističkim i planinarskim stazama na području Plitvičkih jezera.

Most beautiful Motorcycle routes	Brošura daje detaljan pregled moto ruta na području Ličko-senjske županije. Rute su prikazane na karti, a potom se svaka od sedam moto ruta opisuje zasebno s glavnim atrakcijama koje valja vidjeti. Tu su i osnovne informacije o dužini, zavojima, krajoliku s nekoliko fotografija okruženja kroz koji se prolazi.
Lika KARTA 10+1	Riječ je o karti Ličko-senjske županije koja sadrži istaknute glavne destinacije za koje se opisuju glavne atrakcije/točke interesa.

Izvor: WEB stranica Turističke zajednice Ličko-senjske županije

2.13. Analiza on-line komunikacijskih aktivnosti

2.13.1. Analiza mrežnih stranica

Turistička zajednica Ličko-senjske županije koristi <https://visit-lika.com/> kao primarnu mrežnu stranicu u komuniciranju i promociji te dodatno dvije specijalizirane mrežne stranice <http://lika-active.com/> i <http://lika-gastro.com> do koji se može doći direktno ili putem primarne mrežne stranice.

Mrežna stranica <https://visit-lika.com>: Tijekom 2024. godine zabilježeno je 108.314 jedinstvenih posjetitelja koji su ostvarili 316.713 pregleda stranica, uz prosječno trajanje pregleda od oko 125 sekundi te pregleda u prosjeku 2.1 stranica po posjeti. Posjetitelji stranicama najčešće izravno pristupaju (56,3%), uz značajan doprinos pretraživača (27% od pretraživača poput Googlea). Najposjećenija je naslovna stranica na hrvatskom i na engleskom jeziku. Najveći broj pregledanih stranica realiziran je u Sjedinjenim Američkim Državama (95.013), Hrvatskoj (54.348), Poljskoj (19.798) i Ruskoj Federaciji (19.473).

Mrežna stranica <http://lika-active.com>: Tijekom 2024. godine zabilježeno je 27.691 jedinstvenih posjetitelja koji su ostvarili 103,488 pregleda sa prosječnim trajanjem posjeta oko 86 sekundi, u prosjeku 2,76 stranica po posjeti. Primarni kanal dolaska korisnika na mrežnu stranicu je izravan (75,2%) te preko pretraživača poput Googlea (18,8%). Najposjećenija je naslovna stranica na hrvatskom jeziku te stranice poput 'otkrijte-gacka-otocac' i 'otkrijte-gospic'. Najveći broj pregleda realiziran je od korisnika iz sljedećih država: Sjedinjene Američke Države (37,961), Hrvatska (22.132), Kina (5.426) i Austrija (3.818).

Mrežna stranica <http://lika-gastro.com>: Tijekom 2024. godine zabilježeno je 25.108 jedinstvenih posjetitelja koji su ostvarili 78.855 pregleda stranica, uz prosječno trajanje posjeta od oko 100 sekundi, odnosno u prosjeku 2,25 stranica po posjeti. Primarni kanal dolaska korisnika na mrežnu stranicu je izravan (71,9%), a slijedi pristup preko pretraživača poput Googlea (19,7%). Najposjećenije stranice su naslovna stranica i kategorija 'gastronomska ponuda'. Najviše pregledanih stranica je zabilježeno od strane domaćih posjetitelja iz Hrvatske (20.548), a slijede Sjedinjene Američke Države (15.019) i Kina (5.095).

Dostupnost sadržaja i čitljivost: Tekstovi su čitljivi, jasni i pismeno strukturirani. Fontovi su čitljivi, a vizualnoj atraktivnosti doprinose fotografije. Sadržaj je dostupan na hrvatskom i engleskom jeziku. Niti jedna stranica ne sadrži Izjavu o pristupačnosti u skladu sa Zakonom o pristupačnosti mrežnih stranica i programskih rješenja za pokretne uređaje tijela javnog sektora Republike Hrvatske (NN 17/19, prema Direktivi (EU) 2016/212 Europskog parlamenta i Vijeća o pristupačnosti internetskih stranica i mobilnih aplikacija tijela javnog sektora, utvrđenu Provedbenom odlukom Komisije (EU) 2018/1523. Na stranicama se, za sada, ne nude opcije

prilagodbe poput povećanja teksta i promjene kontrasta, odnosno stranice nemaju osigurane postavke pristupačnosti za osobe s oštećenjem vida, sluha i sličnim vrstama invaliditetima.

Identitet i povjerenje: URL primarne mrežne stranice je: <https://visit-lika.com/>, a koriste se i specijalizirane mrežne stranice <http://lika-active.com/> i <http://lika-gastro.com>. U zaglavlju svih stranica istaknut je logotip Turističke zajednice Ličko-senjske županije koji sadrži (jednobojni) cvijet degenije kao simbol Ličko-senjske županije. Na dnu stranice navodi se da je stranica vlasništvo TZ Ličko-senjske županije.

Sadržaj na stranicama <https://visit-lika.com/> namijenjen je internoj javnosti i turistima, odnosno nije odijeljen sadržaj za ove dvije grupe korisnika. Sadržaji stranica <http://lika-active.com/> i <http://lika-gastro.com> su informativno-promotivnog karaktera. Vizualni identitet je povezan s turističkom ponudom destinacije kroz fotografije prirode, kulturnih znamenitosti, gastronomske ponude, događaja, naselja, lokanih ljudi i turista. Na dnu svih stranica nalaze se ikone na Facebook i Instagram, s tim da poveznica 'Posjetite nas na Instagramu' nije funkcionalna niti na jednoj stranici dok poveznica 'Posjetite nas na Facebooku' omogućuje direktno povezivanje.

Na stranicama <http://lika-active.com/> i <http://lika-gastro.com> kontakt informacije nalaze se na dnu svake stranice, uključujući telefon, adresu i e-mail te obrazac za slanje poruke. Na <https://visit-lika.com/> kontakt podaci (telefon, adresa i e-mail) nalaze se u izborniku pod 'Kontakt', a klikom na 'Više' otvaraju se kontakt podaci svih turističkih zajednica na području Ličko-senjske županije sa svim navedenim mogućnostima kontaktiranja te dodatno obrascem za kontakt. Kategorija 'Kontakt' sadrži i podizbornike - Novosti, Obavijesti, Opći akti, Natječaji, Financijski planovi i izvješća te Programi rada. Na početku svakog od ovih podizbornika navode se osnovni kontakt podaci. Na stranicama zasad nema interaktivnih karti ili povezanosti s Google Maps aplikacijom.

Organizacija, navigacija i sadržaj: Na naslovnoj stranici <https://visit-lika.com/> vrti se osam fotografija s porukom pružajući uvid u najpoznatije atrakcije i sadržaje Ličko-senjske županije: Velebit, Rijeka Gacka, Nikola Tesla, Gastronomija Ličko-senjske županije, Aktivni odmor, Digitalni nomadi, Plitvička jezera i Novalja, otok Pag. Klikom na fotografije prebacuje se na izbornik 'Upoznajte regiju', podizbornik 'Istražite regiju', osim kod Gastronomije i Aktivnog odmora klikom na koje se prebacuje na specijalizirane mrežne stranice.

Navedena kategorija 'Upoznajte regiju' u izborniku u svim navedenim slučajevima uz podizbornik 'Istražite regiju' ima i podizbornike 'Nacionalni parkovi' (Nacionalni park Paklenica, Nacionalni park Sjeverni Velebit, Velebit – park prirode i Plitvička jezera – rezervat biosfere) i 'Kultura' (festivali i manifestacije, muzeji, vjerski turizam). Dolaskom na potkategoriju 'Istražite regiju' preko kategorije 'Upoznajte regiju' nudi se nešto drukčiji pregled prema lokacijama poput Novalje, Karlobaga, Senja, Udbine, Lovinca, Brinja, Perušića, Gospića, Velebita, Plitvičkih jezera i Gacke – Otočca, gdje je moguće saznati više dodatnim klikom na linkove lokalnih turističkih zajednica ili javnih ustanova. Klikom na 'Upoznajte regiju' otvaraju se i opcije poput: Digitalni nomadi, Opći podaci, Geografija, Praktične informacije i Turističke informacije do kojih se dolazi 'skrolanjem' te dodatnim klikovima na opciju 'Više'. Na dnu stranice se nalazi opcija 'Pretrage' koja nije na principu ključnih riječi nego izbora neke od kategorije iz izbornika.

Ispod fotografija koje se izmjenjuju na naslovnoj stranici nalaze se sadržaji kao što su: javni natječaj za dodjelu sredstava za projekte lokalnih turističkih zajednica na turistički nedovoljno razvijenom području i kontinentu u 2024., izbor najboljih hrvatskih privatnih iznajmljivača, privremeni poziv za podnošenje projektnih prijedloga u okviru NPOO RH 2021. - 2026., prijave za Jesen u Lici 2022. godine, pozivi na edukaciju za Vodiča - interpretatora baštine, seminari i ispiti za turističkog vodiča za Zadarsku i Ličko-senjsku županiju 2022. godine, *Safe stay in Croatia* - nacionalna oznaka sigurnosti, popis lokacija za testiranje na COVID i drugi sadržaji. Ovi sadržaji

zauzimaju najvažniji prostor mrežne stranice, naslovnu stranicu, a namijenjeni su internoj javnosti. Pod kategorijom 'Kontakt' u izornoj traci, nalaze se podizbornici: Novosti, Obavijesti, Opći akti, Natječaji, Financijski planovi i izvješća i Programi rada.

Izbornik 'Što raditi' nudio opcije: Aktivnosti, Gastronomska ponuda i Preporuke. Pod aktivnostima se nalazi prijedlog aktivnosti od biciklizma, pješačenja, planinarenja, lova i ribolova, do speleo-turizma, adrenalinskih sportova, zimskih aktivnosti i sportova na vodi. Kategorija 'Planiranje putovanja' sadrži dva podizbornika: 'Kako doći' i 'Smještaj'. Samim klikom na 'Planiranje putovanja' otvara se mogućnost pregleda (nefunkcionalne) karte, izbora višejezičnih brošura i kvalitetnih i atraktivnih promotivnih videozapisa do kojih se dolazi 'skrolanjem' i dodatnim klikom na 'Više'. Dostupnost brošura i video zapisa doprinose promociji i poboljšavaju korisničko iskustvo. Ne postoji mogućnost direktnog vraćanja 'klikom' na naslovnu stranu s neke druge stranice što otežava kretanje kroz sadržaj.

Generalno se može zaključiti kako trenutno informacije namijenjene turistima nisu odvojene od informacija namijenjenih poslovnim korisnicima poput lokalnih turističkih zajednica, iznajmljivača i drugih dionika u turizmu.

Mrežne stranice <http://lika-gastro.com/> i <http://lika-active.com/> koncipirane su na sličan način, pojednostavljenog pretraživanja. Izbornik 'Lika active' stranice sastoji se od kategorija: Naslovna, Otkrijte Liku, Aktivnosti i Transport. Na dnu svake stranice nalazi se dodatni izbor: Planinarenje na duže staze – Via Dinarica staze, Sportska događanja te Brošure i karte. Kategorije izbornika 'Lika gastro' su: Naslovna, Okusi Like, Manifestacije, Gastro ponuda i Cesta sira. Kategorija 'Gastro ponud'a daje pregled restorana s fotografijom, kratkim opisom ponude, adresom i kontakt telefonom. Mapa nije funkcionalna. Kategorija 'Cesta sira' daje pregled sirara s kontaktima, fotografijom i kratkim opisom te kartom koja pokazuje lokacije sirara.

Fotografije su atraktivne i kvalitetne. Prikazuju prirodne ljepote, kulturno-povijesne znamenitosti, gastronomsku ponudu, autentične lokalne doživljaje i turiste koji uživaju u njima. Ipak, radi veličine, koja usporava učitavanje, predlaže se učinkovito kodirati fotografije nove generacije, eksplicitne širine i visine te izbjegavati značajna mrežna opterećenja.

Osim izmjena fotografija na naslovnoj stranici <https://visit-lika.com/> koriste se dinamični elementi poput multimedijskog sadržaja na kojima se prikazuje videozapis Velebita i uvale Zavratinica (Slika 2.8.1.). Svakako je preporuka početi koristiti i druge alate, kao što su virtualne ture i interaktivne karte koje olakšavaju paniranje putanja i kretanje po destinaciji, kao i 3D fotografija koje se pomiču prelaskom miša i slično. Tekstovi su pisani promotivno-informativno, jednostavnim jezikom, sažeto. Sve stranice postižu dinamiku različitim veličinama fontova, podebljanim fontovima, fontovima u bojama i slično. Na stranicama <http://lika-gastro.com/> i <http://lika-active.com/> koriste se funkcionalni linkovi kao dio teksta i sadržaja. Sadržaji na svim stranicama su dostupni na hrvatskom i engleskom jeziku.

Od društvenih mreža, sve tri mrežne stranice uključuju funkcionalnu ikonu Facebooka. Sumarno, **sadržaj na internetskim stranicama je bogat, kvalitetan i atraktivan**. Potrebno je unaprijediti njegovu dinamiku, organiziranost i preglednost kako bi se osiguralo veća privlačnost, duže zadržavanje posjetitelja, interakcija i dijeljenje sadržaja.

2.13.2. Optimizacija za pretraživače (SEO) i tehničke performanse

Mrežna stranica je srednje SEO optimizirana, moguća su daljnja poboljšanja. Uočena je prečesta upotreba H1 naslova, što ne ide u prilog SEO optimizaciji. Uočena je uporaba H2 naslova, što bi uz uređenje razmaka i poravnanja moglo poboljšati strukturu sadržaja i njegovu preglednost.

Fotografije i slike na početnoj stranici i većini stranica nemaju postavljene *alt* attribute, što bi u budućnosti pridonijelo SEO optimizaciji.

Mrežna stranica ne sadrži datoteku *robots.txt* koja omogućuje pravilno upravljanje pristupom pretraživača različitim dijelovima stranice, što je važno za SEO optimizaciju. Veze se ne mogu indeksirati. Mrežna stranica ne sadrži kanonsku oznaku (proces označavanja i prikazivanja glavne verzije mrežne stranice u rezultatima pretraživanja, kako bi se izbjeglo dupliciranje sadržaja). Mrežna stranica ne sadrži *hreflang* oznaku, što pomaže pretraživaču prikazati stranicu korisniku na ispravnom jeziku. Mrežna stranica ne sadrži *OpenGraph* meta oznake koje upravljaju načinom na koji se URL stranica prikazuje prilikom dijeljenja na društvenim mrežama. Mapa mrežne stranice (*sitemap.xml*) postoji, što omogućuje pretraživačima da razumiju strukturu mrežne stranice te ju što uspješnije indeksira. Trenutno postoje poveznice koje vode na nepostojeći sadržaj što je nepovoljno sa aspekta SEO optimizacije. Stranice su kompatibilne s najčešćim preglednicima te koriste font koji je kompatibilan s *webom*.

Stranice su djelomično prilagođene tj. responzivne različitim uređajima putem kojih ih korisnici posjećuju kao što su monitori računala, prijenosna računala, tableti i pametni telefoni te je na nekim uređajima trenutno otežano pregledavanje i kretanje kroz sadržaj. Brzina učitavanja mrežne stranice prema *Google Page Speed Test* za desktop računala iznosi 92/100, a za mobilni uređaj 70/100, što ukazuje na prostor za poboljšanja. Preporučuje se optimizacija elemenata identificiranih prema *Google Page Insights* kako bi se stranica učitala brže i učinkovitije. Postoji prostor za *minifikaciju* JavaScripta i CSS datoteke kako bi se smanjila veličina stranice, a time vremena učitavanja. Mrežna stranica koristi sigurni protokol (*https://*). Mrežna stranica primjenjuje automatski generiranu stranicu 404.

2.13.3. Analiza profila na društvenim mrežama

Osim na mrežnim stranicama, Turistička zajednica Ličko-senjske županije promovira se i kroz Facebook profil 'Visit Lika – Senj County', gdje kontinuirano objavljuje. Facebook profil kreiran je 24. ožujka 2015. godine. Ima 6.937 pratitelja te 6.492 oznake 'svida mi se'. Ukupno ima 547 objava od kreiranja profila do danas. U prosjeku godišnje objavljuje 54 objave, a mjesečno četiri do pet objava.

Naslovna fotografija sadrži prepoznatljivi logotip Turističke zajednice Ličko-senjske županije i same Županije. Ispod naziva profila 'Visit Lika – Senj County', isto na engleskom jeziku, nalazi se opis profila koji ističe da područje obuhvaća planinarski dio i obalni dio. Uključuje link 'visit-liko.com' kojim se može doći direktno na mrežne stranice te adresu, e-mail adresu i kontakt telefon. Izmjena naslovne fotografije je rijetka, a uključivanjem fotografije koja bi se češće mijenjala uz konstantu višebojnog logotipa, moguće je bolje iskoristiti potencijal.

Objave su pisane na hrvatskom jeziku. Potrebno je uključiti opciju dvojezičnosti objava, uz hrvatski i na engleskom jeziku, uz dosljednost primjene oba jezika kako bi i domaći posjetitelji i strani posjetitelji mogli pratiti iste. Tijekom cijele 2024. godine objavljene su 33 objave. Slijedom analize aktivnosti i sadržaja objavljenih tijekom 2024. godine može se zaključiti da je **sadržaj informativan, promotivan i inspirirajući**. Objavljeni sadržaj najčešće se odnosi na prirodne ljepote i manifestacije. Poznate domaće osobe i *influenceri* nisu korišteni kako bi se povećala vidljivost i atraktivnost profila. Fotografije i video-zapisi su kvalitetni i atraktivni. Autori fotografija i video-zapisa nisu navedeni. Tekstovi su pisani kratko, pozivajuće i jasno. Emotikoni se ne koriste. U nekim objavama su označeni dionici, što je preporučljivo radi proširivanja doseg objava i povezanosti sa pratiteljima i zajednicom. *Hashtagovi*, kao i brendirani *hashtagovi* se koriste, ali ne na svim objavama. Lokacijske oznake se ne koriste.

Interakcija s posjetiteljima se najčešće odvija putem 'sviđanja'. Najveći broj 'sviđanja' neke objave u 2024. godini je 46. Većina objava ne potiče posjetitelje na interakciju putem komentara te ih nema (iznimno jedan do dva komentara), a time nema niti potrebe za odgovaranjem na komentare. Neke objave su podijeljene, a najveći broj dijeljenja neke objave je 7. Nema nagradnih natječaja i drugih načina poticanja pratitelja na interakciju i doprinos. Ne postoje profili na ostalim društvenim mrežama poput Instagram-a, TikTok-a, X-a ili LinkedIn-a.

2.14. Analiza konkurencije

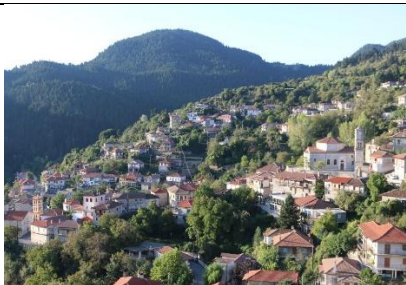
Geografska obilježja prostora, resursno-atraksijska osnova, turistički proizvodi i poželjna emitivna tržišta uputili su na sljedeće konkurente, tj. primjere prakse koje je zanimljivo sagledati za Ličko-senjsku županiju. To su:

- Provincija Granada u Španjolskoj
- Provincija Potenza u Italiji
- Pokrajina Arkadija u Grčkoj

PROVINCIA GRANADA, Španjolska	Izvor: https://www.alltrails.com/	Izvor: https://heroesofadventure.com/
OPIS	Pokrajina u Južnoj Španjolskoj u istočnom dijelu Andaluzije koja se sastoji od 170 općina s glavnim gradom Granada. Graniči s provincijama Malaga i Cordoba na zapadu, Jaen na sjeveru, Almeria na istoku i na jugu je otvorena prema Sredozemnom moru. U pokrajini se nalazi planina Mulhacen, najviše planina na Pirinejskom poluotoku i dio nacionalnog parka Sierra Nevada.	
OPĆI PODACI	Površina: 12.531 km² Broj stanovnika: 921.338	
SMJEŠTAJ I NOĆENJA	Kapaciteti: 43.723 kreveta (75,3% hoteli, 6,0% kampovi, 14,7% apartmani, 4,0% ruralni smještaj) Broj noćenja: - 3.169.094 dolazaka u 2024. godini (1.738.920 domaći, 1.430.174 inozemni) - 7.273.625 noćenja u 2024. godini (3.746.502 domaći, 3.527.122 inozemni) - 82% noćenja ostvaruje se u hotelima	
GLAVNA TURISTIČKA ODREDIŠTA	Granda: grad s mnoštvom atrakcija od kojih se mogu posebno istaknuti palača Alhambra, koja je bila najveće političko središte muslimanskog zapada. Riječ je o kompleksu zgrada i vrtova, s lijepim i uređenim stazama s drvoredima, fontanama i potocima. U okviru palače je i Alhambra muzej posvećen hispansko-muslimanskoj kulturi i umjetnosti.	

	Obala Granade: poznata kao <i>Costa Tropical</i> zbog klime koja je pogodna za uzgoj avokada, jabuka i manga. Krase je lijepi prirodni krajolik, brojne kulturne atrakcije i ponuda velikog broja aktivnosti. U gradovima Almunecaru, Salobreni i Motrilu nalaze se brojne arheološke ruševine i spomenici. Sierra Nevada: 'Planina sunca' sa snijegom gotovo tijekom cijele godine, lijepim krajolicima i vizurama. Geopark Granada: nalazi se u sjevernom dijelu pokrajine Granada, polupustinja s nizom riječnih kanjona i grebena, okružen planinskim lancima i bijelim vrhovima Sierra Nevade. U 2020. UNESCO ga je uvrstio u mrežu geoparkova. Interpretacijski centar Valle del Rio Fardes. Alpujarra: deseci malih bijelih sela sa strmim i uskim kamenim ulicama. U mjestima se održavaju brojne manifestacije, imaju očuvanu gastronomiju.
ATRAKCIJE	Cijela pokrajina bogata je ponudom za ljubitelje kulture i arhitekture. U Santa Feu Kristofor Kolumbo planirao je otkriće Amerike, a u mjestu Fuente Vagueros rođen je Federico Garcia Lorca. Ruta dvoraca: krajem 15. stoljeća Granada je bila granica Nasridskog Kraljevstva iz kojeg je ostalo niz dvoraca, stražarnica, tornjeva, malih sela i mjesta s jedinstvenom andaluzijskom arhitekturom. Eiffelovi mostovi: dvije slične konstrukcije Eiffelovom tornju u Parizu, poznate su kao Puente de Lata u Curcalu i Puente Hacho, najduži željeznički most u Španjolskoj. Krajolici Granade: formacije stijena, pećine, špilje, arheološka nalazišta, dvorci i crkve, rijeke i mostovi. Palača Alhambra: jedan od najpoznatijih spomenika islamske arhitekture.
POZICIONIRANJE	Granada – mil y una (tisuću i jedan) Obala Granade – tropski raj u Europi!
TURISTIČKI PROIZVODI	Sunce i more/odmorišni turizam: obala s mnoštvom plaža i kulturnom ponudom malih povijesnih gradova (Almunecar, Salobrena i Motril) s arheološkim nalazištima. Kulturni turizam: grad Granada, mjesta na obali (Salobrena, Montefrio, Guadix, Bubion i drugi) s mnoštvom kulturnih sadržaja. Brojna sela u unutrašnjosti s lijepom arhitekturom, različitim događanjima. Kvalitetna gastronomska ponuda u cijeloj regiji. Aktivni turizam: planinarenje, pješaćenje, skijanje, cikloturizam, kanuing, kajaking, jahanje, lov i ribolov, bungee jumping, ljetni kampovi i dr. Ruralni turizam: uz aktivni odmor u prirodi ponuda 'astroturizma', obrazovnih turizma, eko turizma – promatranje ptica. Kongresni turizam: Granada kao kongresni grad (Kongresni ured), brojne izložbe i događanja.
TURISTIČKA PROMOCIJA	Mrežna stranica https://turgranada.es/ kvalitetno organizirana, pregledna s nizom informacija specijaliziranih za tržišne segmente. Mrežna stranica https://en.andalucia.org/ za promociju Andaluzije uključujući i poticajno prezentirane informacije za Provinciju Granada.

	Letak/ karta za Provinciju Granada s glavnim atrakcijama i njihovim opisom. Velik broj brošura (proizvodi, gradovi, područja) za Andaluziju u kojima se promovira provincija Granada. Promocija Granade kroz društvene mreže (X, Instagram, Facebook).
PROVINCIIJA POTENZA, Italija	Izvor: https://www.mindat.org/ Izvor: https://goonitaly.com/
OPIS	Regija na jugu Italije, smještena u regiji Basilicata. između regija Kampanija, Apulija i Kalabrija. Pokrajinu obilježavaju različiti prirodni krajolici, od planinskih jezera, šuma, planine Monte Sirino i velikog nacionalnog parka Pollino (koji dijeli s Kalabrijom) i tirenske obale Maratea. Najveći gradovi su Potenza i Melfi.
OPĆI PODACI	Površina: 6.594 km² Broj stanovnika: 369.538
SMJEŠTAJ I NOĆENJA	Kapaciteti: - 13.453 kreveta u svim oblicima smještaja (53,1% hoteli i sl.) Broj noćenja: - 251.102 dolazaka (221.675 domaći, 29.427 inozemni) - 632.821 noćenja (559.945 domaći, 72.876 inozemni)
GLAVNA TURISTIČKA ODREDIŠTA	Potenza: grad smješten na planinama, s lijepim trgovima i spomenicima. Posebno se ističu Katedrala sv. Gerarda, Crkva sv. Mihaela Arkandela i Nacionalni arheološki muzej u kojem su izloženi predmeti iz cijele Basilicate. Melfi: grad se nalazi u podnožju planine Vulture i okružen je zidanama. U gradu se nalazi niz crkava i katedrala iz 11. stoljeća. Nacionalni park Pollino: dio parka nalazi se u regiji Basilicate i jedan je od geo-parkova pod zaštitom UNESCO-a. Park čine dolomitske stijene, litice, klanci, livade i pašnjaci. Jedna od specifičnosti je bor Loricato (dinosaurusko drveće). U parku se nude brojne mogućnosti za aktivan odmor. Tirenske obala Maratea: riječ je o oko 30-tak kilometara obale s brojnim plažama (29 plaža) i visokim planinama u zaleđu. Obalu krase zanimljiva flora i fauna i brojna slikovita sela. Planina Monte Sirino: planinski masiv sa skijalištem i planinarskim stazama. Jezero Monticchio: vulkansko jezero i povijesne opatije u okruženju. Popularno izletišta s kvalitetnom ugostiteljskom ponudom i ponudom vožnji čamcima.
ATRAKCIJE	Katedrala sv. Gerardo: katedrala iz 12. stoljeća, simbol Potenze. Villa Romana di Malvaccaro: posebitost je očuvani mozaik vile.

	Nacionalni arheološki muzej Basilice u Potenzi: smješten unutar dvorca Melfi nudi 'arheološku sliku' regije. Toranj Guevara: toranj iz 9. stoljeća, dijelom stradao u potresu, visok 20 metara i u njemu se trenutno nalazi umjetnička galerija. Gradovi Potenza i Melfi: gradovi s ulicama i trgovima, očuvanom kulturnom života.
POZICIONIRANJE	Potenza – snaga! Potenza – skriveni dragulj koji čeka biti otkriven!
TURISTIČKI PROIZVODI	Kulturni turizam: posjet gradovima s mnoštvom kulturnih sadržaja, mogućnosti kupovine lokalnih proizvoda, posjet kulturnim događanjima, obilazak kulturnih atrakcija i upijanja očuvanog lokalnog stila života. Enogastro turizam: vinske ture, tipične slastičarnice. Aktivni odmor: planinarenje i hodanje u parku Vulture, cikloturizam.
TURISTIČKA PROMOCIJA	Promocija kroz mrežnu stranicu https://www.visititaly.com/. Promotivni video „Ten good reasons to come to Basilicata“.
PROVINCIA ARCADIA, Grčka	Izvor: https://www.tripadvisor.co.uk/ Izvor: https://powertraveller.com/
OPIS	Arkadija je pokrajina u središnjem dijelu Peloponeza u Grčkoj s glavnim gradom Tripoli. Malo područje koje obilježava velik raznolikost.
OPĆI PODACI	Površina: 4.419 km² Broj stanovnika: 100.611
SMJEŠTAJ I NOĆENJA	Podaci nisu dostupni.
GLAVNA TURISTIČKA ODREDIŠTA	Tripoli: živopisan grad s mnoštvom kafića, barova i hotela. Planina Melanon: visoka 1.981 metar sa skijalištem Menalon. Niz sela i gorju Menalon: brojna slikovita sela sa zanimljivim povijesnim pričama. Planina Pornanas: lijepi krajolici maslinici, šuma kestena, plata i jela. Obala regije: mirna ribarska sela, dugačke šljunkovite ili kamene plaže s ponudom aktivnosti za djecu, pogodne za surfere.
ATRAKCIJE	Rijeka Lousios: rijeka koja prolazi klancima s drevnim hramovima i samostanima u okruženju. Muzej 'snage vode': muzej je na otvorenom koji naglašava važnost energije vode u tradicionalnom društvu. Pokazuje predindustrijske tehnike korištenja vode za proizvodnju i povezuje s poviješću kraja.

	Sela Stemnitsa, Dimitsana i Karytaina: prostori duž šumovitih padina, čine ih slikovite kamene kuće sa crijepovima. Rezervat prirode Mustos Lagoon (močvare Mustos): najvažnije močvarno područje na istočnom Peloponezu iznimne bioraznolikosti, bogat životinjski svijet. Veći dio područja uključen u mrežu Natura 2000.
POZICIONIRANJE	Mountainous Arcadia – Remek djelo prirode na Peloponezu ('A masterpiece of nature in the Peloponnese'). Arkadija – 'Grčka Toskana'. Idealna za 'alternativce' koji traže jednostavnost i autentičnost.
TURISTIČKI PROIZVODI	Aktivni odmor: rafting na rijeci Lousios, planinarenje, hodanje i svi drugi sportovi na otvorenom. Gastronomija: brojni restorani s ponudom lokalnih specijaliteta, posebno se ističe tradicijski proizvod 'toutomia', lokalna bilja i domaća tjestenina.
TURISTIČKA PROMOCIJA	Mrežna stranica stranica: https://www.discovergreece.com/ .

2.15. Trendovi u turizmu

Prema podacima Svjetske turističke organizacije (UNWTO) međunarodni turizam je u 2023. dosegao 1,3 milijarde turističkih dolazaka. Time se ostvarilo 88% rezultata prije pandemije na svjetskoj razini, a važno je spomenuti da je EU ostvarila bolje rezultate od svjetskog prosjeka (94% rezultata ostvarenih 2019. godine). Najbrži oporavak ostvaren je na Južnom Mediteranu.

Sve vrste kriza imaju veliki utjecaj na turizam, ne samo u smislu turističkog prometa, već i u smislu promjena u ponašanju turističkih potrošača - njihovih planova, sustava vrijednosti, očekivanja i drugih obilježja. Krize upućuju na potrebu promišljanja otpornijeg i održivijeg turizma, što znači da se u razvojne politike ugrađuje zaštita prirodnih i kulturnih resursa, korištenje obnovljivih izvora energije, jačanje znanja i kompetencija ljudskih resursa, jačanje partnerstva među sektorima te rad na sigurnosti. Izazovno političko i gospodarsko okruženje, visoka inflacija i stalne promjene cijene nafte utjecat će na cijene prijevoza, smještaja, ali i svih drugih elemenata turističke ponude. Turisti će biti oprezniji i 'vrijednost za novac' bit će sve važniji aspekt putovanja. Ovakvo dinamično okruženje zahtijeva da turistička destinacija u kratkom vremenu **reagira i prilagođava svoju ponudu**. Važno je istaknuti kako se odnos suvremenog potrošača prema turističkim putovanjima i odmorom neprestano mijenja. Te promjene treba pratiti, a među značajnijima mogu se izdvojiti sljedeće:

Rast svijesti o potrebi održivog razvoja. Turisti su danas sve obrazovaniji i raspolažu velikim brojem informacija. Sukladno tome, raste i svijest o njihovoj ulozi u održivom razvoju te pokazuju brigu i interes za čuvanje okoliša kroz smanjenje bacanja hrane, manje korištenje plastike, biranje prijevoza kojima manje zagađuju okoliš i slično. To se odražava i na biranje destinacije koje posjećuju i od kojih također očekuju posvećenost brizi za okoliš.

Rast broja iskusnih putnika. Ljudi danas sve više putuju i njihovo iskustvo pomaže u prepoznavanju i razumijevanju izvornih i autentičnih vrijednosti koje je danas u svijetu globalizacije teško očuvati. Stoga cijene gostoljubivosti, očuvani 'duh mjesta' i stvarnu brigu za goste.

'Traganje za 'vrijednostima'. Uslijed ekonomskih kriza i neizvjesne budućnosti sve je izraženija briga o 'vrijednosti za novac'. Traže se proizvodi i usluge kod kojih je omjer uloženog i dobivenog

prihvatljiv. Cijena treba biti dobro usklađena s kvalitetom ponude, iako su gosti spremni više izdvojiti za atraktivnije i jedinstvene događaje koji se ne mogu iskusiti u drugim destinacijama.

Pažnja na vrijednosti vremena. Kupci su danas u izloženosti velikom broju informacija često skloni tražiti brza i jednostavna rješenja koja će im uštedjeti vrijeme. U tom kontekstu, važno je personalizirati usluge i provoditi ciljani marketing. Nedostatak vremena očituje se u potrebi više kraćih odmora koja pomažu u vraćanju energije. Zbog toga raste potražnja za avanturama u prirodi poput pješačenja, planinarenja, bicikliranja i slično, koje ne samo da mogu donijeti opuštanje, već i druženja za koje često u svakodnevnom životu nema dovoljno vremena.

'Digitalni život'. Brz razvoj tehnologija i digitalizacija brojnih aspekata života mijenja 'dnevnu rutinu' – od načina druženja, načina poslovanja, načina obrazovanja i brojnih drugih aktivnosti. Kupci su zahvaljujući dostupnosti gotovo svih informacija i mogućnostima tehnologija u 'poziciji moći' i stoga se prilikom komunikacije s njima treba voditi briga o cijelom ciklusu putovanja – od sanjarenja do dijeljenja iskustva. Poruke trebaju biti motivirajuće i inspirirajuće, a kanali koji se koriste za promociju aktualni i zanimljivi.

Holistički pristup. Gosti tijekom boravka u destinaciji žele cjeloviti doživljaj koji će na najbolji mogući način zadovoljiti njihove različite interese, potrebe i želje. Stoga treba naglašavati novo i drugačije. To se postiže kroz povezivanje s domaćinima i lokalnom zajednicom, upoznavanjem njihovog načina i stila života.

Rast svijesti o potrebi zdravog načina života. Prepoznaje se važnost boravka u nezagađenom prostoru, odnosno čisto okolišu. Važna je rekreacija u zdravom i prirodnom okruženju i konzumacija lokalnih namirnica. Izražena je potreba za holističkim pristupom zdravlju, što uključuje fizički, mentalni i duhovni aspekt. Prilikom kreiranja turističke ponude to treba uvažiti.

3. POTENCIJALI ZA RAZVOJ I PODIZANJE KVALITETE TURISTIČKIH PROIZVODA

3.1. Turistički proizvodi Ličko-senjske županije

Sustav turističkih proizvoda proizlazi iz resursne i atrakcijske osnove destinacije te iz trendova na strani turističke potražnje. Široke palete turističkih proizvoda, odnosno doživljaja međusobno se nadopunjuju i nude sadržajna iskustva boravka. S obzirom na atrakcijsku osnovu, **sustav turističkih proizvoda Ličko-senjske županije** opisuje se Slikom 3.1.1.

Slika 3.1.1. Sustav (ili portfelj) turističkih proizvoda Ličko-senjske županije

Proizvodi odmora		
Proizvod	Modaliteti	Uloga
AKTIVNI / AVANTURISTIČKI TURIZAM / BORAVAK U PRIRODI	• Planinarenje i <i>trekking</i>	
	• Cikloturizam	
	• Motociklizam	
	• Konjički turizam	
	• Lovni turizam	
	• Sportski ribolov	
	• Adrenalinski sportovi	
OPUŠTANJE	• Sunce i more	
	• Ruralni turizam / Agroturizam	
KULTURA	• Turizam baštine	
	• Gastronomija	
	• Festivali i događanja	
POSLOVNI TURIZAM	• <i>Team-building</i> programi	
Proizvodi posebnih interesa		
POSEBNI INTERESI	Modaliteti	Uloga
	• Speleološki turizam	
	• Ekoturizam/ <i>Birdwatching</i>	
Proizvodi poslovnog turizma (višednevni/jednodnevni boravak)		

	Primarni		Sekundarni		Tercijarni

Izvor: Institut za turizam

Danas se razumijevanje turističkog proizvoda mijenja sukladno očekivanjima suvremenih turista na koje utječu društvene, gospodarske, klimatske i brojne druge promjene. Sve je izraženija potreba za **osobnim rastom, učenjem, otkrivanjem novih destinacija i stilova života, druženjem, zdravim okruženjem**. Turistička iskustva potrebno je dizajnirati na način da u što većoj mjeri odgovore na te potrebe i očekivanja ali i da se ti proizvodi razlikuju u odnosu na konkurenciju. Sustav turističkih proizvoda Ličko-senjske županije omogućuje odvijanje aktivnosti tijekom većeg dijela godine kao što je prikazano na Slici 3.1.2.

Slika 3.1.2. Razdoblje odvijanja turističke aktivnosti prema turističkih proizvodima

				Opuštanje									
				Aktivni odmor/Avanturistički odmor									
				Kultura									
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		

Izvor: Institut za turizam

Struktura proizvoda Županije omogućuje odgovor na potrebe suvremenih turista, produljenje sezone i razvoj široke palete doživljaja u gotovo svim sezonama. U nastavku se razrađuju **turistički proizvodi i elementi iskustva koje nudi Ličko-senjska županija.**

PLANINARENJE I TREKKING

Planinarenje podrazumijeva hodanje i penjanje po obilježenim i opremljenim stazama u planinskim područjima. Snažan i rastući interes za planinarenje podržan je orijentacijom prema zdravom i aktivnom životu te boravku u očuvanom, raznolikom i atraktivnom prirodnom krajoliku tijekom cijele godine, uz nešto smanjen intenzitet zimi. Potražnju uglavnom čini urbano i obrazovano stanovništvo, 40+ životne dobi, više srednje klase, prosječnih i iznadprosječnih primanja. Sve se više uključuju i žene pa je sve veći udio parova u aktivnostima, uključuju se i samci, a česta su putovanja i u grupama. Značajniji segment čine 'rekreativci', a manji segment odnosi se na 'strastvene' planinare. Rekreativci su zainteresirani i za ostalu ponudu destinacije te kombiniraju aktivnosti hodanja i planinarenja s razgledavanjem lokalnih atrakcija, odlaskom u restorane, vinarije ili na wellness tretmane. Preferiraju udobniji smještaj i skloniji su organiziranim putovanjima prema unaprijed planiranom itineraru. 'Strastveni' planinari naglasak stavljaju na fizičku aktivnost i motivirani su izazovnijim i novim rutama, dok je sve ostalo poput atrakcija i ugostiteljskih usluga sekundarno. Planinari su često udruženi u planinarska društva, a glavnina najvećih tržišta nalazi se u Zapadnoj Europi.

- Očuvanost i atraktivnog prirodnog krajolika
- Turistička signalizacija i interpretacija
- Raznolikost staza (težina, dužina) s različitim temama
- Opremljenost staza s odmorištima i vidikovcima
- Laka dostupnost staza
- Ponuda specijaliziranog smještaja
- Kvalitetna promocija i informiranost
- Organizacija događanja

Faktori uspjeha

Glavne atrakcije i sadržaji u LSŽ	- Premužićeva staza
	- Via Dinarica
	- Staza Otočac-Zavižan
	- 'Mjesečev pejzaž', otok Pag
	- Staze za planinarenje i <i>trekking</i> na Plitivčkim jezerima
	- Staza za planinarenje i <i>trekking</i> na Velebitu
	- Staze za planinarenje i <i>trekking</i> u okolice Gacke i Otočca
	- Staze za planinarenje i <i>trekking</i> u okolici Gospića
	- Hrvatski festival hodanja
Pozicioniranje LSŽ	- Regija 'povratka prirodi'
	- Regija 'aktivnog odmora i upijanja ljepote'
Unapređenje proizvoda	- Daljnji razvoj interpretacije i signalizacije
	- Specijalizacija smještaja
	- Razvoj i promocija paketa proizvoda
	- Daljnji razvoj staza, posebno kružnih staza usmjerene na ciljne segmente
	- Daljnja tematizacija staza
Promocija	- Unapređenje promocijskih aktivnosti
	- Specijalizirana web stranica https://lika-active.com/
	- Specijalizirana stranica staze https://viadinarica.com/

CIKLOTURIZAM

Cikloturizam podrazumijeva putovanja i obilazak destinacije biciklom, bilo da bicikl predstavlja prijevozno sredstvo tijekom cijelog ili samo dijela putovanja. Također može uključivati jednodnevne izlete ili dodatnu aktivnost tijekom odmora, rekreativne vožnje biciklom, brdski biciklizam, aktivno ili pasivno sudjelovanje u biciklističkim natjecanjima pa do putovanja koja su primarno motivirana biciklizmom. Općenito se smatra malim, ali brzorastućim segmentom. Cikloturisti su motivirani relaksacijom i opuštanjem te preferiraju zdrav život i boravak u prirodi te 'odgovorna' putovanja koja ne zagađuju okoliš. Prema procjeni UNWTO-a u Europi je više od 60 milijuna aktivnih biciklista. Cikloturisti uglavnom svoja putovanja organiziraju samostalno. Najčešće putuju u paru (50%), oko 30% cikloturista putuje u skupini od 3 do 5 ljudi, a preostalih 20% su samci. Skoro 60% cikloturista promijeni smještaj nekoliko puta tijekom putovanja, dok ostali borave u jednoj destinaciji. Srednje ili visoko su obrazovni. Biciklisti 'rekreativci' pretežito su srednje i starije dobne skupine (50+), odsjedaju u kvalitetnim hotelima ili pansionima (primjetan je interes za 'udobnim biciklizmom') podrazumijevajući luksuznije hotele i visokorangirane restorane, preferiraju putovanja prema unaprijed određenom i organiziranom itineraru. 'Strastveni' biciklisti pretežito su mladi muškarci i samci te mladi parovi. važni su im

obilniji obroci i često nemaju unaprijed razrađen itinerar. Važna im je i raspoloživost trgovačke i ugostiteljske ponude, dostupnost uređenih biciklističkih staza ili sigurnih cesta sa slabijim intenzitetom prometa na kojima se ostvaruju manje brzine te destinacije s označenim rutama, raznolikim sadržajima i atrakcijama, kao i smještajni objekti prilagođeni njihovim potrebama.

Faktori uspjeha	– Očuvanost i atraktivnog prirodnog krajolika – Turistička signalizacija i interpretacija – Raznolikost staza (težina, dužina) s različitim temama – Opremljenost staza s odmorištima i vidikovcima – Laka dostupnost staza – Ponuda specijaliziranog smještaja – Kvalitetna promocija i informiranost – Organizacija događanja
Glavne atrakcije i sadržaji u LSŽ	– Rekreativna biciklističke tura CestoLIKA – Festival Srce Velebita – Biciklističke staze: Plitvička jezera, Otočac, Gospić, Lovinac, Udbina, Velebit, Novalja/otok Pag
Pozicioniranje LSŽ	– Regija 'povratka prirodi' – Regija 'aktivnog odmora i upijanja ljepote'
Unapređenje proizvoda	– Daljnji razvoj interpretacije i signalizacije – Specijalizacija smještaja – Razvoj i promocija paketa proizvoda – Daljnji razvoj staza, posebno kružnih staza usmjerene na ciljne segmente – Daljnja tematizacija staza – Unapređenje promocijskih aktivnosti
Promocija	- Web stranica https://visit-lika.com/ - Specijalizirana web stranica https://lika-active.com/ - Brošura 'Biciklističke staze Ličko-senjske županije' - Karta 'Novalja-cikloturistička karta' - Karta 'Gacka i Velebit – biciklističke staze' - Karta biciklističkih ruta Senj-sjever - Karta 'Velebit-Senj' – biciklističke staze - Gospić-biciklističke staze

MOTOCIKLIZAM

Motociklizam kao turistički proizvod je specijalizirani oblik 'nišnog' turizma koji se temelji na iskustvenom doživljaju vožnje kroz atraktivne krajolike, uz naglasak na slobodu, avanturu i povezanost s lokalnim sredinama. Ovaj oblik turizma sve je popularniji, osobito među srednje do visoko platežno sposobnim turistima, često iz zapadne Europe. Moto turisti traže otvorene ceste, prirodne ljepote i slikovite rute. U fokusu im nije sama destinacija koje posjećuju već cijelo putovanje smatraju doživljajem. Od specifičnih potreba naglasak stavljaju na smještaj s mogućnošću sigurnog parkiranja motora, servise za popravak i praonice, fleksibilnost smještaja u smislu vremena serviranja obroka. Preferiraju tematske ture kao i događanja i okupljanja za moto turiste. Ova skupina turista najčešće je srednje i više platežne moći. Osim toga, preferiraju putovanja od ranog proljeća do kasne jeseni.

Faktori uspjeha	– Očuvanost i atraktivnog prirodnog krajolika

	– Turistička signalizacija i interpretacija – Sigurnost prometnica – Ponuda specijaliziranog smještaja – Kvalitetna promocija i informiranost – Organizacija događanja
Glavne atrakcije i sadržaji u LSŽ	– Rute za motociklističke (sedam ruta) – Međunarodna hard extreme enduro utrka, Otočac – Međunarodni susret moto klubova (susret bikeri): MK Crazy Wufs u Gospiću
Pozicioniranje LSŽ	– Regija 'prirodnih raznolikosti' – Regija 'otkrivanja novih krajolika'
Unapređenje proizvoda	– Daljnji razvoj interpretacije i signalizacije – Specijalizacija smještaja – Razvoj i promocija paketa proizvoda – Unapređenje promocijskih aktivnosti
Promocija	- Web stranica https://visit-lika.com/ - Web stranica https://lika-active.com/ - Specijalizirana brošura 'Najljepše moto rute'

KONJIČKI TURIZAM

Konjički turizam u najširem smislu je oblik turizma koji omogućuje uživanje u aktivnostima vezanim s konjima izvan stalnog mjesta boravka. Konjički turizam bilježi snažan rast posljednjih godina. Prema procjenama, Europa broji oko 6 milijuna jahača (oko 2% stanovnika bavi se jahanjem), a najznačajnija tržišta su Ujedinjeno Kraljevstvo, Njemačka, Francuska, Austrija, Belgija, Nizozemska i ostale skandinavske zemlje. Ovo tržište ima svoje pod-segmente kao što su jahanje na kružnim stazama, jahanje na linijskim stazama, preponsko jahanje, dresura, škole jahanja, jahanje za obitelji, panoramsko i terensko jahanje, kaubojsko jahanje, terapijsko jahanje, posjeti ergelama te konjičkim igrama, prikazima, utrkama, izložbama i paradama te drugi sadržaji inovativno osmišljeni prema ciljanim grupama posjetitelja ili turista. Konjički turizam tako može poprimiti oblike adrenalinskog turizma ('strastveni' jahači, sportska natjecanja), eko-turizma (konj kao dio prirodne baštine, aktivnosti u prirodnom okruženju), ali i baštinskog turizma (posjete izložbama, muzejima i ergelama). Obilježja destinacije podrazumijevaju reljefno bogat, raznolik i očuvan krajolik s bogatom kulturno-povijesnom baštinom. Motivacija sudionika konjičkog turizma može biti od potrebe za rekreacijskim aktivnostima, zadovoljavanje natjecateljskih poriva, želje za socijalizacijom s ljudima istih interesa kroz sudjelovanje u sportskim natjecanjima te usavršavanje jahačkih vještina, kao i želja da nauče više o konjima. Dok je u prošlosti jahanje bilo muški sport, elitnog karaktera i često povezano s vojnim vještinama, danas se jahanje veže uz gracioznost, mladost i hedonizam, njime se češće bave žene, a popularnost raste među mlađom populacijom. Prisutna je i tendencija porasta starijih jahača (bez djece koja ovise o njima) te samaca. Natprosječno su obrazovani i natprosječnih prihoda. Ovi turisti zahtijevaju komforan smještaj, ne nužno luksuzan, u ruralnim područjima te uživaju u tradicionalnoj hrani i piću visoke kvalitete.

Faktori uspjeha	– Očuvanost i atraktivnog prirodnog krajolika – Turistička signalizacija i interpretacija – Raznolikost staza – Kvalitetna promocija i informiranost

Glavne atrakcije i sadržaji u LSŽ	– Mystic Mountain Ranch – Ranch Equus Igri – Ranch Terra – Ranch Vel'ki Mlin – Wild Spring Ranch
Pozicioniranje LSŽ	– Regija 'opuštanja u mira' – Regija 'slikovite prirode i mira'
Unapređenje proizvoda	– Daljnji razvoj interpretacije i signalizacije – Razvoj i promocija paketa proizvoda – Daljnji razvoj konjičkih staza – Daljnja tematizacija staza (za obitelji, za parove) – Unapređenje promocijskih aktivnosti
Promocija	- Web stranica https://visit-lika.com/ - Specijalizirana web stranica https://lika-active.com/

LOVNI TURIZAM

Lovni turizam karakterističan je za kontinentalne destinacije. Najznačajnija potražnja za lovničkim turizmom u Hrvatskoj dolazi s emitivnih tržišta Njemačke, Italije, Austrije i Švicarske, s naglaskom na individualna iskustva. U Europskoj Uniji registrirano je oko 7,5 milijuna aktivnih lovaca. Bitni resursi za razvoj lovnog turizma su raznolikost i dinamika biljnog i životinjskog bogatstva, sigurnost i održavanje lokaliteta, turistička signalizacija i interpretacija i drugo. Aktivnosti samog lova moguće je provoditi sezonski radi zaštite pojedinih vrsta, no aktivnosti lovnog turizma moguće provoditi u svim godišnjima dobima, od uzgoja i zaštite divljači u kontroliranim uvjetima kroz brigu o populaciji, jedinkama, očuvanju, razvoju i rasprostranjenosti pojedinih vrsta, suradnje između lovnih društava, pa do edukacije turista i promatranja životinjskog svijeta bez lova.

Faktori uspjeha	– Očuvanost i atraktivnost prirodnog krajolika – Sigurnost i održavanje lokaliteta – Opremljenost lovišta – Kvalitetna i specijalizirana smještajna onuda – Imidž destinacije za lov
Glavne atrakcije i sadržaji u LSŽ	– Lovište 'Brebac' – Lovište 'Krivi javor III'
Pozicioniranje LSŽ	– Premium destinacija za lov – netaknuta priroda i bogat fond
Unapređenje proizvoda	– Opremanje lokaliteta lovni turizam – Organizacija specijaliziranih događanja
Promocija	- Web stranica https://visit-lika.com/

SPORTSKI RIBOLOV

Prema Europskom udruženju sportskih ribolovaca, u zemljama Zapadne i Srednje Europe je oko 21 milijun sportskih ribolovaca. Uglavnom su to osobe muškog spola i starije od 40 godina, iskusnije u ribolovu, više platežne moći i imaju skuplju opremu. Glavni motivi sportskih ribolovaca su težnja za boravkom u prirodi, relaksacija, ulov ribe za osobnu potrošnju i

druženje. Vode bogate ribom i mogućnost da se ona ulovi važne su komponente odlaska u ribolov, ali i očuvanost, raznolikost i atraktivnost prirodnog krajolika, sigurnost, održavanje i opremljenost lokaliteta, komunalno uređenje, ugostiteljski sadržaji, signalizacija i interpretacija, laka dostupnost, karte i navigacijski sustavi, smještaj, prostori za držanje opreme i drugo. 'Strastveni' sportski ribolovci motivirani su željom da uhvate što veću ribu te uživaju u adrenalinu i usavršavanju svojih vještina, članovi su ribolovnih udruženja, sudjeluju u natjecanjima i uglavnom su se specijalizirali za određene vrste pa i putuju ovisno o sezoni ribe, traže smještaj što bliže vodi i kvalitetnu infrastrukturu, spremni su dosta potrošiti na usluge vezane uz ribolov (najam platformi, čamca, usluge dostave hrane, pića i ostalih potrepština). 'Rekreativnim' sportskim ribolovcima važniji je boravak na otvorenom, odmor i opuštanje uz vodu i društvena komponenta ribolova, rjeđe su članovi ribolovnih društava, kupuju jednodnevne ribolovne dozvole i manje im je važno koju će vrstu ribe uloviti pa s toga u ribolov odlaze tijekom cijele godine.

Faktori uspjeha	– Organiziranost, opremljenost i održavanje lokaliteta za sportski ribolov – Očuvanost i slikovitost prirodnog krajolika – Ugostiteljski sadržaji – Turistička signalizacija i interpretacija prostora – Laka dostupnost područja za ribolov s glavnih prometnica – Ciljana promocija
Glavne atrakcije i sadržaji u LSŽ	– Rijeka Lika i njeni pritoci – Jezero Kruščica – Riba 'lički pijor'
Pozicioniranje LSŽ	– Destinacija netaknutih i čistih rijeka
Unapređenje proizvoda	– Organizacija i opremanje lokaliteta za sportski ribolov – Ponuda specijaliziranih trgovina – Organizacija događanja
Promocija	- Web stranica https://visit-lik.com/

AVANTURISTIČKI ODMOR

Avanturistički odmor uključuje adrenalinske aktivnosti. Odvija se na otvorenom, na kopnu, na/u moru ili u zraku, pružajući sudionicima osjećaj 'uzbuđenja', od adrenalinskih i riskantnih aktivnosti kojima su sklonije mlađe generacije pa do rekreativnih aktivnosti kojima obogaćuju svoj odmor, a koje prakticiraju i stariji turisti. Turisti koji prakticiraju ove vrste aktivnosti traže izazove i rizike unutar sigurnih granica, kontakt s lokalnim stanovništvom i ugodan smještaj. Kod **adrenalinskih sportova na kopnu** najznačajnije su zastupljeni slobodno penjanje i speleologija. Čimbenici uspjeha su očuvanost, raznolikost i atraktivnost prirodnog krajolika, održavanje lokaliteta, opremljenost penjališta i spilja, njihova laka dostupnost, precizne karte i navigacijski sustavi, smještaj i prostori za smještaj opreme i drugo. Ovi lokaliteti postaju izuzetno atraktivni za 'istraživače', a posebno za jednodnevne izletnike. **Slobodno penjanje** podrazumijeva svladavanje penjačkih smjerova bez korištenja tehničke opreme za napredovanje (oprema se koristi jedino za sprečavanje eventualnih padova). Slobodno penjanje prakticira se na sportsko-penjačkim smjerovima, karakterističnim po maloj dužini (8 – 50 metara) i unaprijed postavljenim sigurnim među-osiguranjima. **Adrenalinski sportovi u zraku** najčešće uključuju aktivnosti zmajarenja (engl. hanggliding) i podobranskog letenja (engl. paragliding). **Zmajarenje** se često opisuje kao jedrenje zrakom. Odjeven u posebno

odijelo nalik čahuri, pilot visi potrbuške ispod svog zmaj te, držeći se rukama za njegovu željeznu konstrukciju, upravlja zmajem pokretima tijela. Moderna tehnologija omogućuje današnjim letačima da lete satima i prelaze stotine kilometara. **Padobransko letenje** slobodno je letenje uz pomoć letjelice u obliku padobrana, uz pomoć zračnih struja. Cilj pilota je uzdići se što više iznad tla, ostati što duže u zraku i odletjeti što dalje što može trajati satima i tako se mogu prijeći stotine kilometara. Kod padobranskog letenja pilot je u sjedećem položaju i ne upravlja padobranom svojim tijelom, već opuštanjem i stezanjem uzdi. Zanimljivu turističku ponudu u Ličko-senjskoj županiji mogla bi biti ponuda **leta balonom**, koja bi zbog iznimne atraktivnosti krajolika i vizura Županije mogla privlačiti velik broj gostiju. **Adrenalinski sportovi u/n na moru** uključuju aktivnosti kao što su *kajaking*, jedrenje na dasci i ronjenje koje se uglavnom odvijaju od lipnja do rujna te su izrazito sezonskog karaktera. Relativna pitomost vodenih i morskih tokova, male udaljenosti između zanimljivih lokacija, raznovrstan reljef koji omogućuje brojne dodatne aktivnosti elementi su atraktivnosti i temelj sve veće popularnosti *kajakinga* i jedrenja na dasci. **Kajaking** je idealan za istraživanje skrovitih uvala i posebnosti vodenih tokova, a često uključuju i niz dodatnih aktivnosti poput ronjenja, kupanja, skakanja sa stijene, planinarenja, obilaska znamenitosti i slično.

Faktori uspjeha	– Atraktivnost i očuvanost prirode – Opremljenost destinacije za adrenalinske aktivnosti – Sigurnost i održavanje lokaliteta za adrenalinske aktivnosti – Turistička signalizacija i interpretacija – Ponuda integriranih turističkih paketa za adrenalinske sportove – Kvaliteta i specijaliziranost smještajnih objekata – Ciljana promocija
Glavne atrakcije i sadržaji u LSŽ	– Lijepe vizure i atraktivnost krajolika – Pustolovno-izletnički centar Rizvan City – Rijeka Gacka (kanuing) – Rijeka Lika – Letjelište u Bjelopolju (paraglajding) – Zip line
Pozicioniranje LSŽ	– Destinacija za adrenalinske doživljaje u svim dijelovima godine – Vodeća destinacija za aktivni turizam u Hrvatskoj
Unapređenje proizvoda	– Daljnji razvoj ponude specijaliziranih programa agencija – Povezivanje aktivnosti u pakete – Unapređenje promocije i gradnja imidža destinacije za aktivni odmor
Promocija	- Web stranica https://visit-lika.com/ - Web stranica https://lika-active.com/

SUNCE I MORE

Proizvod 'sunce i more' iako kontinuirano najjači odmorišni proizvod, i dalje je u rastu na globalnoj razini. Motiviran je odmorom u destinacijama uz more pa su osnova toplo more i ugodna klima, što utječe na visoku sezonalnost. Sastoji se od plaža, turističkih mjesta i brojnih aktivnosti na moru kao što su plivanje, kupanje, ronjenje, jedrenje ili vožnja kajaka te na kopnu kao što su hodanje, tenis, gastronomska ponuda, kulturna ponuda i slično. Oko 20% međunarodnih putovanja Europljana motivirano 'suncem i morem'. Iako su tradicionalno najjače receptivne destinacije na području Sredozemlja, raste broj novih azijskih, pacifičkih i bliskoistočnih destinacija - konkurenata diljem svijeta. Tržišnu heterogenost obilježavaju

različite dobne skupine, profesionalne orijentacije i kupovne moći. **Obitelji s djecom** najznačajnija su skupina u ukupnoj potražnji primarno zato što godišnji odmor prilagođavaju školskim praznicima. Ovi turisti preferiraju automobil kao prijevozno sredstvo i putuju u lako dostupne i provjerene turističke destinacije. Potražnju za proizvodima 'sunca i mora' obilježava rastuća razina tehnološke i informatičke pismenosti, pojačana ekološka svijest, veća usmjerenost na zdravlje, zdravu prehranu i fizičku aktivnost te odmor kao vrijeme za učenje, osobni razvoj i zajedništvo. U čimbenike uspješnosti pripada i atraktivnost destinacije, odnosno očuvanost, uređenost i izgrađenost prirodnog krajolika, primarno plaža, kao i sadržajnost destinacije pratećim sadržajima kao što su gastronomija, kultura, sport, wellness sadržaji te zabava, 'shopping', izleti i drugo. Uvjeti su i kvalitetna smještajna ponuda različitih vrsta i kategorija te dobra prometna infrastruktura u kretanju i mirovanju, dobra prometna i turistička signalizacija, i ključno - stručno i gostoljubivo osoblje, a ponovno se vraća 'vrijednost za novac' kao jedan od glavnih uvjeta uspješnosti.

Faktori uspjeha	– Atraktivnost, uređenost i tematiziranost plaža – Kvaliteta smještajna i ugostiteljska ponuda – Razvijeni dodatni sadržaji (aktivnosti, manifestacije, izleti) – Kvalitetna promocija usmjerena na tržišne segmente
Glavne atrakcije i sadržaji u LSŽ	– Otok Pag – Novalja – Plaža Zrće, Pag – Plaže na otoku i priobalnom dijelu – Velebitsko primorje – Općina Karlobag i Grad Senj
Pozicioniranje LSŽ	– Destinacija slikovite obale, malih mjesta, lijepih vizura
Unapređenje proizvoda	– Tematizacija plaža – Daljnje uređenje mjesta i razvoj sadržaja – Unapređenje kvalitete smještajne ponude
Promocija	– Web stranica https://visit-lika.com/

RURALNI TURIZAM / AGROTURIZAM

Ruralni turizam odnosi se na odmorišna putovanja motivirana boravkom u ruralnom prostoru. Agroturizam je uži pojam, gdje se turistička aktivnost odvija na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima. Nerijetko se ruralni turizam, uz agroturizam, obogaćuje i drugim 'nišnim' proizvodima i doživljajima poput hodanja, cikloturizma, ribolova, jahanja, kulturnog turizma i upoznavanja lokalne baštine, eno-gastronomске ponude, sudjelovanja u berbama, radionicama, na lokalnim manifestacijama, uranjanjem u svakodnevicu lokalnog stanovništva, wellnessom i drugo. Procjenjuje se da je oko 3% međunarodnih odmorišnih putovanja motivirano boravkom u ruralnom prostoru, uz kontinuirani rast i razvoj. Najveći udio potražnje za ruralnim turizmom generira domaće **stanovništvo iz urbanih područja**. Putovanja se odvijaju tijekom cijele godine, pri čemu mlađi posjetitelji i obitelji preferiraju razdoblje ljeta i školskih praznika, a stariji proljeće i/ili jesen, kada je intenzitet prometa niži. Opterećenost i stres na radnom mjestu potiču odlazak na veći broj kraćih odmora tijekom godine, osobito u kontekstu 'punjenja baterija' i psihofizičke obnove kroz pasivno opuštanje i/ili rekreativne aktivnosti u prirodi radi čega je ruralni prostor idealan izbor zbog blizine, ali i zbog pristupačnijih cijena. Boravci su uobičajeno kraći i traju u prosjeku oko 3 dana. Značajan segment su aktivni ruralni turisti (oko 17% potražnje) koji vole aktivnosti na otvorenom i kulturne aktivnosti, ali ih ne zanima pretjerano seoski način života, uglavnom putuju bez djece i/ili nemaju djece, stariji su od 30 godina i fakultetski obrazovani. Drugi važan segment su turisti

u potrazi za ruralnim načinom života (oko 15% potražnje), a koje zanimaju seoske aktivnosti, tradicionalna hrana i kontakt s lokalnim stanovnicima.

Faktori uspjeha	– Očuvanost prirode i ruralnih cjelina – Prometna dostupnost i razvijenost infrastrukture – Autentičnost ambijenta (arhitektura, hortikultura, interijeri, događanja) – Očuvana kultura i stil života, gostoljubivost – Kvalitetna ponuda smještaja i gastronomije (domaći proizvodi) – Mogućnost kupnje lokalnih proizvoda – Organizirane tematske staze – Kvalitetna turistička signalizacija i interpretacija – Ciljana promocija
Glavne atrakcije i sadržaji u LSŽ	– Ruralna cjelina Majerovo vrilo – OPG-ovi na području Županije
Pozicioniranje LSŽ	– Prirodne ljepote i čisto okruženje – Domaća hrana (škripavac, janjetina, med, ljekovito bilje i dr.)
Unapređenje proizvoda	– Poticanje uređenja ruralnih cjelina s osjećajem za lokalni identitet – Poticanje razvoja raznoliko i autentične gastronomske ponude – Prilagođavanje ponude ciljnim segmentima (obitelji s djecom, starije osobe) – Razvoj programa edukacije za potencijalne poduzetnike (OPG, proizvođači lokalnih proizvoda) – Daljnje unapređenje turističke signalizacije i interpretacije
Promocija	– Web stranica https://visit-lika.com/

TURIZAM BAŠTINE

Turizam baštine, kao dio 'kulturnog' turizma, putovanje je u neku destinaciju radi novih znanja i doživljaja o kulturi života i rada te umjetnosti, poznatim osobama, kulturno-povijesnim znamenitostima, sakralnim objektima, pričama i predajama, glazbeno-scenskim događanjima, festivalima, vjerskim ili religijskim običajima, tradicijskim zanatima i vještinama, autohtonom gastronomskom bogatstvu i drugim segmentima koje je narod te destinacije baštinio kroz povijest. Odvija se tijekom cijele godine. Oko 40% međunarodnih odmorišnih putovanja sadrži izrazitu orijentaciju prema sadržajima kulture te se kulturni turizam smatra jednim od najbrže rastućih turističkih proizvoda. Zapadna Europa, a posebice Francuska, Italija, Velika Britanija i Španjolska vodeća su odredišta kulturom motiviranih putovanja, iako se broj poželjnih destinacija bitno širi. Prisutan je trend **jačanja odnosa s kreativnim i digitalnim industrijama** kako bi se turist mogao što više involvirati u stvaranje, doživljaj i/ili konzumaciju, odnosno sudjelovanje i učenje na način koji je društveno odgovoran prema lokalnoj zajednici. 'Baštinski' turisti su različite dobi i razine obrazovanja, iako interes za kulturu raste s dobi, razinom obrazovanja i raspoloživim prihodima. 'Kulturni' turisti uobičajeno troše više od prosječne turističke potrošnje. Glavne ciljne segmente predstavljaju kupci 'zrele' i 'treće' dobi (50+), a potom i zaposleni i platežno vrlo sposobni turisti u dobi između 25 i 35 godina.

Faktori uspjeha	– Atraktivnost i očuvanost destinacija

	– Raznoliki sadržaji kulturnog turizma – Inovativnost u prezentaciji kulturne i povijesne baštine – Raspoloživost informacija kroz različite kanale informiranja – Mogućnost sudjelovanja – Kvalitetna signalizacija i interpretacija kulturnih sadržaja – Mogućnost kupnje lokalnih proizvoda – Ponuda kulturnih tematskih tura – Ciljana promocija
Glavne atrakcije i sadržaji u LSŽ	– Premužićeva staza – Memorijalni centar Nikola Tesla u Smiljanu – Povijesna cesta Terezijana – Interpretacijski centar Krasno – Kuća šumarstva – Kuća Velebita – Muzej Senj – Olupine parobroda „Albanien“ i „Euterpe“ (Lun) – Hidro-arheološki lokaliteti (Caska, Baška Draga) – Tvrđava Nehaj – Poznate osobe: Nikola Tesla, Silvije Strahimir Kranjčević, Vjenceslav Novak – Svetišta: Svetište majke Božje Krasno, Svetište Majke Božje od Kamena u Kuterevu
Pozicioniranje LSŽ	– Destinacija koja spaja tragove povijesti i kulturu življenja u planinskim i primorskim mjestima
Unapređenje proizvoda	– Daljnja obnova i uređenje kulturnih atrakcija – Unapređenje edukativne i zabavne prezentacije, inovacija sadržaja – Organizacija prihvata posjetitelja na najznačajnijim kulturnim lokalitetima – Unapređenje turističke signalizacije i interpretacije uz atrakcije – Unapređenje sustava info-punktova i poticanje na razgledavanje kulturnih znamenitosti – Poticanje raznoliko smještajne i ugostiteljske ponude
Promocija	– Web stranica https://visit-lika.com/

GASTRONOMIJA

Gastronomski turizam, osim ponude u restoranima, uključuje mnoge specijalizirane niše kao što su festivali hrane, muzeji hrane, tečajevi kuhanja, vinske staze i posjeti lokalnim proizvođačima. Europski gastro putnici cijene lokalno proizvedenu i autentičnu hranu i željni su novih gastronomskih iskustava. Italija, Njemačka i Austrija značajna su emitivna tržišta destinacijama koje pružaju održivi gastronomski turizam i znaju spojiti hranu, njezinu povijest i isprepletenost sa svojom kulturom u priču. Eno-gastronomski turisti doprinose lokalnom gospodarstvu jer troše novac u lokalnim restoranima, na festivalima, degustacijama i sl., mogu se promatrati kao jedan od stupova održivog lokalnog turizma, tim više što je riječ o cjelogodišnjem turističkom proizvodu koji oživljava i čuva baštinu i tradiciju i educira putnike o lokalnoj gastronomskoj kulturi. Prema procjenama 3-5% svih europskih turista su isključivo motivirani gastronomijom, no hrana i piće čine značajan dio proračuna svakog turista, prema WFTA-i oko 25% ukupnog proračuna za putovanje. Više od 80% svih putnika u slobodno vrijeme

navodi da iskustva s hranom i pićem imaju veliki utjecaj na ukupno zadovoljstvo putovanjem i povećavaju vjerojatnost povratka u destinaciju. Turisti koji su primarno motivirani eno-gastronomskom ponudom spremni su potrošiti više na svoje aktivnosti vezane uz hranu i starije su životne dobi u odnosu na prosječne turiste te su visoko obrazovani.

Faktori uspjeha	– Kvaliteta proizvoda i usluga – Autentičnost i lokalni identitet u ponudi gastronomskih doživljaja – Storytelling u prezentaciji hrane i pića – Ponuda različitih sadržaja (degustacije, radionice kuhanja, branje bilja, sudjelovanje u berbama) – Ponuda gastronomskih tura – Povezivanje gastronomije sa drugim sadržajima u destinaciji – Kratki lanci opskrbe i korištenje sezonskih namirnica – Ljubaznost i profesionalnost osoblja – Ciljana promocija i gradnja imidža gastronomske destinacije
Glavne atrakcije i sadržaji u LSŽ	– Cesta sira – Lički krumpir (oznaka zemljopisnog porijekla) – Paški sir – Prezentacija proizvodnje brašna (Majerovo vrilo) – Restorani s ponudom lokalnih specijaliteta – Pizzeria Ruspante (nagrada 'Travellers' Choice Award) – Manifestacije: Jesen u Lici, Eko etno Gacka, Izložba paške ovce i paškog sira, Lunjska maslinada, Izložba paške ovce i paškog sira – Raznolikost kulinarskog nasljeđa (kontinentalni/primorski dio Županije)
Pozicioniranje LSŽ	– Destinacija gastronomije iz čiste prirode – Izvorni i očuvani okusi namirnica u jednostavnim jelima
Unapređenje proizvoda	– Poticanje raznolike i inovativne ugostiteljske ponude (objekti, vrste kuhinja, interijeri, jelovnici) – Razvoj nekoliko 'marker' restorana koji mogu biti motiv dolaska – Poticanje povezivanje lokalnih proizvođača hrane i ugostitelja – Razvoj nekoliko prepoznatljivih tematskih manifestacija – Uključivanje lokalnih prehrambenih proizvoda u trgovačku ponudu i ponudu suvenira – Daljnji razvoj županijskih gastro ruta
Promocija	- Web stranica https://visit-lika.com/ - Specijalizirana web stranica https://lika-gastro.com/ - Brošura 'Cesta sira'

FESTIVALI I DOGAĐANJA

Festivali i događanja mogu biti raznovrsni i organizirani tijekom cijele godine, no iako brojni, ne moraju i često nisu privlačni stranim turistima, nego domaćim turistima ili lokalnom stanovništvu. Prisustvovanja ovim kulturnim događanjima dio su kulturnog turizma i mogu se odnositi na uprizorenje nekih zbivanja iz prošlosti ili su suvremenog karaktera, uključujući popularnu kulturu. Najčešće su iz područja glazbe no mogu biti i iz područja kazališta, filma, likovnih umjetnosti, kulturno-umjetničkih programa i slično. Ovisno o vrsti događanja varirat će i profil turista, od onih mlađih pobornika primjerice elektronske glazbe pa do onih zrele i starije

životne dobi koji preferiraju jazz ili folklorne nastupe. Kulturni turizam je ogromna prilika i rastući trend. Barem 40% svih turista u svijetu može se smatrati kulturnim turistima, a kultura je jedna od najvažnijih motivacija i za europske turiste. Kulturni turisti češće putuju avionom i pružaju više ekonomskih koristi jer obično ostaju dulje od običnih turista. U slučaju isključive motiviranosti konkretnim festivalom ili događanjem, boravak u destinaciji se skraćuje ili je riječ o jednodnevnim posjetama.

Faktori uspjeha	– Prepoznatljiva i zanimljiva tema – Kvalitetan i raznolik program događanja – Kombinacija zabavnog, edukativnog i interaktivnog elementa događanja – Razvijen imidž i etabliranost – Uključivanje i sudjelovanje lokalne zajednice – Evaluacija i kontinuirani rad na podizanju kvalitete – Ciljana promocija
Glavne atrakcije i sadržaji u LSŽ	– Jesen u Lici – Lika Fest – Međunarodni senjski ljetni karneval, Senj – Gospićko glazbeno ljeto – Lički likovni anale, Gospić – Biciklijada Uspon na Zavižan – Senjski Mesopust – Uskočki dani – Biciklijada Novalja – Lun -Novalja
Pozicioniranje LSŽ	– Destinacija festivala i događanja za različite interese
Unapređenje proizvoda	– Unapređenje manifestacija novih sadržajima – Izdvajanje i dodatni marketing nekoliko 'marker' manifestacija – Intenzivnija promocija manifestacija
Promocija	- Web stranica https://visit-lika.com/

TEAM BUILDING PROGRAMI

Čimbenici koji na međunarodnoj razini pozitivno utječu na rast *team-buildinga* kao oblika poslovnog turizma su: rast malih i srednjih poduzeća te korporativnog sektora, učestalost MICE⁸⁷ događaja na kojima se kao dio programa mogu ponuditi fakultativni obilasci atrakcija destinacije ili sudjelovanja u različitim aktivnostima, odnosno *team buildingzima* i drugo. Ove programe je moguće nuditi i provoditi tijekom cijele godine. Europa dominira globalnim tržištem MICE-a s tržišnim udjelom od 50 % i očekuje se da će Europa zadržati tu poziciju. Od odlaznih europskih MICE putovanja 10% se odnosi na poticaje (engl. *incentive*) kao što su *team building programi*. Ovi turisti u kratkom vremenskom razdoblju potroše više od prosječnih turista, ali su i zahtjevniji. Zadovoljni turisti se mogu odlučiti i za kasniji povratak s partnerom, obitelji ili prijateljima na odmor. Čimbenici uspjehnosti su lokacija - pristupačnost, sigurnost i dovoljan kapacitet smještajnih i ostalih ugostiteljskih sadržaja; kvaliteta; iskustvena vrijednost – zanimljivost, zabava i druženje te održivost. Posebno su generacije Y i Z svjesne važnosti održivosti i na njihove odluke i ponašanje utječu moralne vrijednosti, briga za okoliš, proizvodna

⁸⁷ Industrijua organizacije poslovnih skupova (Meetings), poticajnih putovanja (Incentives), konferencija (Conferences) i poslovnih događaja / izložbi / sajmova (Events / Exhibitions / Fairs).

i radna praksa te želje za pozitivnim utjecajem na zajednice i ljude. Ti putnici zahtijevaju dostupnost i cjenovnu pristupačnost 'zelenih', 'eko', 'klimatski neutralnih' usluga i proizvoda želeći ne samo smanjiti svoj negativan utjecaj prilikom boravka u destinaciji, nego je i obogatiti svojim doprinosom.

Faktori uspjeha	– Kvalitetna lokacija i ambijent – Dobra organizacija i logistika – Povezanost s lokalitetom – Gostoljubivost domaćina – Zanimljivi programi s različitim aktivnostima – Prilagođenost svakoj grupi – Stručno vodstvo i dobra dinamika
Glavne atrakcije i sadržaji u LSŽ	– Escape room Secret of Nikola Tesla – Cjelokupna ponuda aktivnog odmora (kajak, biciklizam, zipline, vožnja quadom i drugo)
Pozicioniranje LSŽ	– Destinacija za 'timski duh' netaknutoj prirodi – Kombinacija prirode, adrenalina i povezivanja
Unapređenje proizvoda	– Razvoj inovativnih programa za team-building – Povezivanje sa specijaliziranim agencijama – Jačanje promocije
Promocija	- Web stranica https://visit-lika.com/

SPELEOLOŠKI TURIZAM

Speleološki turizam je oblik avanturističkog turizma. Radi se o skupu aktivnosti kojima je cilj istraživanje spilja, jama i drugih podzemnih krških fenomena, pri čemu treba imati na umu da je dio jama i spilja zatvoren za javnost i otvoren isključivo za potrebe istraživanja. Pri takvim se istraživanjima izrađuju speleološki nacrti istraženih dijelova spilje ili jame na temelju mjerenja dimenzija i pružanja spiljskih kanala te se dokumentiraju opažene geološke, morfološke i hidrološke pojave i svojstva. Složenost spilja i jama zahtijeva posebne speleološke tehnike i obučenos timova speleologa te se u dubokim jamama i složenim spiljama aktivnost speleologa može opisati nekom vrstom podzemnog alpinizma. U smislu turističke ponude primarno je voditi brigu o sigurnosti posjetitelja.

Faktori uspjeha	– Najviša razina sigurnosti (pravila, vodiči, oprema, sigurnosni protokoli) – Atraktivne i dostupne lokacije – Edukacija i interpretacija od strane vodiča – Održivo upravljanje i zaštita – Tematski sadržaji – Povezivanje s ostalim sadržajima u destinaciji – Ciljana promocija
Glavne atrakcije i sadržaji u LSŽ	– Pećinski park Grabovača – Špilje Samograd, Medina i Amidžina špilja – Velika Kozarica, Mala Kozarica, Tabukaša i jama Slipica
Pozicioniranje LSŽ	– Vodeća speleološka regija u Hrvatskoj – 'Podzemni svjetovi koje treba otkrivati'

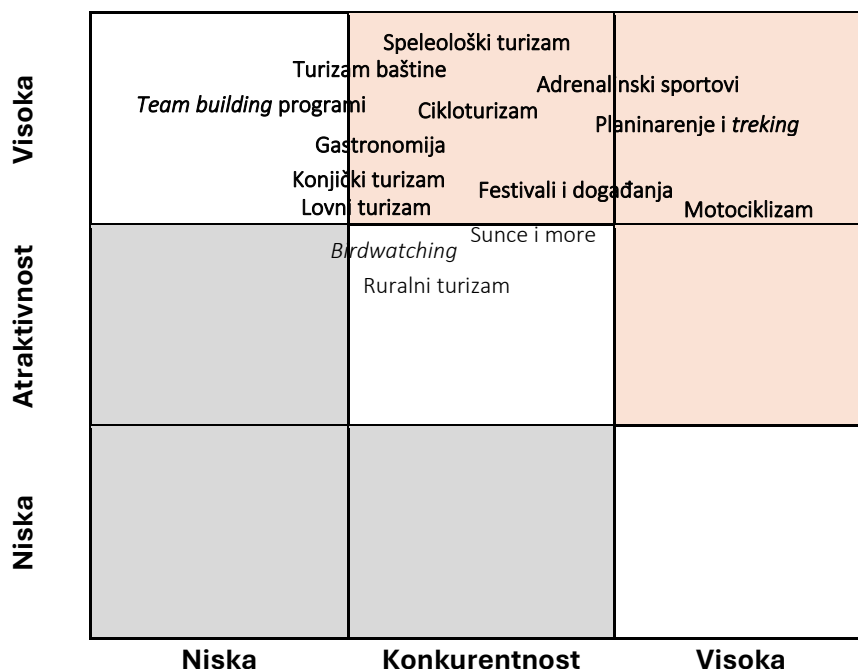
Unapređenje proizvoda	– Daljnji razvoj infrastrukture – Edukacija i podizanje svijesti o potrebi očuvanja lokaliteta – Daljnji razvoj infrastrukture (prilazi, parkirališta) – Daljnji razvoj turističke signalizacije i interpretacije (korištenje novih tehnologija) – Povezivanje s drugim oblicima turizma
Promocija	- Web stranica https://visit-lika.com/ - Specijalizirana web stranica https://lika-active.com/

BIRDWATCHING

Birdwatching predstavlja specifičan oblik ekoturizma koji podrazumijeva organizirano ili individualno promatranje ptica u njihovom prirodnom staništu. Posljednjih desetljeća doživljava rast popularnosti širom svijeta, posebno među turistima koji traže autentična i održiva iskustva u prirodi. Sve se više prepoznaje i razvija kao poseban turistički proizvod koji povezuje zaštitu prirode s ekonomskim razvojem lokalnih zajednica. Turisti koje privlače ove aktivnosti često su dobro informirani i spremni putovati na velike udaljenosti. Također često dolaze s posebnom opremom poput dalekozora, kamera i slično. Preferiraju destinacije koje su infrastrukturno opremljene za promatranje ptica i gdje mogu vidjeti i promatrati neke jedinstvene vrste. Često dolaze iz razvijenih zemalja koje imaju tradiciju u ornitologiji kao što su Velika Britanija, Sjedinjene Američke Države, Njemačka, Nizozemska.

Faktori uspjeha	- Lokaliteti bogati ptičjim vrstama - Educirani vodiči/ornitolozi - Infrastrukturno opremljene lokacije za promatranje ptica - Edukativne i promocijske aktivnosti
Glavne atrakcije i sadržaji u LSŽ	– Nacionalni park Plitvička jezera – Ornitološki rezervat Veliko blato – Područje rijeke Like – Jezero Kruščica – Primorski dio Velebita – Park prirode Velebit
Pozicioniranje LSŽ	– Destinacija iznimnih očuvanih prirodnih ljepota – Birdwatching na planinama, uz rijeke i uz more
Unapređenje proizvoda	– Izgradnja promatračica i info-punktova – Edukacija za specijalizirane vodiče – Prilagodba smještajnih kapaciteta za 'birdwatchera' – Infrastrukturno opremanje lokaliteta interpretacijskim tablama (oznake tišine i pravila ponašanja za očuvanje staništa) – Izrada vodiča i karata i jačanje promocije
Promocija	- Promocija kroz web stranicu https://visit-lika.com/ - Promocija kroz specijaliziranu web stranicu https://lika-active.com/

Slika 3.1.3. Ocjena postojeće pozicije turističkih proizvoda Ličko-senjske županije

Pozicioniranje destinacije ekološki očuvanog prostora i održivog turizma generalno upućuje na sljedeće pomake u razvoju turističkih proizvoda:

- **Daljnji razvoj ekoturističkih tura**, posebno u zaštićenim područjima prirode uz stručno vođenje i edukativne sadržaje
- **Daljnji razvoj i uvođenje tematskih staza** (npr. poučne, planinarske, biciklističke, gastro-staze) koje promiču održivu mobilnost i osvještavaju prirodne i kulturne vrijednosti
- **Poticanje lokalne gastronomske ponude** kroz razvoj i brendiranje autohtone gastronomije i proizvoda (sir, med, mesne prerađevine) s uključivanjem OPG-ova u turističku ponudu.
- **Razvoj smještajnih kapaciteta niskog utjecaja na okoliš**, poput eko-kuća, kampova u prirodi i smještaja na principima energetske učinkovitosti
- **Daljnja promocija aktivnog odmora** u jedinstvenom prirodnom okruženju Ličko-senjske županije – planinarenje, biciklizam, speleologija, *kajaking*, s naglaskom na očuvanje prirodnih staništa i sigurnost
- **Poticanje uključivanja lokalne zajednice** i poduzetnika u kreiranje autentičnih turističkih doživljaja (kulturne radionice, *storytelling* ture, festivali tradicije)
- **Korištenje digitalnih alata u promociji** s naglaskom na “zeleni” identitet – web platforme, mobilne aplikacije i društvene mreže s edukativnim sadržajem

Potpora projektima koji integriraju održivost i turizam, uključujući edukaciju dionika i certifikaciju “zelenih” turističkih subjekata.

4. POKAZATELJI ODRŽIVOSTI

4.1. Metodološki okvir izrade pokazatelja

Metodološki okvir izrade obveznih i specifičnih pokazatelja održivosti turizma u zadan je *Pravilnikom o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/2024)*. Pravilnikom se propisuje popis obveznih i specifičnih pokazatelja za praćenje održivosti, izvor i evidentiranje podataka koji su potrebni za njihov izračun te rokovi i način praćenja održivosti. Pravilnikom se također propisuje vrsta i opseg, rokovi dostave te metodologija prikupljanja podataka.

Prema Pravilniku, izvori podataka potrebni za praćenje i izračun pokazatelja održivosti dijele se na:

- sekundarne izvore podataka, koji su javno dostupni;
- sekundarne izvore podataka iz evidencija, baza, registara organizacija i institucija, a koji nisu javno dostupni te je za dostavu podataka potrebno uputiti poseban zahtjev organizaciji ili instituciji koja vodi baze tih podataka;
- primarna istraživanja koja je potrebno provoditi u kontinuitetu, prema utvrđenoj frekvenciji, instrumentu i uzorku.

U Pravilniku je nadalje navedeno da se apsolutni pokazatelji prikupljaju iz relevantnih izvora, dok se relativni (izvedeni) izračunavaju. Obvezni izvori podataka iz kojih se određuju (prikupljanjem, odnosno računanjem) vrijednosti obveznih pokazatelja su:

- za pokazatelje koji uključuju broj kreveta, zatim broj kreveta u hotelskom smještaju, broj dolazaka i broj noćenja turista, podaci se prikupljaju iz sustava eVisitor (<https://www.evisitor.hr>);
- za pokazatelj *Broj zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane* izvor podataka je Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, a do uspostave integriranog informacijskog sustava podaci su dostupni u Ministarstvu turizma i sporta Republike Hrvatske.

U Pravilniku je zaključno navedeno da se održivost destinacije prati sagledavanjem kretanja trendova obveznih pokazatelja i odabranih specifičnih pokazatelja održivosti, a planom upravljanja destinacijom određuje se hoće li se i koji pokazatelji održivosti uspoređivati s pokazateljima održivosti usporedivih destinacija.

Izračun osnovnih pokazatelja, Izračun specifičnih pokazatelja – društveni aspekt održivosti, Izračun specifičnih okolišnih aspekata održivosti, Izračun specifičnih ekonomskih aspekata održivosti dostavljeni su u zasebnoj datoteci u xls formatu, a za potrebe prikaza u ovom dokumentu rezultati su predloženi u nastavku (Poglavlje 4.2.).

4.2. Rezultati izračuna obveznih i odabranih specifičnih pokazatelja

4.2.1. Obvezni pokazatelji

Pokazatelj	Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone (ZL-1)
Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj ostvarenih turističkih noćenja u destinaciji u odnosu na noćenja stotinu stalnih stanovnika u vršnom mjesecu glavne turističke sezone.
Izvor podataka	eVisitor, DZS „Gradovi u statistici“
Broj turističkih noćenja na noćenja stotinu stalnih stanovnika u kolovozu 2024. godine	85
Napomena	Ukupan broj stanovnika predstavlja procjenu na dan 31. prosinac 2023. godine. Radi se o najrecentnijem podatku.

Pokazatelj	Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2)
Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika koji su zadovoljni turizmom u destinaciji u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji.
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva
Udio lokalnih stanovnika 18 i više godina starosti koji su zadovoljni turizmom u destinaciji	-
Napomena	Anketa nije mogla biti provedena zbog neprikladnosti razdoblja u godini. Stručna je preporuka da se takve ankete provode neposredno nakon završetka turističke sezone.

Pokazatelj	Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1)
Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu zadovoljstva turista koji borave u komercijalnim smještajnim objektima i jednodnevnih posjetitelja cjelokupnim boravkom u destinaciji na skali od 0 do 100. Također se procjenjuje i neto spremnosti na preporuku na skali od 0 do 100.
Izvor podataka	Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja
Udio turista koji su zadovoljni cjelokupnim boravkom u destinaciji	97%
Neto spremnost turista na preporuku	66%
Napomena	Budući da se radi o turističkoj destinaciji u koju glavnina posjetitelja dolazi ljeti, anketa nije mogla biti provedena zbog neprikladnosti razdoblja u godini. Podaci za izračun pokazatelja su preuzeti iz istraživanja TOMAS Hrvatska 2022/2023 (TOMAS metodologija).

Pokazatelj	Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom PD-1
Definicija	Pokazatelj prikazuje udio atrakcija/lokaliteta/objekata pristupačnih osobama s invaliditetom u ukupnom broju turističkih atrakcija u destinaciji prepoznatim planom upravljanja.
Izvor podataka	Evidencija TZ-a Javne turističke infrastrukture (JTI) destinacije za Popis Javne turističke infrastrukture (JTI)
Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom u ukupnom broju turističkih atrakcija	81%
Napomena	Analiza je izrađena za one atrakcije/lokalitete/objekte za koje su podaci o pristupačnosti bili dostupni.

Pokazatelj	Broj organiziranih turističkih ambulanti (SD-1)
Definicija	Pokazatelj predstavlja broj organiziranih turističkih ambulanti na području destinacije u svrhu provođenja mjera zdravstvene zaštite zbog povećanog broja korisnika zdravstvene zaštite koja se pruža posjetiteljima.
Izvor podataka	Ministarstvo zdravlja.
Ukupan broj ambulanti u kojima su turisti mogli obaviti hitan zdravstveni pregled u glavnoj turističkoj sezoni 2024. godine	2
Napomena	Županijske zdravstvene ustanove (njih 21) pružaju zdravstvene usluge domaćim i stranim turistima koji borave na području Županije. Domaći turisti zdravstvenu zaštitu ostvaruju temeljem važeće iskaznice HZZO-a, dok strani turisti također ima pravo na zdravstvenu zaštitu kao hrvatski osiguranici uz uvjet da imaju važeću europsku karticu zdravstvenog osiguranja (EKZO). Dodatno, u sezoni 2024. funkcionirale su dvije ambulante za turiste (dodatni privremeni timovi obiteljske), na lokacijama: Gospić, 118. brigade HV br.3 i Karlobag, Ulica obale Vladimira Nazora 23. Ukupan broj ambulanti u kojima turisti mogu obaviti hitan zdravstveni pregled podrazumijeva prethodno opisane zdravstvene ustanove.

Pokazatelj	Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (izraženo po osobi i po noćenju) (UVR-1)
Definicija	Pokazatelj predstavlja omjer potrošnje vode po noćenju turista i potrošnje vode po noćenju stanovnika koji imaju pristup sigurnoj vodi na način da imaju priključak na javnu vodoopskrbu ili imaju mogućnost priključenja na javnu vodoopskrbu u destinaciji.

Izvor podataka	Javni isporučitelj vodne usluge za potrošnju vode, eVisitor, DZS „Naselja obuhvaćena mrežom javne vodoopskrbe“ i statističko izvješće „Stanovništvo RH“
Potrošnja vode po noćenju turista u odnosu na potrošnju vode po noćenju stanovnika u 2024. godini	-
Napomena	Podaci za izračun nisu bili raspoloživi.

Pokazatelj	Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone) (GO-1)
Definicija	Pokazatelj predstavlja omjer količina komunalnog otpada u destinaciji generiranog od strane turista i količine komunalnog otpada koje generira lokalno stanovništvo.
Izvor podataka	e-ONTO elektronički očevidnik za količinu komunalnog otpada, eVisitor, DZS „Gradovi u statistici“
Količina otpada koji su proizveli turisti u odnosu na količinu otpada koji su proizveli lokalni stanovnici u kolovozu 2024. godini	95,0%
Napomena	Iako se radi o omjeru (0,95), pokazatelj je izražen u postotku.

Pokazatelj	Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite) (BR-1)
Definicija	Pokazatelj predstavlja udio površina zaštićenih područja prirode (ZPP) u destinaciji u ukupnoj površini destinacije i prema kategorijama zaštite temeljem zakona kojim se uređuje zaštita prirode, kao i područja ekološke mreže NATURA 2000. Pokazatelj prikazuje strukturu ZPP-ova.
Izvor podataka	Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije, Bioportal
Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije	Strogi rezervat 0,243%; Nacionalni park (NP Sjeverni Velebit, NP Plitvička jezera, NP Paklenica) 9,077%; Posebni rezervat (Čokorova uvala, Kolanjsko nlato, - Blato rogoza, Visibaba – Rezervat, Lun – divlje masline, Štirovača, Zavižan – Balinovac – Zavižanska kosa, Velika Plješivica – Drenovača, Laudonov gaj 0,117%); Park prirode (PP Velebit) 33,844%; Spomenik prirode (Amidžina pećina, Budina ledenica, Samogradska pećina, Medina pećina, Vrela Gacke, Velnačka glavica, Ostrovica, Golubnjača, Šupljara, Crna pećina, Pčelinja pećina) 0,002%; Značajni krajobraz (Zavratnica,
	ZPP kopnena 35,173% morska 0,020%

Zrće, Gacko polje, Bijeli potoci . Kamensko, Risovac – Grabovača, Dabarsko polje) 1,465%; Spomenik parkovne arhitekture(Velebitski botanički vrt) 0,009%.

NATURA 2000 Podaci trenutno nisu dostupni na Bioportalu.

Napomena	<i>Važno je primijetiti da je predefinirani izračun u datoteci 'xls. izračun obveznih pokazatelja' iskazao veću površinu ZPP (44,78%) u ukupnoj površini destinacije, što je posljedica činjenice da se poligon 'manje' zaštite nalazi unutar drugog poligona 'veće' zaštite. Stoga, kako se u Bioportalu navodi, treba biti oprezan radi mogućeg preklapanja različitih nacionalnih kategorija zaštite te posljedično iskazivanja netočnih površina.</i> <i>Podaci o područjima koja su pod zaštitom ekološke mreže Natura 2000 trenutno nisu dostupni u bazi podataka MZOZT Bioportal. U tijeku je revizija površina pod zaštitom Natura 2000 radi izmjena/dopuna Uredbe o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (Narodne novine, br. 80/19 i 119/23), stoga tražene podatke nije moguće dohvatiti u bazi Bioportal (MZOZT)</i>

Pokazatelj	Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije (UEN-1)
Definicija	Pokazatelj predstavlja omjer potrošnje električne energije po noćenju turista i potrošnje električne energije po noćenju stanovnika destinacije.
Izvor podataka	HEP-ODS, eVisitor , DZS „Gradovi u statistici“
Potrošnja električne energije po noćenju turista u odnosu na potrošnju električne energije po noćenju stanovnika u 2024. godini	-
Napomena	Potpuni podaci za izračun nisu bili raspoloživi.

Pokazatelj	Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika (UPK-1)
Definicija	Pokazatelj predstavlja sud o tome postoji li u destinaciji sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika.
Izvor podataka	Upravni odjeli Ličko-senjske županije.

Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika	DA
Udio mjera u provedbi i implementiranih mjera u ukupnom broju mjera (%)	100
Udio mjera implementiranih mjera u ukupnom broju mjera (%)	0
Napomena	Županijski Program ublažavanja klimatskih promjena, prilagodbe klimatskim promjenama i zaštite ozonskog sloja donesen je 2022. godine. Dokument definira ukupno 25 mjera, a evaluacija njihove implementacije se očekuje do 2027. za 24 mjere, odnosno do 2025. za jednu mjeru. Stoga njihova evaluacija u trenutku izrade ovog Plana upravljanja destinacijom nije bila moguća. Programom je izrađena analiza rizika za negativne učinke klimatskih promjena. Uspostavljen je sustav za davanje adekvatnog i koordiniranog odgovora u slučaju prirodnih katastrofa (pa tako i onih uzrokovanih klimatskim promjenama), u kojem sudjeluju tijela središnje države (ministarstva, institucije i ustanove), gradovi i općine te specijalizirane ustanove na području Županije, npr. Hrvatska elektroprivreda d.o.o., javni isporučitelj usluga za opskrbu vodom i vodo-odvodnju, vatrogasne službe, kao i HGSS te poduzetnici i organizacije civilnog društva.

Pokazatelj	Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem (TP-1)
Definicija	Pokazatelj predstavlja ukupan broj dolazaka turista u destinaciji u mjesecu koji se smatra vršnim mjesecom glavne turističke sezone temeljem broja ostvarenih noćenja.
Izvor podataka	eVisitor
Ukupan broj dolazaka turista u kolovozu 2024. godine	206.364,00
Napomena	-

Pokazatelj	Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2)
Definicija	Pokazatelj predstavlja prosječan broj noćenja koje jedan turist ostvari u destinaciji.

Izvor podataka	eVisitor
Prosječan broj noćenja koje je jedan turist ostvario tijekom 2024. godine	4,33
Napomena	-

Pokazatelj	Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-1)			
Definicija	Pokazatelj predstavlja prosječan broj zaposlenih u destinaciji na mjesečnoj razini u Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane sukladno važećoj NKD.			
Izvor podataka	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje			
Broj zaposlenih osoba na mjesečnoj razini u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u 2024. godini	siječanj	1.478	srpanj	3.098
	veljača	1.453	kolovoz	3.279
	ožujak	1.550	rujan	2.981
	travanj	1.703	listopad	2.454
	svibanj	2.070	studenj	1.818
	lipanj	2.687	prosinac	1.803
Napomena	-			

Pokazatelj	Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u eurima (PGS-2)			
Definicija	Pokazatelj predstavlja ukupni poslovni prihod obveznika poreza na dobit ostvaren tijekom godine u području I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane sukladno važećoj Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD).			
Izvor podataka	FINA			
Ukupan poslovni prihod obveznika poreza na dobit u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u eurima u 2023. godini	108.645.600 EUR			
Napomena	Posljednje dostupan podatak se odnosi na 2023. godinu.			

Pokazatelj	Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1)			
Definicija	Pokazatelj predstavlja identifikaciju i kategorizaciju turističkih resursa na području destinacije, uključujući prirodne i kulturno-povijesne, tj. antropogene turističke atrakcije.			
Izvor podataka	Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije, Bioportal i Ministarstvo kulture i medija RH, Registar kulturnih dobara RH			

Ukupan broj prirodnih atrakcija	32	Od čega 1 strogi rezervat, 3 nacionalna parka, 8 posebnih rezervata, 1 park prirode, 12 spomenika prirode, 6 značajnih krajobraza i 1 spomenik parkovne arhitekture.
Ukupan broj kulturno-povijesnih atrakcija	263	Od čega 12 preventivno zaštićenih kulturnih dobara.
Napomena	-	

Pokazatelj	Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom (OUD-1)	
Definicija	Pokazatelj predstavlja ocjenu statusa implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom.	
Izvor podataka	Turistička zajednica Ličko-senjske županije	
Postotak implementiranih aktivnosti od ukupno planiranih aktivnosti predviđenim službeno važećim strateškim dokumentom razvoja turizma	-	
Napomena	Plan upravljanja je u izradi, a drugih službeno usvojenih strateških/planskih dokumenata razvoja turizma na području Ličko-senjske županije nema.	

Pokazatelj	Broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima destinacije po hektaru izgrađenog građevinskog područja (OUP-1)	
Definicija	Pokazatelj predstavlja ukupan broj ostvarenih noćenja u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju destinacije po izgrađenom hektaru zona stambene i ugostiteljsko-turističke namjene.	
Izvor podataka	eVisitor, Zavod za prostorno uređenje Ličko-senjske županije	
Broj turističkih noćenja po izgrađenoj građevinskoj površini zona stambene i ugostiteljsko-turističke namjene	-	
Napomena	Potpuni podaci za izračun nisu bili raspoloživi.	

4.2.2. Specifični pokazatelji

Pokazatelj	Postotak ponovljenih/stalnih turista u smještajnim objektima destinacije (SZT – 1)
Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) turista koji su destinaciju već posjetili tijekom posljednjih pet godina u ukupnom broju turista koji su odsjeli u komercijalnim smještajnim objektima na području destinacije.
Izvor podataka	Anketa turista.
Udio turista koji su u proteklih pet godina destinaciju već posjetili jednom ili više puta	92%
Napomena	Budući da se radi o turističkoj destinaciji u koju glavnina posjetitelja dolazi ljeti, anketa nije mogla biti provedena zbog neprikladnosti razdoblja u godini. Podaci za izračun pokazatelja su preuzeti iz istraživanja TOMAS Hrvatska 2022/2023 (TOMAS metodologija).

Pokazatelj	Sustav za pravovremenu reakciju na probleme s kvalitetom vode (SUVR-2)
Definicija	Pokazatelj predstavlja sud o tome je li u destinaciji uspostavljen sustav za ispitivanje kvalitete i zdravstvene ispravnost vode za ljudsku potrošnju, odnosno za reakciju na probleme s kvalitetom vode.
Izvor podataka	Zavod za javno zdravstvo Ličko-senjske županije.
Uspostavljen sustav za ispitivanje kvalitete i zdravstvene ispravnost vode za ljudsku potrošnju, odnosno za reakciju na probleme s kvalitetom vode.	DA
Napomena	-

Pokazatelj	Propisi za postavljanje, održavanje i ispitivanje ispusta iz septičkih jama i sustava za pročišćavanje otpadnih voda i dokazi o njihovoj provedbi (SGOV-3)
Definicija	Pokazatelj predstavlja sud o tome postoje li u destinaciji i provode li se propisi za postavljanje, održavanje i ispitivanje ispusta iz septičkih jama i sustava za pročišćavanje otpadnih voda.
Izvor podataka	Upravni odjeli Ličko-senjske županije.
Postoje li se provode propisi za postavljanje, održavanje i ispitivanje ispusta iz septičkih jama i sustava za pročišćavanje otpadnih voda	NE
Napomena	Sukladno dostavljenim Odlukama o odvodnji otpadnih voda za dio JLS-ova na području Ličko-senjske županije (njih 4), odnosno činjenice da

	su u donošenju Odluke za ostale JLS-ove, zaključuje se kako je sustav DJELOMIČNO uspostavljen. No, kako je u predefiniranoj datoteci 'xls.specifični pokazatelji okolišnog aspekta' moguć je unos isključivo 2 opcije: DA /NE, odabrana je ocjena NE radi malog broja donesenih Odluka u odnosu na ukupan broj JSL-ova u Županiji.

Pokazatelj	Udio otpadnih voda pročišćenih prije ispuštanja do minimalno 2. stupnja pročišćavanja (SGOV-4)
Definicija	Pokazatelj prikazuje udio otpadnih voda koje su u destinaciji tretirane minimalno sekundarnom razinom ispuštanja.
Izvor podataka	MZOZT, Registar onečišćavanja okoliša
Udio otpadnih voda koje su u destinaciji tretirane minimalno sekundarnom razinom ispuštanja	96,5%
Napomena	-

Pokazatelj	Razvijen sustav za zaštitu prirodne i kulturne baštine i lokaliteta (SZB-1)
Definicija	Pokazatelj predstavlja sud o tome postoji li na razini destinacije skup mjera, politika i aktivnosti usmjerenih na očuvanje, zaštitu i promicanje prirodne i kulturne baštine.
Izvor podataka	Upravni odjeli Ličko-senjske županije i javne ustanove za zaštitu prirodne i kulturne baštine.
Na razini destinacije postoji javno dostupna strategija/plan/smjernice za očuvanje, zaštitu i promicanje prirodne baštine	DA
Na razini destinacije postoji javno dostupna strategija/plan/smjernice za očuvanje, zaštitu i promicanje kulturne baštine	DA
Na razini destinacije je razvijen i implementiran sustav pokazatelja za praćenje učinkovitosti implementiranih mjera	DA
Napomena	Planom razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine s Teritorijalnom strategijom - dodatkom Planu razvoja (dokument izrađen 2024.) uspostavljen je posebni cilj PC9 – Očuvanje kulturne i prirodne baštine s pokazateljima ishoda. Dodatno, institucionalizirano upravljanje prirodnim područjima s pokazateljima obavlja se u sustavu upravljanja zaštićenim područjima prirode (Planovi upravljanja ZPP javnih ustanova).

Pokazatelj	Stopa popunjenosti u komercijalnim smještajnim kapacitetima (STP-1)		
Definicija	Pokazatelj predstavlja omjer ukupno ostvarenih noćenja u svim vrstama komercijalnih smještajnih objekata i zbroja raspoloživih stalnih kreveta u svim vrstama komercijalnih smještajnih objekata.		
Izvor podataka	eVisitor		
Ukupno ostvarena noćenja u svim vrstama komercijalnog smještajnog kapaciteta u odnosu na ukupan broj raspoloživih stalnih kreveta u svim vrstama komercijalnog smještajnog kapaciteta u 2024.	Siječanj: 0,9% Veljača: 0,9% Ožujak: 1,7% Travanj: 4,1% Svibanj: 13,8% Lipanj: 30,1%	Srpanj: 60,5% Kolovoz: 65,8% Rujan: 20,9% Listopad: 4,5% Studeni: 1,5% Prosinac: 1%	Na razini godine: 14,6%
Napomena	Iako se radi o omjeru, pokazatelj je izražen u postotku.		

Pokazatelj	Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima (STP-2)
Definicija	Pokazatelj predstavlja prosječni iznos dnevnih izdataka turista koji su odsjeli u komercijalnim smještajnim objektima na smještaj, prijevoz, lokalni prijevoz, hranu, piće, zabavu i drugo.
Izvor podataka	Anketa turista
Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima	91,4
Napomena	Budući da se radi o turističkoj destinaciji u koju glavnina posjetitelja dolazi ljeti, anketa nije mogla biti provedena zbog neprikladnosti razdoblja u godini. Podaci za izračun pokazatelja su preuzeti iz istraživanja TOMAS Hrvatska 2022/2023 (TOMAS metodologija).

Pokazatelj	Izrađene i implementirane smjernice upravljanja prostorom sa ciljem zaštite resursa (SOUP-4)
Definicija	Pokazatelj predstavlja sud o tome postoji li na razini destinacije razvijen sustav usmjeren na identifikaciju, praćenje i smanjenje negativnih učinaka turističkih aktivnosti na prirodne i kulturne atrakcije.
Izvor podataka	Upravni odjeli Ličko-senjske županije, javne ustanove za zaštitu prirodne i kulturne baštine, Turistička zajednica Ličko-senjske županije i TZ JLS.
Na razini destinacije je uspostavljen sustav za praćenje utjecaja turizma na atrakcije	DA
Na razini destinacije su definirani pokazatelji za praćenje utjecaja turizma na atrakcije	DA

**Na razini destinacije
 postoji izvještaj o
 provedenim mjeranjima NE
 utjecaja turizma na
 atrakcije**

Napomena	Plan razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje 2021.-2027. (izrađen 2024.) definira poseban cilj PC4 - Razvoj zelenog i održivog turizma, kojim se usmjerava praćenje razvoja i promicanja baštine i tradicijskih vrijednosti destinacije te kulturnih manifestacija, kao i sadržaja za posjetitelje u zaštićenim područjima prirode i području ekološke mreže NATURA 2000 (radi se o kulturnim i prirodnim atrakcijama Like). Trenutno nije dostupno izvješće o provedenim mjerama (Plan je izrađen 2024.). Dodatno, putem javnih ustanova za zaštitu i očuvanje prirode provodi se institucionalizirana briga o zaštićenim područjima, odnosno putem Planova upravljanja uspostavljen je sustav monitoringa i pokazatelja uspješnosti provedbe.

4.2.3. Preporuke za praćenje održivosti

U svrhu praćenja održivosti razvoja turizma na području Ličko-senjske županije izračunate su vrijednosti **dvanaest od sedamnaest obaveznih pokazatelja**, sukladno dostupnosti podataka. Među pokazateljima čije vrijednosti nisu izračunate su zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom, potrošnja vode po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju vode stalnih stanovnika, potrošnja električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnih stanovnika, status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom te broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima po hektaru izgrađenog građevinskog područja destinacije. Za pokazatelj zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom potrebno je provesti anketu, koja iz objektivnih razloga u periodu izrade ovog Plana upravljanja nije mogla biti provedena na način da se njezinom provedbom generiraju pouzdani podaci za izračun.

Iako su podaci za izračun pokazatelja potrošnje vode, potrošnje električne energije te broja noćenja po hektaru izgrađenog građevinskog zemljišta bili prikupljeni, tijekom izrade ovog Plana nisu u cijelosti pribavljeni iz objektivnih razloga. Naime, u tijeku je bilo objedinjavanje javnih vodovoda Županije, a zapreka je bila i nemogućnost HEP-ODS da razdvoji podatke za kućanstva i podatke za turizam. Također, nadležni županijski odjel za prostorno planiranje nije bio u mogućnosti da ujednačeno i u skladu s uputama Pravilnika izdvoji potrebne prostorne podatke. Što se tiče pokazatelja koji daje informaciju o statusu implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom, treba naglasiti da Ličko-senjska županija u trenutku izrade ovoga Plana nije raspolagala novijim službeno usvojenim strateškim dokumentom razvoja turizma pa vrijednost tog pokazatelja također iz objektivnih razloga nije mogla biti izračunata. Svakako se preporuča da se izračun vrijednosti svakog od pet navedenih pokazatelja, čije vrijednosti ovom prilikom nisu mogle biti izračunate, osobito uzme u obzir prilikom izrade sljedećeg Plana upravljanja destinacijom Ličko-senjske županije.

Obveznim pokazateljima pridodano je i sveukupno **osam specifičnih pokazatelja** koji su odabrani temeljem detektiranih kritičnih aspekata razvoja turizma na području Ličko-senjske županije. Ovi bi se aspekti u skoroj budućnosti svakako mogli pretvoriti u prijetnje, ako im se ne pristupi proaktivno. Oni bi se mogli ocijeniti i kao potencijalni čimbenici koji otvaraju mogućnosti daljnjeg održivog razvoja turizma na području Županije.

U analizi stanja se, između ostaloga, navodi sljedeće:

- Općenito, Ličko-senjska županija je **ekološka jezgra** države s velikim autohtonim gospodarskim potencijalima... Upravo su položaj te geografska i klimatska raznolikost Ličko-senjske županije njene ključne prednost;
- Velik dio područja Županije svrstan je **unutar različitih kategorija nacionalno zaštićenih prirodnih područja** te **NATURA 2000** europske mreže. Ove prirodne atrakcije čine Liku iznimno vrijednim prostorom za razvoj održivog turizma, koji se može temeljiti na očuvanju prirodne baštine, pružanju autentičnih iskustava i poticanju lokalnih zajednica na ekološki odgovorno korištenje resursa;
- Gledano prema vrstama smještaja, udio smještajnih kapaciteta u Ličko-senjskoj županiji je bio iznad prosjeka u grupama **Apartmani, kuće, sobe i Obiteljski smještaj**, a ispod prosjeka u grupama Ostalo i Hoteli. **Iskorištenost kreveta** u obiteljskom smještaju je **manja od 60 dana**;
- Više od **80% stanovništva ima priključak na vodoopskrbni sustav**, no treba napomenuti kako postojeći sustav vodoopskrbe nije primjeren potrebama korisnika, primarno radi **dotrajalosti**. Prema posljednjim podacima Vodoopskrbnog plana Ličko-senjske županije, **gubici vode** u sustavu vodoopskrbe su vrlo izraženi i dosežu gubitke u rasponu od 20 do 90%. Sustav **odvodnje i kanalizacije** još je manje zadovoljavajući, prvenstveno radi neodgovarajućeg kanalizacijskog sustava. Naime, u većini manjih zajednica ruralnih područja prisutne su **septičke jame**. Ovaj je problem jednako ozbiljan u i nekim županijskim urbanim središtima;
- Razina zaštite od štetnog djelovanja voda u Županiji nije zadovoljavajuća. Ovo je važno spomenuti ne samo u kontekstu odvodnje, koja je u slučaju **poplava** izložena riziku, već i u kontekstu zdravstvene ispravnosti vode za piće.

Od osam odabranih specifičnih pokazatelja izračunate su, odnosno procijenjene vrijednosti za **svih osam odabranih pokazatelja**. Svakako valja imati na umu da je većina specifičnih pokazatelja, kao i jedan obvezni pokazatelj, **binarne prirode**, što znači da mogu poprimiti vrijednost 'DA' ili 'NE'. Radi se naime o pokazateljima kojima je svrha dati informaciju o postojanju nekog određenog propisa ili sustava u destinaciji s ciljem zaštite prirode, odnosno osiguravanja održivosti razvoja turizma. Ukoliko je vrijednost takvog pokazatelja negativna, daje se preporuka da se u narednom periodu poduzmu dodatne aktivnosti kako bi kod sljedeće izrade Plana upravljanja takav pokazatelj mogao poprimiti pozitivnu vrijednost. U predefiniranim xls.datotekama izostavljena je mogućnost 'DJELOMIČNO', iako kod nekih pokazatelja postoji prostor da se stanje sagleda i na takav način (polovična ostvarenost pokazatelja). Dodatno, u napomenama nekih od pokazatelja iskazana su obrazloženja, koja su primarno povezana sa specifičnostima preuzimanja podataka iz službenih izvora podataka.

Što se tiče pokazatelja koji poprimaju **brojčane vrijednosti**, valja imati na umu da trenutno **ne postoji konsenzus oko pragova** (maksimalnih dozvoljenih vrijednosti) **ili kategorizacija** koji bi ukazivali je li nešto održivo ili nije. Ove početno izračunate vrijednosti stoga nisu indikativne. One će postati indikativne tek u vremenskoj perspektivi, tj. kada se u narednim godinama uspostave vremenske serije izračunatih vrijednosti pokazatelja održivosti turizma. Tada će trendovi njihova kretanja početi ukazivati na to ide li razvoj turizma na području Ličko-senjske županije u smjeru održivosti ili neodrživosti.

Trenutno se jedino **može napraviti svojevrsan oblik prostorne komparacije**, tj. usporedba vrijednosti pokazatelja izračunatih za Ličko-senjsku županiju s vrijednostima istih pokazatelja izračunatih za druge županije na području Republike Hrvatske. Valja, međutim, napomenuti da u trenutku pisanja ovog teksta još uvijek nisu bile službeno dostupne vrijednosti obveznih pokazatelja za druge županije pa stoga takva komparacija ovdje nije mogla biti napravljena.

Međutim, preporuka je da kad jednom podaci, odnosno izračuni vrijednosti pokazatelja održivosti za druge županije budu službeno dostupni, Ličko-senjska županija započne usporedbu s drugim obalnim županijama, odnosno s Istarskom županijom, Primorsko-goranskom županijom, Zadarskom županijom, Šibensko-kninskom županijom, Splitsko-dalmatinskom županijom i Dubrovačko-neretvanskom županijom.

Završno se daje preporuka da se vrijednosti svih pokazatelja koji nisu bili izračunati obavezno izračunaju u okviru sljedećeg ciklusa izrade Plana upravljanja destinacijom te se njihovo kretanje potom dalje nastavi pratiti zajedno s ostalim pokazateljima važnima za praćenje održivosti razvoja turizma na području Ličko-senjske županije. Pritom će od presudne važnosti biti suradnja među dionicima turizma u Županiji, kako bi uspostavili sustav prikupljanja i praćenja podatka potrebnih za izračun minimalno obveznih pokazatelja održivosti.

5. RAZVOJNI SMJER S MJERAMA I AKTIVNOSTIMA

5.1. Razvojne potrebe i prilike (SWOT analiza)

Smjer daljnjeg razvoja destinacije je zasnovan na **SWOT analizi**. Radi se o analitičkom postupku koji razmatra sastavnice ciljane teme, a koja se primjenjuje u strateškom planiranju. Cilj ove SWOT analize je sistematizacija ključnih **snaga, slabosti, prilika i prijetnji razvoju turizma** te definiranje strateških ciljeva, mjera i aktivnosti za održiv i konkurentan turistički razvoj Ličko-senjske županije. Stoga je načinjen uvid u slijedeća četiri područja (Tablice 5.1.1. do 5.1.4.):

- Prostor, društvo, gospodarstvo, infrastruktura i okoliš
- Razvoj turizma
- Razvoj javne turističke i ostale infrastrukture koja podržava turizam
- Upravljanje destinacijom

5.1.1. Analiza razvojnih značajki Ličko-senjske županije (SWOT analiza)

Temeljem **Analize stanja**, ishoda intervjua, terenskog istraživanja i dviju održanih radionica s dionicima u Tablicama 5.1.1. do 5.1.3. navedene su snage, slabosti, prilike i prijetnje razvoju turizma Ličko-senjske županije.

Osobito je razmatrana turistička, resursna i atrakcijska osnova, komunalna i prometna infrastruktura, turistički kapaciteti i usluge, gospodarstvo, ljudski potencijali, kao i institucionalni okvir te marketing i promidžba. Dodatno su korišteni postojeći strateški razvojni i izvještajni dokumenti na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, kao i statistički podaci i javno dostupne informacije.

Tablica 5.1.1. SWOT analiza razvijenosti turističkog sektora i resursno-atrakcijske osnove Ličko-senjske županije

Razvijenost turističkog sektora i resursno-atrakcijske osnove	
SNAGE	SLABOSTI
• Prirodni i kulturni resursi i tradicija • Bogatstvo kulturno-povijesne baštine • Tradicija u turističkim djelatnostima • Tradicija u poljoprivrednoj proizvodnji • Bogata i diferencirana ponuda proizvoda aktivnog / adrenalinskog turizma • Položaj na europskoj mediteranskoj biciklističkoj ruti (Eurovelo 8) i razvijena mreža cikloturističkih ruta • Rastuća svijest turista važnosti holističkog odmora (fizičko, mentalno zdravlje) • Razvijena infrastruktura za odmor u prirodi (mreža pješačkih i planinarskih staza) • Bogat, autohton i diversificirani program manifestacija (festivali, sajmovi, sportska događanja prepoznati na svim razinama) • Razvoj seoskog (ruralnog) turizma i eko-turizma • Ekološka poljoprivredna proizvodnja (duga tradicija u poljoprivredi i stočarstvu)	• Nedovoljno profiliran destinacijski <i>image</i> • Izostanak međunarodne turističke prepoznatljivosti destinacije • Koncentracija turista tijekom ljetne sezone u priobalju i na otočnom dijelu Županije • Izrazita sezonalnost u priobalju i na otočkom dijelu destinacije • Jednolična i nedovoljno inovativna smještajna i ugostiteljska ponuda • Rascjepkanost poljoprivrednog zemljišta • Neiskorištenost potencijala gastro-turizma • Nedostatnost autohtonih proizvoda Like u turizmu • Nedostatak kvalitetnih ugostiteljskih kapaciteta • Dio JLS i dalje gospodarski i turistički nerazvijen • Nedovoljna inicijativa privatnog sektora i javno-privatnog partnerstva za veće investicije

• Prepoznatljivost i zaštita izvornosti i geografskog porijekla dijela autohtonih poljoprivrednih proizvoda i namirnica Like • Suvremeni kampovi najviše više razine ponude (4* i 5*) • Rast malih, visokovrijednih privatnih smještajnih objekata i malih hotela • Gostoljubivost lokalnog stanovništva • Vrlo visoka razina zadovoljstva turista ponudom • Postojanje visoko-školskih ustanova za obrazovanje u turizmu • Sigurnost destinacije na visokoj razini • Visok stupanj organiziranosti u području zaštite i spašavanja	• Osim NP Plitvička jezera, ostale prirodne atrakcije nedovoljno iskorištene (relativno nepoznate) • Propadanje kulturno-povijesnih resursa i atrakcija • Nedovoljna orijentiranost na tržište specijalnih interesa (npr. pristupačni turizam, holistički odmor)
PRILIKE	PRIJETNJE
• Rast turizma na globalnoj razini • Globalna potražnja za autentičnim i novim turističkim proizvodima (holistički odmor) • Značajan pomak nacionalne turističke politike prema održivom razvoju turizma • Raspoloživost EU i nacionalnih fondova za razvoj održivog turizma • Razvoj emitivnih tržišta koji su okrenuti zaštićenim prirodnim područjima i eko-etno ponudi • Smanjenje sezonalnosti na razini destinacije • Mogućnost turističkog razvoja u tri klimatska područja destinacije • Bogatstvo vodnih, krajobraznih i geoloških resursa te vrijednosti podzemlja • Porast interesa za razvoj posebnih oblika turizma • Rastući interes za 'nove' oblike turizma (<i>birdwatching</i>, let balonom) • Visok stupanj raznolikosti biljnih i životinjskih vrsta • Fokus na razvoju novih oblika turizma temeljenih na prirodnim resursima • Suradnja uprava zaštićenih prirodnih područja (NP, PP i drugih) sa lokalnom zajednicom • Uspostavljanje suvremenih oblika povezivanja proizvođača i zajednička nastupanja (zadugarstvo) • Povezivanje turizma sa tradicijom poljoprivrednom i stočarskom tradicijom • Izgradnja i opremanje tematskih putova i/ili cesta sira meda, šljiva u sl.	• Globalne društveno-gospodarske krize • Klimatske promjene • Rast cijena smještaja, usluga i proizvoda • Gospodarska nerazvijenost pojedinih dijelova Županije • Iseljavanje stanovništva i stručnih kadrova • Nedostatak velikih razvojnih projekata • Stagnacija razvoja i uključivanja autohtonih sadržaja i proizvoda u turističku ponudu • Nedovoljna povezanost lokalnih proizvođača i ugostitelja/ponuditelja smještaja • Nedostatak poduzetničkih inicijativa za razvoj 'novih' turističkih proizvoda i smještajno-ugostiteljskih kapaciteta • Onečišćenje okoliša s visokom razinom ugroze (nepropisno odlaganje otpada, onečišćenje krških podzemnih voda) • Degradacija kopnenih i morskih ekosustava (npr. gubitak faune podzemlja, degradacija morskih staništa onečišćenjem s kopna) • Nedovoljno valorizirana kulturno-povijesna i graditeljska baština • Trajni rizik od onečišćenja mora uslijed rastućih opterećenja, osobito s kopna

• Rast broja noćenja i dana boravka turista u destinaciji • Raznolikost i ljepota očuvanih krajobrazu i prirodnih resursa • Bogatstvo kulturno-povijesne baštine • Ostavština Nikole Tesle • Povećanje receptivne uloge turističkih agencija	

Tablica 5.1.2. SWOT analiza dostupnosti destinacije te komunalne i javne turističke infrastrukture Ličko-senjske županije

Dostupnost, komunalna i javna turistička infrastruktura	
SNAGE	SLABOSTI
• Odličan geoprometni položaj (strateški prometni pravci) • Dobra povezanost autocestom sa svim većim i međunarodnim koridorima • Tri lako dostupne međunarodne zračne luke (Rijeka, Zadar i Split) • Mreža od 900 km biciklističkih staza • Razvijena mreža planinarskih staza • Otvaranje aerodroma za manje turističke avione (Udbina) • Otvorene turističke ambulante prema posebnom propisu • Visoki udio pristupačne javne turističke infrastrukture	• Nedovoljno iskorišten geoprometni položaj • Dotrajala komunalna infrastruktura u dijelovima Županije (veliki gubici vodnih resursa) • Nedostatak smještajnih kapaciteta uz neke od ključnih turističkih atrakcija • Nedostatak infrastrukture za e-vozila • Nedostatnost i dotrajalo javne turističke infrastrukture u manje razvijenim dijelovima • Ograničeni pristup internetu u pojedinim područjima destinacije • Nedostatni financijski resursi za održavanje javne turističke infrastrukture (npr. postava u interpretacijskim centrima)
PRILIKE	PRIJETNJE
• EU i nacionalni fondovi dostupni za infrastrukturnu izgradnju/obnovu • Ekološka osviještenost društva u cjelini • Rastući udio OIE u proizvodnji energije • Promicanje održivog transporta • Izgradnja infrastrukture za poljoprivrednu proizvodnju i promociju proizvoda Like • Projekti uspostave širokopojasnog interneta (digitalni nomadi) • Digitalizacija urbanih i ruralnih područja • Brend NP Plitvička jezera osnova za privlačenje turista i u druga zaštićena područja prirode u destinaciji u svrhu njihovog povezivanja, razvoja njihove infrastrukture i prihoda • Opus Nikole Tesle (npr. za uspostavu tehnološko - edukacijskog parka) • Povećanje razine pristupačnosti turističke infrastrukture • Unapređenje održivih oblika prijevoza (e-vozila/plovila, željeznica)	• Usporeni razvoj prometne, komunalne i javne turističke infrastrukture • Izostanak održivog pristupa za suzbijanje nepropisnog odlaganja otpada • Nedostatno razdvajanje otpada (nepostojanje ŽCGO) • Nedovoljno razvijen prometni sustav međumjesnog javnog prijevoza • Nedovoljna povezanost dijela turističkih atrakcija unutar Županije • Nedovoljno interpretirana i zapuštena kulturno-povijesna baština • Prijetnje okolišu (ekološki incidenti, požari, divlji deponiji otpada u prirodi, krškim jamama) • Rastuća prijetnja od preizgrađenosti (apartmanizacije) uz more • Nepostojanje sustava odvodnje otpadnih voda u dijelu JLS-ova (septičke jame) • Točkasto onečišćenje površinskih i podzemnih voda koji su izvori pitke vode

Tablica 5.1.3. SWOT analiza učinkovitosti upravljanja destinacijom i dostupnosti ljudskih resursa u Ličko-senjskoj županiji

Upravljanje destinacijom i ljudski resursi	
SNAGE	SLABOSTI
• Podrška lokalnih donosioca odluka i Županije razvoju turizma • Naglasak na tzv. 'niche markets' proizvode • Postojanje OPG-ova koji njeguju tradicijski način života • Raznolikost destinacije koja je oblikovana pod utjecajem spoja kontinenta i Mediterana • Aktivna uloga TZ-ova u promicanju i brendiranju destinacije • Vrlo dobra umreženost TZ-ova na čitavom području destinacije • Aktivna uloga TZ-ova u umrežavanju dionika • Dobro organizirani kanali za promociju turizma • Postojanje veleučilišta i škola za obrazovanje kadrova za razvoj turizma • Postojanje učeničkih i studentskih domova • Postojanje Savjeta mladih i Info-centra za mlade • Edukacija mladih o lokalnim proizvodima i segmentima turizma • Dobra integriranost destinacijskih <i>on-line</i> i <i>off-line</i> komunikacijskih aktivnosti	• Nedostatak profesionalno dizajniranih proizvoda pogodnih za međunarodna tržišta • Ograničeni promocijski budžeti za turističke kampanje na regionalnoj i nacionalnoj razini • Depopulacija prostora i posljedično manji 'bazen' radne snage u destinaciji • Visoka stopa nezaposlenosti • Negativni demografski trendovi • Mala gustoća naseljenosti • Nedostupnost pojedinih usluga u izdvojenim ruralnim područjima • Nedostatak kadrova u novijim turističkim zanimanjima (zabava, manifestacije, animacija, tematska edukacija) • Odumiranje sela (de-agrarizacija) • Nedovoljna svijest o važnosti cjeloživotnog obrazovanja • Nedovoljna suradnja dionika u turizmu i dionika ostalih djelatnosti koje održavaju razvoj turizma • Izostanak financijskih resursa i kapaciteta za praćenje i upravljanje održivim razvojem turizma
PRILIKE	PRIJETNJE
• Podrška i politički interes za razvoj Like na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini • Uspostava sustava za upravljanje održivim razvojem turizma • Rast svijesti o ekonomskim potencijalima turizma i sinergiji komplementarnih gospodarskih aktivnosti (npr. eko-proizvodnja na OPG, specijalizirani obrti) • Dostupnost specijaliziranih internetskih obrazovnih programa • Povezanost zajednice i udobnost života • Pozitivan stav i želja lokalnog stanovništva za turističkim razvojem • Angažman dionika na društvenim mrežama i mogućnost korištenja digitalnih alata promocije i oglašavanja • Poboľšavanje optimiziranosti i funkcionalnosti turističkih web stranica	• Nedovoljna suradnja dionika u turizmu i privatnog sektora • Nedostatak kadrova s iskustvom u upravljanju projektima • Odljev stručnih i perspektivnih kadrova • Nedostatna razina usvajanja novih znanja i vještina (zelene i digitalne tranzicije) turističkih dionika i djelatnika • Nedostatak sustavnog upravljanja kvalitetom turizma • Izostanak snažnijih mjera za zadržavanje mladih • Gašenje tradicijskih zanata u funkciji turističke ponude

Sinteza snaga i prednosti razvoja turizma Ličko-senjske županije temelji se na raznolikosti atraktivnih **prirodnih krajolika i kulturne baštine**. Trendovi pokazuju kako veliki dio turista žele povratak prirodi, čime se otvara prostor za razvoj aktivnog, ruralnog, eko i gastro turizma, tijekom cijele godine. Očuvanost prirode (ne samo u ZPP-ovima) te bogata kulturna baština u sprezi sa ekološkom poljoprivrednom i stočarskom proizvodnjom dodatno pridonose jedinstvenosti destinacije. Tradicijske i sportske **manifestacije** privlače mnoge posjetitelje iz svih krajeva Hrvatske i inozemstva, a kulturno-povijesna atrakcijska osnova kontinuirano privlači brojne poklonike. Povoljna **prometna povezanost** s većim urbanim centrima i okolnim zračnim lukama, kao i blizina ključnih emitivnih tržišta omogućuju daljnji razvoj turističke ponude.

Ključno za napredak turizma u Županiji je **osmišljavanje dodatnih atraktivnih sadržaja** i posebnih oblika turizma (proizvoda) kojima se produžuje boravak turista te povećava broj dolazaka (jednodnevnih posjetitelja i turista). To se očituje kroz dosadašnje aktivnosti poduzetnika uz podršku lokalnih i županijske turističke zajednice, osobito u segmentu aktivnog turizma (npr. Festival hodanja, Otočac – Gospić⁸⁸), adrenalinskog (npr. Rizvan City u Rizvanuši⁸⁹), gastro turizma (npr. Marsovca u Novalji⁹⁰) i u organizaciji sajмова. Inicijative poput onih koje provode turističke zajednice na području Županije u smislu **umrežavanja turističke ponude i promocije autohtonih proizvoda** daju destinaciji dodatnu priliku da **proširi portfelj** turističkih proizvoda (npr. *bird-watching*, foto turizam, let balonom). Unapređenje širokopojsnog interneta preduvjet je za snažnije privlačenje **'novih' turista** (npr. digitalnih nomada).

Izniman značaj ove Županije je **u opusu Nikole Tesle**, što dodatno treba valorizirati u segmentima ostalih turističkih atrakcija i aktivnosti. Dugo se 'provlači' ideja o uspostavi tehnološkog parka Nikole Tesle, koji bi bio atrakcija i edukativni centar značajan ne samo za područje Like, već i za globalni prepoznatljivost Hrvatske. Značajno je spomenuti kako su u tome ključna nastojanja MC Nikola Tesla te Udruga Nikola Tesla – Genij za budućnost⁹¹ koji kontinuirano nastoje osnažiti ovaj brend čuvajući Teslinu ostavštinu. Iako postižu značajne rezultate u plasiranju ostavštine na međunarodnom tržištu, potrebna je snažnija potpora sa svih razina upravljanja i financiranja.

Prijetnje i slabosti su prisutne, unatoč snažnim potencijalima za daljnji razvoj turizma. Najizraženiji su u sferi negativnih demografskih trendova i resursne osnove, a odnose se na neadekvatnu valorizaciju kulturnih i povijesnih resursa te na onečišćavanje okoliša i degradacije kopnenih i morskih ekosustava. Također se uviđa **nedostatak profesionalno oblikovanih proizvoda i turističkih doživljaja** koji bi zadovoljili zahtjeve sve izbirljivije turističke potražnje. Iako su NP Plitvička jezera međunarodno poznato UNESCO-ov područje, Ličko-senjska županija trenutno **ne posjeduje jednoznačni identitet** koji bi za ovu destinaciju ponudio međunarodnu prepoznatljivost i uspješno je diferencirao od drugih potencijalno konkurentskih kontinentalnih destinacija. U tom bi kontekstu NP Plitvička jezera mogla biti generator napretka turizma čitave destinacije.

Nezadovoljavajuće stanje pojedinih vidova infrastrukture u području vodoopskrbe, priključenosti stanovništva na sustave javne odvodnje (i dalje je prisutan veliki broj septičkih jama) te gospodarenje otpadom i dalje je prisutno. Ovaj izazov traži **infrastrukturna ulaganja na duži rok**, pri čemu se ne treba zanemariti važnost **javne turističke infrastrukture**. Naime, uočena je

⁸⁸ <https://www.croatiawalk.com/>

⁸⁹ https://adria-velebitica.hr/rizvan-city/?gad_source=1&gbraid=0AAAAAD_kXJ_IULE4P21SWgg3oL9xEG1dv&gclid=CjwKCAjwq7fABhB2EiwAwk-YbHuLkADHAm0MeqqBj4iKt4GtJOktRjA3DAIq1TGejZRdifWF7BEIRoCZm8QAvD_BwE

⁹⁰ https://plavakamenica.hr/2025/04/13/marsovca-2025-novaljski-gastrofestival-posvecen-paskoj-ovci-bio-je-spektakl-na-plazi-jadra-jeli-smo-pastetu-od-janjetine-tocadu-fritaju-s-janjecim-butom-a-janjetina-s-raznja-nestala-je-u-sekundi/#google_vignette

⁹¹ <https://www.unt-genius.hr/>

dotrajalo ili nedovoljan kapacitet primarne, ali i sekundarne javne turističke infrastrukture (dotrajalo kulturnih i edukacijskih sadržaja u NP Sjeverni Velebit ili sportske infrastrukture u Gradu Novalji). Prisutna je i **manjkavost u prostorno-urbanističkoj regulaciji zona** s potencijalom za turistički razvoj. Izostanak podataka temeljem kojih bi se moglo unaprijediti prostorno upravljanje turizmom svakako treba unaprijediti⁹².

Nadalje, ne postoji ponuda **dodatnih usluga u smještajnim kapacitetima**, što smanjuje prihode lokalnoj zajednici. Ovi nedostaci rezultiraju nemogućnošću uspostave **cjelovitog turističkog lanca vrijednosti**, što se negativno odražava na diversifikaciju turističkog doživljaja te na visinu prihoda od turizma. Posebno ograničavajući element i slabost u razvoju turizma Županije je slaba **valorizacija poljoprivredno-prehrambenih resursa** i umrežavanje proizvođača i kupaca. Iako postoje projekti kao što je Centar za razvoj brdsko-planinske poljoprivrede i stočarstva (u inicijalnoj fazi provedbe) te inicijative promocije poljoprivredno-prehrambenih proizvoda na nacionalnom (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva⁹³) te županijskoj razini (Javni poziv Ličko-senjske županije, Poljoprivreda i turizam⁹⁴), potrebno je snažnije i u kontinuitetu podupirati njihovo provođenje. Lokalne internetske platforme i drugi oblici promocije nastoje usmjeriti gospodarski razvoj prema značajnijoj ulozi poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u razvoju Županije te integraciji **ekološki zdrave hrane** u turizam, no napor se trebaju podržati i od strane nacionalnih vlasti. Ovdje se radi o dodanoj vrijednosti turizmu u Županiji koja se ugrađuje u sve turističke proizvode i usluge dajući dodanu vrijednost turizmu.

Ljudski potencijali u turizmu su ograničeni. Turizam je uslužna industrija i presudno ovisi o kompetencijama i znanju ljudskih potencijala. Unatoč nastojanjima aktualne politike Hrvatske, svi **demografski trendovi** su negativni. Slaba karika je ne samo izostanak radne snage iz bazena lokalnog stanovništva, već i odljev educiranih kadrova. Kontinuirani pad broja mladih poduzetnika u sektoru turizma osobiti je izazov. S tim je povezano i upravljanje destinacijom. Stoga je nužno iznaći načina da se **privuče stručni kadar**, kao i menadžerski potencijal. Budući da ekonomska stabilnost i poslovno okruženje igraju važnu ulogu u određenju ukupnih razvojnih perspektiva nekog područja, za Ličko-senjsku županiju se uočava slabost u tim segmentima. Nedostatak zajedničke vizije po pitanjima koja su vezana uz turistička predviđanja ima za posljedicu manjak kvalitetnih ideja, prijedloga i/ili inicijativa, neovisno je li riječ o privatnom ili javnom sektoru.

Iako posljednjih godina raste broj privatnih inicijativa i poduzetničkih pothvata u turizmu, nedostaje dovoljan broj tržišno spremnih turističkih proizvoda s jasno definiranim **destinacijskim lancem vrijednosti**. Prosječna duljina boravka lagano se produžava. No, i dalje je iskazana potreba za ulaganjem u promociju i brendiranje Ličko-senjske županije kao jedinstvene destinacije koja nudi niz turističkih proizvoda i zadržava turiste unutar svoga područja. Za to je ključno osigurati financiranje i upravljanje **javnom turističkome infrastrukturom** koja neće odstupati od autentičnosti kraja i koja će biti pristupačna.

Ograničeni promocijski budžeti za turističke kampanje na regionalnoj i nacionalnoj razini otežavaju osnaživanje pozicije na tržištu. Nedostatak dobro artikuliranog konsenzusa svih interesnih grupa i pojedinaca oko razvojnih prioriteta turizma te nedostatak sustavnog upravljanja kvalitetom turizma u destinaciji, prepreke su u razvojnom iskoraku turizma Ličko-senjske županije. Dodatni rizici uključuju **ekonomske i političke nestabilnosti** iz okruženja, koje mogu utjecati na kupovnu moć i turističku potražnju.

⁹² Za jedan od obveznih pokazatelja održivosti ne postoje podaci, što je obrazloženo u Poglavlju 4.

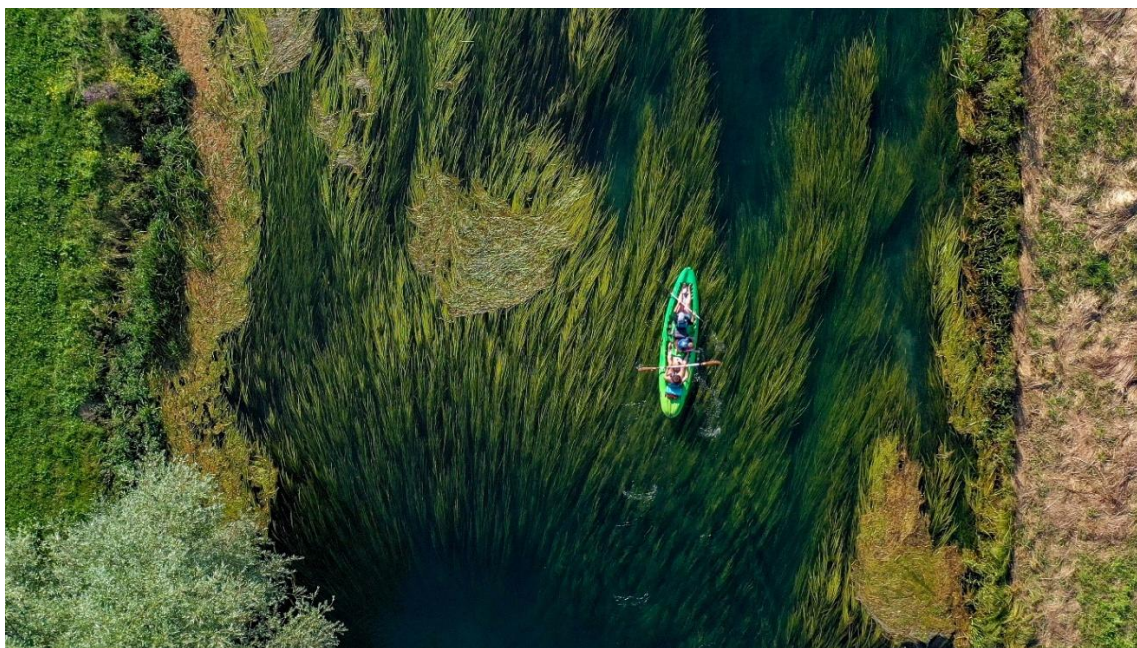
⁹³ <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/hrana-111/oznake-kvalitete/zoj-zozp-zts-poljoprivrednih-i-prehrambenih-proizvoda/228>

⁹⁴ <https://licko-senjska.hr/natjecaji-i-pozivi/zupanija/javni-pozivi-upravni-odjel-za-poljoprivredu-i-turizam> (objava: 21.3.2025.)

U konačnici, Ličko-senjska županija raspolaže značajnim turističkim potencijalom koji se temelji na bogatoj prirodnoj i kulturnoj baštini, tradiciji, autentičnom ruralnom okruženju te povoljnom geoprometnom položaju. Prirodna baština Županije zauzima 35,193% teritorija Županije, a niz kulturno-povijesnih znamenitosti tek treba valorizirati. Stoga je ključno pozicionirati destinaciju kao onu koja ima izraziti **ekološki pristup** i u kojoj je moguće ostvariti tzv. **holistički odmor**⁹⁵. Pritom je ključno razmotriti povezivanje prirodnih i kulturnih atrakcija **kontinentalnog dijela Županije sa priobalnim dijelom**, koje se primarno oslanja na proizvod „sunce i more“.

Kako bi se osigurao održiv i cjeloviti razvoj ove jedinstvene turističke destinacije, ključno je usmjeriti aktivnosti na:

- povećanje kvalitete postojeće turističke ponude
- diversifikaciju turističke ponude,
- ulaganja u infrastrukturu (prometnu, komunalnu, digitalnu i javnu turističku),
- ulaganje u ljudske kapacitete
- jačanje destinacijskog upravljanja
- brendiranje i promociju Županije kao jedinstvene, atraktivne i autentične destinacije.

⁹⁵ Putovanje u destinacije koje nude odmor, opuštanje i aktivnosti posebno osmišljene za promicanje individualne dobrobiti.

5.2. Identificiranje općih načela razvoja turizma

Osnovna svrha svakog društveno-ekonomskog razvoja je podizanje kvalitete života. Stoga se definiraju opća načela (Slika 5.2.1.), vizija te strateški ciljevi i prioriteti s mjerama, aktivnostima i projektima.

5.2.1. Opća načela razvoja turizma u Ličko-senjskoj županiji

Odgovorno upravljanje moguće je jedino uz **načela održivosti**, gdje se razlikuju (a opet su povezane) okolišna, ekonomska i društvena održivost. To podrazumijeva kontinuirano usuglašavanje interesa svih dionika. Ključno je osigurati i **kvalitetu** turističke infrastrukture te proizvoda/usluga te unaprijediti njihovu **pristupačnost**. Praćenje **zadovoljstva** turista i stanovništva te gospodarstvenika osnova je za planiranje razvoja destinacije. Ništa manje nije značajna **sigurnost** destinacije, kao niti njena medijska slika, što nije samo u obveza specijaliziranih ustanova i tvrtki, već i stanovništva i turista.

Slika 5.2.1. Načela turističkog razvoja

Izvor: MINTS, prilagodba Institut za turizam

Okolišna održivost. Kad je riječ o okolišnoj održivosti radi se ponajviše o racionalnom pristupu korištenju i očuvanju prirodnih vrijednosti i prostora u ruralnim i urbanim područjima. Budući da razvoj turizma u Ličko-senjskoj županiji velikim dijelom počiva na ljepoti i očuvanosti prirode,

okolišna održivost podrazumijeva primjenu rješenja u gradnji i opremanju turističko-ugostiteljskih objekata i infrastrukture, koji su ekološki orijentirani. To znači da se prate i primjenjuju trendovi u razvoju tehnologije (štednja energije, korištenje obnovljivih izvora energije, ugradnja energetske učinkovitih sustava grijanja/hlađenja i sl.), ali i u upravljanju tokovima koji bi mogli postati prijetnja, kao primjerice tokovi otpada. Okolišna odgovornost jednako se očekuje od poduzetnika, lokalnog stanovništva i gostiju koji posjećuju Županiju. Tako se, primjerice, odvajanje otpada i štednja energenata i vode smatra odgovornim ponašanjem koje je potrebno primijeniti u svakodnevnom životu i u poslovanju. S obzirom na atraktivnost Ličko-senjske županije očekuje se rast turističke potražnje kao i poduzetnika koji će ulagati u turističke projekte, koji nužno moraju počivati na okolišnoj održivosti. Kod svih poduzetničkih aktivnosti i investicija važno je voditi se načelom uravnoteženosti i osjećajem za mjeru, uz poštovanje javnog prostora i okruženja.

Ekonomska održivost. Ekonomska održivost podrazumijeva razvoj široke palete turističkih proizvoda/doživljaja, posebno s obzirom na resurse i atrakcije kojima raspolaže ova županija. To znači ravnomjerniji turistički razvoj na području Ličko-senjske županije, odmicanje od prekomjernog turizma u obalnom dijelu i aktiviranje turistički zanimljivih, a još nedovoljno iskorištenih prostora u unutrašnjem dijelu koji pruža velike mogućnosti razvoja inovativnih proizvoda za kojima tržište pokazuje rast interesa. Veliki rast interesa za aktivnim odmorom, boravkom u 'zelenim prostorima', za izvornim gastronomskim iskustvima, za odmakom u mirna i tiha mjesta, samo su neki od trendova na koje Ličko-senjska županija može odgovoriti na kvalitetan i jedinstven način razvijajući turističke proizvode temeljene na jedinstvenim obilježjima prostora. Podizanje konkurentnosti na temelju 'ekonomije doživljaja' znači autentičnost u ponudi atrakcija kao i u njihovoj prezentaciji, profesionalnim i kvalitetnim uslugama.

Društvena održivost. Društvena održivost podrazumijeva stvaranje poticajne društvene klime i primjenu tzv. *community based planninga* kako bi se stavovi o razvoju turizma usuglašavali. Time svi dionici promišljaju turističku budućnost i imaju priliku iskazati svoje stavove. Osjećaju se 'uključeni' i imaju interes za sudjelovanjem u upravljanju destinacijom. Interesi različitih razvojnih dionika ponekad mogu biti suprotstavljeni, a kako se ne bi nametali parcijalni interesi koji ponekad mogu biti orijentirani na kratkoročne koristi, važno je da se destinacijska politika provodi zajednički i usuglašeno. Osiguravanje transparentnog odlučivanja i koordinacije moguće je jedino uz dobru informiranost svih dionika, osobito lokalne zajednice. Za kvalitetno upravljanje važna je i edukacija dionika i posjetitelja, koja se kroz društvenu interakciju integrira u sve segmente održivosti.

Kvaliteta. Razvoj javne turističke infrastrukture u svrhu podizanja kvalitete turističke ponude pretpostavka je razvoju održivog turizma. Implementacijom aktivnosti, odnosno razvojnih projekata, na osnovi analize koja je dana ovim Planom upravljanja te drugim izvorima korisnih podataka i informacija unapređuje se turistička ponuda destinacije. Upravljačke strukture su u obvezi da na osnovi analiza stanja unapređuju kvalitetu u svim segmentima turizma, prateći trendove u Republici Hrvatskoj i drugim turističkim zemljama. Na taj se način kvaliteta integrira u cjelokupni razvoj (gospodarski i turistički) destinacije, a osobito kroz osmišljavanje načina eventualno proširenje portfelja željene razine kvalitete. Kao potpora u provedbi takvog razvoja (i projekata) Ministarstvo turizma i sporta te druga ministarstva i institucije prate i nadziru kvalitetu, a mehanizmima i financijskim sredstvima/potporama koja su im na raspolaganju je podupiru.

Pristupačnost. Pristupačni turizam ima za cilj osigurati jednaki pristup i uživanje u turizmu najširem krugu ljudi. Različiti ljudi imaju različite potrebe, bilo da su povezane sa starosnom dobi, fizičkim stanjem, preferencijama. Pristupačnost se najbolje očituje u prilagodbi turističke infrastrukture, ali i u segmentima usluga i komunikacije. K tome treba naglasiti da pristupačnost nije isključivo usmjerena na goste, već i na uključivanje i zapošljavanje osoba s invaliditetom u turističkim djelatnostima.

Zadovoljstvo. Svaki se razvoj temelji na zadovoljstvu s uspostavljenim razvojnim usmjerenjem i zadovoljstvu u pogledu ostvarivanja zacrtanih ciljeva, koji rezultiraju nekim željenim učinkom. Zadovoljstvo je dvostrano pa govorimo o zadovoljstvu turista (višednevnih i jednodnevnih) te o zadovoljstvu lokalnih stanovnika. Osim zadovoljstva, važna je i motivacija lokalnog stanovništva, gospodarstvenika/poduzetnika i turista, koji svojim ponašanjem doprinose sveukupnom zadovoljstvu destinacijom. Stoga je važno mjeriti zadovoljstvo i pratiti trendove, kako na nacionalnom, tako i na međunarodnim tržištima.

Sigurnost. S obzirom na globalna zbivanja, turisti traže destinacije gdje će se osjećati sigurno. Hrvatska je, pa tako i Ličko-senjska županija, sigurna destinacija. To je područje s tradicijom i urođenom gostoljubivošću, na što ukazuje značajan broj ponovljenih dolazaka turista. U Lici se domicilno stanovništvo u urbanim i u ruralnim sredinama osjeća sigurno pa tako i turisti koji u njoj borave. Sigurnost turističke destinacije može značajno utjecati na turistički promet i prihode pa je zadržavanje razine sigurnosti takva kakva trenutno jest te medijska slika o tome ključna. Iako su za sigurnost primarno zadužene nadležne službe, ali i samo lokalno stanovništvo, ipak se ne smije zaboraviti i na odgovornost samih posjetitelja, budući da sigurnost počinje sa svakim pojedincem.

5.2.2. Vizija razvoja turizma Ličko-senjske županije

Vizija turističkog razvoja Ličko-senjske županije svojevrsan je koncept budućeg poželjnog turističkog razvoja. Vizija se temelji se na sljedećim pretpostavkama:

Ljudi i prirodni resursi osnova su turizma u Ličko-senjskoj županiji. Znanje i tradicionalno prijateljsko ponašanje lokalnog stanovništva su, kao i ljepota i očuvanost prirode, bitni čimbenici turističkog razvoja na koji se i dalje treba fokusirati. Jedinstvenost turističkog doživljaja u destinaciji usko je vezana i uz kulturno-povijesne te tradicijske znamenitosti i proizvode. U takvoj destinaciji još se uvijek živi u skladu s prirodnim okruženjem i lokalnim stanovništvom. Zaštićenost krajolika i prirode ključna je za buduću očuvanost prirodnih resursa od degradacije i održanje autohtonog načina života.

Relativna prednost su slabije razvijeni JLS-ova, koji pri aplikaciji na nacionalne i EU fondove mogu unaprijediti umrežavanje turističke aktivnosti na čitavom području Županije, a kako bi se:

- Interpretirala prirodna te kulturno-povijesna baština s tradicijskim vrijednostima te uključila i turističke tokove na čitavom području Županije
- Aktivirao prostor i opremio osnovnom javnom turističkom infrastrukturom te smještajnom ponudom
- Uključili novi turistički proizvodi te unaprijedili postojeći uz osmišljavanje i implementaciju inovativnih načina njihove promocije
- Eksterna partnerstva s drugim hrvatskim regijama i destinacijama u okruženju ključna su u transferu znanja i najboljih praksi te u kreiranju potpunog doživljaja.

Racionalna i pragmatična upravljačka platforma ključna je za preuzimanje i koordinaciju razvojnih aktivnosti te za promociju i kreiranja imidža Županije kao turističke destinacije. Takva platforma kreirana u koordinaciji Ličko-senjske županije i turističkih zajednica Županije trebala bi okupljati ključne dionike turizma u destinaciji (i šire). Usmjerenje djelovanja bi moglo biti nekoliko 'središnjih punktova', koji bi služili kao početne razvojne točke oko kojih će se dalje koncentrično razvijati turistička infrastruktura i ponuda, odnosno provoditi planirani projekti. Ujedno, takva je platforma važna za komuniciranje strateških opredjeljenja i postignuća, primarno prema turističkim dionicima i lokalnom stanovništvu.

Interna poduzetnička suradnja treba biti prisutna u skladu sa županijskom razvojnom strategijom. U nju su, prije svega, uključeni ponuđači doživljaja i aktivnosti, lokalni proizvođači

hrane (OPG-ovi, tradicijski zanati, kreativni turizam uz *storytelling*), ugostitelji, organizatori aktivnosti i događanja te kulturne i umjetničke institucije.

Osnovna marketinška infrastruktura za prezentaciju i promociju Ličko-senjske županije i dalje treba biti snažno usmjerena prema potencijalnom tržištu koji vrednuje očuvanost prirode i autentičnost doživljaja.

Svi ovi elementi uključeni su u viziju razvoja turizma Ličko-senjske županije, koja glasi:

„Boravak u jedinstvenom okruženju planinskih i morskih predjela s gostoljubivim stanovništvom koje je čuvar tradicijskih vrijednosti temelj je razvoja održivog turizma u Ličko-senjskoj županiji. Turističke se aktivnosti provode na osnovama inovativnog, otpornog i održivog turizma, u interesu turista, poduzetnika i lokalnog stanovništva.“

Ostvarenje ove vizije nije moguće bez dogovora aktera o ključnim polugama djelovanja za razvoj turizma u Županiji u skladu sa ključnim ciljevima i vodećim razvojnim strategijama.

5.2.3. Strateški ciljevi i prioriteti razvoja turizma Ličko-senjske županije

Definiranje strateških razvojnih ciljeva i njihovih prioriteta neposredno je povezano s potrebom detaljiziranja vizije na konkretnu, operativnu razinu. Raščlambom vizije na strateške ciljeve otvara se prostor za definiranje detaljnije definiranih prioriteta. U nastavku su dani strateški ciljevi:

CILJ 1. Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj održivog turizma

Turizam u Ličko-senjskoj županiji oslanja se na prirodne i kulturno-povijesne resurse. Obnova i izgradnja **komunalne, prometne i digitalne infrastrukture** te **javne turističke infrastrukture** (primarne i sekundarne) uz uvažavanje **pristupačnosti** ključni su preduvjeti za održivi razvoj turizma. Usmjerenost turizma destinacije prema **tradicijskim lokalnim proizvodima** također je važna, kao i brendiranje/certificiranje proizvoda Like (npr. oznakom lokalnog porijekla).

Nadalje, konkurentska prednost destinacije temelji se na turističkoj ponudi u koju su utkani **kreativnost, inovativnost i poduzetnički duh** svih subjekata koji su dio te ponude. Stoga je potrebno i dalje **obrazovati ljudske potencijale**, gradeći sustave za poticanje inovativnog poduzetništva. Inovativno poduzetništvo, između ostaloga, zahtijeva uvažavanje preventivnih mjera zaštite okoliša i prirode s racionalnim korištenjem resursa pa se treba okrenuti projektima koji su u skladu s očuvanjem prirode (npr. koriste obnovljive izvore energije, principe kružnog gospodarstva u području gospodarenja otpadom i recikliranja vode), osobito u zaštićenim dijelovima prirode. Nužno je osigurati zaštitu od devastiranja uzrokovanog otpadnim vodama (uvođenje kanalizacije umjesto septičkih jama za očuvanje krškog područja i podzemnih rijeka i vodonosnika), te **smanjiti potencijal ugroze destinacije** nesustavnim gospodarenjem otpadom i skladištenjem opasnog otpada. Prostor Like također treba ostati autentičan pa je preporuka suzbiti potencijal apartmanizacije i devastacije krajobraza. Gubici vode u vodoopskrbnom sustavu prijetnja su održivosti turizma pa je važno pokrenuti infrastrukturne projekte koji će ovaj problem trajno riješiti. Osim zelenog usmjerenja, inovativno se poduzetništvo okreće **digitalnim tehnologijama**, kako u proizvodnji, uslugama, tako i u promocijskim aktivnostima.

CILJ 2. Razvoj turističke ponude utemeljene na prirodnim i društvenim resursima destinacije i inovacijama

Kako bi se vrijedan turistički potencijal Ličko-senjske županije adekvatno valorizirao, cilj je nastaviti razvijati **sveukupnu turističku ponudu i promociju** (proizvode, usluge, smještaj, infrastrukturu, promotivno-edukacijske kanale) koji odražavaju specifičnosti prostora, tradicije i načina života. To podrazumijeva **jačanje lokalnih lanaca vrijednosti** povezivanjem proizvođača, obrtnika i turističkih subjekata. Fokus bi trebao biti na razvoju održive, inovativne i zelene turističke ponude koja odgovaraju suvremenim trendovima i preferencijama posjetitelja i koja je dostupna tijekom čitave godine. Time se ne samo jača tržišna pozicija destinacije, već i osigurava dugoročan pozitivan utjecaj na lokalnu ekonomiju i društvenu koheziju. Na taj je način Ličko-senjska županija osposobljena privući posjetitelje **kroz čitavu godinu**, oslanjajući se na širi **skup konkurentnih i inovativnih proizvoda**. Tu se prije svega ističu: aktivni turizam (planinarenje, ronjenje, pješačenje, vožnja biciklom), holistički i adrenalinski turizam u prirodi, kao i *moto touring* te suvremeni kamping, a koji su prilagođeni širem spektru korisnika. Ključan je razvoj paketa za dnevni, vikend i tjedni boravak, koji mogu povezati ove proizvode diljem destinacije. Važno je sagledati i revitalizaciju/uvođenje novijih posebnih oblika turizma, kao što su foto-turizam, foto-moto turizam, *bird-watching* ili let balonom.

Vezano uz cilj 1, za ovakve aktivnosti treba **unaprediti postojeće smještajne objekte** (osobito hotele koji izostaju na širem području Županije) prema međunarodnim standardima i zahtjevima, a opet odražavati autohtone značajke prostora i posebnost ličke gostoljubivosti, tradicije i životnog stila. Stoga je važno još snažnije diversificirati postojeće smještajne kapacitete otvaranjem, primjerice, malih obiteljskih hotela, tematskih kampova ili pansiona s doručkom, u skladu s različitim turističkim sadržajima Ličko-senjske županije. Važno unaprijediti i raznovrsnost ponude **u objektima za pripremu hrane i pića**, koji bi uglavnom trebali nuditi autohtone proizvode i koji bi se trebali razlikovati ponudom, izgledom, ambijentom i cjenovno. To je to moguće ostvariti uz preduvjet **poticanja i promoviranja poduzetničke aktivnosti** kod lokalnog stanovništva, komunicirajući o mogućnostima i pozitivnim učincima razvoja turizma. Neophodno je kroz **edukaciju i podršku** u provedbi inovativnih i ekološki prihvatljivih rješenja osnažiti lokalnu zajednicu, čime se potiče razvoj zelenog i otpornog turizma.

CILJ 3. Učinkovito upravljanje turizmom kroz koordinaciju i strateško planiranje

Turistički razvoj Ličko-senjske županije zahtijeva **sustavno strateško upravljanje** koje će osigurati dugoročnu održivost destinacije. To uključuje **jačanje kapaciteta** ključnih dionika, osobito turističkih zajednica te lokalnih vlasti i poduzetnika, kako bi mogli učinkovito upravljati razvojnim procesima. Cilj je **ujednačeni razvoj** turizma, gdje niti jedna destinacija ne bi bila izostavljena. Time se ujedno smanjuje i potencijal opterećenja na resurse koje može prouzročiti prekomjerni turizam.

Uspostava mehanizma za sustavno praćenje destinacijskog upravljanja omogućit će bolje planiranje i koordinaciju aktivnosti i **praćenje pokazatelja održivosti**. Uspostava **kvalitete** usluga i sadržaja, **digitalizacija** i modernizacija upravljanja pridonijet će boljoj konkurentnosti i otpornosti destinacije na tržišne promjene, što je pretpostavka ostvarenju *cilja 4*. *Vezano iz cilj 1*, edukaciju turističkih djelatnika i lokalnog stanovništva o novim trendovima u turizmu, odnosno o njegovim pozitivnim, ali i negativnim učincima važno je provoditi kontinuirano, jer olakšava upravljanje destinacijom.

CILJ 4. Povećanje prepoznatljivosti i tržišne pozicije

Razvoj turističkih proizvoda i jačanje upravljačkih kapaciteta mora biti popraćen **ciljanim marketinškim aktivnostima** kako bi se Ličko-senjska županija u cijelosti pozicionirala kao prepoznatljiva destinacija. To podrazumijeva **kreiranje jasnog identiteta destinacije, strateško brendiranje** i korištenje suvremenih komunikacijskih kanala za promociju na domaćem i međunarodnom tržištu. Kroz koordinirane promotivne aktivnosti i partnerstva, destinacija će privući posjetitelje koji cijene održivost, autentičnost i inovativna iskustva, čime će se dodatno osnažiti turistički sektor i ukupni gospodarski razvoj Županije. Posebnu ulogu igra znanje o sveukupnosti resursne osnove, gdje je važnosti dodatne (usmene) promidžbe u svakodnevnom **kontakta s gostima** ključna za očuvanje lokalnih vrijednosti kroz integraciju posjetitelja. Na ove bi se načine kroz stvaranje jače prepoznatljivosti i promociji **vremenskog i geografskog proširenja turističke potražnje** Županije unaprijedila tržišna prepoznatljivost i vidljivost destinacije, koja bi rezultirala i većim tržišnim benefitom. Okosnica je jača povezanost Novalje i velebitskog primorja sa kontinentalnim dijelovima Županije, s naglaskom na digitalne alate.

Vezano uz *cilj 2*, visokokvalitetni i ekološki **održivi smještajni kapaciteti i usluge** (osobito unutar zaštićenih dijelova prirode) te turistički doživljaji koji se zasnivaju na prirodnom i društvenim resursima (npr. gastro ponuda autohtonih ekoloških proizvoda) vrijednosti su kojom ne raspolaže mnogo destinacije u okruženju i koje treba infrastrukturno pratiti, a u promociji snažno isticati.

U svrhu prezentiranja opisanih ciljeva te njihovih prioriteta izrađena je Slika 5.2.2.

Slika 5.2.2. Strateški ciljevi i prioriteti razvoja turizma u Ličko-senjskoj županiji

CILJ 1: STVARANJE POTICAJNOG OKRUŽENJA ZA RAZVOJ ODRŽIVOG TURIZMA	CILJ 2: RAZVOJ TURISTIČKE PONUDE UTEMELJENE NA PRIRODNIH RESURSIMA I DRUŠTVENIM VRIJEDNOSTIMA DESTINACIJE I INOVACIJAMA	CILJ 3: UNAPREĐENJE UPRAVLJANJA RAZVOJEM TURIZMA	CILJ 4: POVEĆANJE PREPOZNATLJIVOSTI I TRŽIŠNE POZICIJE
PRIORITET 1.1. Razvoj javne turističke i druge infrastrukture u destinaciji u svrhu održivog razvoja turizma PRIORITET 1.2. Jačanje lokalne zajednice za razvoj održivog, otpornog i inovativnog turizma	PRIORITET 2.1. Povećanje diversifikacije, obuhvata i kvalitete turističke ponude PRIORITET 2.2. Unapređenje postojećih i razvoj novih autentičnih i inovativnih turističkih proizvoda uz podršku lokalnih lanaca vrijednosti	PRIORITET 3.1. Jačanje destinacijskog upravljanja i koordinacije među dionicima PRIORITET 3.2. Sustavno praćenje destinacijskog upravljanja sa uspostavom platforme za praćenje učinaka	PRIORITET 4.1. Brendiranje, promocija i povećanje vidljivosti destinacije PRIORITET 4.2. Unapređenje tržišne komunikacije i prodaje s naglaskom na digitalne alate

Izvor: Institut za turizam

5.2.4. Razvojni prioriteti turizma Ličko-senjske županije

Polazeći od navedenih strateških ciljeva, razvojni prioriteti turizma i ključna područja prioriteta Ličko-senjske županije prikazani su u Tablici 5.2.1.

Tablica 5.2.1. Razvojni prioriteti turizma Ličko-senjske županije sa ključnim segmentima ostvarenja

RAZVOJNI PRIORITET	CILJ 1: STVARANJE POTICAJNOG OKRUŽENJA ZA RAZVOJ ODRŽIVOG TURIZMA	
	OPIS	KLJUČNA PODRUČJA PRIORITETA
1.1. Razvoj javne turističke i druge infrastrukture u destinaciji u svrhu održivog razvoja turizma	Nezadovoljavajuće stanje dijelova komunalne, prometne i digitalne infrastrukture te javne turističke infrastrukture (JTI) ograničava daljnji razvoj turizma, osobito u nerazvijenim dijelovima Županije te u vršnoj turističkoj sezoni (priobalje). Poboljšanje vodoopskrbe, odvodnje, gospodarenja otpadom, implementacije i unapređenja JTI (informativne točke, sanitarni čvorovi, biciklističke i pješačke staze, vidikovci, odmorišta) nužno je za podizanje kvalitete boravka turista, ali i za unapređenje životnog standarda lokalnog stanovništva i očuvanje prirodnih resursa Županije.	• Podrška modernizaciji komunalne infrastrukture (odvodnja, vodoopskrba, otpad digitalna infrastruktura i energetska učinkovitost) • Razvoj JTI s naglaskom na njenu pristupačnost i zdravstvenu sigurnost, a u skladu za okolišnim principima održivosti • Unapređenje međumjesne prometne povezanosti i povezanosti sa zračnim lukama u okruženju te infrastrukture održivog prometa (punionice e-vozila, revitalizacija željeznice) • Poticajne kreativnosti, inovativnost i poduzetničkog duha svih turističkih dionika, a osobito mladih, kako bi se osigurala društvena i ekonomska održivost destinacije
1.2. Jačanje lokalne zajednice za razvoj održivog, otpornog i inovativnog turizma	Društvena održivost ključna je za turizam Županije. Karakteristika ovoga kraja je susretljivost, srdačnost i gostoljubivost lokalnog stanovništva. Kroz komunikaciju, informiranje i edukaciju lokalnog stanovništva o načinima sudjelovanja u turističkim aktivnostima te njihovim uključivanjem u razvoj turističkih doživljaja/proizvoda, destinacija može značajno unaprijediti autentičnost i održivost, budući je lokalno stanovništvo ključan korektiv za razvoj bilo koje gospodarske grane pa tako i turizma.	• Komunikacija, informiranje i edukacija lokalnog stanovništva o načinima uključivanja u turističke aktivnosti
RAZVOJNI PRIORITET	CILJ 2: RAZVOJ TURISTIČKE PONUDE UTEMELJENE NA PRIRODNIM RESURSIMA I DRUŠTVENIM VRIJEDNOSTIMA DESTINACIJE I INOVACIJAMA	
	OPIS	KLJUČNA PODRUČJA PRIORITETA
2.1. Povećanje diversifikacije, obuhvata i	U kontekstu globalnih kriza današnjice, diversificirana ponuda je važna za prilagodljivost turizma. Jačanje lokalnih lanaca vrijednosti	• Diversifikacija turističke ponude skupom konkurentnih i inovativnih proizvoda, smještaja usluga, doživljaja koji su atraktivni tijekom godine

kvalitete turističke ponude	pokazalo su ključnim za postizanje veće otpornost, odnosno za funkcioniranje lokalnog okruženja, regije i nacije. Osim diversifikacije turističke ponude, ovaj je prioritet usmjeren je i na proširenje njenog trenutnog geografskog i vremenskog obuhvata. Dodatno, razvoj instrumenata koji će dodatno unaprijediti kvalitetu turističke ponude (sustavi upravljanja, certificiranje i sl.), podići će dodanu vrijednost i time potaknuti lokalnu ekonomiju i promoviraju njene vrijednosti.	• Podrška stvaranju lokalnih lanaca vrijednosti utemeljenih na proizvodima i uslugama lokalnog stanovništva • Podrška osuvremenjivanju postojećih i izgradnja novih smještajnih objekata i ugostiteljskih objekata (npr. hotelskog smještaja, tematskih restorana, unapređenje kamping turizma) • Uvođenje sustava za praćenje kvalitete turističke ponude kojim se unapređuje ekonomska vrijednost i promocija destinacije
2.2. Unapređenje postojećih i razvoj novih autentičnih i inovativnih turističkih proizvoda uz podršku lokalnih lanaca vrijednosti	Prioritet podrazumijeva razvoj jedinstvenih, tržišno konkurentnih turističkih proizvoda temeljenih na prirodnim i kulturnim posebitostima, odnosno na integraciji lokalnih lanaca vrijednosti u turizam. To uključuje jačanje ponude u segmentima aktivnog turizma, gastro i „etno“ doživljaja ruralnog okruženja, <i>wellness</i> sadržaja, tematskih staza i edukativnih programa. Razvijaju se i proizvodi koji zadovoljavaju potrebe modernih gostiju (za digitalne nomade, <i>bird-watching</i>, foto-turizam, baloniranje) te inovativni proizvodi, primjerice oni utemeljeni na <i>storytellingu</i> lokalnog stanovništva (lokalnim pričama i iskustvima). Revitalizirani postojeći i novo-kreirani proizvodi povezuju kontinentalni i priobalni dio (Tesla ruta, ruta planinskih sela, ruta zdravih okusa) te osiguravaju produžetak boravka posjetitelja proširenjem portfelja.	• Razvoj postojećih i novih autentičnih turističkih proizvoda zasnovanih na lokalnim lancima vrijednosti i inovativnim rješenjima, a na osnovi slijedećih principa: - integracija lokalnih lanaca vrijednosti, odnosno prirodne i kulturne baštine u turističke proizvode - povezivanje dijelova Županije i razmatranje turističkog razvoja u kontekstu cjelovite destinacije - uključivanje inovacija u revitalizaciju/kreiranje turističkih proizvoda - portfelj pokriva potražnju tijekom čitave godine (cjelogodišnji turizam)
RAZVOJNI PRIORITET	CILJ 3: UNAPREĐENJE UPRAVLJANJA RAZVOJEM TURIZMA	
	OPIS	KLJUČNA PODRUČJA PRIORITETA
3.1. Jačanje destinacijskog upravljanja i koordinacije među dionicima	Prioritet je usmjeren na kontinuirano unapređivanje upravljanja turizmom u destinaciji. Potrebno je razmotriti sinergijske učinke javnog i privatnog sektora radi osiguranja ujednačenog razvoja destinacije. Pritom valja pratiti promjenjive turističke trendove i obrazovati ljudske kapacitete, posebno u području zelenih i digitalnih vještina. Privlačenje	• Unapređenje destinacijskog upravljanja objedinjavanjem javnog, privatnoga i civilnog sektora s ciljem stvaranja sinergije i koordinacije • Razvoj edukacijskih programa za stanovništvo i poduzetnike u turizmu (gostoljubivost, održivost, inovacije, digitalne vještine, destinacijsko upravljanje)

	kadrova (osobito mladih) važno je za održivost turizma koji treba biti atraktivno i perspektivno zanimanje.	• Privlačenje mladih i stručnih kadrova kroz poticajne mjere društvenog poduzetništva (npr. <i>start-upova</i> i sl.)
3.2. Sustavno praćenje destinacijskog upravljanja sa uspostavom platforme za praćenje učinaka	Radi sustavnijeg praćenja učinaka upravljanja destinacijom nužna je platforma/sustav koji objedinjava različite podatke i informacije (pokazatelji održivosti, informacije o kvaliteti turističkih usluga i proizvoda). Treba razvijati i kompetencije dionika kroz edukaciju, certificiranje i mentorstvo te poticati razvoj inovativnih modela poslovanja.	• Za praćenje učinaka turizma na destinaciju uspostava: - platforme/sustave za praćenja održivosti (podaci/baza znanja/baza podataka i pokazatelji turističke održivosti) - sustava/platforme za praćenje kvalitete turističke ponude (npr. standardizacija smještaja, usluga, digitalna prisutnost, sustav ocjenjivanja i sl.)a
RAZVOJNI PRIORITET	CILJ 4: POVEĆANJE PREPOZNATLJIVOSTI I TRŽIŠNE POZICIJE	
	OPIS	KLJUČNA PODRUČJA PRIORITETA
4.1. Brendiranje, promocija i povećanje vidljivosti destinacije	Nedostatak jednoznačnog identiteta na nacionalnom i međunarodnom tržištu ograničava prepoznatljivost i konkurentnost Županije. U tom je kontekstu potrebno razviti jedinstvenu marketinšku platformu koja će uključiti sve turističke dionike destinacije u zajedničku viziju promocije. Ključno je definirati imidž Ličko-senjske županije kroz snažne priče, vizualni identitet i emocionalnu povezanost s posjetiteljima, s naglaskom na održivost, autentičnost i kvalitetu doživljaja.	• Razvoj jedinstvenog brenda Županije koji komunicira njezinu autentičnost, prirodnu i tradicijsku očuvanost i povezanost sa Plitvičkim jezerima i Nikolom Teslom te s drugim međunarodno prepoznatljivim brendovima • Pozicioniranje na međunarodnom tržištu kroz nastavak ciljanih kampanji, suradnji s međunarodnim agencijama, <i>influenserima</i> i događanjima • Digitalna promocija i storytelling (npr. „Tesla country“, „Povratak prirodi“, „Vrh Hrvatske – korijen Europe“)
4.2. Unapređenje tržišne komunikacije i prodaje s naglaskom na digitalne alate	Osim budžeta, promocija i isticanje Županije na sve konkurentnijem tržištu danas se treba temeljiti na suradnji utjecajnih aktera u turizmu te na korištenju digitalnih i inovativnih kanala, formata i alata. Županija se treba nastaviti razvijati uz bok ostalih primorskih županijama RH i sličnih međunarodnih destinacija.	• Osiguranje adekvatnog budžeta za promociju i edukaciju kroz sinergiju lokalnih, regionalnih i nacionalnih vlasti • Snažnije uključivanje digitalnih alata i e-kanala u povećanje prepoznatljivosti i tržišne pozicije (npr. povećanjem prepoznatljivosti eko-smještaja i proizvoda te gastro-ponude)

5.3. Akcijski plan – mjere i aktivnosti

Nakon definiranja strateških ciljeva i prioriteta nužno je uspostaviti sustav operativnih mjera i aktivnosti kako bi se zacrtani ciljevi i prioriteti ostvarili. Naime, svaki od prethodno navedenih ciljeva postavlja temelje za determinaciju četo međusobno povezanih mjera i aktivnosti, koje se provode već postojećim institucionalnim sustavima ili kroz planirane projekte (Poglavlje 7). Njihovo je ostvarenje moguće pratiti, nadzirati, poticati ili, prema potrebi, korigirati u vremenu važenja Plana upravljanja destinacijom. Mjere i aktivnosti koje se definiraju za dionike u turizmu Ličko-senjske županije prikazane su u Tablici 5.3.1.

Tablica 5.3.1. Mjere i aktivnosti za ostvarenje strateških ciljeva razvoja turizma

Strateški cilj 1: Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj održivog turizma	Mjera 1.1. Unapređenje institucionalnih uvjeta te opće javne infrastrukture i javne turističke infrastrukture
	Aktivnost 1.1.1. Provedba sektorskih i udruženih (višesektorskih) akcija i projekata radi unapređenja komunalne, prometne i digitalne infrastrukture kao preduvjeta za održivost sveukupne turističke ponude i povezivanje različitih destinacija u Županiji
	Aktivnost 1.1.2. Provedba sektorskih i udruženih (višesektorskih) akcija i projekata radi unapređenja javne turističke infrastrukture, zdravstvene zaštite ljudi te pristupačnosti osobama s invaliditetom, kao i njene prometne porezanosti, kako unutar Županije tako povezanosti i s okolnim odredištima i prometnim pravcima
	Aktivnost 1.1.3. Provedba sektorskih i udruženih (višesektorskih) akcija i projekata radi unapređenja institucionalnih uvjeta za turističko privređivanje s naglaskom na kreativnost, inovativnost i poduzetnički duh u cilju ublažavanja negativnih demografskih i ekonomskih trendova u Županiji uz nužno podizanje razine edukacije i informiranja djelatnika u turizmu i stanovništva (osobito mladih)
	Aktivnost 1.1.4. Praćenje i ograničavanje turističke izgrađenosti i apartmanizacije kroz korekciju prostornih planova i regulaciju u skladu sa krajobraznom, ekološkom i tradicijskom osnovom destinacije
	Mjera 1.2. Uključivanje lokalnih vrijednosti destinacije u primjenu tehnoloških/tehničkih i društvenih inovacija u turizmu
Cilj 2: Razvoj turističke ponude utemeljene na prirodnim resursima i društvenim vrijednostima destinacije i	Aktivnost 1.2.1. Provedba sektorskih i udruženih (višesektorskih) akcija i projekata usmjerenih na energetska učinkovitost smještaja i ugostiteljskih objekata, energetska učinkovitost u prometu (e-punionice, revitalizacija željeznice i sl.), primjeni koncepta kružnog gospodarstva, korištenje digitalnih alata u upravljanju i promociji i sl., radi unapređenja zelene tranzicije i digitalne transformacije turizma u skladu s lokalnim (ekološkim i tradicijskim) vrijednostima prostora Županije
	Mjera 2.1. Unapređenje postojećih i razvoj novih turističkih proizvoda visoke vrijednosti te njihovo sinergijsko umrežavanje (preduvjet za prostorno i vremensko proširenje turističke ponude na prostoru Županije)
	Aktivnost 2.1.1. Provedba sektorskih i udruženih (višesektorskih) akcija i projekata radi unapređenja postojećih i kreiranja novih turističkih i inovativnih proizvoda i usluga (npr. ruralnog turizma) utemeljenih na lokalnim lancima vrijednosti koji nude autentične proizvode i usluge, uvažavajući principe okolišne održivosti, zdravstvene sigurnosti i pristupačnog turizma
	Aktivnost 2.1.2. Podrška razvoju autohtonih i tematskih smještajnih i ugostiteljskih objekata (mali hoteli, vile, pansioni, kampovi, lički restorani i sl.) visoke kvalitete
	Aktivnost 2.1.3. Provedba edukativnih i informativnih programa radi razvoja ciljanih turističkih proizvoda (npr. agro-turizma i ekoturizma), odnosno upoznavanja zainteresiranih strana s pozitivnim i negativnim aspektima turizma

		Mjera 2.2. Prostorno i vremensko proširenje turističke ponude na prostor čitave Županije (u svrhu ujednačenog razvoja turizma te smanjenja potencijala opterećenja u priobalnom dijelu Županije)
		Aktivnost 2.2.1. Razvoj turističkih paketa proizvoda za dnevni, vikend i tjedni odmor na prostoru čitave Županije s ciljem uspostave cjelogodišnjeg turizma
		Aktivnost 2.2.2. Razvoj proizvoda edukacijskog i kreativnog turizma umreženog s autohtonim proizvodima u uslugama Županije
		Aktivnost 2.2.3. Unaprjeđenje kvalitete i autohtonosti gastronomske ponude
		Aktivnost 2.2.4. Vrednovanje sveukupnosti i povezivanja turističkih atrakcija i prirodnih resursa Županije, s naglaskom na digitalne alate
		Mjera 2.3. Nastavak unaprjeđivanja kvalitete i dosega manifestacija
		Aktivnost 2.3.1 Snažnije povezivanje manifestacija sa turističkim portfeljem
		Aktivnost 2.3.2. Podrška i poticaje povezivanja manifestacija destinacije s domaćim i inozemnim manifestacijama te sudjelovanja u međunarodnim kulturnim, sportskim mrežama i sličnim događanjima i mrežama
		Mjera 3.1. Programi osnaživanja turističkih dionika u Županiji
		Aktivnost 3.1.1. Uspostava programa i mehanizama za kontinuirano informiranje lokalne zajednice te za edukaciju i jačanja kompetencija turističkih dionika, osobito u manje razvijenim dijelovima Županije
Strateški cilj 3: Unapređenje upravljanja razvojem turizma		Aktivnost 3.1.2. Među-institucijska suradnja na svim razinama radi podizanja razine svijesti zajednice o potencijalnim pozitivnim i negativnim učincima turizma
		Mjera 3.2. Sustavno praćenje kvalitete destinacijskog turizma
		Aktivnost 3.2.1. Praćenje pokazatelja održivog razvoja turizma te uspostava tijeka podataka, kao i okvira za podizanje kvalitete turističke ponude (certificiranje smještaja, proizvoda i usluga (oznaka zemljopisnog porijekla, eko označavanje i sl.)
Strateški cilj 4: Povećanje prepoznatljivosti i tržišne pozicije		Mjera 4.1. Jačanje vidljivosti destinacije kroz brendiranje i informiranje i integraciju digitalnih rješenja
		Aktivnost 4.1.1. Osiguranje adekvatnog budžeta kroz različite izvore financiranja za kreiranje jasnog identiteta Županije kao jedinstvene i atraktivne destinacije
		Aktivnost 4.1.2. Unapređenje sustava informiranja turista koji borave u destinaciji kroz <i>info-punktove</i> i <i>on-line</i> aktivnosti
		Aktivnost 4.1.3. Snažnija integracija klasičnih promotivnih kanala sa digitalnim alatima i e-kanalima
		Mjera 4.2. Unapređenje tržišne pozicije i prodaje
		Aktivnost 4.2.1. Izrada marketinškog operativnog plana turizma Županije
		Aktivnost 4.2.2. Podrška razvoju ponude agencijskih programa te jačanje njihove receptivne uloge
		Aktivnost 4.2.3. Osmišljavanje koncepta i uvođenje destinacijske kartice

6. SMJERNICE I PREPORUKE ZA DIONIKE RAZVOJA

Plan upravljanja destinacijom Ličko-senjske županije važeći je dokument od trenutka usvajanja na Županijskoj skupštini u trajanju narednih 4 godine. Polazeći od Analize stanja i pokazatelja održivosti, kao i od sveukupnosti podataka i informacija, intervju a i terenskih istraživanja prikupljenih tijekom njegove izrade, definirana je vizija razvoja turizma Ličko-senjske županije, koja glasi:

„Jedinstveni boravak u okruženju očuvanih planinskih i morskih predjela s autohtonim gostoljubivim stanovništvom neponovljivih tradicijskih vrijednosti temelj je razvoja turizma Ličko-senjske županije. Turističke se aktivnosti provode na osnovama inovativnog, otpornog i održivog turizma, u interesu turista, poduzetnika i stanovnika.“

Stoga su dvije su aspiracije ovog Plana upravljanja:

- **Održiv i kontrolirani rast turizma** s ponudom koja će se zasnivati na lokalnim resursima te koristiti dobrobiti lokalne zajednice
- **Povezivanje postojećih i novih turističkih proizvoda** koji će u jedinstvenu cjelinu povezati različitost krajeva Županije i time doprinijeti ujednačenom gospodarskom i društvenom blagostanju, uz trajno očuvanje prirodnih i tradicijskih obilježja mora i planina.

U svrhu su definirana **4 strateška cilja s 9 prioritetnih područja i 9 mjera** koje se kroz institucionalnu okvir i/ili konkretne projekte trebaju provesti pomoću ostvarivanja ukupno **23 aktivnosti**. Ovim je Planom upravljanja predloženo **15 projekata** za razdoblje 2025. – 2028. godine (Poglavlje 7, tablice 7.1. do 7.15.). Ipak, provedba nekih od odabranih projekata predviđa se na duži rok pa se predlažu i za naredni Plan upravljanja destinacijom. Radi se o projektima u kojima je nositelj projekata Ličko-senjska županija te Javna ustanova (JU) za zaštitu i očuvanje prirode Ličko-senjske županije (institucija čiji je ona osnivač). Dodatno su pridruženi i projekti JU NP Sjeverni Velebit, JU NP Plitvička jezera te JU PP Velebit radi značaja zaštićenih područja za razvoj destinacije.

Budući da se u realizaciji ovih projekata tijekom vremena očekuje uključivanje **privatnog i javnog sektora**, važno je ostvariti suradnju i sa tim dionicima. Stoga je nužno sinergijski provoditi zacrtane smjernice i preporuke ovoga Plana upravljanja destinacijom, koje su u nastavku navedene za svaku skupinu dionika.

6.1. Smjernice i preporuke za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave

Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave imaju ključnu ulogu u oblikovanju održivog turističkog okruženja kroz razvoj infrastrukture, zaštitu kulturne i prirodne baštine te podršku lokalnim inicijativama. U skladu sa ciljevima razvoja održivog turizma, preporučuje se:

- **Ulaganje u infrastrukturne projekte** koji podržavaju razvoj komunalne, prometne, digitalne te javne turističke infrastrukture kao podrške proširenju raznovrsnosti i broja te kvaliteti turističkog smještaja i ugostiteljske ponude, s posebnim naglaskom na ruralna domaćinstva, obiteljski smještaj, male hotele i vile te specijalizirane oblike smještaja, kao što su kampovi, a u skladu s očitanjem okoliša i prirode te zahtjevima digitalne transformacije, zdravstvene sigurnosti i pristupačnosti osobama s invaliditetom.

- **Unapređivanje uvjeta za privređivanje od turizma** kroz ulaganje u ciljane projekte koji će proširiti i osuvremeniti turističku ponudu, kroz informiranje dionika i lokalne zajednice, kao i kroz njihovu edukaciju i podizanja kapaciteta sustava turističkih zajednica i drugih institucionalnih jedinica, tamo gdje je to potrebno.
- **Osnivanje platforme i baze znanja** za povezivanje ulagača i upravljača u turizmu destinacije te ostalih donosioca odluka na višim razinama, koji će upravljati regionalnim i lokalnim turizmom na održivim temeljima te educirati se o najnovijim trendovima, uključujući zelenu tranziciju i digitalnu transformaciju. To uključuje: predstavnike Ličko-senjske županije, regionalnu razvojnu agenciju, županijsku i lokalne turističke zajednice te dionike iz sektora poduzetništva. Platforma bi omogućila koordinirano donošenje odluka, praćenje provedbe akcijskih planova i projekata te strateško usmjeravanje investicija u turizam te ostalih specifičnih zadaća i aktivnosti iz djelokruga navedenih institucija.

6.2. Smjernice i preporuke za turističke zajednice

Turističke zajednice imaju važnu ulogu u promociji i koordinaciji turističkih aktivnosti, kao i u razvoju destinacijskog menadžmenta. Preporuke su:

- **Vođenje evidencije o potrebama destinacije te kreiranje ciljanih projekata, odnosno sudjelovanje u projektima unapređenja javne turističke infrastrukture** kao podrške razvoju turističkih proizvoda, imajući u vidu zelene i digitalne standarde, standarde zaštite prostora od apartmanizacije/preizgrađenosti, kao i standarde zdravstvene sigurnosti i pristupačnosti turizma osobama s invaliditetom.
- **Razvoj tematskih ruta i tematskih turističkih proizvoda** koji povezuju područje čitave Ličko-senjske županije, pri čemu se trebaju razmotriti sve prednosti koje Županija ima, kako bi se usmjerenije brendirala kao jedinstvena, a opet raznolika i autohtona turistička destinacija. . Poseban naglasak treba staviti na povezivanje aktivnih, kulturnih i tradicijskih te rekreativno-sportskih i gastronomskih sadržaja u jedinstvene turističke proizvode (npr. osmišljavanje koncepta povezivanja i destinacijska kartica). U tom je kontekstu ključno unaprijediti turističku interpretaciju čitavog područja Like kroz usku suradnju sustava turističkih zajednica i Ličko-senjske županije te ostalih dionika.
- **Integracija poljoprivrede i turizma** moguća je kroz projekte, združene aktivnosti i sl., Pritom TZ-ovi mogu inicirati razvoj oznaka kvalitete za lokalne poljoprivredne i prehrambene proizvode, poticati suradnju između restorana i lokalnih poljoprivrednih proizvođača te organizirati gastronomske i druge povezane manifestacije koje promoviraju autohtonu kuhinju i proizvode regije.
- **Jačanje sustava promocije i brendiranja turizma** dosadašnjim načinima diseminacije ponude (npr. sudjelovanje u međunarodnim turističkim sajmovima), kao i kroz digitalne kampanje novim informacijsko-komunikacijskim tehnologijama i kanalima. Ove načine treba snažnije implementirati u suradnji sa lokalnim iznajmljivačima, pružateljima drugih usluga i proizvođačima radi kreiranja jedinstvenih turističkih proizvoda, što uključuje podizanje razine znanja i kompetencija lokalnih dionika da prepoznaju programe održivih turističkih objekata i proizvoda. Protom treba osnaživati receptivnu ulogu turističkih agencija.

- **Uspostava sustava za upravljanje i praćenje razvoja turizma** neodvojiva je od podizanja kompetencija u smislu prikupljanja i obrade podataka potrebnih za upravljanje održivošću turizma destinacije. Za praćenje napretka koje je utemeljeno u novim zakonskim i provedbenim propisima, ključna je aktivna suradnju svih dionika (lokalne vlasti, tvrtki i javnih ustanova te gospodarskih subjekata i lokalnog stanovništva). Važna je i organizacija redovitih sastanaka, radionica s konzultacijama kako bi se pravovremeno i sveobuhvatno uspostavio tijek podataka potrebnih za upravljanje.

6.3. Smjernice i preporuke za druge dionike u turizmu i upravljanju turizmom u destinaciji

Institucije, organizacije i drugi dionici imaju ključnu ulogu u osiguravanju održivog i konkurentnog turističkog razvoja. Preporuke se :

- **Koordinirana suradnja** između Županije, razvojnih agencija, obrazovnih institucija i sektora poduzetništva u provedbi turističkih projekata. Za razvoj inovativnih turističkih proizvoda potrebno je uključiti obrazovne institucije u razvoj edukacijskog turizma, dok sportske i rekreativne udruge mogu pridonijeti razvoju aktivnog turizma kroz planiranje *outdoor* i avanturističkih aktivnosti te sportsko-rekreativnih sadržaja. Također, komunalna poduzeća i institucije za zaštitu prirode surađuju u održavanju i očuvanju prirodnih atrakcija te usmjeravanju aktivnosti za održivi razvoja prostora destinacije.
- **Definiranje jasnih standarda smještajne i ugostiteljske ponude** radi trenutnih zahtjeva zelene tranzicije i digitalne transformacije EU-27 cilj je usmjeriti postojeće i buduće smještajne i ugostiteljske objekte ne samo ka tržišnim potrebama, već i ulaganju u održive načine poslovanja koje štede resurse i smanjuju rashode, štiteći time resurse (energija, voda, tlo, bioraznolikost) te prostor.
- **Korištenje digitalnih tehnologija kod oglašavanja i poslovanja** danas je nužnost pa je za to potrebna platforma suradnje i baza novih znanja, koje trebaju biti uspostavljene od strane upravljačkih struktura u turizmu i gospodarstva Ličko-senjske županije.

7. POPIS PROJEKATA

Prilikom definiranja **razvojnih projekata** Ličko-senjske županije koji su predloženi za provedbu u razdoblju važenja ovoga Plana upravljanja (2025. – 2028.) slijedili su se nalazi Analize stanja ovog dokumenta. Također je uvažena i Strategija razvoja turizma RH 2020.⁹⁶ s aktualnim Nacionalnim planom razvoja održivog turizma do 2027. godine⁹⁷, kao i Smjernice za izradu popisa projekata⁹⁸ Ministarstva turizma i sporta.

Iako se najveći dio projekta odnosi na upravljačke i financijske resurse javnog sektor, nužna je suradnja s dionicima privatnog sektora, udruga civilnog društva te s lokalnom zajednicom i posjetiteljima. Kako se u Analizi stanja Ličko-senjska županija razmatrala kroz 5 klastera, ključno je na prilikom izrade projektne dokumentacije uvažiti njihove gospodarske, okolišne i društvene značajke.

⁹⁶ <https://mint.gov.hr/strategija-razvoja-odrzivog-turizma-do-2030-godine/11411>

⁹⁷

https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2023_dokumenti/Nacionalni%20plan%20razvoja%20odr%C5%BEivog%20turizma%20do%202027.%20godine%20i%20Akcijski%20plan%20do%202025.%20godine.pdf

⁹⁸ <https://mint.gov.hr/alati-za-upravljanje-razvojem-turizma-u-destinaciji/23970>

Tablica 7.1. Opis projekta Centar za razvoj brdsko-planinske poljoprivrede i stočarstva

Naziv projekta	Centar za razvoj brdsko-planinske poljoprivrede i stočarstva
Opis predmeta projekta	Ličko-senjska županija razvija projekt s ciljem revitalizacija ruralnog prostora i kreiranje preduvjeta za unaprjeđenje životnog standarda stanovništva u ruralnim područjima. Projekt ima module: (1) brdsko-planinska poljoprivreda – biljna proizvodnja; (2) izvorne i ugrožene pasmine – animalna proizvodnja; (3) pametna sela; (4) logističko-distributivni centar; (5) kulinarstvo i gastronomija; 6) sajamski centar i (7) obnovljivi izvori energije. Modul 5: S ciljem kreiranja dodane vrijednosti u turizmu, a koristeći tradicionalne sorte i izvorne pasmine, uspostaviti će se modul posvećen digitalizaciji i transformaciji ruralnog područja te razvoju konkurentnosti ugostiteljstva i gastronomije. Promovirati će se proizvodi brdsko-planinskih područja i izvan granica RH. Izgradit će se moderne kuhinje sa pripadajućim sadržajima (komore, frižideri i sl.) te slastičarski i kulinarski centri i edukacijsko-razvojni centar za sirarstvo. Jedan od elemenata je "Lička kuća" gdje bi bila dostupna oprema i tehnologija za pripremu tradicionalnih jela, transfer znanja novim kadrovima, očuvanje receptura i sl.
Opis svrhe projekta	Svrha je uspostaviti centar koji će kreirati specifičnu infrastrukturu kojom se pruža podrška za industrijsku tranziciju poljoprivrede i stočarstva. Dio projekta (Modul 5) bi bio uključen u turističku ponudu kroz posjete sajmu te kulinarskom i slastičarskom centru i dr.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt doprinosi ostvarenju slijedećih obveznih pokazatelja održivosti: Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) na način da se projektom proširuje i obogaćuje turistička ponuda destinacije i pokazatelju Prosječna duljina boravka turista i destinaciji (TP-2) te pokazatelju Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja i te pripreme i usluživanja hrane (PGS-1). Projekt posredno doprinosi obveznom pokazatelju Poslovni prihod gospodarskih subjekata u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-2) te specifičnom pokazatelju Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima (STP-2).
Nositelj provedbe projekta	Ličko-senjska županija
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Grad Gospić, KO Široka Kula; kč. 777/1, 778/11, 778/12
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2028.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. izrada idejnog i glavnog projekta te ostale potrebne dokumentacije za Modul 5 (turizam/gastronomija)
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	2028.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	200.000 EUR

Iznos vlastitog financiranja	20%
Ostali mogući izvori financiranja	MINTS, MRRFEU, MP
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Pravo građenja
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	DA – izrađen profil projekta (ostalo NE)
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	NE – ništa od navedenog
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	NE
Način doprinosa strateškom cilju	-
Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	-
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2028.) (DA/NE)	-
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektanu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	-
Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	-
Napomena	Modul 5 je usmjeren na uspostavu platforme za transfer znanja među lokalnim ugostiteljima i proizvođačima hrane, gdje će se osmišljavati, razvijati autohtonost lokalnih gastronomskih proizvoda. Vlasnik zemljišta je RH. Čeka se lokacijska dozvola za osnivanje prava građenja. U svrhu realizacije projekta do sada je izrađena slijedeća dokumentacija za čitav projekt (svi moduli): Studija izvodljivosti s analizom troškova i koristi - modul za očuvanje izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja s područja krške Hrvatske; Idejni projekt za modul za očuvanje izvornih i ugroženih pasmina; Idejni projekt za modul za izložbe i dražbe životinja;

	Analiza stanja i prijedlozi razvojnih aktivnosti; Idejno rješenje za sve module; Geodetska situacijska snimak stvarnog stanja na terenu u svrhu projektiranja idejnog rješenja za CRBPPS, Parcelacijski elaborat. KONTAKT: kabinet.zupana@licko-senjska.hr

Tablica 7.2. Opis projekta Memorijalni centar Domovinskog rata Ličko-senjske županije

Naziv projekta	Memorijalni centar Domovinskog rata Ličko-senjske županije
Opis predmeta projekta	Predmet ovog projekta je izgradnja objekta Memorijalnog centra Domovinskog rata Ličko-senjske županije na parceli ukupne površine 8.410 m ² . Parcela se prema Prostornom planu uređenja Grada Gospića nalazi na građevinskom području , k.č. br. 2130/6 k.o. Gospić te je u vlasništvu Grada Gospića i s kojim Ličko-senjska županija ima sklopljen Ugovor o pravu građenja. Planirana izgradnja odnosi se na multimedijски, prezentacijski i istraživački centar te uređenje okoliša.
Opis svrhe projekta	Svrha izgradnje i stavljanja u funkciju Memorijalnog centra Domovinskog rata Ličko-senjske županije je oblikovanje prostora, objekata i sadržaja koji će suvremenim arhitektonskim rješenjem i funkcijom, utemeljeni na multimedijским prezentacijskim komponentama i interdisciplinarnom pristupu povijesti Domovinskog rata u Ličko-senjskoj županiji stvoriti okruženje interaktivne prezentacije toga dijela povijesti ove županije. Time će se omogućiti, poglavito učenicima osnovnih i srednjih škola, terenska nastava, a ostalim posjetiteljima Centra upoznavanje s događajima i okolnostima u kojima se Županija nalazila u tom teškom, ali i slavnom razdoblju svoje povijesti.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt doprinosi ostvarenju slijedećih obveznih pokazatelja održivosti: Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) na način da se projektom proširuje i obogaćuje turistička ponuda destinacije te pokazatelju Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2). Projekt posredno doprinosi i specifičnom pokazatelju Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima (STP-2).
Nositelj provedbe projekta	Ličko-senjska županija
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Pazariška ulica, Gospić, Ličko-senjska županija, KO Gospić, k.č. br. 2130/6
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2028.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. izgradnja i opremanje memorijalnog centra
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	2028.

Ukupno procijenjena vrijednost projekta	5.000.000 EUR
Iznos vlastitog financiranja	10%
Ostali mogući izvori financiranja	MINTS, Ministarstvo hrvatskih branitelja
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Pravo građenja
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	DA – izrađen profil projekta (ostalo NE)
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	NE – ništa od navedenog
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	DA
Način doprinosa strateškom cilju	Projektom se doprinosi strateškom CILJU 1: Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj održivog turizma, strateškom CILJU 2: Razvoj turističke ponude temeljene na prirodnim i društvenim resursima područja te strateškom CILJU 4: Povećanje prepoznatljivosti i tržišne pozicije .
Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	Izravan učinak se može očekivati kroz povećanje prihoda lokalne zajednice od turista i jednodnevnih posjetitelja te grupa posjetitelja koji su okrenuti edukativnim sadržajima (npr. odgojno - obrazovne institucije i sl.), a koji borave u okolnim smještajnim objektima te su usluženi u lokalnim restoranima i ostalim ugostiteljskom objektima..
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2028.) (DA/NE)	DA
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektanu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	DA
Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	DA
Napomena	Izrađen natječajni elaborat i proveden natječaj za izradu idejnog arhitektonsko-urbanističko-krajobraznog rješenja. Čeka se odluka Ministarstva hrvatskih branitelja (pregovarački postupak

	je u tijeku), odnosno Ugovor za izradu idejnog projekta te glavnog projekta i svih pripadajućih mapa. Nositelj projekta je LSŽ, a partneri su Grad Gospić i Klub branitelja 118. brigade HV). KONTAKT: jasna.o.brkljacic@licko-senjska.hr; 053 588 201

Tablica 7.3. Opis projekta Rekonstrukcija kule Age Senjkovića (zaštićena kulturno-povijesna cjelina)

Naziv projekta	Rekonstrukcija kule Age Senjkovića (zaštićena kulturno-povijesna cjelina)
Opis predmeta projekta	Zgrada je trenutno ruševina koja je zaštićena kulturno-povijesna cjelina, broj registra kulturno-povijesne cjeline je Z.3345, a broj registra Z-1687. Ima značajnu urbanističku vrijednost jer je zabilježena na najranijim planovima naselja Gospić iz 1750. godine. Izgrađena u samom centru grada, uz most preko rječice Novčice, jedna je od najstarijih građevina u Gospiću, vjerojatno i njegov nukleus, oko kojeg je grad nastao. Za vrijeme osmanske okupacije predstavljala je važnu tursku utvrdu. Građevina ima vrlo visoku povijesnu i arheološku vrijednost.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je revitalizacija povijesne vrijednosti, očuvanje arhitektonske i ambijentalne vrijednosti te reprezentativnost povijesne namjene u šire svrhe. Projekt će dati i šire benefite, prvenstveno u pogledu unapređenja društvenih vrijednosti kroz edukaciju, prezentabilnost u posjetiteljskom, odnosno turističkom smislu te se smatra i mjerom za očuvanje identiteta lokalne zajednice. Projekt će biti usklađen sa načelima zelene i digitalne tranzicije te sa društvenom održivošću (npr. pristupačnost osobama s invaliditetom).
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt doprinosi ostvarenju slijedećih obveznih pokazatelja održivosti: Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) na način da se projektom proširuje i obogaćuje turistička ponuda destinacije te pokazateljima Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) te pokazateljima Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2) i Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1). Projekt posredno doprinosi i specifičnom pokazatelju Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima (STP-2).
Nositelj provedbe projekta	Ličko-senjska županija
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Gospić, Ulica dr. Ante Starčevića 2, KO Gospić, k.č. 3156
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2028.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. izrada projektne dokumentacije I elaborata
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	2028.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	500.000,00

Iznos vlastitog financiranja	0%
Ostali mogući izvori financiranja	MINTS, Ministarstvo kulture i medija
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja
Osnova za raspolaganje nekretninama	Pravo služnosti
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA) ?	NE – ništa od navedenog
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	NE – ništa od navedenog
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	NE
Način doprinosa strateškom cilju	-
Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2028.) (DA/NE)	-
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektanu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	-
Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	-
Napomena	Potpuno očuvanje, održavanje, obnova (vanjština i interijer) Age Senjkovića je od interesa za lokalnu zajednicu i razvoj turizma te je za očuvanje kulturno-povijesne znamenitosti, što uključuje zahvate temeljem konzervatorskog elaborata. KONTAKT: Javna ustanova Razvojna agencija Ličko-senjske županije – LIRA, Pazariška ulica 36, 53000 Gospić

Tablica 7.4. Opis projekta Interpretacijski centar Krbavska bitka

Naziv projekta	Interpretacijski centar Krbavska bitka
Opis predmeta projekta	Krbavska je bitka jedna od najpoznatijih srazova hrvatskog plemstva s Osmanlijama na hrvatskim prostorima i jedna od najznačajnijih interpretacijskih potencijala udbinske povijesti. Plan je izgraditi infrastrukturu koja bi imala turistički sadržaj (info centar, suvenirnica), kulturni (likovni postav) i prezentacijski sadržaj i bio visoko sofisticirane multimedijske naravi. Ukupna površina parcele je 6.500 m ² , dok je površina građevine 725 m ² .
Opis svrhe projekta	<u>Edukativna svrha:</u> Centar bi mogao pružiti detaljan uvid u bitku iz 1493. godine, kontekst vremena, vojnu strategiju i posljedice za hrvatske krajeve. Kroz interaktivne sadržaje, digitalne prikaze i vođene ture, posjetitelji bi mogli steći dublje razumijevanje tog ključnog povijesnog događaja. <u>Turistička svrha:</u> Centar bi mogao privući domaće i strane posjetitelje zainteresirane za povijest i kulturni turizam, čime bi se povećala turistička atraktivnost regije i potaknula lokalna ekonomija. Lokalni i gospodarski razvoj: Osim zapošljavanja lokalnog stanovništva, mogao bi pridonijeti razvoju infrastrukture, ugostiteljskih objekata i drugih usluga, čime bi se obogatila ponuda Udbine i okolnih mjesta. Projekt će biti usklađen sa načelima zelene i digitalne tranzicije te sa društvenom održivošću (npr. pristupačnost osobama s invaliditetom).
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt doprinosi ostvarenju slijedećih obveznih pokazatelja održivosti: Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) na način da se projektom proširuje i obogaćuje turistička ponuda destinacije te pokazateljima Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) te pokazateljima Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2) i Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1). Projekt posredno doprinosi i specifičnom pokazatelju Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima (STP-2).
Nositelj provedbe projekta	Ličko-senjska županija
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Udbina dio k.č.br. 2658/1, dio k.č.br. 2659, dio k.č.br. 2660, dio k.č.br. 2661, dio k.č.br. 2643, dio k.č.br. 2662/4 k.o. Udbina
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2028.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. izrada projektne dokumentacije; 2. izgradnja objekta; 3. opremanje objekta
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1.) 2026.; 2.) 2027.; 3.) 2028.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	5.650.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	10%
Ostali mogući izvori financiranja	MINTS, Ministarstvo kulture i medija

Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Vlasništvo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA) ?	DA – izrađen profil projekta i idejni projekta (ostalo nije izrađeno)
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	NE – ništa od navedenog
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	DA
Način doprinosa strateškom cilju	Projektom se doprinosi strateškom CILJU 1: Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj održivog turizma, strateškom CILJU 2: Razvoj turističke ponude temeljene na prirodnim i društvenim resursima područja te strateškom CILJU 4:Povećanje prepoznatljivosti i tržišne pozicije.
Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	Izravan učinak se može očekivati kroz povećanje prihoda lokalne zajednice od turista i jednodnevnih posjetitelja te grupa posjetitelja koji su okrenuti edukativnim sadržajima (npr. odgojno-obrazovne institucije), a koji borave u okolnim smještajnim objektima te su usluženi u lokalnim restoranima i ostalim ugostiteljskim objektima.
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2028.) (DA/NE)	DA
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektanu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	DA
Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	DA
Napomena	Lokacijska se dozvola izdaje u slučaju kada investitor nije vlasnik zemljišta, odnosno kada se gradnja provodi fazno. U ovom slučaju investitor je vlasnik zemljišta pa lokacijska dozvola nije potrebna. Dokumentacija postava izrađena, glavni projekt u završnoj fazi izrade.; KONTAKT : Zlatko Brkić, e mail: zlatko.brkic@udbina.hr , mob. 099/202-9333

Tablica 7.5. Opis projekta Uređenje posebnog botaničkog rezervata "Lun-divlje masline" za prijem posjetitelja

Naziv projekta	Uređenje posebnog botaničkog rezervata "Lun-divlje masline" za prijem posjetitelja
Opis predmeta projekta	Projektom se planira izgradnja/uspostava poučne staze (pješačka infrastruktura, interpretacijska infrastruktura) sukladno izrađenom idejnom rješenju krajobraznog uređenja posebnog botaničkog rezervata "Lun-divlje masline" (posebni rezervat).
Opis svrhe projekta	Svrha je kroz poučnu stazu u posebnom botaničkom rezervatu "Lun – divlje masline" sukladno propisanim uvjetima o korištenju zaštićenog područja prirode upostaviti javnu turističku infrastrukturu u edukativno-informacijske svrhe.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt doprinosi ostvarenju slijedećih obveznih pokazatelja održivosti: Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) na način da se projektom proširuje i obogaćuje turistička ponuda destinacije te pokazateljima Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) te pokazateljima Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2) i Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1). Projekt posredno doprinosi i specifičnom pokazatelju Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima (STP-2).
Nositelj provedbe projekta	Javna ustanova za zaštitu i očuvanje prirode Ličko-senjske županije
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Lun
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2028.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. izrada projektne dokumentacije; 2. izvedba projekta uređenja i opremanja poučne staze
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1.) 2027.; 2.) 2028.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	310.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	15%
Ostali mogući izvori financiranja	MINTS, MZOZT, FZOEU
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja
Osnova za raspolaganje nekretninama	Pravo služnosti
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA) ?	DA – izrađen je profil projekta i idejno rješenje projekta (ostalo nije izrađeno)
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o	NE – ništa od navedenog

jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	NE
Način doprinosa strateškom cilju	-
Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	-
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2028.) (DA/NE)	-
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	-
Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	-
Napomena	Izrađeno idejno rješenje. Projekt ne zahtijeva gradnju, niti za to potrebne dozvole. KONTAKT: ravnatelj@zop-lsz.hr

Tablica 7.6. Opis projekta Uređenje infrastrukture za prijem posjetitelja u posebnom rezervatu „Laudonov gaj“

Naziv projekta	Uređenje infrastrukture za prijem posjetitelja u posebnom rezervatu „Laudonov gaj“
Opis predmeta projekta	Ovim će se projektom izgraditi infrastruktura za prijem posjetitelja/turista, tj. posjetiteljski prostor - učionica na otvorenom s drvenom šetnicom (uz minimalističke zahvate prema mogućnostima u skladu sa zaštitom ovog posebnog rezervata), u funkciji valorizacije prirodne baštine i destinacije te uvesti rješenja koja doprinose zelenoj i digitalnoj tranziciji, aktivnostima promocije i marketinga infrastrukture u funkciji održivog razvoja destinacije te aktivnostima promidžbe i vidljivosti projekta. Ulaganja kroz ovaj projekt bi doprinijela rasterećenju prekomjernog turizma u najrazvijenijim turističkim područjima (NP Plitvička jezera) te produljenju turističke sezone. Infrastruktura uključuje uspostavu prijemnog punkta i uređenje parkirališta u ulaznoj zoni, izgradnju i montiranje uzdignute drvene staze duž cijele zone šetnice te izgradnju i montiranje

Plan upravljanja destinacijom
 Ličko-senjske županije za razdoblje 2025. - 2028.

	sjenice (učionice na otvorenom), montiranje edukacijskih pomagala i interpretacijskih elemenata (interpretacija kulturne baštine, interpretacije prirodne baštine šuma hrasta lužnjaka te interpretacija prirodne baštine vodeni habitati). Projektom bi se izravno doprinijelo zaštiti prirodne i kulturne baštine u zaštićenom području i dijelu ekološke mreže NATURA 2000 te bi izravno utjecalo na unaprjeđenje turističke ponude i turističkog razvoja Općine Udbina. Dio projekta je obnova postojećeg prostora kako bi se uspostavila "Učionica na otvorenom", koja bi služila kao posjetiteljska infrastruktura u edukacijske svrhe.
Opis svrhe projekta	Svrha je izgraditi, unaprijediti i razviti turističku infrastrukturu za prijem posjetitelja u zaštićenom području prirode „Laudonov gaj“.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt doprinosi ostvarenju slijedećih obveznih pokazatelja održivosti: Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) na način da se projektom proširuje i obogaćuje turistička ponuda destinacije te pokazateljima Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) te pokazateljima Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2) i Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1). Projekt posredno doprinosi i specifičnom pokazatelju Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima (STP-2).
Nositelj provedbe projekta	Javna ustanova za zaštitu i očuvanje prirode Ličko-senjske županije
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Šalamunić, Općina Udbina
Planirani početak provedbe projekta	2026
Planirani završetak provedbe projekta	2028.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. izvedba projekta izgradnje i uređenja javne turističke infrastrukture
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1.) 2028.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	1.901.631,96 EUR
Iznos vlastitog financiranja	15%
Ostali mogući izvori financiranja	MINTS, MZOZT, FZOEU
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Pravo služnosti
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA) ?	DA – izrađen je profil projekta, studije izvedljivosti te idejno rješenje projekta (CBA nije izrađena)
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o	Da – izrađen je idejni projekt, ishodovana lokacijska dozvola, izrađen glavni projekt, a građevinska dozvola vrijedi do 24. veljače 2026. Nije moguća gradnja prema citiranom Pravilniku.

jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	DA
Način doprinosa strateškom cilju	Projektom se doprinosi strateškom CILJU 1: Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj održivog turizma, strateškom CILJU 2: Razvoj turističke ponude temeljene na prirodnim i društvenim resursima područja te strateškom CILJ 3: Učinkovito upravljanje turizmom kroz koordinaciju i strateško upravljanje i strateškom CILJU 4: Povećanje prepoznatljivosti i tržišne pozicije.
Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	Izravan učinak se može očekivati kroz povećanje prihoda lokalne zajednice od turista i jednodnevnih posjetitelja te grupa posjetitelja koji su okrenuti edukativnim sadržajima (npr. odgojno - obrazovne institucije i sl.), a koji borave u okolnim smještajnim objektima te su usluženi u lokalnim restoranima i ostalim ugostiteljskom objektima.
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2028.) (DA/NE)	DA
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektanu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	DA
Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	DA
Napomena	Izrađen glavni projekt s troškovnikom, važeća građevinska dozvola do 24. veljače 2026. godine. Projekt je apliciran na JP NPOO I ima gotovu projektanu dokumentaciju. KONTAKT: ravnatelj@zop-lsz.hr .

Tablica 7.7. Opis projekta „Planinski centar „Bijeli Potoci“ – Natura 2000 tematski park“

Naziv projekta	Planinski centar „Bijeli Potoci“ – Natura 2000 tematski park
Opis predmeta projekta	Predmet planiranog zahvata odnosi se na projektiranje svih objekata Planinskog centra, uređenje krajobraza, sanaciju potoka, parkiralište i ostale zahvate unutra kompleksa „Planinski centar „Bijeli Potoci“ – Natura 2000 tematski park“. Lokacija zahvata je u ličko-senjskoj županiji, blizu grada Korenice, na obroncima Ličke Plješivice, a obuhvaća 14 čestica ukupne površine od 22000 m2. Planira se izgradnja sljedeći objekata :

Plan upravljanja destinacijom
 Ličko-senjske županije za razdoblje 2025. - 2028.

	1. Ulaz; 2. Vidikovac; 3. Park skulptura; 4. Sjenica; 5. Planinarsko sklonište i infocentar; 6. Terenska postaja; 7. Potok; 8. Jezerce; 9. Poučna staza; 10. Digitalni centar za promatranje divljih životinja; 11. Digitalni centar za promatranje divljih životinja uživo.
Opis svrhe projekta	Stavljanjem u funkciju tematskih sadržaja uređenjem i opremanjem infrastrukture za posjetitelje uspostavio bi se cjeloviti multifunkcionalni okvir sa javnom turističkom infrastrukturom za održivi i kontrolirani prijem posjetitelja, što obuhvaća obnovu i prenamjenu devastiranih objekata u zaštićenom području prirode, uređenje infrastrukture za posjetitelje, te opremanje infrastrukture za posjetitelje. Projekt će biti usklađen sa načelima zelene i digitalne tranzicije te sa društvenom održivošću (npr. pristupačnost osobama s invaliditetom).
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt doprinosi ostvarenju slijedećih obveznih pokazatelja održivosti: Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) na način da se projektom proširuje i obogaćuje turistička ponuda destinacije te pokazateljima Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) te pokazateljima Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2) i Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1). Projekt posredno doprinosi i specifičnom pokazatelju Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima (STP-2).
Nositelj provedbe projekta	Javna ustanova za zaštitu i očuvanje prirode Ličko-senjske županije
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Lička Plješivica, Općina Udbina
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2028. uz napomenu da će obzirom na sveobuhvatnosti projekta sam projekt biti predmetom sufinanciranja u trajanju ovog I narednog Plana upravljanja destinacijom LSŽ (procjena do 2031.)
Ključne točke ostvarenja projekta	1.) izvedba projekta uređenja javne turističke infrastrukture ; 2.) opremanje javne turističke infrastrukture
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1.) 2028.; 2.)2031.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	troškovnik je trenutno u izradi, zasad se može procijeniti okvirni iznos od 30.000.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	15%
Ostali mogući izvori financiranja	MINTS, MZOZT, FZOEU
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja
Osnova za raspolaganje nekretninama	Pravo služnosti
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA) ?	DA – izrađen je profil projekta, analiza troškova i studija izvedljivosti (CBA nije izrađena)

Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	NE – ništa od navedenog
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	DA
Način doprinosa strateškom cilju	Projektom se doprinosi strateškom CILJU 1: Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj održivog turizma, strateškom CILJU 2: Razvoj turističke ponude temeljene na prirodnim i društvenim resursima područja te strateškom CILJ 3: Učinkovito upravljanje turizmom kroz koordinaciju i strateško upravljanje i strateškom CILJU 4: Povećanje prepoznatljivosti i tržišne pozicije.
Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	Značajan izravan i mjerljiv pozitivan financijski učinak očekuje se kroz učinkovito korištenje resursa (vode, el. energije) u obnovljenoj infrastrukturi, te povećanjem prihoda uslijed povećanja broja posjetitelja, odnosno produženja boravka u destinaciji. Neizravan učinak se može očekivati kroz povećanje prihoda lokalne zajednice od turista i jednodnevnih posjetitelja te grupa posjetitelja koji su okrenuti edukativnim sadržajima (npr. odgojno - obrazovne institucije i sl.), a koji borave u okolnim smještajnim objektima.
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2028.) (DA/NE)	DA
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektну dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	NE
Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	DA
Napomena	Izrađeno idejno rješenje, do kraja rujna 2025. godine očekuje se izrada glavnog projekta. KONTAKT: ravnatelj@zop-lsz.hr

Tablica 7.8. Opis projekta Modernizacija postava Kuće Velebita -posjetiteljskog centra NP Sjeverni Velebit

Naziv projekta	Modernizacija postava Kuće Velebita -posjetiteljskog centra NP Sjeverni Velebit
Opis predmeta projekta	Kuća Velebita je posjetiteljski i informacijski centar za posjetitelje Nacionalnog parka Sjeverni Velebit. Kao prepoznatljiv, moderan i atraktivan sadržaj omogućuje prezentaciju prirodnih i kulturnih vrijednosti Parka tijekom cijele godine. Posjetiteljski centar financiran je EU sredstvima vrijednosti 31.000.000,00 kn i otvoren za posjetitelje 2017. godine. Postav Kuće Velebita uglavnom je multimedijalni sadržaj koji je u funkciji osam godina i potrebno ga je modernizirati kroz izradu novih sadržaja (aplikacija) i kao nove računalne opreme. Osim osuvremenjavanja potrebno je ugraditi najnovija rješenja po pitanju VR-a. Vijek trajanja računalne opreme je kratak i potrebna je stalna nadogradnja i usavršavanje.
Opis svrhe projekta	Obzirom da su postojeće aplikacije koje su dio postava kao i oprema (uglavnom računalna) već zastarjele, a imaju problem i sa kompatibilnošću s novom opremom potrebno je modernizirati dio postava Kuće Velebita. Na taj način bi centar dobio novu vrijednost i ponovno postao atrakcija te mjesto edukacije. Ovim projektom bi se privukli novi posjetitelji, a sigurno bi se vratio i dio posjetitelja koji su već posjetili Kuću Velebita. Projekt će biti usklađen sa načelima zelene i digitalne tranzicije te sa društvenom održivošću (npr. pristupačnost osobama s invaliditetom).
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt doprinosi ostvarenju slijedećih obveznih pokazatelja održivosti: Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) na način da se projektom proširuje i obogaćuje turistička ponuda destinacije te pokazateljima Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) te pokazateljima Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2) i Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1). Projekt posredno doprinosi i specifičnom pokazatelju Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima (STP-2).
Nositelj provedbe projekta	NP Sjeverni Velebit
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	k.o. Krasno, kč. 424
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2028.
Ključne točke ostvarenja projekta	1.) Izrada idejnog rješenja s troškovnicima, 2.) provedba nabave, 3.) realizacija
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1.) 2026.; 2.) 2027.; 3.) 2028.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	3.000.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	0%
Ostali mogući izvori financiranja	MINTS, MZOZT, FZOEU

Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Vlasništvo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA) ?	NE – ništa od navedenog
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Da – ishodovana je lokacijska dozvola (ostalo NE)
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	DA
Način doprinosa strateškom cilju	Projektom se doprinosi strateškom CILJU 1: Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj održivog turizma te strateškom CILJU 2: Razvoj turističke ponude temeljene na prirodnim i društvenim resursima područja i strateškom CILJU 4: Povećanje prepoznatljivosti i tržišne pozicije.
Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	Značajan izravan i mjerljiv pozitivan financijski učinak očekuje se kroz učinkovito korištenje resursa (vode, el. energije), što se temelji na digitalnim rješenjima visoke energetske učinkovitosti. Povećanjem broja posjetitelja povećat će se i prihodi koji se dalje mogu ulagati u nova, naprednija rješenja. Neizravan učinak će se radi povećanja prepoznatljivosti i tržišne pozicije pokazati kroz povećanje broja posjetitelja, a time i prihoda tijekom cijele godine.
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2028.) (DA/NE)	DA
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektanu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	NE
Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	DA
Napomena	Projekt je u idejnoj fazi. KONTAKT: JUNPSV, 053/665380,npsv@np-sjeverni-velebit.hr

Tablica 7.9. Opis projekta Obnova i rekonstrukcija Planinarskog doma Zavižan

Naziv projekta	Obnova i rekonstrukcija Planinarskog doma Zavižan
Opis predmeta projekta	Planinarski dom Zavižan je smješten na južnoj padini pedesetak metara ispod vrha Vučjak, na nadmorskoj visini od 1594 m. Prvi planinarski dom (prvotno nazvan Krajačeva kuća) bio je ovdje izgrađen 1927. godine. Od tog je vremena zgrada doma više puta nadograđivana i rekonstruirana, na način da je osnova prve originalne zgrade do danas ostala prisutna u strukturi objekta. Prva prigradnja doma napravljena je 1953. godine od kada dio objekta koristi Državni hidrometeorološki zavod (DHMZ) kao visinsku meteorološku postaju. Gabariti današnje građevine rezultat su posljednje veće prigradnje "meteorološkog dijela" zgrade 1963. - 1965. godine. Od tog su vremena na objektu izvođeni uglavnom zahvati održavanja, nadograđivani manji pomoćni prostori, cisterna i sl. Uspostavom Nacionalnog parka Sjeverni Velebit 1999. godine, planinarski dom Zavižan je postao posjetiteljska točka, te se Javna ustanova „Nacionalni park Sjeverni Velebit“ partnerski uključila u skrb o objektu kao dijelu posjetiteljske infrastrukture. Obzirom na starost objekta, izloženost ekstremnim vremenskim uvjetima, parcijalnu nadogradnju kroz dugi niz godina utvrđeno je kako je domu nužno potrebna rekonstrukcija koja bi uskladila ostarjelu građevinu s današnjim standardima i zahtjevima vođenim idejom održivog razvoja te očuvanja prirodnih i kulturnih vrijednosti unutar nacionalnog parka.
Opis svrhe projekta	Predloženim projektom obnove i rekonstrukcije PD Zavižan ne bi se promijenila namjena građevine planinarskog doma već bi se novim funkcionalnim rasporedom u objektu formirale tri odvojene jedinice: stan i ured meteorologa s posebnim ulazom na katu, apartman za domara odnosno ugostitelja prizemno i planinarski dom sa sobama na katu i u potkrovlju. Uz navedene cjeline predviđen je prostor odnosno rješenje info pulta unutar objekta u novom boravku koji će služiti kao informativna točka NP Sjeverni Velebit. Projektom obnove naglasak je stavljen na povećanju standarda smještaja i usluge: projektirani su primjereni sanitarni prostori, profesionalna kuhinja, recepcija. Na katu građevine smještene su sobe planinarskog doma i zajedničke sanitarije s tuševima, a u jednom dijelu smješten je ured i stan dežurnog meteorologa. Etaža potkrovlja u predloženom projektu rekonstrukcije namijenjena je smještaju spavaonica planinarskog doma sa zajedničkim sanitarnim čvorom s umivaonicima i tušem. Projekt će biti usklađen sa načelima zelene i digitalne tranzicije te sa društvenom održivošću.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt doprinosi ostvarenju slijedećih obveznih pokazatelja održivosti: Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) na način da se projektom proširuje i obogaćuje

Plan upravljanja destinacijom
 Ličko-senjske županije za razdoblje 2025. - 2028.

	turistička ponuda destinacije te pokazateljima Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) te pokazateljima Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2) i Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1). Projekt posredno doprinosi i specifičnim pokazateljima Postotak ponovljenih / stalnih turista u smještajnim objektima (SZT-1), Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima (STP-2 i pokazatelju Razvijen sustav za zaštitu prirodne i kulturne baštine i lokaliteta (SZB-1).
Nositelj provedbe projekta	NP Sjeverni Velebit
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Zavižan-Nacionalni park sjeverni Velebit, k.o.Sveti Juraj kč.8711/3
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2028.
Ključne točke ostvarenja projekta	1.) prijava projekta na vanjsko financiranje, 2.) provedba nabave za građevinske radove, 3.) izvođenje radova
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1.) 2026.; 2.) 2027.; 3.) 2028.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	2.800.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	0%
Ostali mogući izvori financiranja	MINTS, MZOZT, FZOEU
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo - podrazumijeva pravo upravljanja temeljem Zakona o upravljanju nekretninama i pokretninama u vlasništvu Republike Hrvatske (NN 155/23);
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA) ?	DA – izrađen je profil projekta (ostalo NE)
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Da- idejni projekt, lokacijska i građevinska dozvola (ostalo NE)
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	DA
Način doprinosa strateškom cilju	Projektom se doprinosi strateškom CILJU 1: Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj održivog turizma te strateškom CILJU 2: Razvoj turističke ponude temeljene na prirodnim i društvenim resursima područja te strateškom CILJ 3: Učinkovito upravljanje turizmom kroz koordinaciju i strateško upravljanje i strateškom CILJU 4: Povećanje prepoznatljivosti i tržišne pozicije.

Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	Značajan izravan i mjerljiv pozitivan financijski učinak očekuje se kroz učinkovito korištenje resursa (vode, el. energije) u planinarskom domu Zavižan te povećanjem prihoda od obnovljenih smještajnih i ostalih kapaciteta. Neizravan učinak će se radi povećanja prepoznatljivosti i tržišne pozicije pokazati kroz povećanje broja posjetitelja, a time i prihoda tijekom cijele godine.
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2028.) (DA/NE)	DA
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	NE
Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	DA
Napomena	Pravomoćna građevinska dozvola vrijedi do kraja 2026. godine; KONTAKT: JUNPSV, 053/665380,npsv@np-sjeverni-velebit.hr

Tablica 7.10. Opis projekta Izrada predgotovljenog WC-a za posjetitelje NP Sjeverni Velebit

Naziv projekta	Izrada predgotovljenog WC-a za posjetitelje NP Sjeverni Velebit na lokacijama bez komunalne infrastrukture te postavljanje suhih WC-a na novim lokacijama (Alan, Babić Siča, Velebitski botanički vrt).
Opis predmeta projekta	Rekonstrukcija postojećeg suhog sanitarnog čvora za posjetitelje u tzv. vodeni zahod. Zamjena dotrajalih i postavljanje novih suhih wc-a na glavnim ulazima u Park (6 komada) tipa KAZUBA ekološki WC-i.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je zaštita zdravlja ljudi i okoliša. Predlaže se koncept suhog WC koji na lokacijama bez komunalne infrastrukture, a s razmjerno velikim brojem posjetitelja (parkirališta, ulazni punktovi i sl.) nastoji zadržati visoki higijenski i sanitarni standard sanitarija za posjetitelje Parka. Radi se o montažnim suhim sanitarnim čvorovima kojima je svrha smanjiti zagađenje okoliša, ali istovremeno osigurati ekološki prihvatljiva rješenja za posjetitelje.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt doprinosi ostvarenju slijedećih obveznih pokazatelja održivosti: Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) na način da se projektom proširuje i obogaćuje

Plan upravljanja destinacijom
 Ličko-senjske županije za razdoblje 2025. - 2028.

	turistička ponuda destinacije te pokazateljima Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2) i Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1). Projekt posredno doprinosi i specifičnom pokazatelju Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima (STP-2) i pokazatelju Razvijen sustav za zaštitu prirodne i kulturne baštine i lokaliteta (SZB-1).
Nositelj provedbe projekta	NP Sjeverni Velebit
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Nacionalni park Sjeverni Velebit – više lokacija (Babić Siča-k.o. 8319/3 i 8464/3, Velebitski botanički vrt -k.o. Klada k.č.1659, Alan- k.o. Stinica k.č. 3934)
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2028.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. izrada dokumentacije za nabavu i provedba nabav, 2. montaža i ugradnja
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1.) 2026.; 2.) 2028.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	220.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	0%
Ostali mogući izvori financiranja	MINTS, MZOZT, FZOEU
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA) ?	NE – ništa od navedenog
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	DA – ishodovana lokacijska dozvola i mogućnost gradnje prema Pravilniku o drugim građevinama i radovima (ostalo NE)
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	NE
Način doprinosa strateškom cilju	-
Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	-
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2028.) (DA/NE)	-

Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	-
Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	-
Napomena	Osnova za raspolaganjem nekretninama je „Ostalo“, što podrazumijeva pravo upravljanja temeljem Zakona o upravljanju nekretninama i pokretninama u vlasništvu Republike Hrvatske (NN 155/23); Za suhe WC-e potrebno je napraviti dokumentaciju za javnu nabavu te ishoditi dopuštenja nadležnog ministarstva za zahvat obzirom da se radi o montažnim objektima. KONTAKT: JUNPSV, 053/665380, npsv@np-sjeverni-velebit.hr

Tablica 7.11. Opis projekta Velebit u beskraj

Naziv projekta	Velebit u beskraj
Opis predmeta projekta	Projekt je osmišljen da se realizira u više faza: a) analiza turističke ponude i potražnje u zaštićenim područjima prirode u RH i okruženju radi identificiranja komparativnih prednosti PP Velebit; b) kartiranje turističkih atrakcija uz turističku rutu „VELEBIT U BESKRAJU“; c) SWOT analiza turističke rute „VELEBIT U BESKRAJU“; d) izrada akcijskog plana za uspostavu turističke rute „VELEBIT U BESKRAJU“; e) analiza i identifikacija turističkih punktova na rutu; f) izrada prometnog elaborata za turističku signalizaciju uz rutu; g) izrada jedinstvenog vizualnog identiteta rute (knjiga standarda); h) izrada digitalne aplikacije rute „VELEBIT U BESKRAJU“, i) akcijski plan za razvoj i upravljanje brendom destinacije koristeći brend UNESCO-a; j) integriranje turističke rute u prostorni plan Parka prirode Velebit i prostorne planove JLS; k) integriranje turističke rute u prostorni plan Parka prirode Velebit i prostorne planove JLS; l) integriranje turističke rute u strategiju razvoja turizma jedinica područne (regionalne) i lokalne uprave i samouprave.
Opis svrhe projekta	Projekt ima za svrhu analizirati i identificirati ključne elemente prostora na kojima je moguće definirati jedinstvenu, cjelovitu i prepoznatljivu rutu za kontrolirano kretanje posjetitelja u ogromnom području parka prirode koja će povezivati sve prostorno-geografske cjeline parka i postati strateška osnovica za sve razvojne i marketinške aktivnosti i promidžbu parka i svih njegovih elemenata namijenjenih za prijem posjetitelja na nacionalnom i međunarodnom tržištu, uspostaviti efikasno, kontinuirano i trajno praćenje posjećivanja u parku prirode Velebit,

Plan upravljanja destinacijom
Ličko-senjske županije za razdoblje 2025. - 2028.

	te polazište za analizu i definiranje prostornih segmenata prikladnih za održivo korištenje prirodne i kulturne baštine parka prirode Velebit uz strateške smjerove za kretanje posjetitelja. Ispravno definirana ruta trebala bi imati ulogu polazišta za sveobuhvatno turističko brendiranje parka, razvoj jedinstvene turističke ponude koja će se promovirati pod UNESCO brendom, te predstavljati osnovicu za glavne aktivnosti prostornog planiranja parka i biti okosnica za efikasan nadzor i kontrolu zbivanja u parku prirode Velebit.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt doprinosi ostvarenju slijedećih obveznih pokazatelja održivosti: Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) na način da se projektom proširuje i obogaćuje turistička ponuda destinacije te pokazateljima Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) te pokazateljima Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2) i Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1). Projekt posredno doprinosi i specifičnom pokazatelju Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima (STP-2) i pokazatelju Razvijen sustav za zaštitu prirodne i kulturne baštine i lokaliteta (SZB-1).
Nositelj provedbe projekta	PP Velebit
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Područje planine Velebit i neposredna okolica
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2028., uz napomenu da je projekt planiran Planom upravljanja JU PP Velebit u kojem se radi sveobuhvatnosti projekta završetak provedbe očekuje 2031. Stoga se predlaže da provedba projekta bude obuhvaćena ne samo ovim, već i narednim Planom upravljanja destinacijom LSŽ (2029. - 2032.)
Ključne točke ostvarenja projekta	1. uspostava turističke rute "Velebit u beskraju"; 2. uređenje prometne signalizacije; 3. izrada digitalne aplikacije i razvoj jedinstvenog brenda rute pod znakom UNESCO-a.
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1.) 2027.; 2.) 2028.); te za 3.) naredni Plan upravljanja destinacijom LSŽ 3.) 2031.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	2.000.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	10%
Ostali mogući izvori financiranja	MINTS, MZOZT, FZOEU
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA) ?	NE – ništa od navedenog
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen	Da – izrađen idejni projekt i mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima (ostalo NE)

glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	DA
Način doprinosa strateškom cilju	Projektom se doprinosi strateškom CILJU 1: Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj održivog turizma, strateškom CILJU 2: Razvoj turističke ponude temeljene na prirodnim i društvenim resursima područja te strateškom CILJ 3: Učinkovito upravljanje turizmom kroz koordinaciju i strateško upravljanje i strateškom CILJU 4: Povećanje prepoznatljivosti i tržišne pozicije.
Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	Značajan izravan i mjerljiv pozitivan financijski učinak očekuje se povećanjem broja posjetitelja, odnosno produženja boravka u destinaciji. Neizravan učinak se može očekivati kroz povećanje prihoda lokalne zajednice od turista i jednodnevnih posjetitelja te grupa posjetitelja koji su okrenuti edukativnim sadržajima (npr. odgojno - obrazovne institucije i sl.), a koji borave u okolnim smještajnim objektima te su usluženi u lokalnim restoranima i ostalim ugostiteljskim objektima.
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2028.) (DA/NE)	DA
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	NE
Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	DA
Napomena	Trenutno je sklopljen ugovor za analizu turističke ponude i potražnje u zaštićenim područjima RH i okruženju kojem će se identificirati usporedive planinske destinacije, analiza infrastrukture i sadržaja za posjetitelje u sličnim destinacijama, analiza planinskih destinacija pod zaštitom UNESCO-a, analiza postojećih turističkih/kulturnih ruta u sličnim destinacijama, te identifikacija komparativnih prednosti PP Velebit u odnosu na slične destinacije. KONTAKT: Željko Župan, voditelj ustrojstvene jedinice 3 (rukovoditelj odsjeka za održivo korištenje), zeljko.zupan@pp-velebit.hr, 098 952 3984

Tablica 7.12. Opis projekta Nabava električnog broda za prijevoz posjetitelja

Naziv projekta	Nabava električnog broda za prijevoz posjetitelja
Opis predmeta projekta	Predmet projekta je nabava električnog broda na solarno napajanje za potrebe prijevoza posjetitelja unutar Nacionalnog parka Plitvička jezera.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je unaprjeđenje posjetiteljske infrastrukture kroz povećanje svijesti o održivosti i to kroz ekološku komponentu (smanjenje emisije CO2 i drugih štetnih plinova, smanjenje zagađenja vode i smanjenje buke), turističku komponentu (privlačenje ekološki osviještenih turista kroz "zelenu" ponudu destinacije) i ekonomsku komponentu (niži troškovi održavanja i operativni troškovi), kao i uvažavajući komponentu pristupačnosti turizma.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt doprinosi ostvarenju slijedećih obveznih pokazatelja održivosti: Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) na način da se projektom proširuje i obogaćuje turistička ponuda destinacije te pokazateljima Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) te pokazateljima Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2) i Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1). Projekt posredno doprinosi i specifičnom pokazatelju Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima (STP-2) i pokazatelju Razvijen sustav za zaštitu prirodne i kulturne baštine i lokaliteta (SZB-1).
Nositelj provedbe projekta	Javna ustanova Nacionalni park Plitvička jezera
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Nacionalni park Plitvička jezera
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2027.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. izrada dokumentacije za nabavu, 2. izrada projektne dokumentacije i izgradnja broda
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1.) 2026.; 2.) 2027.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	1.300.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	10%
Ostali mogući izvori financiranja	MINTS, MZOZT, FZOEU
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Vlasništvo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA) ?	NE – ništa od navedenog
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen	NE – ništa od navedenog

glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	DA
Način doprinosa strateškom cilju	Projektom se doprinosi strateškom CILJU 1: Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj održivog turizma, strateškom CILJU 2: Razvoj turističke ponude temeljene na prirodnim i društvenim resursima područja te strateškom CILJ 3: Učinkovito upravljanje turizmom kroz koordinaciju i strateško upravljanje i strateškom CILJU 4: Povećanje prepoznatljivosti i tržišne pozicije.
Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	Značajan izravan i mjerljiv pozitivan financijski učinak očekuje se smanjenjem potrošnje el. energije i troškova održavanja radi uvođenja modernije tehnologije. Neizravan učinak će se radi povećanja prepoznatljivosti i tržišne pozicije pokazati kroz povećanje broja posjetitelja, a time i prihoda na godišnjoj razini.
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2028.) (DA/NE)	DA
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	NE
Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	DA
Napomena	KONTAKT: Katarina Marković, pomoćnica ravnatelja; T: +385 53 751 074 M: +385 91 456 4440; katarina.markovic@np-plitvicka-jezera.hr

Tablica 7.13. Opis projekta Izrada info-ploča i turističke signalizacije

Naziv projekta	Izrada info-ploča i turističke signalizacije
Opis predmeta projekta	Izrada info-ploča i turističke signalizacije ključan je element razvoja održivog, informiranog i privlačnog turističkog područja. Kvalitetne info-ploče i oznake omogućavaju bolje snalaženje, edukaciju posjetitelja i povećanje sigurnosti posjetitelja.

Opis svrhe projekta	Svrha je izraditi info-ploče i turističku signalizaciju koji će pridonijeti boljoj orijentaciji posjetitelja, edukaciji i interpretaciji lokalne baštine (info-ploče pružaju informacije o prirodnim vrijednostima-flora, fauna, geologija, kulturno-povijesnim lokalitetima i zanimljivostima), promicanju održivog turizma (potiču posjetitelje da poštuju prirodu i lokalnu zajednicu, sadrže savjete o pravilima ponašanja, npr. ne bacaj otpad, ne uznemiravaj životinje).
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt doprinosi ostvarenju slijedećih obveznih pokazatelja održivosti: Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) na način da se projektom proširuje i obogaćuje turistička ponuda destinacije te pokazateljima Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) te pokazateljima Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2) i Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1). Projekt posredno doprinosi i specifičnom pokazatelju Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima (STP-2) i pokazatelju Razvijen sustav za zaštitu prirodne i kulturne baštine i lokaliteta (SZB-1).
Nositelj provedbe projekta	Javna ustanova Nacionalni park Plitvička jezera
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Nacionalni park Plitvička jezera
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2026.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. izrada dokumentacije za nabavu, 2. izrada info-ploča i signalizacije, 3. postavljanje info-ploča i signalizacije
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1.) 2026.; 2.) 2027.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	30.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	0%
Ostali mogući izvori financiranja	MINTS, MZOZT, FZOEU
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Vlasništvo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA) ?	NE – ništa od navedenog
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	NE – ništa od navedenog

PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	NE
Način doprinosa strateškom cilju	-
Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	-
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2028.) (DA/NE)	-
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	-
Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	-
Napomena	KONTAKT: Katarina Marković, pomoćnica ravnatelja; T: +385 53 751 074 M: +385 91 456 4440; katarina.markovic@np-plitvicka-jezera.hr

Tablica 7.14. Opis projekta Uređenje parkirališta za prihvat posjetitelja (Ulaz I i II u NP Plitvička jezera)

Naziv projekta	Uređenje parkirališta za prihvat posjetitelja (Ulaz I i II u Nacionalni park Plitvička jezera)
Opis predmeta projekta	Predmet projekta je uređenje parkirališta za prihvat posjetitelja na glavnim ulazima u Nacionalni park i obuhvaća projektiranje i izvođenje radova.
Opis svrhe projekta	Svrha je osigurati funkcionalan, siguran i estetski uređen prostor za parkiranje vozila posjetitelja na glavnim ulazima u Nacionalni park. Uređeno parkiralište će omogućiti bolju pristupačnost, povećati kvalitetu boravka posjetitelja te rasteretiti prometnu infrastrukturu u užem području. Projekt obuhvaća izradu projektne dokumentacije i radove na uređenju parkirališta za prihvat automobila, kampera i autobusa. Planiraju se pripremni zemljani radovi i nivelacija terena, postavljanje nosivih slojeva i završne površine (asfalt/eko kocke), vertikalne i horizontalne signalizacije, ugradnja rasvjete radi sigurnosti i funkcionalnosti u večernjim satima, sadnja drveća i 'ozelenjavanje' rubnih dijelova radi postizanja vizualne i ekološke usklađenosti s okolinom te postavljanje informativne ploče s kartom lokacije i uputama za posjetitelje.

Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt doprinosi ostvarenju slijedećih obveznih pokazatelja održivosti: Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) na način da se projektom proširuje i obogaćuje turistička ponuda destinacije te pokazateljima Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) te pokazateljima Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2) i Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1). Projekt posredno doprinosi i specifičnom pokazatelju Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima (STP-2) i pokazatelju Razvijen sustav za zaštitu prirodne i kulturne baštine i lokaliteta (SZB-1).
Nositelj provedbe projekta	Javna ustanova Nacionalni park Plitvička jezera
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Nacionalni park Plitvička jezera
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2027.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. izrada projektne dokumentacije, 2. izvođenje radova na uređenju
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1.) 2023.; 2.) 2027.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	450.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	20%
Ostali mogući izvori financiranja	MINTS, MZOZT, FZOEU
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Vlasništvo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA) ?	NE – ništa od navedenog
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	NE – ništa od navedenog
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	NE
Način doprinosa strateškom cilju	-
Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	-

Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2028.) (DA/NE)	-
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektanu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	-
Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	-
Napomena	KONTAKT: Katarina Marković, pomoćnica ravnatelja; T: +385 53 751 074 M: +385 91 456 4440; katarina.markovic@np-plitvicka-jezera.hr

Tablica 7.15. Opis projekta Konzervacija starog grada Prozora

Naziv projekta	Konzervacija starog grada Prozora
Opis predmeta projekta	Stari grad Prozor (Prozorac) je manja srednjovjekovna utvrda na obroncima planine Mrsinj iznad Vrela Koreničkog u općini Plitvička jezera.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je napraviti arheološka istraživanja i konzervatorske radove na utvrdi kako bi se sačuvala od daljnjeg propadanja. Stari grad Prozor jedna je od rijetko djelomično sačuvanih srednjovjekovnih utvrda na području NP Plitvička jezera.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt doprinosi ostvarenju slijedećih obveznih pokazatelja održivosti: Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) na način da se projektom proširuje i obogaćuje turistička ponuda destinacije te pokazateljima Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) te pokazateljima Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2) i Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1). Projekt posredno doprinosi i specifičnom pokazatelju Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima (STP-2) i pokazatelju Razvijen sustav za zaštitu prirodne i kulturne baštine i lokaliteta (SZB-1).
Nositelj provedbe projekta	Javna ustanova Nacionalni park Plitvička jezera
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Nacionalni park Plitvička jezera
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2027.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. izrada projektne dokumentacije, 2. izvođenje radova na rekonstrukciji/konzervaciji

Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1.) 2023.; 2.) 2027.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	200.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	10%
Ostali mogući izvori financiranja	MINTS, MZOZT, FZOEU
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Vlasništvo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA) ?	NE – ništa od navedenog
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	NE – ništa od navedenog
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	NE
Način doprinosa strateškom cilju	-
Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	-
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2028.) (DA/NE)	-
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektanu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	-
Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	-
Napomena	KONTAKT: Katarina Marković, pomoćnica ravnatelja; T: +385 53 751 074 M: +385 91 456 4440; katarina.markovic@np-plitvicka-jezera.hr

8. MJERENJE NAPRETKA I IZVJEŠĆIVANJE O PROVEDBI

8.1. Mjerenje napretka

Implementacija Plana upravljanja destinacijom Ličko-senjske županije zahtijeva **koordinirani i suradnički pristup** svih ključnih dionika u sustavu turizma, uključujući lokalne i regionalne vlasti, privatni sektor, kulturne i turističke organizacije, obrazovne institucije te udruge civilnog društva. Obuhvat suradnje kroz provedbu ovog Plana treba intenzivnije proširiti na lokalno stanovništvo i posjetitelje. Ovakav sveobuhvatan pristup omogućava efikasnu provedbu Plana i njegovu usklađenost sa strateško-planskim i zakonodavnim okvirom u turizmu te specifičnostima lokalnih zajednica, kulturnim identitetom i potrebama turista.

Plan upravljanja destinacijom **usvaja se na predstavničkom tijelu regionalne samouprave**, a njegovo donošenje temelji se na Zakonu o turizmu i provedbenim pravilnicima⁹⁹. Usvajanjem Plana na sjednici predstavničkog tijela on postaje obvezujući dokument, čime se omogućuje primjena svih odredbi Plana u sustav turističkog upravljanja destinacijom. Implementacija Plana usmjerava razvoj turizma prema održivosti i dugoročnim ciljevima destinacije, uz stalnu prilagodbu u skladu s promjenjivim uvjetima i potrebama zajednice.

Turistička zajednica Ličko-senjske županije, kao nositelj procesa, mora osigurati da se svi zainteresirani dionici, uključujući predstavnike lokalnih zajednica, kulturnih i turističkih institucija, privatni sektor te organizacije civilnog društva, kao i lokalna zajednica i posjetitelji uključe u proces izrade Plana, što je u tijeku procesa njegove izrade i učinjeno kroz participativni pristup. Koordinacija osigurava prepoznavanje različitih funkcija, interesa i razvojnih smjerova te potreba lokalne zajednice i signala sa tržišta, koji su specifični za ovu destinaciju.

Ključni dionici uključeni u implementaciju plana su:

1. Turistička zajednica Ličko-senjske županije je inicijator izrade Plana upravljanja destinacijom Ličko-senjske županije, te u suradnji sa jedinicama regionalne i lokalne samouprave i Turističkim vijećem koordinira implementaciju Plana. Turistička zajednica Ličko-senjske županije treba osigurati aktivnu suradnju svih dionika i organizirati redovite sastanke, radionice i konzultacije te provedbu planiranih edukacija i prikupljanje relevantnih podataka za upravljanje destinacijom za naredno razdoblje izvještavanja. Zadužena je za izradu smjernica te praćenje napretka i izvještavanje (u suradnji sa svim partnerima u provedbi), kao i za osiguranje da se svi aspekti Plana provedu u skladu sa definiranim ciljevima i prioritetnim aktivnostima.

2. Turističke zajednice gradova i općina Ličko-senjske županije, koje usko surađuju sa TZ Ličko-senjske županije kroz međusobno umrežavanje i osmišljavanje zajedničkih turističkih paketa i onih turističkih proizvoda koji multipliciraju ekonomsku i društvenu komponentu razvoja, trebaju uvažavati trendove zelene tranzicije i digitalne transformacije turizma EU-27¹⁰⁰. Zajedničkim planiranjem, kreativnim inicijativama, inovativnim brendiranjem i promocijom Ličko-senjske županije kao jedinstvene, ali i raznolikošću bogate destinacije, turističke zajednice gradova i općina bi trebale sa TZ Ličko-senjske županije ostvariti vidljivo pomak ka povećanju posjećenosti i zanimanja.

3. Županija, gradovi i općine Ličko-senjske županije, kao nositelji samouprave trebaju osigurati političku potporu i pravnu regulativu za provedbu Plana, kao i financijske resurse za razvoj ove ključne gospodarske grane države i županije. Ovi su dionici zaduženi za usklađivanje Plana sa lokalnim strategijama, planovima i programima koji nude mogućnost financijskih poticaja i subvencija za unapređenje turizma i života lokalnog stanovništva (osobito kada se radi

⁹⁹ <https://mint.gov.hr/pristup-informacijama/propisi/propisi-iz-turizma/107>

¹⁰⁰ <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2022/12/01/new-european-agenda-for-tourism/>

o savladavanju negativnih demografskih trendova, koji se odražavaju i na turizam. Također su zadužene rješavanje izazova, kao što su unapređenje komunalne infrastrukture, javne turističke infrastrukture te za podršku poslovnim subjektima te mladima koji vide svoju priliku u Ličko-senjskoj županiji.

4. Privatni sektor, kao ključni generator razvoja Županije uključuje se kao samostalan akter ili u okviru javno-privatnog partnerstva. Naime, radi se o investitorima u veće infrastrukturne projekte, kao i o vlasnicima smještajnih kapaciteta, restorana, obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva, turističkih agencija, udruga civilnog društva, sportskih društava te poduzetnicima u sektoru kulturnih usluga i sl. Iako se od upravljačkih struktura i donosioca odluka u turizmu destinacije očekuje planski razvoj turističke industrije (koja obuhvaća sve aktivnosti povezane sa turizmom), upravo su privatni poduzetnici ključni za razvoj novih proizvoda i usluga, kao i za stvaranje atraktivnih ponuda veće dodane vrijednosti, koje privlače turiste i povećavaju konkurentnost destinacije.

5. Kulturne i obrazovne institucije, kao što su muzeji, kulturni centri, memorijalni centri, interpretacijski centri i galerije imaju važnu ulogu u stvaranju kulturnih i edukativnih programa i sadržaja koji značajno mogu obogatiti turističku ponudu. Njihov angažman u oblikovanju i provođenju kulturnih i obrazovnih programa ključan je za razvoj održivog turizma temeljenog na kulturnoj baštini i cjeloživotnom učenju.

6. Udruge civilnog društva i udruge manjina, koje se bave očuvanjem kulturne i tradicijske baštine imaju važnu ulogu u implementaciji Plana. Naime, raznolikost i autentičnost te tradicionalna gostoljubivost lokalnog stanovništva pod vođenjem njihovih udruga ili samostalno može dati osobitu vrijednost turizmu destinacije i njegovom *brendiranju*. Pružajući specifične sadržaje i proizvode, ove udruge obogaćuju ponudu destinacije koja može imati širu paletu kulturnih i tradicijskih sadržaja. U tom je kontekstu važna uloga TZ Ličko-senjske županije te turističkih zajednica gradova i općina da podrže i usmjeravaju djelovanje ovih udruga prema aktiviranju posebitosti u okviru turističke ponude.

7. Suradnja sa sveučilištima, istraživačkim institucijama i stručnjacima iz područja turizma, kulturnog menadžmenta te zaštite prirodne i kulturne baštine doprinosi ostvarenju projekata zacrtanih ovim Planom. Upravo ovi akteri raspolažu potrebnim znanjem i kompetencijama u istraživanju, izradi analiza stanja, studija, planova i programa, kao i u segmentu edukacije i razvoja. Tu se izdvaja veleučilište 'Nikola Tesla' Konačno, ove bi institucije trebale biti žarište znanja i inovativnih ideja koje mogu unaprijediti turističku ponudu i upravljanje destinacijom. Treba naglasiti kako angažman studenata i mladih stručnjaka može biti jedan od ključnih preduvjeta u savladavanju negativnih demografskih trendova Ličko-senjske županije.

8. Razvojna agencija Ličko-senjske županije (LIRA)¹⁰¹ ključna je u implementaciji Plana upravljanja destinacijom, jer je zadužena za razvoj i promociju županijskih infrastrukturnih i gospodarskih projekata koji mogu biti od koristi turizmu. Osim što koji održava edukacije, informira građane o programima poticanja (npr. energetske učinkovitosti i podizanja razine digitalnih kompetencija stanovništva i poduzetnika), u suradnji sa donosiocima odluka u Ličko-senjskoj županiji, osigurava i financijsku podršku te platformu na kojoj se povezuju relevantni dionici. Stoga se njena uloga ocrtava u onim projektima Plana koji imaju za cilj umrežiti ključne igrače i ostvariti povezivanje Ličko-senjske županije kao jedinstvene i autentične destinacije. Nadalje, LIRA pomaže u ostvarivanju pristupa EU fondovima, razvoju inovativnih turističkih proizvoda te implementaciji održivih poslovnih rješenja. Također je specijalizirana za pružanje

¹⁰¹ <https://www.lsz-lira.hr/>

stručne podrške poduzetnicima i lokalnim vlastima u vezi s provedbom razvojnih i infrastrukturnih projekata koji unapređuju turističku ponudu i podižu kvalitetu života u Županiji.

9. Razvojni centar Ličko-senjske županije¹⁰² pruža profesionalne poslovne usluge poduzetnicima i ulagačima. Nudi najam ureda, virtualni inkubator, laboratorije i multifunkcionalne dvorane. Ovaj centar kroz Poduzetničku akademiju osnažuje poduzetnike kroz edukacije i umrežavanje.

Iako nisu u ingerenciji Ličko-senjske županije, Javne ustanove za zaštitu prirode ključne su za turizam Like. Stoga treba spomenuti usku suradnju Ličko-senjske županije, odnosno **JU za Zaštitu i očuvanje prirode Ličko-senjske županije** sa **NP Sjeverni Velebit, NP Plitvička jezera, PP Velebit** kojima upravlja Republika Hrvatska putem suradnje sa MZOZT. Također je za turizam Like važan i **Hrvatski centar za autohtone vrste riba i rakova krških voda**, kojeg su osnovali Grad Otočac, Hrvatska gospodarska komora, Institut Ruđer Bošković i poduzeće Gacka d.o.o. 2006. godine. Centar je, kao i navedena zaštićena područja prirode, mjesto znanstvenog i stručnog istraživanja, ali i turistička točka destinacije.

Zaključno, implementacija Plana upravljanja destinacijom Ličko-senjske županije predstavlja složen i dinamičan proces koji uključuje suradnju svih relevantnih dionika. Kroz koordinaciju, praćenje napretka, redovite evaluacije i osiguranje financijske održivosti, ovaj plan ima potencijal unaprijediti turističku ponudu Županije i osigurati dugoročni održivi razvoj turizma.

Kako bi se Plan upravljanja destinacijom Ličko-senjske županije proveo, nužno je sljedeće:

1. Koordinacija i partnerska suradnja

Za uspješnu implementaciju Plana važno je prepoznati ključnog aktera za koordinaciju te važnost partnerskog odnosa bez koje Plan neće biti izvediv. Tako je **ključni akter koordinacije Turistička zajednica Ličko-senjske županije**, a **partneri u provedbi Plana**:

1. turističke zajednice gradova i općina Ličko-senjske županije,
2. Županija, gradovi i općine Ličko-senjske županije
3. privatni sektor
4. kulturne i obrazovne institucije
5. udruge civilnog društva i udruge manjina
6. sveučilištima, istraživačkim institucijama i stručnjacima iz područja turizma, kulturnog menadžmenta te zaštite prirodne i kulturne baštine
7. Razvojna agencija Ličko-senjske županije (LIRA)
8. Vlada RH kroz akcijske planove i programe relevantnih ministarstva (primarno Ministarstva turizma i sporta te Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ribarstva i dr.).

Za uspostavu koordinacije svih dionika, Turistička zajednica Ličko-senjske županije treba:

- **jasno komunicirati Plan upravljanja** i njegove ciljeve, prioritete, mjere aktivnost, odnosno projekte svim raspoloživim kanalima i alatima
- **redovito koordinirati aktivnosti**, organizirati sastanke, radionice i edukacije za dionike
- **poticati javno-privatna partnerstva** koja omogućuju zajedničku suradnju između lokalnih vlasti, poduzetnika i civilnog društva

¹⁰² <https://rac-lsz.hr/>

Županija, gradovi i općine Ličko-senjske županije, Razvojna agencija LIRA, Razvojni centar Ličko-senjske županije te Vlada RH također moraju aktivno sudjelovati u ovoj koordinaciji na način da olakšavaju pristup financijskim sredstvima i razvojnim inicijativama.

2. Redovito praćenje napretka

U procesu implementacije Turistička zajednica Ličko-senjske županije kroz koordinaciju s partnerima u provedbi ovoga Plana uspostavlja sustave i mehanizme za redovito praćenje napretka provedbe. To uključuje postavljanje jasno definiranih ciljeva i prioriteta te praćenje postignuća kroz konkretne pokazatelje (broj posjetitelja, stvoreni radna mjesta, broj novih turističkih proizvoda, itd.). U tome su ključna porodična izvješćivanja, kako nalažu pravilnici Zakona o turizmu. Ovakvim se uspostavljenim procesom daju informacije o provedbi ovoga Plana, ali i priprema skup podataka i informacija potrebnih za izradu narednog Plana upravljanja. Svake godine treba izvršiti procjenu postignutih rezultata i usklađivanje s potrebama tržišta.

3. Financijska održivost

Osiguranje financijskih resursa kroz poticaje, subvencije i kredite ključan je segment u procesu provedbe Plana upravljanja destinacijom, ali i izazov s obzirom na krizne događaje i globalne poremećaje na tržištu. Ipak, postoje mehanizmi i programi, kao oni na EU, tako i na nacionalnom te županijskom i lokalnim razinama, koji to mogu premostiti. Korištenje EU fondova, nacionalnih programa, kao i poticanje privatnih investicija kroz javno-privatna partnerstva te prihodi od poreza i ekološke rente mogu osigurati stabilno financiranje odabranih projekata i aktivnosti. Razvojna agencija LIRA ima ključnu ulogu u privlačenju tih sredstava, kao i u strukturiranju aplikacija za fondove i razvojne programe koji podupiru projekte u turizmu. Također, kroz unapređenje lokalne infrastrukture i povećanje konkurentnosti destinacije treba razviti strategiju dugoročne financijske održivosti turizma i povezani niša proizvodnje i usluga.

4. Edukacija i osnaživanje kapaciteta

Edukacija svih dionika o značaju održivog turizma i digitalnoj transformaciji u uslužnim djelatnostima (pa tako i u turizmu), važan su segment u provedbi Plana. Osnaživanje kapaciteta lokalnih institucija i poduzetnika kroz specijalizirane obrazovne programe, tečajeve i treninge omogućit će bolje upravljanje destinacijom i turističkim proizvodima. Razvojna agencija LIRA kao i Ličko-senjska županija te općine i gradovi Ličko-senjske županije također se trebaju uključiti u ove procese te dati podršku dionicima i zainteresiranim stranama, kao i lokalnoj zajednici da se osposobi i aplicira za financijsku potporu i upravljanje projektima.

5. Prilagodba plana

U slučaju promjena u okolnostima (ekonomske, političke, društvene ili tehnološke promjene), potrebno je omogućiti fleksibilnost u provedbi Plana. To će se ostvariti kroz koordinaciju Turističke zajednice Ličko-senjske županije da u suradnji s partnerima u provedbi Plana prilagodi prilagodbu aktivnosti. Redovito praćenje napretka i identifikacija mogućih izazova omogućit će pravovremeno donošenje odluka o korekcijama i prilagodbama planiranih projekata, mjera i aktivnosti. Razvojna agencija LIRA može pomoći u prilagodbi Plana novim prilikama, osobito kada je riječ o novim financijskim izvorima ili promjenama u regulativi.

8.2. Izvješće o provedbi

Sukladno Pravilniku o metodologiji izrade Plana upravljanja destinacijom (NN 122/24), redovito praćenje i izvješćivanje o napretku provedbe Plana upravljanja destinacijom Ličko-senjske županije važan je korak za razvoj turističke destinacije. Svaka od aktivnosti predviđenih Planom mora biti podložna **periodičnoj evaluaciji**, uz jasno definirane vremenske intervale za provjeru napretka i uočavanje potencijalnih izazova i prepreka. U slučaju njihove identifikacije nužna je **prilagodba Plana** za koju su nadležni odgovorni dionici, koji su dužni pravovremeno obavijestiti predstavničko tijelo jedinice lokalne ili područne (regionalne) samouprave. Ova povratna informacija omogućava pravodobno donošenje odluka o potrebnim izmjenama Plana, čime se osigurava nastavak uspješne implementacije.

Za učinkovito praćenje napretka, **Turističko vijeće**, kao tijelo odgovorno za provedbu Plana, dužno je dostaviti **Izvješće o realizaciji Plana upravljanja destinacijom** za prethodnu godinu predstavničkom tijelu jedinice lokalne ili područne (regionalne) samouprave do **31. ožujka tekuće godine**. Ovo izvješće treba sadržavati pregled postignutih ciljeva, uočenih izazova te prijedloga za daljnji razvoj i prilagodbu Plana u skladu s novim potrebama i okolnostima.

Prema Pravilniku, izmjene i dopune Plana upravljanja destinacijom **moraju sadržavati**:

- razloge izmjena i dopuna
- ocjenu realizacije postavljenih ciljeva
- sažetak mjera i aktivnosti koje su bile predviđene planom upravljanja destinacijom, a koje nisu bile provedene s razlozima zašto nisu bile provedene
- sažetak dopunskih mjera koje nisu bile predviđene, a koje su potrebne za postizanje ciljeva i ostvarenje razvojnog smjera.

Pirikom izvješćivanja moguće je koristiti slijedeće **smjernice**:

- uspostaviti strukturu izvješćivanja prema Planu upravljanja destinacijom
- identificirati prioritetna pitanja izvješća: utvrditi sadržaje, podatke i informacije o kojima je potrebno izvijestiti, sukladno propisima (osobito u odnosu na zahtjeve prethodno navedenog Pravilnika)
- odabrati skupove podataka, informacija i pokazatelja za izvješćivanje
- uspostaviti organizaciju za dostavu, obradu i provjeru podataka i pokazatelja
- uspostaviti procedure za izradu, pregled i provjeru kvalitete izvješća.

LITERATURA I IZVORI PODATAKA

Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. – stanovništvo po gradovima i općinama; dostupno na: <https://dzs.gov.hr/u-fokusu/popis-2021/88>

Državni zavod za statistiku, Procjena stanovništva republike Hrvatske 31.12.2023.; dostupno na: https://web.dzs.hr/PxWeb/pxweb/hr/Stnovni%c5%a1tvo/Stnovni%c5%a1tvo_Procjene%20stanovni%c5%a1tva/SP22_2.px/table/tableViewLayout1/

Državni zavod za statistiku, Županije, površina, stanovništvo, gradovi, općine i naselja, Popis 2021.; dostupno na: https://web.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H02_02/H02_02.html

Državni zavod za statistiku, Transport – pregled po županijama 2023; dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/transport/>

Državni zavod za statistiku, Zaposleni prema spolu po županijama u četvrtom tromjesečju 2024. (od 28. siječnja 2025.); <https://podaci.dzs.hr/2024/hr/76762>

Državni zavod za statistiku, Statistika u nizu – Zaposlenost – pregled po županijama, stanje 29.5.2025.; dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/trziste-rada/>

e-Građani Informacije i usluge, Informacijski sustav za prijavu i odjavu turista eVisitor; dostupno na: <https://www.evisitor.hr/eVisitor/hr-HR/Account/Login?ReturnUrl=%2FeVisitor%2Fen-USEVisitor>

Europska komisija - Interreg Program, Projekt Framesport -Italija Hrvatska; dostupno na: <https://programming14-20.italy-croatia.eu/web/framesport>

Europsko Vijeće, Vijeće Europske Unije; Europski program za turizam 2030. (15441/22) ; dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2022/12/01/new-european-agenda-for-tourism/>

Getz, D. (2008) Event tourism: Definition, evolution, and research, *Tourism Management*, Vol. 29, 3, pp 403-428. doi: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2007.07.017>

Grad Gospić, Savjetovanje s javnošću o Nacrtu prijedloga Akcijskog plana održivog energetskeg razvoja i prilagodbe klimatskim promjenama – SECAP Grada Gospića; dostupno na: <https://gospic.hr/savjetovanje-s-javnosc/savjetovanje-s-javnosc-o-nacrtu-prijedloga-akcijskog-plana-odrzivog-energetskeg-razvoja-i-prilagodb-klimatskim-promjenama-secap-grada-gospica/>

Grad Gospić, Pročišćeni tekst Odredbi za provedbu Prostornog plana uređenja Grada Gospića; dostupno na: <https://gospic.hr/wp-content/uploads/2023/09/Procisceni-tekst-odredbi-za-provedbu-Prostornog-plana-uredenja-Grada-Gospica-lipanj-2023..pdf>.

Hrvatska agencija za mrežne djelatnosti, Korištenje brzina širokopojsnog interneta; dostupno na: <https://ekarta.hakom.hr/portal/apps/experiencebuilder/experience/?id=4955eb9f79d34e7583e4c6fdb6817c70&page=Page&views=View>

Hrvatski autoklub, HAK map; dostupno na: <https://map.hak.hr/?lang=hr&s=mireo;roadmap;mid;l;6;1;0;;1>

Hrvatske ceste, Hrvatska mreža javnih prometnica, Geoportal javnih cesta RH ; dostupno na:
https://geoportal.hrvatske-cestes.hr/gis?c=430332%2C4951102&l=lyr_cestes%2Chc_zupanije_mg&so=&z=6.2

Hrvatska elektroprivreda, Godišnje izvješće o poslovanju i održivosti:
https://www.hep.hr/ods/UserDocsImages/publikacije/godisnje_izvjesce/godisnje2023.pdf

Hrvatska elektroprivreda – ODS, Elektrolika Gospić, dostupno na: <https://www.hep.hr/ods/elektre-25/elektrolika-gospic/79>

Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područni ured Gospić 2024.; dostupno na:
<https://efaidnbnmnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.hzz.hr/app/uploads/2024/10/Stanje-na-trzistu-rada-09.-2024..pdf>

Hrvatske vode, Registar poplavnih događaja; dostupno na: <https://www.voda.hr/hr/registar-poplavnih-dogadaja>

Javna ustanova Razvojna agencija Ličko-senjske županije - LIRA, Projekti energetske učinkovitosti; dostupno na: <https://www.lsz-lira.hr/hr/projekt/fond-za-zastitu-okolisa-i-energetsku-ucinkovitost/157>

Javna ustanova Razvojna agencija Ličko-senjske županije - LIRA, Projekti – digitalna županija; dostupno na: <https://www.lsz-lira.hr/>; <https://www.lsz-lira.hr/projekt/digitalna-zupanija-za-poslovne-subjekte-otklanjanje-administrativnih-prepreka-u-poslovanju/119>

Javna ustanova Nacionalni park Sjeverni Velebit, internetske stranice; dostupno na: <https://np-sjeverni-velebit.hr/www/hr/>

Javna ustanova Park prirode Velebit, internetske stranice; dostupno na: <https://www.pp-velebit.hr/hr/>

Javna ustanova Nacionalni park Plitvička jezera; dostupno na: <https://np-plitvicka-jezera.hr/o-nama/javna-ustanova/>

Kušen, E. (2002) Turistička atrakcijska osnova. Zagreb: Institut za turizam.
 Hrvatski zavod za zapošljavanje, Radne dozvole za zapošljavanje stranaca, tržište rada; dostupno na: <https://www.hzz.hr/usluge/radne-dozvole-za-zaposljavanje-stranaca-i-test-trzista-rada/>

Lika Destination, internetske stranice; dostupno na: <https://www.lika-destination.hr/lika-quality>

Ličko-senjska županija, internetske stranice; dostupno na: <https://licko-senjska.hr/>; <https://licko-senjska.hr/dokumenti>

Ličko-senjska županija, Razvoj infrastrukture širokopojasnog pristupa za područje Grada Gospića, Grada Otočca i Općine Plitvička Jezera (2018.); dostupno na: <https://gospic.hr/projekti/projekt-razvoja-infrastrukture-sirokopojasnog-pristupa-za-podrucje-grada-gospica-grada-otocca-i-opcine-plitvicka-jezera-prsi/>

Ličko-senjska županija, Nacrt Plana razvoja infrastrukture širokopojasnog pristupa u projektnom području Novalja, 2022.; dostupno na:
https://www.novalja.hr/db/db_dir/news/extra_dir/080320221f5d/nacrt_prsi_-_projektно_podrucje_novalja_v18.pdf

Ličko-senjska županija; Razvoj širokopojasnog pristupa na području Grada Senja te Općina Brinje, Donji Lapac, Karlobag, Lovinac, Perušić, Udbina i Vrhovine – studija izvodljivosti (2022.); dostupno na: https://licko-senjska.hr/images/uploads/3_LSZ_Razvoj_sirokopojasne_infrastrukture_v4.0.pdf

Ličko-senjska županija, Plan razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine; dostupno na: <https://www.lsz-lira.hr/attachments/preview/63f5c82034376/plan-razvoja-licko-senjske-zupanije-za-razdoblje-do-2027.pdf>

Ličko-senjska županija, Izvješće o provedbi Plana gospodarenja otpadom Ličko-senjske županije, 2023.; dostupno na: https://licko-senjska.hr/images/uploads/Izvjesce_PGO.pdf

Ličko-senjska županija, Prostorni plan Ličko-senjske županije; dostupno na: <https://licko-senjska.hr/dokumenti/zupanija/prostorni-planovi>

Ličko-senjska županija, Izvješće Ličko-senjske županije o provedbi Plana gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za 2023. godinu i objedinjena izvješća jedinica lokalne samouprave Ličko-senjske županije o provedbi Plana gospodarenja otpadom za 2023. godinu; dostupno na: https://licko-senjska.hr/images/uploads/Izvjesce_PGO.pdf

Ličko-senjska županija, REPAM studija; dostupno na: https://www.door.hr/wp-content/uploads/2016/01/REPAM_studija_09_licko-senjska.pdf

Ličko-senjska županija, Operativni plan razvoja cikloturizma Ličko-senjske županije 2017.-2020.; dostupno na: <https://cikloturizam.hr/wp-content/uploads/2018/02/OP-cikloturizam-Licko-senjska.pdf>

Ličko-senjska županija, Teritorijalna strategija – Dodatak planu razvoja Ličko-senjske županije do 2027.; dostupno na: https://licko-senjska.hr/images/uploads/3215/teritorijalna_strategija-dodatak_planu_razvoja_lsz_verzija_rujan_2024.pdf

Ličko-senjska županija – Digitalna pristupačnost; dostupno na: <https://zpzpulsz.hr/digitalna-pristupacnost>

Ličko-senjska županija, Zdravstvene usluge turizma; dostupno na: <https://licko-senjska.hr/uo-za-zdravstvo-socijalnu-politiku/zupanija/zdravstvene-usluge-turistima-u-lsz-healthcare-services-for-tourists-in-the->

Ministarstvo gospodarstva, Registar OUEKPP; dostupno na: <https://mingo.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-energetiku-1999/registar-oiekpp/5332>

Ministarstvo kulture i medija, Registar kulturnih dobara RH; dostupno na: <https://registar.kulturnadobra.hr/>

Ministarstvo mora, prometa i veza, Strategija prometnog razvoja RH za razdoblje 2017. do 2030. godine (NN 84/17); dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_08_84_2014.html

Ministarstvo turizma, Pravilnik o razvrstavanju, kategorizaciji i posebnim standardima ugostiteljskih objekata iz skupine Hoteli (NN 56/16); dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_06_56_1451.html

Ministarstvo turizma, Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji ugostiteljskih objekata iz skupine Kampovi (NN 54/16); dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_06_54_1409.html

Ministarstvo turizma, Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu (NN 9/16); dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_01_9_241.html

Ministarstvo turizma, Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (NN 54/16); dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_06_54_1408.html

Ministarstvo turizma, Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji ugostiteljskih objekata iz skupine Ostali ugostiteljski objekti za smještaj (NN 54/16); dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_06_54_1410.html

Ministarstvo turizma i sporta, Alati za upravljanje razvojem turizma u destinaciji; dostupno na: <https://mint.gov.hr/alati-za-upravljanje-razvojem-turizma-u-destinaciji/23970>

Ministarstvo turizma i sporta, Smjernice i upute za izradu plana upravljanja destinacijom; <https://mint.gov.hr/dokumenti/10?trazi=1&tip2=&datumod=&datumdo=&pojam=&page=10>

Ministarstvo turizma i sporta, Pravilnik o javnoj turističkoj infrastrukturi (NN 136/2021); dostupno na: https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2021_12_136_2248.html

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva; Hrvatski zaštićeni poljoprivredni i prehrambeni proizvodi, 2025.; <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/hrana-111/oznake-kvalitete/zoi-zozp-zts-poljoprivrednih-i-prehrambenih-proizvoda/228>

Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije, Bioportal – Informacijski sustav zaštite prirode; dostupno na: <https://bioportal.hr/>

Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, Integrirani nacionalni energetske i klimatski plan za Republiku Hrvatsku za razdoblje od 2021. do 2030. godine; dostupno na: https://mingo.gov.hr/UserDocsImages/UPRAVA%20ZA%20ENERGETIKU/Strategije,%20planovi%20i%20programi/hr%20necp/Integrirani%20nacionalni%20energetski%20i%20klimatski%20plan%20Republike%20Hrvatske%20%20_final.pdf

Ministarstvo okoliša i zelene tranzicije, Očevidnik o nastanku i tijeku otpada – eONTO; dostupno na: <https://eonto.azo.hr/#/Ulaz>

Ministarstvo okoliša i zelene tranzicije, Pregled podataka o odlaganju i odlagalištima otpada za 2023. godinu; dostupno na: <https://isgo-portal.mingor.hr/hr/komunalni-otpad-odlagalista-lokacije-odbacenog-otpada>

Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije, Registar onečišćavanja okoliša; dostupno na: <https://roo.azo.hr/>

Primorsko-goranska županija, Glavni plan razvoja prometnog sustava funkcionalne regije Sjeverni Jadran; dostupno na: https://www.pgz.hr/projekt_program/glavni-plan-razvoja-prometnog-sustava-funkcionalne-regije-sjeverni-jadran/

Razvojni centar Ličko – senjske županije; dostupno na: <https://rac-lsz.hr/>

Rizvan City, adventure center; dostupno na: <https://adria-velebitica.hr/>

Turistička zajednica Grada Gospića, internetske stranice; dostupno na: <https://visitgospic.com/hr/>

Turistička zajednica Grada Novalje, internetske stranice; dostupno na: <https://visitnovalja.hr/>

Turistička zajednica Grada Karlobaga, internetske stranice; dostupno na: <https://www.tz-karlobag.hr/>

Turistička zajednica Grada Senja, internetske stranice; dostupno na: <https://visitsenj.com/>

Turistička zajednica Grada Otočca, internetske stranice; dostupno na: <https://discover-otocac.com/hr/>

Turistička zajednica Ličko-senjske županije, internetske stranice kategorija; dostupno na: <https://visit-lika.com/>; <https://lika-active.com/>; <https://visit-lika.com/category/planiranje-putovanja>; <https://visit-lika.com/category/sto-raditi>; <https://visit-lika.com/category/upoznajte-regiju>

Turistička zajednica Ličko-senjske županije, Biciklističke staze Ličko-senjske regije; dostupno na: <https://lika-active.com/page/brosure-i-karte>

Turistička zajednica Općine Brinje, internetske stranice; dostupno na: <https://www.tzo-brinje.hr/en/home-english/>

Turistička zajednica Općine Vrhovine, internetske stranice; dostupno na: <https://tzo-vrhovine.hr/en/home-2/>

Turistička zajednica Općine Perušić, internetske stranice; dostupno na: <https://tz-perusic.hr/>

Turistička zajednica Općine Plitvička jezera, internetske stranice; dostupno na <https://www.discoverplitvice.com/>

Udruga Nikola Tesla – Genij za budućnost; dostupno na: <https://www.unt-genius.hr/>

Velebitsko utočište za mlade medvjede – Kuterevo; dostupno na: <https://kuterevomedvjedi.wordpress.com/>

Via Dinarica, Specijalizirana stranica za staze; dostupno na: <https://viadinarica.com/index.php/en/>

Vlada Republike Hrvatske , Odluka o donošenju Nacionalnog plana razvoja održivog turizma do 2027. godine i Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana razvoja održivog turizma za razdoblje do 2025. godine (NN 97/2023); dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_08_97_1441.html

Vlada Republike Hrvatske, Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (Narodne novine, br. 03/2024); dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2024_01_3_60.html

Vlada Republike Hrvatske, Odluka o donošenju Plana upravljanja vodnim područjima 2027. (NN 84/23); dostupno na: https://mingo.gov.hr/UserDocsImages/Uprava_vodnoga_gospodarstva_i_zast_mora/PLAN%20UPRAVLJANJA%20VODNIM%20PODRU%C4%8CIMA%20DO%202027..pdf

Vlada Republike Hrvatske, Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine (NN 2/23); dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2023_01_2_18.html

Vlada Republike Hrvatske, Zakon o prijevozu u cestovnom prometu (NN 41/18, 136/24); dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_05_41_784.html

Vlada Republike Hrvatske, Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti (NN 85/15, 121/16, 99/18, 25/19, 98/19, 32/20, 42/20 i 126/21); dostupno na <https://www.zakon.hr/z/151/zakon-o-ugostiteljskoj-djelatnosti>

Zagrebački spelološki savez, Čisto podzemlje; dostupno na: <https://cistopodzemlje.info/hr/>